

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 18 Οκτωβρίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 948

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

NINA SCHICK

Το ΑΙ είναι πια μοχλός σκληρής ισχύος

Ως μία από τους 20 κορυφαίους ομιλητές στον κόσμο για θέματα ΑΙ συμμετείχε στην Digital Agenda και μίλησε στην «Κ» για τις κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος στη νέα οικονομία της τεχνητής νοημοσύνης. **Σελ. 10**

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ

Βγήκαν οι άδειες, αναμένονται οι NAVTEX

Το τελικό διαδικαστικό σκέλος έναρξης των εργασιών από πλευράς εταιρείας εξελίσσεται παράλληλα σε Ελλάδα και Κύπρο. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ήδη στη Λευκωσία υπάρχει αίτηση των Γάλλων για έκδοση της σχετικής Navtex. **Σελ. 4**

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΣΤΗΝ «Κ»

35 χρόνια στο Φανάρι

Από το καφενείο του πατέρα του στην Ίμβρο έως τη συνάντηση με τον Φιντέλ Κάστρο και τέσσερις Πάπες, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κλείνει 35 χρόνια στον Θρόνο και μιλάει στην «Κ». **Σελ. 11**

Με Nurofen,
ο πονοκέφαλος
δεν θα χαλάσει
τη στιγμή.

NUROFEN EXPRESS
ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΠΡΟΕΚΤΙΜΗΣ ΔΙΑΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΩ ΣΑΤ

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΟΜΗΡΙΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ

Φθηνοί στις δηλώσεις, ακριβοί στα καύσιμα

*Η κυβέρνηση διεκδικεί εύσημα για την 5η χαμηλότερη τιμή στην Ε.Ε.,
με τους πολίτες να πληρώνουν ακριβά τον λογαριασμό*

Το τίμημα της κρατικής αδράνειας: Οι προβληματικές δημόσιες συγκοινωνίες, τα εμπόδια στην ηλεκτροκίνηση, οι ακριβές μετακινήσεις, η αλυσιδωτή ακρίβεια,

και τα αναποτελεσματικά μέτρα-παυσί-
πινα στις μεγάλες ανατιμήσεις, αποκα-
λύπτουν το πραγματικό υψηλό κόστος
που έχει για τα κυπριακά νοικοκυριά η

απουσία στρατηγικής, σχεδιασμού και
οράματος. Κάτι που μεταφράζεται σε
κέρδη για την κυβέρνηση, ζημιά για
τους πολίτες. **Σελ. 6, 7**

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ «Κ»

Εδώ, στο Τέξας, ρίχνουν μισό δις. για τις εκλογές

Οι Δημοκρατικοί δεν έχουν κερδίσει πολιτειακή αναμέτρηση στο Τέξας από το 1994. Φέτος, ο 37χρονος Τζέιμς Ταλαρίκο διατηρεί μικρό αλλά σταθερό προβάδισμα έναντι του Κεν Πάξτον, της επιλογής του Τραμπ, σε μια μάχη για τη Γερουσία που ξεπέρασε ήδη το μισό δις. δολάρια. Η «Κ» ταξίδεψε στο Φορτ Γουόρθ. Στη φωτογραφία πολίτες περιμένουν τις δηλώσεις Τραμπ κατά τη διάρκεια συγκέντρωσης για τον υποψήφιο των Ρεπουμπλικανών για τη Γερουσία του Τέξας, Κεν Πάξτον. **Σελ. 20-21**

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΟΗΕ ΓΙΑ ΚΛΙΜΑ

Η πύρρειος νίκη της Λευκωσίας

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης εξασφάλισε λειψή πρόσκληση για να συμμετάσχει στη Διάσκεψη ΟΗΕ, για το Κλίμα, στην Τουρκία. Ωστόσο, οι απώλειες της Λευκωσίας είναι μεγαλύτερες από τα κέρδη, καθώς η Ε.Ε. δρομολόγησε λύση στα μέτρα της Άγκυρας και κατέδειξε ότι η άσκηση επιρροής στην Τουρκία αποτελεί σύνθημα κενού περιεχομένου. **Σελ. 5**

ΚΙΜΠΕΡΛΙ ΓΚΙΛΦΟΪΛ

Σαπουνόπερα ή πολιτικό θρίλερ...

Το παρασκήνιο που οδήγησε στον διορισμό της στην Ελλάδα. Το σοκ για το πάρτι της υποδοχής. Τώρα, όλοι μιλούν για τα αθέατα έργα και τις ημέρες της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ στην Ελλάδα. Οι φόβοι του Λευκού Οίκου για νέες αποκαλύψεις. **Σελ. 18-19**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η ευημερία των αριθμών...

Ο οικογενειακός προϋπολογισμός των κυπριακών νοικοκυριών ολοένα και πιέζεται εξαιτίας των αυξήσεων κυρίως σε καύσιμα, ενέργεια και στέγαση. Η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών ολοένα και αποδυναμώνεται και ως εκ τούτου χρειάζονται μόνιμες και τολμηρές λύσεις από πλευράς κυβέρνησης. Η δημοσιονομική πειθαρχία σαφώς και πρέπει να τηρείται, αλλά ταυτόχρονα χρειάζεται και σαφής οικονομικός προγραμματισμός και εξεύρεση λύσεων που θα εξισορροπούν τον προϋπολογισμό των πολιτών. Συνεπώς δημοσιονομική πολιτική δεν σημαίνει γεμάτα ταμεία και περικοπές, αλλά υγιείς επενδύσεις και σωστή διαχείριση του κρατικού χρήματος.

ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ποιες αυξήσεις γονάτισαν τα νοικοκυριά

Η ακρίβεια συνεχίζει να πιέζει τα κυπριακά νοικοκυριά, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις να καταγράφονται σε μεταφορές, στέγαση, ενέργεια και καύσιμα. Παρά

την επιβράδυνση του πληθωρισμού το 2024 και την υποχώρηση του γενικού δείκτη το 2025, το 2026 καταγράφεται νέα άνοδος. **Οικονομική, σελ. 4**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ζωές και δρόμοι διασταυρούμενοι

Η Ελενα Καλλινίκου και η Sokhna Diallo πρωταγωνιστούν στην ταινία της Τώνιας Μισιαλή «Lion at my back» και μιλούν στην «Κ» για τους ρόλους τους, τον Άλλο και τον αποσυνάγωγο, και για την οικογένεια. **Τέχνες, σελ. 4**

ΕΪΜΙ ΓΟΥΑΪΝΧΑΟΥΖ

Η θλιμμένη πριγκίπισσα

Ο Ντέιλ Ντέβις, στενός συνεργάτης της Εϊμι Γουάινχαουζ, μιλάει στην «Κ» για τη φίλια του με τη θλιμμένη πριγκίπισσα, με αφορμή την επετειακή επανέκδοση του άλμπουμ «Back to Black», που κυκλοφορεί την Παρασκευή 23/10. **Τέχνες, σελ. 5**

BIG BANG
ORIGINAL
UNICO

HUBLOT

Vassos Elades Accessories Ltd
Nicosia - Cyprus 142, 22 007 301

Κρατάμε
τη μια όψη
του νομίσματος.
Αυτή που μας φέρνει
πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

Οι δεκαεφτά πληγές του κόσμου

«**Αστρονόμοι** σε όλο τον πλανήτη», έγραφε η «Κ» στις 14.2.2025, «έχουν στρέψει τα τηλεσκόπιά τους προς έναν αστεροειδή που υπολογίζουν ότι έχει “πολύ μικρές, αλλά όχι αμελητέες” πιθανότητες να χτυπήσει τη Γη το 2032». Στις αρχικές εκτιμήσεις τους οι διαστημικές υπηρεσίες υπολόγιζαν πως ο «γεωπλήσιος» αστεροειδής 2024 YR4, ισομεγέθης με γήπεδο ποδοσφαίρου, συγκέντρωνε 2% πιθανότητες να χτυπήσει τον σαρανταπληγιασμένο πλανήτη μας. Και μάλιστα στις 22.12.2032, δηλαδή ακριβώς είκοσι χρόνια μετά τον «αφανισμό» του, προφτευμένο υποτίθεται από ημερολόγιο των Μάγια. Το πλάνημα δεν θα ισοδυναμεί με αφανισμό της Γης, οι ζημιές εντούτοις θα είναι εξαιρετικά σοβαρές, αν ο ανεπιθύμητος ουράνιος επισκέπτης πέσει σε κατοικημένη περιοχή.

Σε περιπτώσεις πιθανολογούμενου κακού, το μυαλό μας διαθέτει έναν χιλιοπατημένο δρόμο διαφυγής. Η αφετηρία του ορίζεται από μια πινακίδα με την επιγραφή «Ελα, μωρέ, τώρα», το δε πέρασ από την πινακίδα «Ωχ, αδερφέ»: «Ελα, μωρέ, τώρα, έχουμε πιθανότητες 98% να σωθούμε. Γιατί δηλαδή να μιρλίζουμε [το ρήμα αυτό το έχει πατεντάρει ανθυγιεινός τις υπουργός]; Και ύστερα, και να πείσει, σ’ εμάς θα βρει να πείσει, που είμαστε μια κουτσουλιά πάνω στην υδρόγειο; Χάθηκαν οι ωκεανοί; Οι έρμηροι; Οι τεράστιες χώρες;». Σωστό, αν και η στατιστική έχει τον τρόπο να σε καθυπαξίζει και ταυτόχρονα να σε τρομάζει. Το ενδεχόμενο να μας χτυπήσει κεραυνός στη διάρκεια του βίου μας είναι στατιστικά ασήμαντο: ένα στα 10.000.000. Αυτό όμως δεν είναι καθόλου παρηγορητικό για όσους έχουν κεραυνοβοληθεί, ούτε για τους 2.000 που είναι «μοιραίο» να σκοτώνονται

κατ’ έτος από κεραυνό. Και ο ωχαδερφισμός (το δόγμα «Αν είναι να ’ρθει, θε να ’ρθεί, – αλλιώς θα προσπεράσει») σωστός ηχεί: «Και τι να κάνουμε δηλαδή; Προσευχές και λιτανείες;». Εντούτοις εικονογραφεί μια στάση πτοπαθούς παραίτησης και αυτοαφοπλιστικής μοιρολατρείας, που ξεκινάει από τα ουράνια για να καταλήξει αφεύκτως στα γήινα, τα καθαυτό ανθρώπινα. Μήπως αυτή δεν είναι μία από τις χειρότερες αρρώστιες του καιρού μας

Το ενδεχόμενο να μας χτυπήσει κεραυνός στη διάρκεια του βίου μας είναι στατιστικά ασήμαντο: ένα στα 10.000.000. Αυτό όμως δεν είναι καθόλου παρηγορητικό για όσους έχουν κεραυνοβοληθεί, ούτε για τους 2.000 που είναι «μοιραίο» να σκοτώνονται κατ’ έτος από κεραυνό.

που κονιορτοποιεί τις ανθρώπινες κοινότητες, τις διαλύει σε άβουλα κύτταρα, ούτε καν άτομα; Η πεποίθηση δηλαδή (συστηματικά καλλιεργούμενη άλλωστε από ποικίλους «ταγούς») ότι τίποτε δεν μπορεί να γίνει για να βελτιωθεί ο κοινός μας βίος. Οτι «πάντα ματαιότης τα ανθρώπινα». Γιατί λοιπόν να ξοδεύουμε χρόνο και ψυχή και να μη συβαριτίζουμε; Γιατί να σπαταλάμε τη ζωούλα μας προσπαθώντας να νικήσουμε το αναπόδραστο; Ωχ αδερφέ, κισμέτ είν’ αυτό. Νομοτέλεια. Γραφτό. Ειμαρ-

Την πρώτη ατομική έκθεση της Χριστίνας Μπρέμπου, με τίτλο «Super Paradise», φιλοξενεί έως τις 7 Νοεμβρίου η Γκαλερί Σκουφά. Στη ζωγραφική της Μπρέμπου το χρώμα, η κίνηση και η ύλη αποκτούν πρωταγωνιστικό ρόλο, ενώ η εικόνα διαμορφώνεται σταδιακά μέσα από μια εναλλαγή ελέγχου και απρόβλεπτου.

μένη. Δεν νικείται. Ας κοιτάξει ο καθεὶς τη βολή του...

Εν πάση περιπτώσει, όπως έδειξαν οι νεότερες παρατηρήσεις των αστρονόμων από το διαστημικό τηλεσκόπιο Τζέιμς Γουέμπ, ο αστεροειδής 2024 YR4 ούτε τη Γη θα πλήξει ούτε τη Σελήνη. Μάθαμε όμως ότι τουλάχιστον σε αυτό το πεδίο οι εθνικές διαστημικές υπηρεσίες οφείλουν και να συνεργάζονται και να ενημερώνουν τον ΟΗΕ, οργανισμό επίφοβα εξασθενημένο κατά τα λοιπά, εξαιτίας της περιφρονητικής

στάσης των μεγάλων δυνάμεων, αλλά και των μικρομεσίων. Στα πλανητικά προβλήματα η απάντηση, η προσπάθεια επίλυσης, πρέπει να είναι πλανητική. Και δεν είναι. Στην εποχή μας άλλωστε η Ισχύς δεν είναι στα χέρια κρατών αλλά αμοραλιστών Κροίσων. Οι μεγιστάνες και οι CEO άρχουν, όχι οι πρόεδροι, οι πρωθυπουργοί, οι βασιλιάδες έστω.

Σε έναν κάπως παλαιότερο «δεκάλογο» πλανητικών κινδύνων, όπου αποδίδεται η ίδια βαρύτητα σε συνωμοσιολογικούς μύθους και

στα επιστημονικά δεδομένα, το κοινό μας σπίτι απειλούν τα εξής κακά: επίθεση εξωγήινων (στις ΗΠΑ περίπου οι μισοί πιστεύουν πως οι Εξτραπερέστριαλ είναι ήδη εδώ μα τους κρύβει η CIA). Τρίτος παγκόσμιος πόλεμος. Μετατόπιση του μαγνητικού πεδίου της Γης. Καταστροφή του Ηλίου (όντως θα συμβεί αλλά, κατά τη NASA, θα περάσουν ένα δισεκατομμύριο χρόνια, και οι γήινοι, αν δεν έχουν ήδη εξαλειφθεί, θα είναι πια άποικοι του Γαλαξία). Εκρηξη υπερηφαιστείου (με πιθανότερο το Γελοουστόουν των ΗΠΑ). Χημικός, πυρηνικός ή βιολογικός πόλεμος από μεγατρομοκράτες. Ο θάνατος των μελισσών. Η εξάντληση του πετρελαίου. Η καταστροφή του περιβάλλοντος. Τέλος, ο θρυλικός Νιμπίρου, ο «κρυφός δέκατος πλανήτης» του ηλιακού μας συστήματος.

Εντέλως διαφορετικής λογικής, συγκρότησης και σκόπευσης είναι ο κατάλογος των δεκαεφτά πανανθρώπινων κινδύνων που συνέταξαν οι 35 επιστήμονες της νεοσύστατης Επιτροπής του περιοδικού Lancet για τις Παγκόσμιες Απειλές κατά της Υγείας στον 21ο Αιώνα. Τα ευρήματα της επιτροπής παρουσιάστηκαν την περασμένη Κυριακή, 11/10, στην Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής για την Υγεία, που πραγματοποιείται κάθε χρόνο στο Βερολίνο. Ισχυρή, ισχυρότατη υπήρξε διεθνώς η κάλυψη των εργασιών της συνόδου, γεγονός δυστυχώς αναμενόμενο. Και σχεδόν μηδενικής τάξεως η προβολή των πορισμάτων της Επιτροπής Lancet, παρά το επιστημονικό τους έργο, το ουμανιστικό βάθος τους και τον κατεπείγοντα χαρακτήρα τους. Για τεκμηριωμένο SOS πρόκειται, που οφείλουν να ακούσουν πολίτες και πολιτικοί, άρχοντες και αρχόμενοι. Παραθέτω από την «Κ» της 11ης

Οκτωβρίου: «Η επιστημονική ομάδα δεν περιορίστηκε στα ακραία σενάρια. Εξέτασε επίσης κινδύνους που ήδη επιβαρύνουν την υγεία εκατομμυρίων ανθρώπων. Μεταξύ των 17 απειλών περιλαμβάνονται: η πυρηνική σύγκρουση και η κακόβουλη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης. Η κλιματική αλλαγή και η ατμοσφαιρική ρύπανση. Η μικροβιακή αντοχή στα αντιβιοτικά. Ο παιδικός υποσιτισμός και οι φυσικώς εμφανιζόμενες πανδημίες. Οι συμβατικές πολεμικές συγκρούσεις και η μείωση της διεθνούς βοήθειας. Η παχυσαρκία, η υψηλή αρτηριακή πίεση, το κάπνισμα και η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ. Η επιδείνωση της ψυχικής υγείας και τα προβλήματα υγείας που συνδέονται με τη γήρανση. Η εισοδηματική ανισότητα και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο».

Τίποτε το εξωτικό δεν υπάρχει εδώ. Ούτε εξωγήινοι ούτε Νιμπίρου. Υπάρχουν πράγματα απλά, τόσο εξοφθαλμα που καταντούν ανάξια προσοχής. Μα θα νοιαστούν για την εισοδηματική ανισότητα οι ηγεμόνες, όταν κηρύσσουν (όπως ο Έλληνας πρωθυπουργός) ότι είναι αμάχητος φυσικός νόμος; Θ’ αγγίξει την αυτοδιαφημιζόμενη ενσυναίσθησή τους η προεδοποίηση ότι «η δραστητική συρρίκνωση της διεθνούς βοήθειας για την υγεία θα μπορούσε να οδηγήσει σε απόλεια έως και 1,5 δισεκατομμυρίου ετών υγιούς ζωής μέχρι το 2100»; Οτι δηλαδή, απλούστερα, θα πεθάνουν μυριάδες παιδιάς στην Αφρική, επειδή ο Τραμπ (κι από κοντά τα ομοιώματά του) υλοποίησε το δόγμα «Πρώτα η Αμερική» περικόπτοντας τις «δωρεές» της χώρας του σε προγράμματα υγειονομικής βοήθειας; Ο άνθρωπος, αυτός παρμένει η σοβαρότερη απειλή για τον κόσμο.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

— 18-10-1936 —

Στολαιοί: Λονδίνον – Η υπό της κυβερνήσεως ορισθείσα επιτροπή όπως εξέτασεν το «ζήτημα των στολών» συναντά αρκετά δυσχερείας εις το έργον της. Ως βάσις ετέθη το ότι εφ’ όσον μια πολιτική οργάνωσις εμφανίζεται δημοσία με ειδική στολήν, είναι επόμενο να προκαλή ερεθισμόν μεταξύ οπαδών αντιθέτων οργανώσεων. Διά τούτο εις το τελευταίον υπουργικόν συμβούλιον συνεζητήθη η πλήρης κατάργησις των ιδιαίτερων στολών των μελών όλων των οργανώσεων.

Λαϊκά αγοραί: Το υπουργείον Τύπου και Τουρισμού αντετάχθη εις την λειτουργίαν λαϊκών αγορών εις την πλατείαν του Σταθμού Λαρίσης ως και εις την πλατείαν Θησείου. Αι υπόλοιποι μετά την κατάργησιν των ανωτέρω αγοραί ανερχόμεναι εις 30 εξ’ων 10 των Αθηνών και 20 του Πειραιώς και των προαστείων θα οργανωθούν κατά τρόπον εξασφαλίζοντα και την ευπρόσωπον λειτουργίαν των, την υγιεινήν των τροφίμων και την επαφίν παραγωγών και καταναλωτών.

Χειμών: Ο υφυπουργός της Εργασίας κ. Δημητράτος απηύθυνεν εις τας διαφόρους βιομηχανικάς επιχειρήσεις εγκύκλιον, διά της οποίας συνιστά όπως λόγω του χειμῶνος προβούν εγκαίρως εις την επισκευήν των εργοστασίων των, ούτως ώστε να προφυλάσσονται οι εργάται εκ του ψύχους και να εξασφαλίζεται αποτελεσματικώς η υγεία των εργαζομένων.

Ο μικρός Νίκος θα καταγραφεί ως ο Πρόεδρος που γέμιζε τα ταμεία και του άρεσε να κάνει βουτιές στα ευρύα στην μπανιέρα του. Δεν εσχηματίζατο αλλιώς να έχεις δισεκατομμύρια στις τράπεζες να κάθονται (χωρίς τόκους) και να μην κάνεις έργα για ενέργεια, να κόβεις τα προγράμματα ηλεκτροκίνησης, να μην ψηφιοποιείς το κράτος, να μην επενδύεις στις υποδομές της εκπαίδευσης και το μόνο που κάνεις είναι να μοιράζεις τσέκ στους δημοσίους και στους ημικρατικούς υπαλλήλους. Θα καταγραφεί και ως ο Πρόεδρος που σταμάτησε ένα δρόμο για να μην δώσει 15 εκατομμύρια επιπλέον να τελειώσει, αλλά ο δρόμος θα καταγράψει στο κράτος 100 εκατομμύρια ζημία επειδή τον σταμάτησε και δεν θα γίνει ποτέ! Σκρουτζ Μακ Ντακ.

Αυτό βέβαια δεν είναι «συνετή» οικονομική πολιτική. Είναι άσχετη και επικίνδυνη οικονομική πολιτική. Οι πολίτες να πληρώνουν το πιο ακριβό ρεύμα, την πιο ακριβή παιδεία και τις πιο ακριβές κρατικές υπηρεσίες στην Ευρώπη, για να γεμίζουν τα ταμεία του κορδατού Κερανού! Α ναι και τα ταμεία συντεχνιών και προμηθευτών. Ουαί.

Ο μηχανόβιος Γιώργος δήλωσε πως δεν υποχωρεί «ούτε με το καλό ούτε με το άγριο», ενώ ζήτησε και συνεργασία με το ΔΗΚΟ. Αυτή τη στιγμή the one million dollar question είναι η εξής: αν ο Αβέρωφ χάσει στις εσωκομματικές θα στηρίξει στη συνέχεια Παμπορίδη ή θα συνεχίσει αυτόνομα, πλασάροντας μια τέτοια κίνηση ως ενέργεια που «δεν θα προδίδει» τους οπαδούς του; Εδώ σε θέλω κάβουρα να περπατάς στα κάρβουνα.

-Αυτό ξέρω, αυτό κάνω.

Ο Φούλης συγκάλεσε ολόκληρη δημοσιογραφική διάσκεψη την Παρασκευή, μίλησε για τα καύσιμα, τον πληθωρισμό και την ακρίβεια, μας είπε ακόμη πως πρέπει να θέσουμε θέμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση περί άρσης των ενεργειακών κυρώσεων στη Ρωσία, μα δεν βρήκε μισή λέξη να πει για το μπάχαλο (που προξένησε) στον Συναγερμό. Κι ας ήταν αυτός ο βασικός λόγος που έτρεξαν εκεί οι δημοσιογράφοι. Από Δευτέρας, τους είπε. Ες αύριον λοιπόν τα σπουδαία. Αρκέστηκε να διαβεβαιώσει πως δεν θα πληγώσι τους «συναγωνιστές και την παράταξη». Ποιος θα του πει το μυστικό;

Η ρήμη άρχισε σαν αστείο –κακόγουστο αστείο χαρακτηρίστηκε στον Λόφο– να στο τέλος μετατράπηκε σε ρεαλιστικό σενάριο, πρώτα στο μυαλό δυσαρσεπτημένων δηκόικων οπαδών (και είναι αρκετοί όσοι δεν βολεύτηκαν κάπου), ακολούθως στο μυαλό του Zachariás Kouliás και τέλος στο μυαλό του μικρού –όχι και τόσο μικρού πια– πρίγκιπα. Η τραγική ειρωνεία θα ήταν να κατεβεί ο Νικόλας υποψήφιος και ο Χριστοδουλίδης να τον στηρίξει λέγοντας πως «αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να τον εφεύρουμε». Μιλάμε για ανατροπές πέρα από κάθε φαντασία.

Ο Μαυρογιάννης δηλώνει πως δεν θα περιμένει το ΑΚΕΛ μέχρι τον Ιανουάριο για να αποφασίσει αν θα τον στηρίξει ή όχι. Λέει μάλλον να πάει για γ.γ. του ΟΗΕ αν δεν πάει για Πρόεδρος. Αν όμως, Black John, σκέφτεσαι να κατέβεις αυτόνομα, ρώτα και τον Φούλη που μέτρησε τα κουκιά του και τελικά συνειδητοποιήσε πως όποιος βγαίνει απ’ το μαντρί τον τρώνε οι λύκοι. Ενίστε βέβαια μπορεί να σε φάνε οι λύκοι –και οι αλουποί– ακόμη και μέσα στο μαντρί.

Ο Στεφάνου ζυγίζει τα δεδομένα και προσπαθεί να ξεκαθαρίσει μέσα του αν αυτή τη φορά στο ΑΚΕΛ θέλουν είσοδο στον δεύτερο γύρο με στόχο μια αξιοπρεπή ήττα –για πολλούς συντράφους το ιδανικό σενάριο– ή αν θα τολμήσουν να πάνε πραγματικά για την Προεδρία κι όποιον πάρει ο χάρος. Την περασμένη φορά που το έπραξαν, τα αποτελέσματα ήταν μάλλον τραγικά κι ακόμη χειρότερα, μέχρι σήμερα δεν βρήκαν το θάρρος να απολογηθούν. Όσον αφορά την περίπτωση Μαυρογιάννη, οι πιθανότητες στήριξης του από το ερυθρό –πλην όμως ανακαινισμένο– κόμμα είναι λίγες, όπως ελάχιστες έως καθόλου είναι οι πιθανότητες να στηρίξουν Οδυσσέα. Μπέλλα τσιόο, Οδυσσέα τσιόο.

Μετά που είδαμε πρόσφατα στρουθοκάμηλο, άλογο και άλλα παράλογα σε κυπριακούς δρόμους, αυτή τη βδομάδα προσέχαμε από αρκούδα! Bear with me και βάλτε όσα θαυμαστικά θέλετε. Αυτή δεν είναι χώρα, είναι ένα κανονικό τσίρκο και, σε κάτι τέτοιες στιγμές, σκέφτομαι θλιμμένα: γιατί όχι Fidias for president?

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

mindReset

Μειώνουμε τη σπατάλη. Αλλάζουμε τον κόσμο.

Στη Lidl Κύπρου επενδύουμε στη νέα γενιά και σε ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

Για 6^η συνεχή χρονιά, το βραβευμένο πρόγραμμα mindREset, σε συνεργασία με το Junior Achievement Cyprus, συνεχίζει να ενισχύει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, εμπνέοντας μαθητές και μαθήτριες να υιοθετούν υπεύθυνες συνήθειες και να αναζητούν βιώσιμες λύσεις για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων.

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
mindREset 2026-2027

JA
Cyprus

Member of
JA Worldwide

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Σύμφωνα με διπλωματικές πηγές στη Λευκωσία, ήδη η γαλλική πλευρά έχει υποβάλει αίτημα για έκδοση Navtex από το ΚΣΕΔ. Ανάλογο αίτημα φαίνεται να έχει υποβληθεί και στην Υδρογραφική Υπηρεσία της Ελλάδας, προκειμένου το γαλλικό ερευνητικό σκάφος «Abeille Marengo» να ξεκινήσει υποθαλάσσια έρευνα ωκεανογραφικών και βυθομετρικών εργασιών.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Στην υλοποίηση του σχεδιασμού που έχει αποφασιστεί και σε πολιτικό επίπεδο προχώρησε η ανάδοχος εταιρεία της ηλεκτρικής διασύνδεσης Κρήτης-Κύπρου, η γαλλική Nexans. Η αίτηση εξασφάλισης άδειας προκειμένου το γαλλικό ερευνητικό σκάφος «Abeille Marengo» να ξεκινήσει υποθαλάσσια έρευνα ωκεανογραφικών και βυθομετρικών εργασιών μεταξύ της θαλάσσιας περιοχής Κορακιάς του Ηρακλείου Κρήτης και της θαλάσσιας περιοχής της Κύπρου, είναι το τελευταίο βήμα πριν η Υδρογραφική Υπηρεσία του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και το Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ) εκδώσουν τις σχετικές Navtex για τις περιοχές στις οποίες θα ποντιστεί το ηλεκτρικό καλώδιο. Το τελικό διαδικαστικό σκέλος έναρξης των εργασιών από πλευράς εταιρείας που θα πραγματοποιήσει τις έρευνες βυθού εξελίσσεται παράλληλα σε Ελλάδα και Κύπρο, όπως είχε γράψει η «Κ» και είναι πανομοιότυπο. Όλα τα στοιχεία που υπάρχουν, συγκλίνουν πως η δέσμευση των περιοχών που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των δύο κρατών θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τέλος του μήνα με την έκδοση της αναγγελίας προς ναυτιλομένους. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ήδη στη Λευκωσία υπάρχει αίτηση των Γάλλων για έκδοση της σχετικής Navtex. Την ίδια ώρα, ο παράγοντας Τουρκία πέρα από κάποια δημοσιεύματα αποφεύγει να σπρώξει τους τόνους, κάνοντας απλώς λόγο για συντονισμό που θα περιλαμβάνει και την Άγκυρα. Το ερευνητικό πλοίο «Abeille Marengo», με το χαρακτηριστικό γνώρισμα IMO 9388613, μέχρι την περασμένη Παρασκευή το βράδυ βρισκόταν αγκυροβολημένο στο λιμάνι της Νάπολης, απ' όπου θα σπρώξει άγκυρα μόλις οι αρμόδιες αρχές σε Κύπρο και Ελλάδα ανάψουν το πράσινο φως με τις σχετικές άδειες που αφορούν τη χρησιμοποίηση πλοίου με ξένη σημαία για τις έρευνες.

ΥΠΕΞ και ΚΣΕΔ

Οι δημοσιογραφικές πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι την περασμένη Παρασκευή ήθελαν τη γαλλική Nexans μέσω του Ναυτικού Πρακτορείου «Δ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Ι.Κ.Ε.» με έδρα τον Πειραιά, να έχει υποβάλει «Αίτηση για την επιπλέον κατ' εξαίρεση χορήγηση άδειας ερευνητικών εργασιών που προηγούνται της πόντισης των καλωδίων του εξειδικευμένου

ερευνητικού πλοίου VB ABEILLE MARENGO φέρον σημαία Γαλλίας» και στη Λευκωσία. Διπλωματικές πηγές της «Κ» στην κυπριακή πρωτεύουσα έλεγαν πως στο κομμάτι των αδειών για έρευνες ερευνητών η διαδικασία είναι τυπική. Πηγές με γνώση των διαδικασιών που ακολουθούνται σε παρόμοιες περιπτώσεις, μας εξηγούσαν ότι για θέματα και με διπλωματική υφή υπάρχει ένας παράλληλος συντονισμός του ΥΠΕΞ και του ΚΣΕΔ. Όπως σημείωναν οι ίδιες πηγές, η ικανοποίηση της αίτησης, όποτε και αν υποβληθεί αυτή, θεωρείται δεδομένη μιας και πρόκειται για ένα έργο που δεν ξεκινά από παρθενική βάση. Παρόμοια διαδικασία ακολουθήθηκε και το 2024 όταν το τότε ιταλικό ερευνητικό πλοίο «Jevoli Relume» είχε μισθωθεί για να πραγματοποιήσει έρευνες βυθού οι οποίες διακόπηκαν προσωρινά ένεκα των τουρκικών προκλήσεων. Άρα στην προκειμένη περίπτωση το ΥΠΕΞ στη Λευκωσία θα επαναβεβαιώσει την έγκριση της αίτησης, μιας και τα δεδομένα δεν έχουν αλλάξει και στη συνέχεια το ΚΣΕΔ θα προχωρήσει στην έκδοση Navtex. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, σχετικό

Η διαδικασία αδειοδότησης των ερευνών από κυπριακής πλευράς, αναφέρουν πληροφορίες της «Κ», έχει ολοκληρωθεί και το μόνο που απομένει είναι η έκδοση της αναγγελίας προς ναυτιλλομένους για τις περιοχές δικαιοδοσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

αίτημα έχει υποβληθεί ήδη στο ΚΣΕΔ, που είναι το αρμόδιο τμήμα, με όλες οι πληροφορίες να συγκλίνουν πως για την έκδοση της αναγγελίας προς ναυτιλλομένους θα υπάρξει συντονισμός των αρμόδιων υπηρεσιών Κύπρου και Ελλάδας.

Λιμενικό Σώμα

Ευκρινέστερη είναι η εικόνα για τα βήματα που γίνονται πριν από την έναρξη των ερευνών από πλευράς του Λιμενικού Σώματος

στην Ελλάδα, στο οποίο έχει μεταβιβαστεί η επίβλεψη των εργασιών για το ηλεκτρικό καλώδιο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Λευκωσία έχει ενώπιόν της αίτηση για έκδοση Navtex, ανάλογο αίτημα πρέπει να έχει υποβληθεί και στην Υδρογραφική Υπηρεσία στην Ελλάδα. Την περασμένη Τετάρτη στην ιστοσελίδα του Λιμενικού ανέβηκε το αίτημα του αφορά την «Αίτηση εξαίρεσης για τη χρήση του πλοίου “Abeille Marengo” (IMO: 9388613) σημαίας Γαλλίας, για τη διενέργεια θαλάσσιας έρευνας για την εγκατάσταση υποβρύχιων καλωδίων συνεχούς ρεύματος, στο πλαίσιο διασύνδεσης ΚΡΗΤΗΣ - ΚΥΠΡΟΥ (Great Sea Interconnector)». Όπως προκύπτει από τα έγγραφα της αίτησης, το Αρχηγείο του Λιμενικού Σώματος στην Αθήνα ζητά από λιμεναρχεία και άλλες υπηρεσίες να διερευνηθεί εάν υπάρχουν ή όχι πλοία με ελληνική σημαία που μπορούν να πραγματοποιήσουν τις έρευνες βυθού προκειμένου να εξετάσουν το γαλλικό αίτημα. Στα έγγραφα που διαβιβάζονται στις ελληνικές υπηρεσίες και τα οποία έχει στην κατοχή της η «Κ», περιλαμβάνονται οι άδειες έρευ-

νας από το ελληνικό ΥΠΕΞ και η κατ' εξαίρεση χρήση πλοίου με ξένη σημαία που εκδόθηκαν το 2024. Με βάση τη γαλλική αίτηση προς το Λιμενικό Σώμα, «επί του παρόντος δεν υφίσταται καμία άλλη διαφοροποίηση στην όλη διαδικασία που αφορά στη διαδρομή της έρευνας για την προτιθέμενη πόντιση και οδευση του καλωδίου, όπως αυτά αναφέρονται στα σχετικά και βάσει των οποίων χορηγήθηκαν οι σχετικές αδειοδοτήσεις».

Οι έρευνες

Οι εργασίες τόσο σε Ελλάδα όσο και Κύπρο θα διεξαχθούν σε περιοχές που εμπίπτουν εντός εθνικών χωρικών υδάτων. Με βάση την αίτηση εξαίρεσης που έχει υποβληθεί για λογαριασμό των Γάλλων από το ναυτικό πρακτορείο στον Πειραιά, η έρευνα βυθού θα λάβει χώρα εντός περιοχής που καλύπτει και τους δυο πόλους της ηλεκτρικής διασύνδεσης. Για την έρευνα, όπως αναφέρεται, θα χρησιμοποιηθεί «πολυδυσμικός ηχοβολιστής (Multi Beam Eco Sounder - MBES), ηχοβολιστής πλευρικής σάρωσης (Side Scan Sonar - SSS), μαγνητόμετρο, και video ώστε να καταγραφούν λεπτομερώς οι συνθήκες που επικρατούν στον πυθμένα της θάλασσας κατά μήκος της συνολικής οδευσης, ώστε να επιλεγεί η βέλτιστη τελική οδευση για τη μετέπειτα εγκατάσταση/πόντιση των καλωδίων».

Σε χαμηλούς τόνους

Η στάση της Τουρκίας όταν οι έρευνες ξεκινήσουν είναι ένα ζητούμενο το οποίο παρακολουθείται στενά. Η Αθήνα, θέλοντας να κρατήσει χαμηλούς τόνους, μετέφερε την αρμοδιότητα επιβλεψής των εργασιών του καλωδίου από το Πολεμικό Ναυτικό στο Λιμενικό Σώμα. Ωστόσο, πηγές στην ελληνική πρωτεύουσα θεωρούν δεδομένο ότι μονάδες του ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού θα επιτηρούν διακριτικά τις εργασίες για τυχόν προκλητικές κινήσεις των Τούρκων. Άγνωστο παραμένει αν σε ανάλογες κινήσεις προχωρήσει και η Γαλλία. Από την Ανατολική Μεσόγειο έως και θαλάσσιες περιοχές δικαιοδοσίας της Ελλάδας, η γαλλική παρουσία ναυτικών μέσων είναι ισχυρή. Με βάση πληροφορίες της «Κ», στην ευρύτερη περιοχή βρίσκεται η γαλλική φρεγάτα «Surcouf» (F711) η οποία αναμένεται να λάβει μέρος στην άσκηση «Ευνομία» που θα διεξαχθεί σε περιοχές ελληνικής και κυπριακής δικαιοδοσίας στην Ανατολική Μεσόγειο, από 18 έως 22 Οκτωβρίου.

Οι έρευνες και η περίοδος διεξαγωγής τους

Στο ζητούμενο που είναι ο χρόνος έναρξης των εργασιών βυθομέτρησης, στην αίτηση εξαίρεσης που έχει υποβάλει το ναυτικό πρακτορείο «Δ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Ι.Κ.Ε.», οι έρευνες για την περίπτωση της Ελλάδας θα ξεκινήσουν με τη λήψη της έγκρισης της αίτησης από το Λιμενικό Σώμα και θα ολοκληρωθούν εντός του χρονικού

πλαισίου που ορίζει η άδεια από την Επιτροπή Χορήγησης Αδειών Ερευνών Θαλάσσης (ΕΧΑΕΘ), αλλιώς, όπως αναφέρεται, θα ζητηθεί παράταση εύλογου χρόνου. Παρόμοια αναμένεται να είναι η διαδικασία που θα αφορά το κομμάτι των ερευνών εντός των θαλάσσιων περιοχών ευθύνης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Με βάση

χάρτη της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, οι άδειες που θα εκδοθούν από ελληνικής πλευράς θα αφορούν τη θαλάσσια περιοχή από την Κάσο έως το κάθετο όριο μετά το Καστελόριζο. Για το υπόλοιπο τμήμα οι σχετικές άδειες εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των υπηρεσιών της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η συμμετοχή του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, COP31, που θα λάβει χώρα σε τουρκικό έδαφος, στην Αττάλεια (11-12 Νοεμβρίου), προκάλεσε μίνι κρίση στους κόλπους των Βρυξελλών, οι οποίες σέρβιραν μια «συμβιβαστική λύση» που βρίσκεται μάλλον στα μέτρα της Τουρκίας και καθιστά «ριγμένο» το κυπριακό κράτος, σε σύγκριση με τους 26 εταίρους της. Όπως αποκάλυψε την περασμένη Κυριακή η «Κ», ο Ταγίπ Ερντογάν είχε αποστείλει επιστολές-προσκλήσεις στους ηγέτες των 26 εταίρων της Κύπρου στην Ε.Ε., εδώ και αρκετές εβδομάδες, αποκλείοντας τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Συναφείς πληροφορίες αναφέρουν ότι κατά τις συζητήσεις που έγιναν μεταξύ Κομισιόν και Άγκυρας, προκειμένου να βρεθεί μια «συμβιβαστική λύση», η Ε.Ε. ουδέποτε απαίτησε από την Τουρκία ανάλογη αντιμετώπιση του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας με τους ηγέτες των υπολοίπων «26», αλλά αυτό που αναζητείτο ήταν μια ad hoc διευθέτηση, ώστε να ξεπεραστεί το πρόβλημα. Με άλλα λόγια, η Ε.Ε. ουδέποτε μπήκε στη διαδικασία να ζητήσει από τον Ταγίπ Ερντογάν να αποστείλει επιστολή-πρόσκληση και στον Νίκο Χριστοδουλίδη, γνωρίζοντας εκ προοιμίου τα όρια της Άγκυρας.

Η σολομώντειος λύση που προώθησε η Ε.Ε. για συμμετοχή και του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στην COP31 είναι στα μέτρα της Τουρκίας, καθώς ανέχεται, αν μη τι άλλο, τις δυσμενείς διακρίσεις στις οποίες υποβάλλει η Άγκυρα το κυπριακό κράτος.

Κι αυτή είναι η πρώτη μεγάλη απώλεια της Λευκωσίας: Ότι δηλαδή, η σολομώντειος λύση που επιβλήθηκε δεν δοκίμασε καν τα όρια της Άγκυρας, αλλά αντίθετα διέρρηξε τα όρια της Ε.Ε., η οποία συζήτησε και πρότεινε μια διευθέτηση που είναι στα μέτρα της Άγκυρας και συνεχίζει και σήμερα να αφήνει βαρύτατες σκιές δυσμενούς διάκρισης σε βάρος ενός κράτους-μέλους, της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η ρύθμιση λοιπόν Βρυξελλών και Άγκυρας, στην οποία συναίνεσε και η Λευκωσία, παρακάμπτει το γεγονός ότι ο Ταγίπ Ερντογάν απέστειλε επιστολή-πρόσκληση σε 26 ηγέτες της Ε.Ε., αποκλείοντας τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας και εισάγει μια σκηνοθετικού χαρακτήρα διευθέτηση, στο πλαίσιο της οποίας ο κ. Ερντογάν και το συντεταγμένο τουρκικό κράτος δεν οφείλουν να κάνουν καμιά διορθωτική κίνηση, αλλά απλώς επέτρεψαν στην τουρκική οργανωτική αρχή της Διάσκεψης COP31, να στείλει νέες επιστολές, ανυπόγραφες, διά ηλεκτρονικών μηνυμάτων (emails) σε όλα τα κράτη-μέλη, μέσω Βρυξελλών, προκειμένου να προωθηθεί η εν λόγω πρόσκληση και στον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη.

Με τον τρόπο αυτό, η Τουρκία αναδιπλώθηκε μόνο εν μέρει, στέλνοντας μέσω μιας απρόσωπης οργανωτικής αρχής, νέα πρόσκληση στους ηγέτες των 27 κρατών-μελών, περιλαμβανομέ-

νου και του προέδρου Χριστοδουλίδη. Ωστόσο, η κίνηση αυτή είναι πολιτικά ανέξοδη για την Τουρκία, καθώς η οργανωτική αρχή της Διάσκεψης COP31 δεν αποτελεί θεσμό του τουρκικού κράτους και δεν θα υπάρξει καν σε μερικούς μήνες.

Δύο ξένες διπλωματικές πηγές που μίλησαν στην «Κ» επεσήμαναν τα εξής: «Το μεγάλο ζητούμενο της διαβούλευσης Βρυξελλών-Άγκυρας δεν ήταν τόσο η ικανοποίηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά η διασφάλιση ότι η Ε.Ε. δεν θα έμπαινε σε περιπέτειες». Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, «η Ε.Ε. ανησυχούσε για το ενδεχόμενο το ζήτημα να οφούσκωνε περισσότερο και να οδηγούσε στην ανάγκη λήψης αποφάσεων για συλλογική ή όχι παρουσία της Ε.Ε., στη Διάσκε-

ψη για το Κλίμα. Σε ένα χρονικό μάστιγα σημείο, όπου τα συμφέροντα της Ευρώπης για ενίσχυση της αρχιτεκτονικής άμυνας και ασφάλειάς της συγκλίνουν με την προοπτική μιας ενισχυμένης συνεργασίας με την Τουρκία».

Μέσα σε αυτό το κλίμα, η Λευκωσία προειδοποίησε, σε διαδοχικές κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίες της Coreper, ότι θα ζητούσε την έκδοση Συμπερασμάτων κατά της Τουρκίας, κάτι που έγινε πράξη, με μια όμως γενική υπόδειξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, για την ίση συμμετοχή όλων των κρατών-μελών, στη Διάσκεψη COP31, παραπέμποντας και στην έννοια της αλληλεγγύης. Η ανησυχία πάντως των εταίρων δεν αφορούσε την έκδοση μιας γενικής αναφοράς 2-3 γραμμών στα Συμπεράσματα, αλλά εστια-

ζόταν στο ενδεχόμενο πρόκλησης μιας τέτοιας κατάστασης που θα ανάγκαζε την Ε.Ε. να αποφασίσει συλλογικά εάν θα συμμετείχε στη Διάσκεψη της Αττάλειας για το Κλίμα ή εάν θα απείχε, υπό το φως της δυσμενούς διάκρισης εναντίον ενός κράτους-μέλους.

Η ίδια πηγή υπέδειξε ότι «σε μια τραβηγμένη αλλά όχι απίθανη εκδοχή αυτού του σεναρίου, μπορείτε να φανταστείτε κάποια κράτη-μέλη της Ε.Ε. να πηγαίνουν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα στην Αττάλεια και κάποια άλλα να μένουν πίσω, ως έκφραση διαμαρτυρίας και αλληλεγγύης προς την Κύπρο. Ή το ακριβώς αντίθετο, η Ε.Ε. να αποφασίσει να απέχει και κάποια κράτη-μέλη να συμμετάσχουν ως να μη συμβαίνει τίποτα». Αυτή λοιπόν η εικόνα, αφενός του διλήμμα-

τος της Ε.Ε. πώς να διαχειριστεί την προσπάθεια αποκλεισμού της Κύπρου από την Τουρκία, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τα δικά της συμφέροντα και τη συνεργασία με την Άγκυρα που χαρακτηρίζεται με κάθε επιστημότητα «στρατηγικός εταίρος», οδήγησαν σε μια σολομώντειο λύση, η οποία καλύπτει μόνο εν μέρει και τυπικά τη Λευκωσία και σε καμιά περίπτωση δεν διορθώνει την καραμπινάτη δυσμενή διάκριση της Τουρκίας έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στον αστερισμό τουρκικής εξάρτησης

Ένα μεγάλο συμπέρασμα στο οποίο μπορεί κάποιος να οδηγηθεί αβιάστα, είναι ότι η Ε.Ε. όχι μόνο δεν είναι σε θέση να επιβληθεί στην Τουρκία, αλλά αντίθετα όπως λένε κύκλοι στις Βρυξέλλες, βρίσκεται στον «αστερισμό τουρκικής εξάρτησης». Σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους, «η νέα συνθήκη εμπλοκής της Άγκυρας στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, ως υποκατάστατο της αποστασιοποίησης των ΗΠΑ, εκλαμβάνεται ως ύψιστης σημασίας από ένα πολύ μεγάλο αριθμό κρατών-μελών της Ένωσης και φαίνεται να υπερβαίνει σε σημασία τις όποιες αντιλήψεις σε σχέση με τις τουρκικές υποχρεώσεις για την επίλυση του Κυπριακού. Πόσο μάλλον για την αποστολή μιας πρόσκλησης στον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας».

Με βάση αυτή την ανάλυση, καθίσταται σαφές ότι η Ε.Ε. τελει για άλλη μια φορά να καταστεί όμηρος της Τουρκίας. Όπως και το 2016, όταν τα κράτη-μέλη έδωσαν εν λευκώ τα κλειδιά της διαχείρισης του μεταναστευτικού στην Άγκυρα, όπως είχε τότε αναφέρει με σκωπτικό ύφος ο Γκι Φέρχοφσταντ, που διατέλεσε πρωθυπουργός του Βελγίου και επικεφαλής της πολιτικής ομάδας των Φιλελευθέρων στην Ευρωβουλή. Μια ανάλογη κίνηση εκδηλώνεται εδώ και 18 μήνες και στο πεδίο της άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε., όπου Ιταλία και Γερμανία κατά κύριο λόγο, θεωρούν ότι η Τουρκία έχει όλα τα φόντα να καλύψει το κενό των ΗΠΑ και ο Ερντογάν εμφανίζεται έτοιμος να παράσχει τις εν λόγω «τουρκικές υπηρεσίες προς την Ε.Ε.», με το αζημίωτο.

Ο «παράγοντας» Ερχιουρμαν

Την ίδια ώρα, η Άγκυρα προσκάλεσε στη Διάσκεψη COP31 και τον Τουφάν Ερχιουρμαν, ο οποίος ισχυρίζεται ότι έλαβε πρόσκληση από τον περασμένο Ιούλιο. Σε κάθε περίπτωση, η πρόσκληση προς τον Ερχιουρμαν έθεσε και πάλι σε συναγερμό τη Λευκωσία, η οποία ζήτησε από την Ε.Ε. να διασφαλίσει ότι η Άγκυρα δεν θα επιχειρήσει να τον αναβαθμίσει σε ηγέτη «κράτους» και δεν θα επιχειρήσει να τον βάλει από το παράθυρο στη διήμερη σύνοδο των ηγετών της Διάσκεψης COP31, που θα γίνει στις 11-12 Νοεμβρίου. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Κάγια Κάλας ενημέρωσε αρμοδίας τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, ότι με βάση την πληροφορηση που λήφθηκε από την Άγκυρα, ο κ. Τουφάν Ερχιουρμαν θα συμμετάσχει σε εκδηλώσεις «στο περιθώριο» της Διάσκεψης COP31. Όλα αυτά, βεβαίως, θα διαφανούν στην πράξη.

Η Ε.Ε. των «εκπτώσεων» και της αδυναμίας άσκησης επιρροής στην Άγκυρα

Η Κυπριακή Δημοκρατία μπορεί να εξασφάλισε τελικά μια υποτυπώδη πρόσκληση για συμμετοχή του προέδρου Χριστοδουλίδη στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, στην Τουρκία, αλλά οι εκπτώσεις στις οποίες υποβλήθηκε το κυπριακό κράτος ως αποτέλεσμα της σολομώντειου λύσης που επέβαλε η Ε.Ε. δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί ότι εξισορροπούνται από την παρουσία του Κυπρίου προέδρου στην Αττάλεια, στις 11-12 Νοεμβρίου.

Εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διερωτηθεί κατά πόσον η Λευ-

κωσία είχε την πολυτέλεια να τινάξει στον αέρα το αποτέλεσμα της μεσολαβητικής προσπάθειας της Ε.Ε., όπως αυτή εκδηλώθηκε από την Ούρουσνλα φον ντερ Λάινεν, τον Αντόνιο Κόστα και την Κάγια Κάλας που παρενέβησαν επανειλημμένα προς την Άγκυρα. Η απάντηση είναι αρνητική. Η Λευκωσία δεν είχε την πολυτέλεια να φρενάρει τη συμβιβαστική προσπάθεια που εκδήλωσε η Ε.Ε. στις διαβουλεύσεις με την Άγκυρα. Είχε ωστόσο την υποχρέωση να θέσει τα δικά της όρια και να μην επιτρέψει στην Ε.Ε. να διο-

λισθήσει σε λύσεις που αφήνουν εκτεθειμένο το κυπριακό κράτος και το καθιστούν «ριγμένο» έναντι των υπολοίπων «26», θεσιπίζοντας με τη σύμφωνο δυστυχώς γνώμη της κυπριακής κυβέρνησης ένα καθεστώς δυσμενούς διάκρισης σε βάρος του.

Διότι είναι γεγονός ότι η λύση που δρομολόγησε η Ε.Ε., σε συνεννόηση με την Άγκυρα, παραπέμπει σε ένα εκπαιωτικό καθεστώς το οποίο καθιστά το κυπριακό κράτος «δεύτερο» σε σχέση με τους 26 εταίρους του στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

Οι μεγάλες δε απώλειες για τη Λευκωσία δεν αφορούν στον τρόπο με τον οποίο ενήργησαν η Άγκυρα και ο Ερντογάν, που λίγο-πολύ, ήταν αναμενόμενες. Αφορούν αφενός στην άνεση που αισθάνεται η Ε.Ε., να δρομολογεί λύσεις που «ρίχνουν» το κυπριακό κράτος και αφετέρου και κυρίως στο πολιτικό ξεγύμνωμα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, το οποίο έδειξε ανήμπορο να εξασφαλίσει από την Τουρκία μια πρόσκληση για τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, χωρίς αστερίσκους, ανάλογη με αυτήν που έστειλε

ο Ερντογάν στους υπόλοιπους «26», προκειμένου να συμμετάσχουν στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Και εδώ ακριβώς είναι που υποχωρεί το έδαφος των προσδοκιών της Λευκωσίας, βυθίζοντας στην κινούμενη άμμο της αδυναμίας των Βρυξελλών, όσα υπόσχεται ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης εδώ και τριάντισι χρόνια: Για δήθεν «ενεργότερο ρόλο» της Ε.Ε. στο Κυπριακό, για δήθεν αξιοποίηση της ευρωπαϊκής εργαλειοθήκης και για δήθεν πειθαναγκασμό της Άγκυρας από τις Βρυξέλλες να επανέλ-

θουν στο συμφωνημένο πλαίσιο λύσης του κυπριακού προβλήματος. Τις ίδιες Βρυξέλλες, που σκηνοθέτησαν μια ad hoc διαδικασία για ένα ήσσονος σημασίας ζήτημα, σε σύγκριση με την επίλυση του Κυπριακού. «Ρίχνοντας» την Κυπριακή Δημοκρατία και μαγειρεύοντας μια συμβιβαστική λύση στα μέτρα της Τουρκίας, προκειμένου να προσκληθεί ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας από μια απρόσωπη τουρκική οργανωτική αρχή και όχι από τον Πρόεδρο της Τουρκίας, στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Στις αρχές Οκτωβρίου, ο υπουργός Οικονομικών επανέλαβε για άλλη μια φορά το πάγιο αφήγημα της κυβέρνησης: Η Κύπρος κατατάσσεται ως η 5η φθηνότερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση στα καύσιμα. Μάλιστα, ο Μάκris Κεραυνός δεν περιορίζεται στην παράθεση μιας θετικής κατάταξης. Στις παρεμβάσεις του διεκδικεί και πολιτική πίστωση, αποδίδοντας την εικόνα στα κυβερνητικά μέτρα, καλώντας ουσιαστικά τους πολίτες να αναλογιστούν πόσο χειρότερη θα ήταν η κατάσταση χωρίς τα μέτρα.

Πρόκειται για ένα επιχείρημα που δεν στερείται βάσης, στον βαθμό που οι φορολογικές ελαφρύνσεις μειώνουν πράγματι την τελική τιμή. Δεν αντανακλά όμως την πραγματικότητα που βιώνουν οι πολίτες. Ούτε απαντά το ουσιαστικότερο ερώτημα: γιατί, έπειτα από αλλεπάλληλες κρίσεις και χρόνια κυβερνητικών παρεμβάσεων, η κυπριακή κοινωνία παραμένει τόσο εκτεθειμένη στις διεθνείς ανατιμήσεις;

Παρόλο που είναι «φθηνή», «καίει» περισσότερο

Διότι το πρόβλημα δεν εξαντλείται στην τιμή της βενζίνης. Είναι βαθύτερο. Αφορά μια οικονομία που παραμένει εξαρτημένη από τα εισαγόμενα καύσιμα, μια κοινωνία εγκλωβισμένη στο ιδιωτικό αυτοκίνητο και ένα κράτος που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει κυρίως τις συνέπειες της ακρίβειας, χωρίς να έχει καταφέρει να περιορίσει ουσιαστικά τις αιτίες που την καθιστούν τόσο επώδυνη. Το κόστος αυτής της εξάρτησης δεν καταβάλλεται μόνο στην αντλία. Η επιβάρυνση δεν σταματά στις μετακινήσεις. Μεταφέρεται στις επιχειρήσεις, στις υπηρεσίες, στα ράφια των υπεραγορών και τελικά στον οικογενειακό προϋπολογισμό. Προκαλεί ένα «ντόμινο» ανατιμήσεων σε όλα τα βασικά αγαθά και τις υπηρεσίες λόγω του αυξημένου κόστους μεταφοράς και παραγωγής. Έτσι, πολύ απλά, η πέμπτη φθηνότερη βενζίνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να είναι ταυτόχρονα μια από τις ακριβότερες. Με αποτέλεσμα τα καύσιμα να αποτελούν τον βασικότερο «τροφοδότη» της ακρίβειας στην Κύπρο σήμερα. Και με τις μέσες παγκύπριες τιμές να κινούνται σε επίπεδα-ρεκόρ –τη βενζίνη 95 στα €1,759/λίτρο και το πετρέλαιο κίνησης να σπάει το φράγμα των δύο ευρώ αγγίζοντας τα €2,019/λίτρο (με μέγιστες τιμές έως και €2,126)– γίνεται αντιληπτό ότι η πίεση στα νοικοκυριά είναι πλέον ασφυκτική.

Ο μύθος του «μέσου μισθού» και η πραγματική αγοραστική δύναμη

Γι' αυτό, όταν ένας καταναλωτής στην Κύπρο ακούει ότι πληρώνει φθηνότερη βενζίνη από έναν Γερμανό ή έναν Γάλλο, αι-

σθάνεται ότι τον κοροϊδεύουν. Και όχι άδικα. Η επίκληση των «φθηνότερων καυσίμων σε σχέση με την Ευρώπη» από επίσημα χείλη δεν είναι απλώς μια φθηνή δικαιολογία, είναι μια οικονομική οφθαλμαπάτη. Στην καλύτερη περίπτωση. Διότι η σύγκριση των τιμών της αντλίας σε απόλυτα ευρώ, αποκομμένη από το real income των πολιτών, αποτελεί εμπαιγμό. Το να κοστίζει το καύσιμο λιγότερο σε απόλυτα ευρώ δεν σημαίνει τίποτα, αν δεν συγκριθεί με το μέσο εισόδημα. Όταν οι αρμόδιοι ισχυρίζονται ότι η Κύπρος έχει φθηνά καύσιμα επειδή η αμόλυβδη 95 κοστίζει, για παράδειγμα, €1,70 το λίτρο έναντι €1,95 στη Γερμανία, διαπράττουν ένα σοβαρό οικονομικό σφάλμα (ή παράλειψη): συγκρίνουν τιμές, αλλά αγνοούν

τις τσέπες. Στην πράξη, η σύγκριση δείχνει τι σημαίνει ένα «γέμισμα» 50 λίτρων (€85 στην Κύπρο, €97,50 στη Γερμανία) με βάση τον επίσημο μέσο μηνιαίο καθαρό μισθό των δύο χωρών: Στη Γερμανία ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός αγγίζει τα ~€2.800. Ένα γέμισμα των €97,50 αντιπροσωπεύει μόλις το 3,4% του μηνιαίου εισοδήματος του Γερμανού εργαζόμενου. Στην Κύπρο ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός κινείται κοντά στα ~€1.600. Το γέμισμα των €85 αντιπροσωπεύει το 5,3% του μηνιαίου εισοδήματος του Κυπρίου.

Η σύγκριση αποτυπώνει τη διαφορά: Για την ίδια ακριβώς ποσότητα καυσίμου, ο Κύπριος οικογενειάρχης υποχρεούται να αιμορραγήσει οικονομικά σχεδόν δύο φορές περισσότερο (κατά

55% περισσότερο) από τον Γερμανό, σε σχέση με αυτά που βάζει κάθε μήνα στο πορτοφόλι του.

Η επίκληση του μέσου μισθού ως ένδειξη ανθεκτικότητας των νοικοκυριών παραλείπει τη μισθολογική κατανομή. Ο μέσος όρος επηρεάζεται από υψηλές απολαβές σε συγκεκριμένους κλάδους και δεν ταυτίζεται με τις αποδοχές του τυπικού εργαζόμενου. Για την πραγματική δυνατότητα κάλυψης του κόστους καυσίμων, ο διάμεσος μισθός και το ποσοστό των χαμηλόμισθων προσφέρουν ουσιαστικότερη εικόνα.

Η σκληρή πραγματικότητα των αριθμών της CYPSTAT αποκαλύπτει ότι ο διάμεσος πραγματικός μισθός κινείται μόλις κοντά στα €1.968 μικτά (περίπου €1.600 καθαρά), ενώ το 35% των

εργαζομένων στο νησί κερδίζει λιγότερα από €1.500 τον μήνα. Όταν, λοιπόν, ένας εργαζόμενος των €1.100 ή €1.450 καθαρά καλείται να πληρώσει €85 για ένα γέμισμα, δεν θυσιάζει το 3% του εισοδήματός του όπως ο Κεντροευρωπαίος ομολόγός του, θυσιάζει σχεδόν το 6% με 8% των χρημάτων της επιβίωσής του.

Βίαια οικονομικά σοκ αυξήσεων

Αν θέλουμε να το πάρμε ένα βήμα παραπέρα, ο επίσημος δείκτης Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPS) της Eurostat κατατάσσει την Κύπρο αισθητά κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. (στο 88-90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου), την ώρα που χώρες της Βόρειας Ευρώπης βρίσκονται στο 120% και 130%. Αυτό σημαίνει ότι το γενικό κόστος διαβίωσης (στεγαστικό, τρόφιμα, ενέργεια) στην Κύπρο είναι ήδη δυσανάλογα υψηλό για τους μισθούς του νησιού. Όταν ο οικογενειακός προϋπολογισμός πιέζεται ταυτόχρονα από δύο άλλες τεράστιες ανοιχτές πληγές: την κατακόρυφη αύξηση των ενοικίων/κόστους στέγασης (που τρέχει με ετήσιες αυξήσεις κοντά στο 10%) και τις υψηλές δόσεις των δανείων λόγω προϋπολογισμών επιτοκίων της ΕΚΤ, ακόμα και μια μικρή αύξηση 5-10 σεντ στα καύσιμα προκαλεί οικονομική ασφύξια. Όταν, λοιπόν, η Eurostat ανακοινώνει ότι η Κύπρος φιγουράρει στις πρώτες θέσεις των βιαιών μνηνίων αυξήσεων στα καύσιμα, όπως το πρόσφατο σοκ του Αυγούστου, που σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, η Κύπρος κατέγραψε το 4ο υψηλότερο ποσοστό μηνιαίας αύξησης στη βενζίνη σε ολόκληρη την Ε.Ε. (άνοδος 6,2%), ενώ στο πετρέλαιο κίνησης η εκτίναξη άγγιξε το σοκαριστικό 11,3%, αυτό το ποσοστό δεν «κάθεται» πάνω σε πλεονάζον εισόδημα. Κάθεται πάνω σε μια ήδη εξαντλημένη αγοραστική δύναμη, η οποία δεν ζει απλώς σε μια ακριβή πραγματικότητα, αλλά δέχεται βίαιες οικονομικές επιθέσεις.

Το φαινόμενο Rockets and Feathers

Το κρίσιμο ερώτημα είναι βέβαια το εξής: Πόσο δικαιολογημένη είναι η ταχύτητα; Στην οικονομική επιστήμη των καυσίμων υπάρχει ο διεθνής όρος «Rockets and Feathers» (Ρουκέτες και Φτερά). Περιγράφει ακριβώς αυτό που συμβαίνει στην Κύπρο: Όταν οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου αυξάνονται, οι τιμές στα πρατήρια ανεβαίνουν σαν πυράυλοι (σε χρόνο μηδέν, με τη δικαιολογία ότι «παραλαμβάνουμε ακριβά φορτία»). Όταν όμως οι διεθνείς τιμές πέφτουν, οι τιμές στα εγχώρια πρατήρια μειώνονται με τον ρυθμό που πέφτει ένα φτερό (με τη δικαιολογία ότι «έχουμε ακόμα αποθέματα που αγοράστηκαν ακριβά»). Αυτή η ασυμμετρία στερεί από την αγορά τη δυνατότητα να εξομαλύνει τις απότομες διακυμάνσεις.

«Εγκλωβισμένοι» στο τιμόνι οι Κύπριοι

Το πραγματικό κόστος της κρατικής αποτυχίας

Η μεγαλύτερη αποτυχία της Πολιτείας δεν αποτυπώνεται μόνο στην τιμή της βενζίνης, αλλά στην απουσία επιλογής. Ένας συγκριτικός πίνακας (Κύπρος vs Ελλάδα vs Μέσος Όρος Ε.Ε.) θα αναδείκνυε το εξής: Ότι το πρόβλημα στην Κύπρο δεν είναι αποκλειστικά η απόλυτη τιμή σε σχέση με την Ευρώπη, αλλά η απόλυτη εξάρτηση του Κυπρίου καταναλωτή από το τιμόνι.

Σε άλλες χώρες της Ευρώπης, η ζήτηση για καύσιμα είναι «ελαστική»: όταν ακριβαίνει η βενζίνη, ο πολίτης αφήνει το αυτοκίνητο και μπαίνει στο μετρό, στο τρένο ή σε ένα αξιόπιστο λεωφορείο. Στην Κύπρο η ζήτηση είναι απόλυτα ανελαστική. Η αγορά αυτοκινήτου και η κατανάλωση καυσίμων είναι αναγκαστικός μόνδρομος, αφού το κράτος απέ-

τυχε να προσφέρει στον πολίτη μια αξιοπρεπή και οικονομική εναλλακτική. Ο Κύπριος δεν πληρώνει απλώς ακριβά τη μετακίνησή του. Πληρώνει το τίμημα ενός συγκοινωνιακού μοντέλου που τον υποχρεώνει να διαθέτει αυτοκίνητο, να καταναλώνει καύσιμα και να απορροφά κάθε διεθνή ανατίμηση. Η ειδική έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας για τις δημόσιες συγκοινωνίες, η οποία δημοσιοποιήθηκε την Τετάρτη, 14 Οκτωβρίου, είναι μια ιδιαίτερα αποκαλυπτική εικόνα αυτής της πραγματικότητας. Παρόλο που το κράτος επιδοτεί τις δημόσιες συγκοινωνίες, η έκθεση αναφέρει ρητά ότι η χρήση του λεωφορείου δεν εξασφαλίζει απαραίτητα οικονομικό όφελος σε σχέση με το αυτοκίνητο. Με τις πρόσφατες αυξήσεις στα εισιτήρια (π.χ. δια-

δρομές που κοστίζουν €2,70 ή η μετακίνηση από περιοχές όπως Λατσία), το οικονομικό κίνητρο εξανεμίζεται αν συνυπολογιστεί ο χαμένος χρόνος. Η έρευνα κατέγραψε τεράστιες αδυναμίες που κάνουν τη ζωή του επιβάτη δύσκολη:

• **Απουσία πληροφόρησης:** Στο 55% των στάσεων δεν υπάρχει καμία απολύτως πληροφόρηση για τα δρομολόγια, ενώ πολλές στάσεις δεν έχουν καν καθίσματα ή στέγαστρα.

• **Αναξιοπιστία:** Καταγράφθηκαν λανθασμένα ωράρια, αραιά δρομολόγια και σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας (μέχρι και άρνηση εξυπηρέτησης ΆμεΑ από οδηγό).

Το πολιτικό παράδοξο είναι ότι το κράτος χρηματοδοτεί ένα σύστημα δημόσιων μεταφορών

που δεν έχει καταφέρει να καταστεί επαρκώς αξιοπίστη εναλλακτική για μεγάλο μέρος των πολιτών. Και την ίδια ώρα καλείται να λαμβάνει μέτρα για να περιορίσει το κόστος της εξάρτησής τους από το ιδιωτικό αυτοκίνητο. Με άλλα λόγια, πληρώνει για να λειτουργούν οι συγκοινωνίες και πληρώνει ξανά για να ανακουφίζει τους πολίτες από τις συνέπειες της ανεπαρκούς λειτουργίας τους. Το ερώτημα δεν είναι μόνο πόσα χρήματα δαπανώνται, αλλά τι αποτέλεσμα παράγουν αυτές οι δαπάνες.

Μια φορά το αποτέλεσμα που παράγει η σημερινή κατάσταση, αποτυπώνεται στο πιο συντριπτικό στοιχείο της έκθεσης: Το 63% των συμμετασχόντων δήλωσε ξεκάθαρα ότι δεν θα επέλεγε ξανά το λεωφορείο.

Τα παράδοξα της αγοράς: Γιατί η Πάφος είναι η ακριβότερη;

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

“

Η σύγκριση μεταξύ Πάφου και ελεύθερης περιοχής Αμμοχώστου αποκτά ιδιαίτερη σημασία, επειδή αναδεικνύει τη συνύπαρξη διαφορετικών παραγόντων στην τελική τιμή. Και αποδεικνύει στους καταναλωτές ότι ο τοπικός ανταγωνισμός έχει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα από τα έξοδα των βυτιοφόρων.

Η πολυπλοκότητα και οι βαθιές στρεβλώσεις της κυπριακής αγοράς καυσίμων ξεδιπλώνονται με τον πιο ανάγλυφο τρόπο αν μετακινήσουμε τον δημοσιογραφικό μας φακό από το εθνικό επίπεδο στις περιφερειακές ιδιαιτερότητες ανά επαρχία. Τα στοιχεία των τελευταίων ετών (2023-2026) επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει μια σαφής, δομική διαφοροποίηση στην τιμολογιακή πολιτική των εταιρειών και των πρατηρίων, με τη Λευκωσία να κρατά τα σκήπτρα των φθηνότερης επαρχίας και την Πάφο να παραμένει εγκλωβισμένη στον ρόλο της πιο ακριβής επαρχίας ολόκληρου του νησιού. Η συστηματική απόκλιση που καταγράφεται φτάνει σταθερά τα 3 έως 4 σεντ ανά λίτρο, μια διαφορά που μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαντάζει μικρή, αλλά σε ετήσια βάση μεταφράζεται σε μια τεράστια, άδικη επιβάρυνση για τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων της Πάφου.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία από το Παρατηρητήριο Διανικών Τιμών Καυσίμων: Λευκωσία: Σταθερά η χαμηλότερη μέση τιμή παγκύπρια (π.χ. Αμόλυβδη 95 γύρω στο €1,689). Λάρνακα / Λεμεσός: Κινούνται σε μεσαία επίπεδα, Πάφος: Η ακριβότερη επαρχία με συστηματική διαφορά περίπου 3 έως 4 σεντ ανά λίτρο σε σχέση με τη Λευκωσία. Όταν οι καταναλωτές και οι τοπικοί φορείς της Πάφου διαμαρτύρονται για αυτό το μόνιμο «καπέλο» στην αντλία, η μόνιμη, στερεότυπη

απάντηση των εταιρειών πετρελαιοειδών εστιάζει αποκλειστικά στο κόστος των logistics και της οδικής μεταφοράς. Το επιχείρημα που προβάλλεται είναι απλό στην εκφορά του: «Η Πάφος βρίσκεται μακριά».

Κόστος μεταφοράς και logistics

Τα καύσιμα κίνησης (βενζίνη, πετρέλαιο) φτάνουν και διανέμονται στα πρατήρια ολόκληρης της Κύπρου, μέσω των τερματικών στην περιοχή του Βασιλικού (Vasilikos Energy Hub) που βρίσκεται μεταξύ Λάρνακας-Λεμεσού.

Η διαχείριση των καυσίμων γίνεται κυρίως από: 1. Το τερματικό της VTT Vasiliko (VTTV). Πρόκειται για το μεγαλύτερο ιδιωτικό τερματικό αποθήκευσης και διανομής καυσίμων στην Ανατολική Μεσόγειο, ανήκει στον διεθνή κολλοσό VTTI και πολλές εταιρείες εμπορίας καυσίμων στην Κύπρο ενοικιάζουν χώρους εκεί ή εξαγοράζουν καύσιμα μέσω αυτού του σταθμού για να τροφοδοτήσουν την εγχώρια αγορά. 2. Τα ιδιόκτητα τερματικά των εταιρειών πετρελαιοειδών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ιδιόκτητο τερματικό της Petrolina (μια επένδυση δεκάδων εκατομμυρίων με 18 δεξαμενές), το οποίο χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την εκφόρτωση, αποθήκευση και αυτόματη φόρτωση των βυτιοφόρων της εταιρείας.

Η Πάφος είναι μακράν η πιο απομακρυσμένη πόλη από το Ενεργειακό Κέντρο – 94 χλμ., σε σύγκριση με τη Λεμεσό που

απέχει μόλις 25-30 χλμ. και τις Λάρνακα / Λευκωσία που απέχουν γύρω στα 45-50 χλμ. Ως εκ τούτου, επωμίζεται το αυξημένο κόστος της καθημερινής μεταφοράς των καυσίμων (σχεδόν 190 χλμ. ανά δρομολόγιο βυτιοφόρου με επιστροφή), γεγονός που επιβαρύνει σημαντικά τα έξοδα των εταιρειών και των πρατηρίων της επαρχίας και, ασφαλώς, την τελική τιμή που φτάνει στην αντλία του καταναλωτή.

Πάφος Vs Παραλίμνι

Ωστόσο, μια προσεκτική, επισημονική εξέταση των πραγματικών οδικών αποστάσεων από την κεντρική πηγή εφοδιασμού του νησιού καταρρίπτει πλήρως αυτόν τον ισχυρισμό, αποκαλύπτοντας ένα τεράστιο γεωγραφικό και τιμολογιακό παράδοξο. Ενώ η Πάφος καταγράφεται η πιο ακριβή, δεν συμβαίνει το ίδιο με την ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου, της οποίας η απόσταση από το Βασιλικό είναι κατά λίγα χιλιόμετρα συντομότερη. Οι τιμές στα πρατήρια της περιοχής είναι συστηματικά χαμηλότερες, κινούνται πιο κοντά στον μέσο όρο της Λευκωσίας και της Λάρνακας. Στα στοιχεία του Παρατηρητηρίου Τιμών Καυσίμων για τον Οκτώβριο του 2026, ενώ στην Πάφο η μέγιστη τιμή για την Αμόλυβδη 95 αγγίζει συχνά το υψηλότερο σημείο της αγοράς (ηλπισιάζοντας τα €1,829), ενώ η ελάχιστη τιμή της σπάνια πέφτει στα επίπεδα των άλλων επαρχιών, στα πρατήρια της ελεύθερης Αμμοχώστου (Παραλίμνι, Αγία Νάπα, Δερύνεια), οι καταναλω-

τές βρίσκουν πολύ πιο εύκολα φθηνότερες επιλογές, με τη μέση τιμή να είναι αισθητά χαμηλότερη από της Πάφου.

Η πυκνότητα των πρατηρίων σε μικρή γεωγραφική ακτίνα: Στην ελεύθερη Αμμοχώστο, οι αποστάσεις μεταξύ των δήμων/κοινοτήτων (π.χ. Παραλίμνι-Αγία Νάπα) είναι πολύ μικρές. Τα πρατήρια βρίσκονται σχεδόν το ένα δίπλα στο άλλο, με αποτέλεσμα οι οδηγοί να μπορούν να αλλάζουν πρατήριο μέσα σε 2 λεπτά αν δουν χαμηλότερη τιμή. Αυτό αναγκάζει τους πρατηριούχους να συμπεριέχουν το κέρδος τους.

Η γεωγραφική διασπορά της Πάφου: Η Πάφος έχει τεράστια γεωγραφική έκταση, με πολλά απομακρυσμένα χωριά και ορεινές περιοχές. Λόγω έλλειψης εναλλακτικών πρατηρίων σε κοινιτή απόσταση, πολλοί καταναλωτές δεν έχουν την πολυτέλεια της επιλογής, γεγονός που μειώνει την πίεση για μείωση των τιμών στην επαρχία.

Η πολιτική των «ανεξάρτητων» πρατηρίων: Στην Αμμοχώστο λειτουργούν ορισμένα πρατήρια που επιλέγουν σταθερά μια πιο επιθετική εκπαιδευτική πολιτική, παρσύροντας και τις μεγάλες αλυσίδες της περιοχής. Στην Πάφο, η αγορά ακολουθεί μια πιο «ομοιόμορφη» και υψηλή τιμολόγηση.

Η σύγκριση των δύο περιοχών αποκτά ιδιαίτερη σημασία επειδή αναδεικνύει τη συνύπαρξη διαφορετικών παραγόντων στην τελική τιμή. Η απόσταση από το Βασιλικό επιβαρύνει τη διανομή, αλλά η πυκνότητα των πρατηρίων, η δυνατότητα επιλογής

και η τοπική εμπορική πολιτική μπορούν να επηρεάσουν εξίσου το ποσό που εμφανίζεται στην αντλία. Οι αποκλίσεις χρειάζονται συστηματική παρακολούθηση, όχι μια μονοδιάστατη ερμηνεία. Επιπλέον, καταρρίπτει τον μύθο ότι η τιμή της αντλίας καθορίζεται αποκλειστικά και μόνο από τα έξοδα μεταφοράς (logistics) και αποδεικνύει στους καταναλωτές ότι ο τοπικός ανταγωνισμός έχει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα από τα έξοδα των βυτιοφόρων.

Λευκωσία Vs Πάφος

Οι βασικοί λόγοι πίσω από αυτό το φαινόμενο αναλύονται ως εξής:

• **Ο παράγοντας του ανταγωνισμού.** Η Λευκωσία διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό πρατηρίων και, το κυριότερο, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση ανεξάρτητων ή μικρότερων παικτών στην αγορά, γεγονός που προκαλεί έντονο «πόλεμο τιμών». Αντίθετα, στην Πάφο ο αριθμός των πρατηρίων είναι πιο περιορισμένος και η αγορά ελέγχεται πιο εύκολα από τις κυρίαρχες τάσεις, μειώνοντας την ανάγκη των ιδιοκτητών για επιθετικές εκπώσεις.

• **Η απουσία «φθηνών» εναλλακτικών επιλογών.** Στην Πάφο, ακόμη και το πιο φθηνό πρατήριο της επαρχίας είναι συχνά ακριβότερο από τον μέσο όρο των τιμών της Λευκωσίας. Γι' αυτό και στη Λευκωσία καταγράφεται πάντα η μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ μέγιστης και ελάχιστης τιμής. Διότι ο οδηγός στη Λευκωσία, αν ψάξει, μπορεί να βρει φθηνά πρατήρια.

Ο φόρος, οι ελαφρύνσεις και ο λογαριασμός

Οι ευθύνες για το σημερινό μοντέλο είναι ασφαλώς διαχρονικές. Η σημερινή κυβέρνηση δεν δημιούργησε την ενεργειακή απομόνωση της Κύπρου ούτε την εξάρτηση από το ιδιωτικό αυτοκίνητο. Έχει, όμως, την ευθύνη να αποδείξει ότι εφαρμόζει πολιτικές που αλλάζουν αυτή την πραγματικότητα. Και η αποτελεσματικότητά της δεν μπορεί να μετριέται αποκλειστικά από το ύψος των ελαφρύνσεων που ανακοινώνει, αλλά και από τη μείωση της ανάγκης για νέες ελαφρύνσεις στο μέλλον.

Περίπου το 40% της τελικής τιμής που πληρώνει ο πολίτης στην αντλία αφορά σταθερούς φόρους (ΦΠΑ και Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης). Το γεγονός αυτό τροφοδοτεί μια έντονη πολιτική αντιπαράθεση, με την αντιπολίτευση και τους καταναλωτικούς φορείς να ζητούν επίμονα οριζόντιες μειώσεις.

Η κυβερνητική απάντηση περιορίζεται σε προσωρινές παρα-

τάσεις των μειώσεων στον φόρο κατανάλωσης, οι οποίες όμως ανακουφίζουν προσωρινά. Το πακέτο ελαφρύνσεων (επιδοτήσεις ρεύματος, ενισχύσεις ορεινών περιοχών) κρίνεται ως ανεπαρκές. Την ίδια ώρα, το υπουργείο Οικονομικών πιέζει την Κομισιόν για μεγαλύτερο δημοσιονομικό χώρο, καθώς ο χειμώνας πλησιάζει και το πετρέλαιο θέρμανσης, που κινείται στα υψηλά επίπεδα των €1,66 - €1,67 το λίτρο, προκαλεί απόγνωση στα νοικοκυριά.

Σημειώστε ότι οι παρατάσεις στις επιδοτήσεις του ρεύματος και οι στοχευμένες μειώσεις φόρων έχουν πάντα «ημερομηνία λήξης». Αυτό δημιουργεί ένα αίσθημα μόνιμης αβεβαιότητας στα νοικοκυριά, τα οποία δεν μπορούν να προγραμματίσουν μακροπρόθεσμα τα έξοδά τους.

Αξιοσημείωτο είναι και το χάσμα των ορεινών περιοχών: Οι ενισχύσεις για τις ορεινές κοινότητες, αν και αναγκαίες, δεν καλύπτουν το πραγματικό κόστος.

Οι κάτοικοι εκεί έχουν διπλάσιες ανάγκες σε πετρέλαιο θέρμανσης λόγω υψομέτρου και, ταυτόχρονα, είναι αναγκασμένοι να διανύουν τεράστιες χιλιομετρικές αποστάσεις καθημερινά για να κατέβουν στις πόλεις για δουλειά ή ιατρική περίθαλψη, πληρώνοντας διπλό «καπέλο» στην αντλία. Το μεγαλύτερο πρόβλημα της Κύπρου, τελικά, δεν είναι μόνο πόσο κοστίζει η βενζίνη. Είναι πόσο ακριβά πληρώνουν οι πολίτες την αδυναμία του κράτους να τους απαλλάξει από την εξάρτησή τους από αυτήν. Και πόσο περισσότερο θα εξακολουθήσουν να πληρώνουν όσο η κυβέρνηση αντιμετωπίζει τις συνέπειες, αντί για τις αιτίες του προβλήματος.

...Και η ηλεκτροκίνηση που δεν απογειώνεται

Την ώρα που η κυβέρνηση προβάλλει τις παρεμβάσεις της για τη συγκράτηση των τιμών των καυσίμων, τα στοιχεία για

την ηλεκτροκίνηση αναδεικνύουν μια διαφορετική πραγματικότητα. Στο εννεάμηνο του 2026, το μερίδιο των αμιγώς ηλεκτρικών αυτοκινήτων στις εγγραφές επιβατικών οχημάτων περιορίστηκε στο 4,2%, από 4,7% την αντίστοιχη περίοδο του 2025. Αντίθετα, τα υβριδικά αύξησαν θεαματικά το μερίδιό τους, από 44% σε 53%, καταλαμβάνοντας πλέον περισσότερο από το μισό της αγοράς.

Η εικόνα αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον, όταν εξεταστεί παράλληλα με την ανταπόκριση των πολιτών στα κρατικά σχέδια χορηγιών. Στην τέταρτη προκήρυξη, τον Δεκέμβριο του 2025, καταχωρίστηκαν 6.428 αιτήσεις για την κατηγορία αγοράς καινούργιου ηλεκτρικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης. Οι διαθέσιμες χορηγίες, ύψους 9.000 ευρώ η καθεμία, ήταν μόλις 380. Για κάθε διαθέσιμη χορηγία ανταποκρίθηκαν σχεδόν 17 αιτήσεις.

Η αναντιστοιχία δεν σημαίνει ότι όλοι οι αιτητές θα προχωρού-

σαν τελικά σε αγορά. Καταδεικνύει, ωστόσο, ότι το ενδιαφέρον υπερβαίνει κατά πολύ τη χρηματοδοτική δυνατότητα της συγκεκριμένης προκήρυξης. Συνολικά, το σχέδιο διέθετε 5,62 εκατ. ευρώ για 520 χορηγίες διαφορετικών κατηγοριών.

Στο μεταξύ, τον Μάιο του 2026 το υπουργείο Μεταφορών ανακοίνωσε την εγκατάσταση έντεκα σταθμών ταχείας φόρτισης σε κομβικά σημεία του νησιού. Η επέκταση των υποδομών αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διάδοση της ηλεκτροκίνησης, χωρίς όμως να αρκεί από μόνη της για να καταστήσει την αγορά και τη χρήση ηλεκτρικού αυτοκινήτου προσιτή στο μέσο νοικοκυριό.

Η Κύπρος εμφανίζει, έτσι, μια ιδιότυπη εικόνα: οι καταναλωτές στρέφονται μαζί προς τα υβριδικά οχήματα, αλλά η μετάβαση στην αμιγώς ηλεκτρική μετακίνηση παραμένει περιορισμένη. Και ενώ το κράτος παρεμβαίνει

για να μειώσει προσωρινά τον λογαριασμό της βενζίνης, η δυνατότητα οριστικής απεξάρτησης από την αντλία εξακολουθεί να αφορά μικρό μέρος της αγοράς.

Η μεγάλη ανταπόκριση των πολιτών στα προηγούμενα σχέδια χορηγιών, σε συνδυασμό με την περιορισμένη διείσδυση των αμιγώς ηλεκτρικών οχημάτων, αναδεικνύει τις δυσκολίες της μετάβασης. Η κυβέρνηση επανέρχεται, πάντως, στις αρχές του 2027 με νέο σχέδιο επιδοτήσεων της ηλεκτροκίνησης, το οποίο, σύμφωνα με τον σχεδιασμό της, θα προβλέπει πιο στοχευμένη στήριξη. Η νέα παρέμβαση αποτελεί αναγνώριση της ανάγκης προσαρμογής της πολιτικής κινήτρων. Το κατά πόσο θα καταστήσει την ηλεκτροκίνηση πραγματικά προσιτή σε περισσότερα νοικοκυριά θα εξαρτηθεί από τα κριτήρια, τα ποσά και την έκταση των επιχορηγήσεων, αλλά και από την παράλληλη ανάπτυξη των υποδομών φόρτισης.

Της ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Αλυσιδωτές επιπτώσεις φέρνει μαζί της η εσωκομματική διαδικασία στον ΔΗΣΥ για το χρίσμα ενόψει προεδρικών εκλογών, με τα πλείστα κόμματα να κάνουν βήματα πίσω, αναμένοντας να ξεκαθαρίσει το τοπίο και στη συνέχεια να λάβουν τις δικές τους αποφάσεις. Για το κόμμα της Δεξιάς, το ενδεχόμενο για συνεργασίες από τον πρώτο γύρο φαντάζει πλέον μακρινό, μιας και δεν προηγήθηκε οποιαδήποτε διαβούλευση για την εξεύρεση κοινού υποψηφίου. Παράλληλα, η εσωστρέφεια που αναμένεται να ενταθεί μετά την ολοκλήρωση των εσωκομματικών διαδικασιών μειώνει τα περιθώρια για συμπίρρευση. Βέβαια, σε ό,τι αφορά τον ΔΗΣΥ, το μεγάλο στοίχημα της επόμενης μέρας είναι κατά πόσο οι τάσεις εντός κόμματος θα μπορέσουν να συνεργαστούν, δίνοντας από κοινού μάχη για έναν υποψήφιο που πιθανώς και να μην επιθυμούν να εκλεγεί. Μεγάλο ερώτημα παραμένει και η συνύπαρξη της προέδρου της παράταξης, Αννίτας Δημητρίου, με τον εκλεκτό του κόμματος, μιας και θα πρέπει να υπάρχουν διακριτοί ρόλοι ως προς τη χάραξη πολιτικής, αλλά και το ποιος θα έχει ουσιαστικά τον έλεγχο στα κομματικά όργανα.

Αλλωστε, δεν είναι λίγα τα στελέχη—ακόμη και από την ανώτατη ηγεσία—που ξεκαθαρίζουν πως και σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση δηλώνουν παρόντα. Ωστόσο, εκπρεαζόμενα από τις εσωτερικές έντριγκες (που πιθανώς να δώσουν στο κόμμα χαμηλότερα ποσοστά από αυτά που λαμβάνει), δεν θα εργαστούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Μάλιστα, διευκρινίζουν ότι ίσως προτιμούν στην ηγεσία της χώρας για άλλη μία πενταετία τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Στο ΔΗΚΟ κερδίζουν χρόνο

Την ίδια ώρα, στο ΔΗΚΟ έχουν την άνεση χρόνου να προχωρήσουν σε μια επιλογή που για άλλη μια φορά πιθανώς να τους δώσει εξουσία. Αυτή τη στιγμή επιλέγουν τον ρόλο του παρατηρητή, αφήνοντας ανοικτά όλα τα ενδεχόμενα. Ωστόσο, οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν όταν τα δύο μεγάλα κόμματα (ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ) ρίξουν στην κούρσα τους υποψηφίους τους και αφού οι πρώτες δημοσκοπήσεις δείξουν προς τα πού γέρνει η πλάστιγγα.

Για τον λόγο αυτό, η θέση που εκφράζει δημόσια, για κάποιους γραφικός, ο βουλευτής του κόμματος, Ζαχαρίας Κουλιός, πως θα πρέπει το κόμμα να κατέβει στις εκλογές με τον πρόεδρό του Νικόλα Παπαδόπουλο, κερδίζει υποστηρικτές. Δύσκολα όμως μπορεί να υλοποιηθεί, εκτός κι αν η συγκεκριμένη υποψηφιότητα εξασφαλίσει τη συσπείρωση των δυνάμεων του κεντρώου χώρου, άρα και ένα σεβαστό ποσοστό που θα μπορούν να διαπραγματευτούν στον δεύτερο γύρο.

Βέβαια, η υποψηφιότητα Νικόλα Παπαδόπουλου πιθανώς να μειώσει τα περιθώρια αντίστασης προσώπων όπως των υπουργών Μιχάλη Δαμανού και Νεόφυτου Χαράλαμπίδη (εκ των αντιπροέδρων του ΔΗΚΟ). Τα στελέχη αυτά τοποθετούνται σήμερα δημόσια υπέρ της στήριξης Νίκου Χριστοδουλίδη, χωρίς καν να αναφέρονται έστω και τυπικά στο ότι η τελική απόφαση ανήκει στα συλ-

λογικά όργανα στα οποία και οι ίδιοι ανήκουν. Πάντως, το γεγονός πως δεν υπήρξε συνεργασία για την προεδρία της Βουλής—θέση την οποία ο Νικόλας Παπαδόπουλος έβλεπε θετικά, αλλά ο ΔΗΣΥ τα ήθελε όλα—απομακρύνει το ενδεχόμενο το ΔΗΚΟ να συνεργαστεί το 2028 από τον πρώτο γύρο με το κόμμα της Δεξιάς. Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγεί και το ενδεχόμενο μιας επιλογής από τη Δεξιά που δεν θα συγκεντρώσει ψηλά ποσοστά και δεν θα βάλει υποψήφιο στη δεύτερη Κυριακή.

Πιθανή στήριξη Νίκου Χριστοδουλίδη από ΕΛΑΜ

Σημαντικός παράγοντας αυτή την ώρα είναι και η στάση που θα κρατήσει το ΕΛΑΜ, μιας και πιθανή στήριξη της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη από τον πρώτο γύρο ενδέχεται να αλλάξει τις ισορροπίες ως προς τα κόμματα που θα συμπορευτούν μαζί του. Στελέχη του ΕΛΑΜ διαμνύνουν ότι, ως το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα, θα διεκδικήσουν ρόλο και λόγο—το λιγότερο δύο υπουργεία—σε περίπτωση που στηρίξουν την επανεκλογή του Προέδρου από τον πρώτο γύρο, ακολουθώντας παραδείγματα άλλων ευρωπαϊκών κυβερνήσεων όπου η Ακροδεξιά πρωταγωνιστεί.

ΤΟ «ΝΤΟΜΙΝΟ» ΤΟΥ ΔΗΣΥ

Πώς επηρεάζει τις προεδρικές διεργασίες των άλλων

Οι εξελίξεις που πιθανώς να διαφοροποιήσουν συμμαχίες και επιλογή υποψηφίων

Σημαντικός παράγοντας αυτή την ώρα είναι και η στάση που θα κρατήσει το ΕΛΑΜ, μιας και πιθανή στήριξη της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη από τον πρώτο γύρο ενδέχεται να αλλάξει τις ισορροπίες ως προς τα κόμματα που θα συμπορευτούν μαζί του.

ων, ενώ στη πορεία διαφάνηκε και η στήριξη του Νίκου Χριστοδουλίδη στην πρωτοβουλία του για την ίδρυση της κοινοβουλευτικής ομάδας Israel Allies Foundation.

Ένταση φαίνεται να υπάρχει και στις σχέσεις της κυβέρνησης με τη ΔΗΠΑ, με το κλίμα στην τελευταία συνάντηση του Νίκου Χριστοδουλίδη με τον Μάριο Καρογιάν στο Προεδρικό να είναι ιδιαίτερα ψυχρό. Αυτή την ώρα η παράταξη προσπαθεί να κάνει διορθωτικές κινήσεις ώστε να παρατείνει την παρουσία της στα πολιτικά δρώμενα του τόπου (σε νηπιακό στάδιο βρίσκεται η προσπάθεια κοινής συμπόρευσης με το ΔΗΚΟ). Πάντως, υπάρχει έντονη δυσарέσκεια για τη στάση του Μάριου Καρογιάν να επανδιεκδικήσει την προεδρία με το αιτιολογικό πως δεν εγκαταλείπει στα δύσκολα, με μερίδα κομματικών στελεχών να αναφέρει πως έπρεπε ήδη να δοθεί η ηγεσία σε νέα πρόσωπα.

Η παραμονή του κ. Καρογιάν πιθανώς να αλλάξει και τη θέση της ΔΗΠΑ για το 2028. Μπορεί με την Αννίτα Δημητρίου στην κούρσα να μην απέσυραν τη στήριξη στον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, ωστόσο μια πιθανή επικράτηση του Αβέρωφ Νεοφύτου στις εσωκομματικές εκλογές ενδέχεται να φέρει μια συνεργασία των δύο, ως

παλιές караβάνες της πολιτικής.

Πάντως, το γεγονός ότι το κόμμα πιθανώς να επιλέξει υποψήφιο για τις προεδρικές το φθινόπωρο του 2027, του δίνει πλεονέκτημα ως προς τις επιλογές του. Πιθανώς να ευνοηθεί η υποψηφιότητα που συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά παράστασης νίκης, ώστε ο σχηματισμός να συμμετέχει ουσιαστικά στην κυβέρνηση και να πάρει ανάσα για τις βουλευτικές του 2031. Θολό αυτή την ώρα είναι το τοπίο και σε ό,τι αφορά την ΕΔΕΚ, μιας και η νέα πρόεδρος έχει το βλέμμα στραμμένο στα οικονομικά του κόμματος. Λαμβάνονται άμεσες αποφάσεις, όπως για το πλεονάζον προσωπικό, ώστε να καταφέρει ο σχηματισμός να επιβιώσει τουλάχιστον μέχρι την εκλογή της νέας ηγεσίας, η οποία θα θέσει μεγαλύτερους στόχους και επιδιώξεις. Μάλιστα, το θέμα των προεδρικών εκλογών μοιάζει για το Κίνημα πολύ μακρινό, αν συνυπολογίσει κανείς πως δεν είναι βέβαιο αν τα πρόσωπα που θα πλαισιώσουν τη νέα ηγεσία (πιθανώς να υπάρξουν και επιστροφές «ασώτων»), θα διαφοροποιήσουν το πολιτικό πλαίσιο και τις δυνατότητες για συνεργασία.

Και στο βάθος το ΑΚΕΛ

Την ίδια ώρα, στο κόμμα της Αριστεράς δηλώνουν δημοσίως πως ακολουθούν όσα προνοεί το καταστατικό, με χρονικό ορίζοντα κατάληξης τον Μάρτιο του 2027, οπότε και θα γνωστοποιηθεί ο υποψήφιος που θα στηρίξει το κόμμα στις προεδρικές. Αυτή την ώρα πραγματοποιούνται συναντήσεις και διαβουλεύσεις, τόσο από τον γενικό γραμματέα του κόμματος όσο και από στελέχη της ηγεσίας, με πιθανούς υποψηφίους.

Το ΑΚΕΛ διαμνύει πως είναι ανοικτό σε προτάσεις υποψηφιότητας των οποίων οι θέσεις δεν παραβιάζουν ουσιαστικές αρχές του κόμματος. Αντισταθμίζονται ότι, αν επιδιώκουν την εξουσία το 2028, θα πρέπει να συνταχθούν με πρόσωπο που διαθέτει δεξαμενή ψυχοφόρων πέραν των κομματικών ορίων. Πάντως, η δημόσια εκδήλωση ενδιαφέροντος από τον Ανδρέα Μαυρογιάννη, πριν καν μπει σε συζήτηση με το κόμμα, περισσότερο εκνεύρισε παρά βοήθησε αυτή τη στιγμή. Παρόλα αυτά, υπάρχουν στελέχη που εκφράζονται θετικά και στηρίζουν την εκ νέου επιλογή του συγκεκριμένου υποψηφίου, προτάσσοντας ως επιχείρημα την πορεία του το 2023.

Βέβαια, υπάρχει και η μεγάλη μερίδα των στελεχών που σημειώνουν πως το κόμμα θα πρέπει να απαγκιστρωθεί και να προχωρήσει με νέα πρόσωπα. Αυτό δεν ορίζεται απαραίτητα ηλικιακά, αλλά σε σχέση με την πορεία τους στην πολιτική, ώστε να μπορούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών απαλλαγμένα από βαρίδια του παρελθόντος.

Στις επιλογές του ΑΚΕΛ βρίσκεται και μία καθαρά δική του υποψηφιότητα, που δεν θα είναι άλλη από αυτήν του γ.γ. του κόμματος Στέφανου Στεφάνου, ο οποίος θα μπορούσε έτσι να ολοκληρώσει με τον πιο θετικό τρόπο την πολιτική του πορεία. Η επιλογή αυτή αναπόφευκτα μπορεί να συσπειρώσει το κόμμα, να δώσει ψηλά ποσοστά και σίγουρη είσοδο στον δεύτερο γύρο, ωστόσο είναι πολύ δύσκολο να εξασφαλίσει τις συνεργασίες που θα του δώσουν την ευχέρεια να διεκδικήσει με ίσους όρους την Προεδρία της Δημοκρατίας.

Στο ΔΗΚΟ αυτή τη στιγμή επιλέγουν τον ρόλο του παρατηρητή, με τις τελικές αποφάσεις να λαμβάνονται όταν ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ ρίξουν στην κούρσα τους υποψηφίους τους και αφού οι πρώτες δημοσκοπήσεις δείξουν προς τα πού γέρνει η πλάστιγγα.

DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ανακούφιση

Παλιοί λογαριασμοί στη σκιά του χρίσματος

Πολιτικές συμμαχίες, διαψευσμένες προσδοκίες και συγκρούσεις που σημάδεψαν τη δεκαετία διακυβέρνησης του ΔΗΣΥ, που (ενδεχομένως;) επιστρέφουν στο προσκήνιο

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Τέσσερις ημέρες προτού η Αννίτα Δημητρίου ανακοινώσει την απόφαση που πήρε –μόνη της, χωρίς πίεση– να αποσυρθεί από τη διεκδίκηση του χρίσματος του Δημοκρατικού Συναγερμού για τις προεδρικές εκλογές του 2028, ο Χάρης Γεωργιάδης σχολίαζε στη συνέντευξή του στην «Κ» και στον Αντρέα Κημήτρη, τη «στενάχωρη» εικόνα που εξέπεμπε το κόμμα, αποδίδοντας ευθύνη για την «αναστάτωση» σε προσωπικές φιλοδοξίες και σχεδιασμούς που μπαίνουν πάνω από το καλό της παράταξης. «Δεν υπάρχει καν το ελάχιστο εκείνο πολιτικό υπόβαθρο που θα δικαιολογούσε –έστω σε κάποιο βαθμό– τέτοιες συμπεριφορές», είπε και δεν ήταν φειδωλός όταν ρωτήθηκε σε ποιους αναφέρεται. «Αναφέρομαι στο ότι αφήνεται ανοικτό το ενδεχόμενο ανεξάρτητης υποψηφιότητας από τον τώως πρόεδρο της παράταξης».

Η συνέχεια των απαντήσεών του στις δημοσιογραφικές ερωτήσεις είχε ακόμα περισσότερο ενδιαφέρον, αφού μας υπενθύμισε μια όχι και τόσο παλιά ιστορία. «Εάν δεν θεωρούμε την Αννίτα κατάλληλη να ηγηθεί, γιατί τη στηρίζαμε και την εκλέξαμε στην προεδρία του κόμματός; Να σας θυμίσω μάλιστα ότι το 2023 είχα εκδηλώσει και εγώ ο ίδιος ενδιαφέρον για την προεδρία του κόμματος, έχοντας προηγουμένως υπηρέτησι ως βουλευτής, υπουργός Οικονομικών και αναπληρωτής πρόεδρος, το οποίο όμως απέσυρα, όταν διαπίστωνα ότι πολύ νεότερα στελέχη θα επέμεναν στη δική τους υποψηφιότητα».

Όσοι παρακολουθούν τα πολιτικά δρώμενα, δεν έχουν καμία αμφιβολία σε τι αναφερόταν. Για όσους δεν είναι και τόσο φανατικοί θεατές των μηχανορραφιών, θα δώσουμε ένα στοιχείο που θα βοηθήσει να εννοήσουν: Κατά τις εσωκομματικές διεργασίες του 2023 για την προεδρία του κόμματος, μετά την πανωλεθρία Αβέρωφ Νεοφύτου που για τον ΔΗΣΥ αποτέλεσε ένα ιστορικό πολιτικό σοκ, καθώς ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία του κόμματος που ο επίσημος υποψήφιος του, και μάλιστα ο εν ενεργεία πρόεδρος του, αποκλείστηκε από τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών, πρώτος εκδήλωσε την πρόθεσή του να διεκδικήσει τη θέση ο Χάρης Γεωργιάδης, την Τρίτη, 14 Φεβρουαρίου, και ακολούθησε ο Δημήτρης Δημητρίου, την Τετάρτη, 15 Φεβρουαρίου.

«Σημειώνεται πως το προηγούμενο διάστημα υπήρχε συζήτηση και διαβουλεύσεις μεταξύ στελεχών ούτως ώστε ο Δημήτρης Δημητρίου να αποσυρθεί και να διεκδικήσει ο Χάρης Γεωργιάδης, δεδομένου ότι ο τελευταίος διαβεβαίωνε πως θα είναι πρόεδρος μίας θητείας», έγραφε η «Κ» σε σχετικό ρεπορτάζ της, στις 22 Φεβρουαρίου. Το οποίο συνέχιζε με τα εξής: «Η “Κ” είχε αποκαλύψει και συζήτηση με την εμπλοκή του Γιώργου Παμπορίδη ώστε ο Χάρης Γεωργιάδης να μείνει για δύο χρόνια και στη συνέχεια να διεκδικήσει ο Δημήτρης Δημητρίου. Πρόταση που δεν έβρισκε σύμφωνο τον κ. Δημητρίου».

Η απόσυρση του Χάρη Γεωργιάδη, προκάλεσε την έκπληξη, καθότι ένεκα προϋπηρεσίας και δη στη θέση του υπουργού των Οικονομικών την πολύ δύσκολη περίοδο της Τρόικας και των μνημονίων, θεωρείτο από πολλούς «φυσικός διάδοχος». Ο ίδιος ο Χάρης Γεωργιάδης, είχε δηλώσει τότε πως ο στόχος του ήταν η ανανέωση και από τη στιγμή που νέα πρόσωπα έβγαιναν μπροστά για να αναλάβουν το πηδάλιο του καραβιού, ο ίδιος δεν είχε πλέον λόγο να διεκδικήσει. Τότε. Διότι η πρόσφατη δήλωση, λέει άλλα. Και αφήνει να εννοηθούν ακόμα περισσότερα.

Αυτή και μόνο η ιστορία, αρκεί για να αναρωτηθεί κανείς εύλογα: Τι θα κρίνει τη μάχη του χρίσματος του ΔΗΣΥ; Όσα φαίνονται ή όσα κρύφτηκαν επιμελώς κάτω από το χαλί της Πίνδαρου για πολύ καιρό; Μήπως στον σημερινό ΔΗΣΥ οι παλαιοί λογαριασμοί και προσωπικές εκκρεμότητες θα καθορίσουν όσο τίποτε άλλο τις συμμαχίες στις εσωκομματικές διαδικασίες; Μπορεί, βέβαια, και να υπερβάλλουμε...

Ισοζύγιο δυνάμεων και ανατροπές

Πάντως –και θεωρώ ότι δεν αμφιβάλλει κανείς γι’ αυτό– η σχέση Χάρη Γεωργιάδη-Αβέρωφ Νεοφύτου αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο μια μακρά πολιτική συνεργασία μπορεί να δοκιμαστεί όταν αλλάζουν οι συνθήκες και οι επιδιώξεις. Ο Χάρης δεν υπήρξε ένας περιστασιακός συνοδοιπόρος του Αβέρωφ. Υπήρξε αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ, υπουργός Οικονομικών επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη και ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της πολιτικής γραμμής που κυριάρχησε στην παράταξη κατά την προηγούμενη δεκαετία.

Η διαφοροποίησή του τον Φεβρουάριο του 2023, όταν υποστήριξε ότι ο Αβέρωφ δεν έπρεπε να επαναδιεκδικήσει την κοιματική προεδρία, είχε επομένως διαφορετική βαρύτητα από την κριτική ενός διαχρονικού αντιπάλου. Προερχόταν από το εσωτερικό της ίδιας πολιτικής ομάδας. Ο Χάρης δεν αμφισβητούσε αναδρομικά το σύνολο της κοινής τους πορείας. Αμφισβητούσε την επιλογή του Αβέρωφ να παραμείνει στην ηγεσία μετά την εκλογική ήττα.

Η διαφορά αυτή είναι ουσιασμένη. Εξηγεί γιατί η σημερινή στάση του Χάρη δεν μπορεί να ερμηνευθεί με όρους προσωπικής αντιπαλότητας ούτε να προεξοφληθεί ότι θα ταυτιστεί με την υποψηφιότητα Παμπορίδη. Ή μήπως όχι; Διότι υπάρχουν και εκείνες οι πληροφορίες που τον θέλουν να εμφανίζει τις τελευταίες ημέρες την εικόνα ενός νφαιστείου που ξυπνά... Χωρίς τίποτα να προεξοφλεί αν το ζήτημα θα μετατραπεί σε έκρηξη...

Υπάρχει, ωστόσο, καταγεγραμμένο ιστορικό πολιτικής διαφοροποίησης από τον Αβέρωφ, στο οποίο προστέθηκε και η πρόσφατη αναμόχλευση από τον Γιώργο Παμπορίδη του 2018, όταν ο Νίκος Αναστασιάδης ετοιμαζόταν να συγκροτήσει τη δεύτερη κυβέρνησή του και ο Χάρης Γεωργιάδης επιδίωκε τη μετακίνησή του από το υπουργείο Οικονομικών στο υπουργείο Εξωτερικών. Στις 7 Οκτωβρίου 2026, ο Χάρης αναγνώρισε δημόσια ότι ήταν λάθος του να επιδιώξει τότε τη μετακίνησή του στο υπουργείο Εξωτερικών. Παράλληλα, κάλεσε την Αννίτα Δημητρίου, τον Αβέρωφ και τον Παμπορίδη να αναζητήσουν συνεννόηση, προειδοποιώντας για τις συνέπειες μιας νέας εσωκομματικής κρίσης. Μία ημέρα αργότερα δήλωσε στο ΣΠΓΜΑ ότι γνωρίζει πλήρως όσα είχαν συμβεί το 2018, χωρίς να υιοθετήσει ρητά την καταγγελία περί παρασκηνιακής μεθόδευσης.

Αυτή η στάση έχει τη δική της πολιτική σημασία. Ο Χάρης δεν εμφανίζεται να επιδιώκει δημόσια την αναζωπύρωση της παλαιάς σύγκρουσης. Δεν την κλείνει όμως και με μια κατηγορηματική διάφευση. Λίγες μέρες μετά, οι δημοσιογραφικές πληροφορίες τον εμφάνιζαν δυσανεκτισμένο από όσα ακολούθησαν – απόσυρση Αννίτας, επικράτηση Αβέρωφ. Και ταυτόχρονα, είναι γνωστό ότι οι γέφυρες επικοινωνίας με τον Γιώργο Παμπορίδη, δεν είναι κομμένες.

Στον ΔΗΣΥ του 2026 δεν αρκεί να γνωρίζουμε ποιος βρίσκεται απέναντι σε ποιον. Πρέπει να γνωρίζουμε ποιος θα προτιμούσε να κερδίσει ποιος και γιατί, ποιος δεν θέλει να κερδίσει και γιατί και μέχρι πού είναι διατεθειμένος να φτάσει ο καθένας από αυτούς, για να επηρεάσει το αποτέλεσμα.

Αυτό μπορεί μελλοντικά να αναδειχτεί σε ένα ενδιαφέρον στοιχείο των σημερινών εσωκομματικών διεργασιών στον ΔΗΣΥ: πρόσωπα που υπηρέτησαν από διαφορετικές θέσεις την ίδια περίοδο διακυβέρνησης ενδέχεται να επανασυναντώνται πολιτικά, όχι απαραίτητως επειδή συμφωνούν σε όλα, αλλά επειδή έχουν κοινές εμπειρίες από τις εσωκομματικές συγκρούσεις που ακολούθησαν.

Ο Μίτος του Αναστασιάδη

Ακόμη πιο περίπλοκη είναι η περίπτωση του Νίκου Αναστασιάδη. Η πολιτική του διαδρομή διασταυρώνεται με όλους τους βασικούς πρωταγωνιστές της σημερινής αναμέτρησης. Ο Αβέρωφ τον διαδέχθηκε στην προεδρία του ΔΗΣΥ, ο Χάρης υπηρέτησε επί σειρά ετών ως υπουργός Οικονομικών και ο Παμπορίδης ανέλαβε την προώθηση μιας από τις μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις της διακυβέρνησής του, του ΓεΣΥ. Οι σχέσεις αυτές, όμως, δεν παρέμειναν αμετάβλητες. Στην περίπτωση Παμπορίδη, οι διαφορετικές δημόσιες αφηγήσεις για την αποχώρησή του από την κυβέρνηση το 2018 αποτελούν ένδειξη της αποξένωσης που ακολούθησε. Ο πρώην υπουργός έχει υποστηρίξει ότι δεν επιδίωξε την παραμονή του στην κυβέρνηση και

ότι αρνήθηκε επανειλημμένα σχετικές προτάσεις. Έχει επίσης αμφισβητήσει αναφορές του Αναστασιάδη για τις υπουργικές του επιδιώξεις.

Η ιστορία αυτή έχει σημασία όχι επειδή αποδεικνύει κάποια σημερινή πολιτική αντιπαλότητα, αλλά επειδή δείχνει ότι η σχέση των δύο δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη στη βάση της παλαιάς κυβερνητικής τους συνεργασίας. Άλλωστε, «δεν είχα ποτέ προσωπική σχέση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ήταν επαγγελματική η σχέση μας», δήλωσε ο ίδιος ο Γιώργος Παμπορίδης, προσθέτοντας μάλιστα ότι οι επαφές τους έκτοτε προέκυπταν τυχαία.

Στην περίπτωση Αβέρωφ, οι εκλογές του 2023 αποτελούν τον σημαντικότερο σταθμό. Η υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη, η διάσπαση του συναγερμικού εκλογικού χώρου και η ήττα του τότε προέδρου του ΔΗΣΥ άφησαν πίσω τους μια συζήτηση περί πολιτικής νομιμοφροσύνης, ευθυνών και προδοσίας, η οποία επανέρχεται κατά διαστήματα στον δημόσιο λόγο. Το αποτέλεσμα είναι μια ιδιόμορφη κατάσταση: ο Αναστασιάδης συνδέεται ιστορικά με περισσότερα από ένα πρόσωπα που σήμερα βρίσκονται σε αντιπαράθεση, χωρίς να προκύπτει από αυτό ότι έχει ταυτιστεί με κάποια υποψηφιότητα. Πρόσφατα δημοσιεύματα τον παρουσίασαν ως άγνωστο παράγοντα της εσωκομματικής εξίσωσης, ακριβώς λόγω αυτών των σύνθετων σχέσεων.

Μηχανισμοί και μηχανορραφίες

Υπάρχει, ωστόσο, μια ακόμη διάσταση της ιστορίας που δεν αφορά αποκλειστικά τα πρόσωπα. Αφορά τον τρόπο με τον οποίο ασκήθηκε και αναπαράχθηκε η κοιματική επιρροή κατά τη μακρά περίοδο διακυβέρνησης του ΔΗΣΥ. Ο Γιώργος Παμπορίδης έχει θέσει δημόσια το ζήτημα των προσωπικών υπερπρεπήσεων και του ρουσφετιού, υποστηρίζοντας ότι οι πολιτικοί που ανταποκρίνονται σε τέτοιου είδους αιτήματα αποκτούν μεγαλύτερη δημοτικότητα. Ως παράδειγμα προβάλλει τη δική του πρακτική στο υπουργείο Υγείας, όπου, όπως αναφέρει, επιδίωξε να αντικαταστήσει την προσωπική υπουργική διακριτική ευχέρεια με θεσμοθετημένες διαδικασίες.

Η τοποθέτηση αυτή δεν αποδεικνύει ότι συγκεκριμένοι εσωκομματικοί αντίπαλοι του χρησιμοποίησαν αθέμιτες πρακτικές. Αναδεικνύει, όμως, μια υπαρκτή πολιτική αντίληψη: ότι η δημοτικότητα και η κοιματική επιρροή δεν οικοδομούνται μόνο μέσα από δημόσιες πολιτικές θέσεις, αλλά και μέσα από μακροχρόνιες προσωπικές σχέσεις. Στη σημερινή αναμέτρηση, το ερώτημα αποκτά πρόσθετη σημασία. Ο Αβέρωφ διαθέτει μακρά θητεία στην κοιματική ηγεσία και εκτεταμένη εμπειρία οργανωτικής λειτουργίας. Ο Παμπορίδης επιχειρεί να προβάλει μια διαφορετική πολιτική ταυτότητα, συνδεδεμένη με τη μεταρρυθμιστική του παρουσία στο υπουργείο Υγείας και την κριτική του προς τον τρόπο λειτουργίας του κόμματος. Αυτό δεν αρκεί για να περιγράψει την αναμέτρηση ως σύγκρουση ενός παραδοσιακού

μηχανισμού με έναν αντισυστημικό υποψήφιο. Μια τέτοια απλοστεύση θα παρέβλεπε ότι και οι δύο υπήρξαν μέρος της ίδιας ευρύτερης πολιτικής παράταξης και της περιόδου κατά την οποία ο ΔΗΣΥ ασκούσε την εξουσία. Επιτρέπει, όμως, να τεθεί ένα ουσιαστικό ερώτημα: πόσο εξακολουθούν να επηρεάζουν τις σημερινές εσωκομματικές επιλογές τα δίκτυα σχέσεων που δημιουργήθηκαν στα χρόνια της διακυβέρνησης;

Όσα δεν τελείωσαν το 2023

Η αποχώρηση της Αννίτας Δημητρίου από τη διεκδίκηση του χρίσματος, στις 8 Οκτωβρίου, διαμόρφωσε ένα νέο σκηνικό, με τους Αβέρωφ Νεοφύτου και Γιώργο Παμπορίδη να εμφανίζονται ως οι βασικοί διεκδικητές. Οι εξελίξεις συνοδεύτηκαν από έντονες διεργασίες και πληροφορίες για προσπάθειες διαμόρφωσης νέων ισορροπιών. Θα ήταν, ωστόσο, λάθος να θεωρηθεί ότι οι σημερινές τοποθετήσεις των στελεχών μπορούν να εξηγηθούν αποκλειστικά από τις προσωπικές τους προτιμήσεις για το 2028. Πίσω από αρκετές δημόσιες διαφοροποιήσεις υπάρχουν πολιτικές διαισθησεις που ξεκινούν πολύ πριν από τη σημερινή αναμέτρηση. Ορισμένοι υπήρξαν συνεργάτες του Αβέρωφ. Άλλοι συνδέθηκαν με τον Αναστασιάδη. Κάποιοι διαφώνησαν με τις επιλογές του 2023, ενώ άλλοι αμφισβήτησαν συνολικότερα τη λειτουργία της κοιματικής ηγεσίας. Η στάση τους σήμερα δεν αποτελεί αυτομάτως συνέχεια εκείνων των συγκρούσεων, αλλά ούτε μπορεί να εξεταστεί αποκομμένη από αυτές.

Η ιστορία του Χάρη Γεωργιάδη είναι ενδεικτική. Το 2018 επιδίωξε μια υπουργική μετακίνηση που δεν πραγματοποιήθηκε. Το 2023 διαφώνησε δημόσια με την επαναδιεκδίκηση της προεδρίας από τον Αβέρωφ. Απέσυρε τη δική υποψηφιότητα επειδή ο Δημήτρης Δημητρίου επέμενε στη δική του και επειδή ο Αβέρωφ Νεοφύτου που «οι κοιματικοί διάδρομοι» λένε ότι παρότρυνε τότε τον Δημητρίου, επέβαλε την Αννίτα, προκειμένου να ανακόψει την πορεία του Χάρη Γεωργιάδη... αλλά και του ίδιου του Δημητρίου Δημητρίου. Και σήμερα, το 2026, ο Χάρης Γεωργιάδης βρίσκεται ξανά στο επίκεντρο της συζήτησης, αυτή τη φορά επειδή ο Παμπορίδης επανέφερε το παρασκήνιο του 2018. Διαφορετικά γεγονότα, σε διαφορετικές πολιτικές συγκυρίες, τα οποία αποκτούν νέο ενδιαφέρον όταν εξετάζονται μαζί.

Το ίδιο ισχύει και για τον Παμπορίδη. Η σημερινή διεκδίκησή του δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από την αποστασιοποίησή του από τον ΔΗΣΥ, τη σύγκρουσή του με τον Αβέρωφ μετά το 2023 και τις διαφορετικές αφηγήσεις για τη σχέση του με τον Αναστασιάδη. Δεν πρόκειται για έναν υποψήφιο που εμφανίστηκε ξαφνικά στην εσωκομματική σκηνή. Επανέρχεται σε ένα πολιτικό περιβάλλον για το οποίο έχει διατυπώσει εδώ και χρόνια σοβαρές ενστάσεις. Ούτε ο Αβέρωφ μπορεί να εξεταστεί ανεξάρτητα από το δικό του παρελθόν. Η μακρά θητεία του στην ηγεσία, οι σχέσεις που οικοδόμησε, η ήττα του 2023 και οι συγκρούσεις που ακολούθησαν αποτελούν μέρος της πολιτικής του διαδρομής. Η σημερινή διεκδίκηση του χρίσματος τον φέρνει εκ νέου αντιμέτωπο με πρόσωπα και ζητήματα που είχαν απασχολήσει το κόμμα κατά την προηγούμενη περίοδο.

Η αναμέτρηση, επομένως, δεν εξάγεται σε πολιτικό κενό. Οι πρωταγωνιστές γνωρίζονται πολύ καλά. Έχουν κυβερνήσει μαζί, έχουν συνεργαστεί, έχουν διαφωνήσει και, σε ορισμένες περιπτώσεις, έχουν αμφισβητήσει δημόσια ο ένας τις επιλογές του άλλου. Αυτό δεν σημαίνει ότι η εσωκομματική κάληπ θα κριθεί από παλιές αντιπάθειες. Σημαίνει, όμως, ότι οι επιλογές του σήμερα έχουν πίσω τους μια ιστορία που αίζει να διαβαστεί προσεκτικά. Στον Δημοκρατικό Συναγερμό, η μάχη για το αύριο ξεκινάει από το ίδιο τραπέζι των πρωταγωνιστών του χθες. Και μαζί τους, λογαριασμούς που η αλλαγή ηγεσίας το 2023 δεν έκλεισε.

10 ερωτήσεις στη Nina Schick

«Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την Κύπρο είναι να παραμείνει παθητικός καταναλωτής της τεχνητής νοημοσύνης»

Συνέντευξη στον **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Έχοντας διαγράψει μια επαγγελματική πορεία που τη φέρνει κοντά στα ισχυρότερα κέντρα πολιτικών και τεχνολογικών αποφάσεων, σε Αμερική και Ευρώπη, η Nina Schick συγκαταλέγεται σήμερα στους 20 κορυφαίους ομιλητές στον κόσμο για θέματα ΑΙ, συμμετέχοντας σε παγκόσμια φόρουμ όπως το Davos, το CES και το TEDx και αποτελεί μία από τις πιο επιδραστικές διεθνείς φωνές για τη γεωπολιτική της τεχνητής νοημοσύνης. Εισήγαγε και ανέδειξε δυναμικά τον όρο «Industrial Intelligence» (Βιομηχανική Νοημοσύνη) στη διεθνή σκηνή. Η βασική της θεωρία είναι ότι το ΑΙ έχει πάρει προ πολλού να είναι απλώς μια «επανάσταση λογισμικού» ή εργαλείο παραγωγικότητας και έχει μετατραπεί στον απόλυτο μοχλό σκληρής ισχύος και εθνικής κυριαρχίας. Έχει διατελέσει σύμβουλος των Τζο Μπάιντεν, Εμανουέλ Μακρόν και του πρώην γ.γ. του ΝΑΤΟ Άντερς Φογκ Ράσμουσεν, ενώ συνεργάζεται σταθερά με τον αμερικανικό στρατό και τον ΟΗΕ.

Το 2020, με το πρωτοποριακό βιβλίο της «Deepfakes: The Coming Infocalypse», προειδοποίησε πρώτη για τις απειλές της ΑΙ στην αξιοπιστία της πληροφορίας. Η παρουσία της στην Κύπρο, ως ομιλήτριας στην Digital Agenda Cyprus Summit 2026, έδωσε την ευκαιρία για μια ενδιαφέρουσα συνέντευξη στην «Κ», στην οποία εξηγεί την παγκόσμια μάχη για τεχνολογική κυριαρχία και τις κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος στη νέα οικονομία της τεχνητής νοημοσύνης.

–Γιατί ο πόλεμος για την τεχνητή νοημοσύνη θα κριθεί από τους ημιαγωγούς και την ενέργεια και όχι μόνο από το λογισμικό;

–Εισερχόμαστε σε νέα βιομηχανική εποχή. Για πρώτη φορά μπορούμε να παράγουμε νοημοσύνη σε μαζική κλίμακα. Αυτό είναι το κεντρικό επίκεντρο της δουλειάς μου για τη «Βιομηχανική Νοημοσύνη». Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι μόνο επανάσταση στο λογισμικό. Παράγεται σε τεράστιες υπολογιστικές εγκαταστάσεις, «εργοστάσια νοημοσύνης», που απαιτούν προηγμένους ημιαγωγούς, μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας, ψύξη και βιομηχανική ικανότητα. Οι καλύτεροι αλγόριθμοι καθιστούν την παραγωγή νοημοσύνης φθηνότερη και αποδοτικότερη, αλλά μπορούν να αυξήσουν τη ζήτηση, καθώς πολλαπλασιάζονται οι εφαρμογές. Έτσι, το καθοριστικό ερώτημα δεν είναι μόνο ποιος αναπτύσσει τους εξυπνότερους αλγορίθμους, αλλά ποιος μπορεί να παράγει νοημοσύνη σε μαζική κλίμακα.

–Υπάρχει χώρος για έναν τρίτο πόλο ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα;

–Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα αναδεικνύονται στις κυρίαρχες δυνάμεις της τεχνητής νοημοσύνης, επειδή συνδυάζουν τεχνολογία, βιομηχανική ικανότητα, κεφάλαια, ενέργεια και πολιτική βούληση. Οι ΗΠΑ προηγούνται στην τεχνητή νοημοσύνη αιχμής και σε μεγάλο μέρος του οικοσυστήματος προηγμένων υπολογιστικών τεχνολογιών. Η Κίνα διαθέτει τεράστια πλεονεκτήματα στη μεταποίηση, στις ενεργειακές υποδομές και στη βιομηχανική εφαρμογή της τεχνολογίας. Η Ευρώπη διαθέτει εξαιρετικό ανθρώπινο δυναμικό και ερευνητικά ιδρύματα, αλλά όχι αντίστοιχες υποδομές τεχνητής νοημοσύνης αιχμής. Οι χώρες δεν είναι υποχρεωμένες να επιλέξουν στρατόπεδο, θα πρέπει όμως να αποφασίσουν σε ποίους ημιαγωγούς, υπολογιστικούς πόρους, συστήματα και αλυσίδες εφοδιασμού θα βασίζονται.

Η κυριαρχία στην τεχνητή νοημοσύνη δεν απαιτεί από κάθε χώρα να αναπτύξει δικό της μοντέλο αιχμής. Απαιτεί κατανόηση

των στρατηγικών εξαρτήσεων, διασφάλιση κρίσιμων δυνατοτήτων και έλεγχο των αποφάσεων για τη χρήση της νοημοσύνης. Ένας τρίτος πόλος χρειάζεται διαρκείς βιομηχανικές επενδύσεις, όχι μόνο ρυθμίσεις και φιλοδοξίες.

–Σε σχέση με την προειδοποίηση που κάνατε το 2020 για «Infocalypse», έχουμε χάσει τον έλεγχο της αλήθειας στην εποχή των deepfakes;

–Όταν εξέδωσα το «Deepfakes» το 2020, προειδοποίησα για μια «Infocalypse»: τα συνθετικά μέσα θα υπονομιεύαν την ικανότητά μας να διακρίνουμε το αυθεντικό από το κατασκευασμένο. Έξι χρόνια μετά, η δημιουργία πειστικών εικόνων, φωνών και βίντεο είναι εξαιρετικά εύκολη και φθηνή. Όμως, το βαθύτερο πρόβλημα δεν είναι μόνο ότι το ψευδές περιεχόμενο μοιάζει αληθινό. Είναι ότι το αληθινό περιεχόμενο μπορεί πλέον να απορρίπτεται ως ψεύτικο. Το να βλέπουμε κάτι με τα ίδια μας τα μάτια ή να ακούμε μια γνώριμη φωνή δεν έχει πλέον την αποδεικτική ισχύ που είχε κάποτε. Έχουμε προοδεύσει στην ικανότητα προέλευσης, στην επαλήθευση αυθεντικότητας και στον εντοπισμό παραποιήσεων, αλλά ο εντοπισμός δεν αρκεί. Χρειάζομαστε συστήματα που πιστοποιούν την αυθεντικότητα και αποκαθιστούν την εμπιστοσύνη. Δεν πιστεύω ότι η αλήθεια χάθηκε οριστικά. Ο κίνδυνος δεν είναι μόνο να πιστεύουμε το ψέμα, αλλά να πάψουμε να πιστεύουμε την αλήθεια.

Η Κύπρος στο γεωπολιτικό σταυροδρόμι

–Ποιο είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα και ποιος ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την Κύπρο;

–Η νέα βιομηχανική εποχή δίνει στις μικρές χώρες την ευκαιρία να δημιουργήσουν τεράστια οικονομική αξία, αποκτώντας αναγνώριση παγκόσμιας αλυσίδα εφοδιασμού της νοημοσύνης. Η Ταϊβάν και η Νότια Κορέα δείχνουν ότι δεν χρειάζεται

να είσαι υπερδύναμη για να έχεις κεντρική θέση στο παγκόσμιο τεχνολογικό οικοσύστημα. Δεν χρειάζεται κάθε χώρα να κατασκευάζει προηγμένους ημιαγωγούς ή τεχνητή νοημοσύνη αιχμής. Η νοημοσύνη γίνεται αγαθό κοινής ωφέλειας, όπως η ηλεκτρική ενέργεια, και μπορεί να διαχέεται στην οικονομία. Έτσι, οι υφιστάμενοι κλάδοι μπορούν να αυξήσουν την παραγωγικότητα, να καινοτομήσουν και να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις.

Η Κύπρος θα πρέπει να εντοπίσει πού μπορεί να προσθέσει αξία στην αλυσίδα εφοδιασμού, δίνοντας παράλληλα στις επιχειρήσεις και στους πολίτες της τη δυνατότητα να επωφεληθούν από αυτόν τον νέο πόρο. Ο μεγαλύτερος κίνδυνός της είναι να μην αναλάβει δράση και να καταλήξει παθητικός καταναλωτής, αντί για ενεργός συμμετέχων στην οικονομία της νοημοσύνης.

–Θα μπορούσε η Κύπρος να εξελιχθεί σε περιφερειακό κόμβο υποδομών τεχνητής νοημοσύνης;

–Η ευκαιρία υπάρχει, αλλά χρειάζεται ρεαλισμός. Τα κέντρα δεδομένων τεχνητής νοημοσύνης απαιτούν τεράστιες ποσότητες αξιοπιστίας και ανταγωνιστική τιμολογημένης ηλεκτρικής ενέργειας. Η Ευρώπη είναι καθαρός εισαγωγέας ενέργειας, ενώ η Κύπρος αντιμετωπίζει επιπλέον την πρόκληση ενός μικρού, απομονωμένου ηλεκτρικού συστήματος.

Εάν η Κύπρος επιδιώκει σοβαρά να εξελιχθεί σε περιφερειακό κόμβο υπολογιστικών υποδομών, η ενέργεια πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της βιομηχανικής της πολιτικής. Αυτό σημαίνει επενδύσεις στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, στο δίκτυο, στις διασυνδέσεις και σε κάθε αξιοπίστη δυνατότητα εξασφάλισης άφθονης ενέργειας. Θα πρέπει επίσης να εξετάσει σοβαρά τις προηγμένες πυρηνικές τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων των μικρών αρθρωτών αντιδραστήρων (Small Modular Reactors – SMRs), στο πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής, αναγνωρίζοντας ότι αυτές δεν αποτελούν άμεση λύση. Οι ψηφιακές φιλοδοξίες από μόνες τους δεν αρκούν για να δημιουργηθούν

«εργοστάσια νοημοσύνης». Η Κύπρος πρέπει να εξασφαλίσει την απαιτούμενη ενέργεια, ώστε να μπορέσει να αναπτύξει την αναγκαία υπολογιστική ισχύ.

–Πώς μπορεί η Κύπρος να διασφαλίσει την κυριαρχία της στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, μέσα σε ένα περιβάλλον περιφερειακής αστάθειας;

–Η κυριαρχία δεν πρέπει να συγχέεται με την αυτάρκεια. Δεν είναι ούτε ρεαλιστικό ούτε αναγκαίο για μια μικρή χώρα να δημιουργήσει εκ νέου ολόκληρη την τεχνολογική αλυσίδα της τεχνητής νοημοσύνης. Ακόμη και οι Ηνωμένες Πολιτείες βασίζονται σε έμπιστους εταίρους, στο πλαίσιο μιας βαθιά διεθνοποιημένης αλυσίδας εφοδιασμού.

Για την Κύπρο προτεραιότητα είναι η δυνατότητα ανεξάρτητων στρατηγικών αποφάσεων, με ανθεκτικές υποδομές, αξιόπιστες συμμαχίες και σαφή αντίληψη των εξαρτήσεων της. Η συμμετοχή στην Ε.Ε. και οι συνεργασίες στο δυτικό τεχνολογικό οικοσύστημα προσφέρουν βάση. Πρέπει να γνωρίζει ποιες δυνατότητες και δεδομένα χρειάζονται έλεγχο, ποίους παρόχους εμπιστεύεται και πώς αποφεύγονται επικίνδυνες μονομερείς εξαρτήσεις. Στην εποχή της νοημοσύνης, κυριαρχία σημαίνει να γνωρίζεις από ποίους εξαρτάσαι και να διασφαλίζεις ότι αυτές οι σχέσεις ενισχύουν την ικανότητά σου να ενεργείς.

–Τι μπορεί να διδαχθεί η Κύπρος από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα;

–Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αναγνώρισαν από νωρίς ότι η νοημοσύνη θα εξελισσόταν σε στρατηγικό κλάδο. Έδωσαν έμφαση στους τομείς στους οποίους μπορούν να προσθέσουν αξία: κεφάλαια, ενέργεια, υποδομές, διεθνείς συνεργασίες και τη φιλοδοξία να εξελιχθούν σε σημαντικό κόμβο υπολογιστικής ισχύος.

Το δίδαγμα δεν είναι ότι κάθε χώρα πρέπει να αναπαράγει την κλίμακα των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Είναι ότι η στρατηγική για την τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί βιομηχανική στρατηγική. Η ενέργεια, οι

επενδύσεις, οι υποδομές και η διπλωματία πρέπει να λειτουργούν συντονισμένα. Η Κύπρος έχει διαφορετικούς πόρους και περιορισμούς, αλλά μπορεί να εντοπίσει τα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα, να σχεδιάσει αξιόπιστες υποδομές και να οικοδομήσει έμπιστες συνεργασίες. Η συνεργασία με τα ΗΑΕ μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες σε επενδύσεις, συνδεσιμότητα, περιφερειακές υποδομές και εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης.

Η Ευρώπη, η οικονομία και το μέλλον

–Η ευρωπαϊκή Πράξη για την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI Act) προστατεύει τους πολίτες ή καταπνίγει την καινοτομία;

–Η Ευρώπη έχει αφιερώσει εξαιρετικά μεγάλη πολιτική ενέργεια στη διαμόρφωση ενός νομοθετικού πλαισίου για την τεχνητή νοημοσύνη, ενώ δεν έχει καταφέρει να δημιουργήσει τις βιομηχανικές βάσεις που απαιτούνται για να είναι ανταγωνιστική σε αυτόν τον τομέα. Το κεντρικό πρόβλημα δεν είναι ότι η προστασία των πολιτών δεν έχει σημασία. Είναι ότι οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την ενέργεια, τις υπολογιστικές υποδομές και ένα οικοσύστημα ικανό να αναπτύσσει τεχνητή νοημοσύνη αιχμής.

Η Ευρώπη διαθέτει σπουδαίο επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό, αλλά όχι οικοσύστημα τεχνητής νοημοσύνης αιχμής αντίστοιχης κλίμακας με τους αμερικανικούς πρωτοπόρους. Πριν από δεκαπέντε ή είκοσι χρόνια οι οικονομικές και τεχνολογικές τους θέσεις ήταν πολύ πιο κοντά. Έκτοτε, οι αμερικανικές επενδύσεις και η τεχνολογική πρωτοπορία ενισχύθηκαν, ενώ οι ευρωπαϊκές επιλογές στην ενέργεια, τη βιομηχανική πολιτική και την ανταγωνιστικότητα είχαν σημαντικές συνέπειες.

Αυτές οι επιλογές αποκαλύπτουν τώρα τις συνέπειές τους στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης. Οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης θα μπορούσαν να είναι καταστροφικές, εάν δεν αλλάξει πορεία. Χρειάζομαστε μια σοβαρή βιομηχανική ατζέντα για τη νοημοσύνη, όχι μόνο μια ρυθμιστική ατζέντα.

–Πώς θα επηρεάσει η τεχνητή νοημοσύνη την οικονομία υπηρεσιών της Κύπρου μέσα στα επόμενα δύο με τρία χρόνια;

–Για μια οικονομία υπηρεσιών, η πιο άμεση επίδραση είναι ότι η νοημοσύνη μετατρέπεται σε ολοένα πιο προστιτό πόρο για την καθημερινή εργασία. Οι νομικές και χρηματοοικονομικές εταιρείες θα τη χρησιμοποιούν για έρευνα, ανάλυση και σύνταξη εγγράφων ρουτίνας, οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις για σχεδιασμό, εφοδιαστική και λειτουργικές διαδικασίες, ενώ οι τουριστικές επιχειρήσεις για εξυπηρέτηση πελατών, εξατομίκευση υπηρεσιών και ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Αυτό θα οδηγήσει στην αυτοματοποίηση ορισμένων εργασιών και θα μεταβάλει την αξία άλλων. Ωστόσο, η μεγαλύτερη ευκαιρία δεν είναι απλώς η μείωση του κόστους. Είναι η δυνατότητα που θα δοθεί σε μικρές επιχειρήσεις και εξειδικευμένους επαγγελματίες να κάνουν πράγματα που προηγουμένως ήταν πέρα από τις δυνατότητές τους, να αναπτύξουν νέες υπηρεσίες και να ανταγωνιστούν σε μεγαλύτερες αγορές.

Το ερώτημα είναι πόσο γρήγορα η Κύπρος θα διαδώσει αυτές τις δυνατότητες στην οικονομία της, μέσω δεξιοτήτων, υποθέτησης, αξιοπιστίας εφαρμογής και επιχειρηματικής φιλοδοξίας. Η νοημοσύνη γίνεται νέος παραγωγικός πόρος. Όσοι τον αξιοποιούν αποτελεσματικά μπορούν να αναπτυχθούν σημαντικά, ακόμη κι αν δεν τον παράγουν οι ίδιοι.

Το βαθύτερο πρόβλημα δεν είναι μόνο ότι το ψευδές περιεχόμενο μοιάζει αληθινό. Είναι ότι το αληθινό περιεχόμενο μπορεί πλέον να απορρίπτεται ως ψεύτικο. Το να βλέπουμε κάτι με τα ίδια μας τα μάτια ή να ακούμε μια γνώριμη φωνή δεν έχει πλέον την αποδεικτική ισχύ που είχε κάποτε.

Τι θα συμβούλευα τον Πρόεδρο της Κ.Δ.

Η συμβουλή μου θα ήταν να αναγνωρίσει ότι η νοημοσύνη εξελίσσεται σε ένα νέο θεμέλιο οικονομικής ισχύος. Μαθαίνουμε να παράγουμε δυνατότητες που κάποτε ήταν σπάνιες και αποκλειστικά ανθρώπινες, αλλά η παραγωγή τους εξαρτάται από μια απολύτως υλική βιομηχανική βάση. Η Κύπρος θα πρέπει να αναπτύξει μια εθνική στρατηγική, ώστε να διασφαλίσει την πρόσβαση των επιχειρήσεων και των πολιτών της σε αυτή τη νέα προσφορά νοημοσύνης. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να δημιουργήσει μια πλήρη εγχώρια τεχνολογική αλυσίδα τεχνητής νοημοσύνης, κάτι που μάλλον δεν είναι ρεαλιστικό. Σημαίνει να οικοδομήσει αξιόπιστες συμμαχίες, να ενισχύσει την ανθεκτικότητά της και να εντοπίσει τους τομείς στους οποίους μπορεί να προσφέρει διακριτή προστιθέμενη αξία. Και εάν η Κύπρος θέλει να εξελιχθεί σε έναν ουσιαστικό περιφερειακό κόμβο υπολογιστικής ισχύος, πρέπει να εξασφαλίσει την απαιτούμενη ενέργεια. Θα πρέπει να επιδιώξει αξιοπιστία και οικονομικά προσιτή παραγωγή ενέργειας με κάθε αξιοπίστο μέσο, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των μικρών αρθρωτών πυρηνικών αντιδραστήρων σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Οι χώρες που θα αντιληφθούν τη νοημοσύνη ως βιομηχανικό και οικονομικό πόρο και θα ενεργήσουν αναλόγως, θα διαμορφώσουν οι ίδιες το μέλλον τους, αντί να αφήσουν άλλους να το διαμορφώσουν γι' αυτές.

Από την Ιμβρο στο Φανάρι

Ο Δημήτριος Αρχοντώνης με τους γονείς του Χρήστο και Μερόπη, στην Κωνσταντινούπολη. Ο μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης χειροτονήθηκε διάκονος τον Αύγουστο του 1961 στην Ιμβρο, τη γενέτειρά του, από τον μητροπολίτη Ιμβρου και Τενέδου και μετέπειτα γέροντα Χαλκηδόνος Μελίτωνα.

Αγάπη για το νησί του

Στο ξωκκλήσι της Παναγίας Αργατάρας στον όρμο Κάρδαμου, στο χωριό Κάστρο της Ιμβρου. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης γεννήθηκε την 29η Φεβρουαρίου του 1940 και ο πατέρας του Χρήστος είχε καφενείο και κουρείο στο χωριό των Αγίων Θεοδώρων. Όταν μιλάει για το νησί του, το βλέμμα του πάντα λάμπει.

Με τον Φιντέλ Κάστρο στην Κούβα

Στιγμιότυπο από τη συνάντησή του με τον Φιντέλ Κάστρο, κατά την επίσκεψή του στην Αβάνα για τα θυρανοίξια του Ιερού Ναού του Αγίου Νικολάου, τον Ιανουάριο του 2004. Ο ηγέτης της Κούβας είχε υποδεχθεί προσωπικά τον κ.κ. Βαρθολομαίο στο αεροδρόμιο «Χοσέ Μαρτί» και του είχε παραδώσει συμβολικά τα κλειδιά του ναού.

Διάλογος με το Βατικανό

Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος με τον Πάπα Φραγκίσκο στο Βατικανό. Ο προκαθήμενος της Ορθοδοξίας είναι ο πρώτος Οικουμενικός Πατριάρχης που παρακολούθησε τελετή ενθρόνισης Ποντίφικα από το 1054 και το Μεγάλο Σχίσμα των Εκκλησιών. Ο ίδιος αποκαλούσε τον Πάπα της Ρώμης «πολύτιμο εν Χριστώ αδελφό».

«Ο,τι είχα πει το 1991...»

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος μίλησε στην «Κ» με αφορμή την 35η επέτειο από την ενθρόνισή του

Του ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

«**Στόχος** μου είναι η επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Το έχω πει και στον ενθρονιστήριο λόγο μου, πριν από 35 χρόνια, και εύχομαι να γίνει σύντομα», δήλωσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος όταν τον ρωτήσαμε ποιος είναι ο επόμενος στόχος του. Ο κ.κ. Βαρθολομαίος αναφέρθηκε και σε ένα ακόμη μεγάλο όραμά του: την παγίωση της ομαλότητας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. «Να μην υπάρχουν τα ups and downs, να υπάρχει ειρηνική συνύπαρξη των δύο λαών και μια κανονική σχέση μεταξύ των δύο χωρών. Θέλω να συμβάλω σε αυτό», μας ανέφερε.

Ο κατά κόσμον Δημήτριος Αρχοντώνης, με καταγωγή από την Ιμβρο, εξελέγη παμψηφεί Οικουμενικός Πατριάρχης στις 22 Οκτωβρίου 1991. Στη διάρκεια της μακράς Πατριαρχίας του ανέλαβε πρωτοβου-

λίες που επηρέασαν την πορεία της Ορθοδοξίας και τις σχέσεις της με τον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο. Ωστόσο, υπάρχει μια ιδιαιτέρως σημαντική πτυχή του έργου του, την οποία όσοι ζούμε στην Κωνσταντινούπολη μπορούμε να διακρίνουμε με μεγαλύτερη σαφήνεια: ο τρόπος με τον οποίο κατάφερε να μεταβάλει την εικόνα του Οικουμενικού Πατριαρχείου μέσα στην ίδια τη χώρα. Με την προσωπικότητα, τις γνώσεις, την επιμονή και τις προσωπικές επαφές του, κατάφερε σταδιακά να αναβαθμίσει τη θέση του Πατριαρχείου.

Η άνοδος του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην εξουσία, το 2002, συνέβαλε στην προσπάθεια αυτή. Ο αμοιβαίος σεβασμός των δύο επέτρεψε στο Φανάρι να αποκτήσει πιο σταθερή θεσμική παρουσία και ελευθερία κινήσεων. Ενδεικτική ήταν η αναγόρευση του Πατριάρχη σε επίτιμο διδάκτορα του Πανε-

πιστημίου του Βοσπόρου, το 2013.

Σημαντικός σταθμός της Πατριαρχίας του υπήρξε η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που πραγματοποιήθηκε το 2016 στην Κρήτη. «Εκκρεμούσε για δεκαετίες και τελικά η σύνοδος έγινε. Την τελευταία στιγμή τέσσερις Εκκλησίες δεν ήρθαν», θυμάται ο Παναγιώτατος. Με ικανοποίηση αναφέρει ότι στο πρόσφατο θεολογικό συνέδριο στο Σαντιγί της Γαλλίας συμμετείχαν εκπρόσωποι της Γεωργίας και της Βουλγαρίας, δύο Εκκλησιών που είχαν απουσιάσει από τη σύνοδο της Κρήτης.

Ιδιαίτερη σημασία απέδωσε στον διάλογο με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Οι συναντήσεις του με τους Πάπες Ιωάννη Παύλο Β΄, Βενέδικτο ΙΣΤ΄, Φραγκίσκο και Λέοντα ΙΔ΄, με τον οποίο συναντήθηκε στη Νίκαια τον Νοέμβριο του 2025 για τα 1.700 χρόνια της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου, αποτέλεσαν ιστορικά βήματα

προσέγγισης. Το 2013 έγινε ο πρώτος Οικουμενικός Πατριάρχης που παρέστη σε παπική ενθρόνιση μετά το 1054.

Παράλληλα, ανέπτυξε τον διαθρησκειακό διάλογο με εκπροσώπους του Ισλάμ και του Ιουδαϊσμού, ενώ ανέδειξε διεθνώς την προστασία του περιβάλλοντος, με πρωτοβουλίες που του προσέδωσαν τον χαρακτηρισμό «Πράσινος Πατριάρχης».

Η χορήγηση αυτοκεφαλίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας, τον Ιανουάριο του 2019, αποτέλεσε μία από τις δυσκολότερες αποφάσεις του. «Ήθελε θάρρος και τόλμη», λέει, αναφερόμενος στις σφοδρές αντιδράσεις της Μόσχας.

Ωστόσο, τα μάτια του λάμπουν ιδιαιτέρως όταν μιλάει για την Ιμβρο, την πατρίδα του. «Η επιστροφή των Ιμβριών και το άνοιγμα των σχολείων στο νησί», αναφέρει ως εξελίξεις που θεωρεί ότι άλλαξαν την πορεία της ιστορίας του τόπου.

Ο «Πράσινος Πατριάρχης»

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης με ένα αρνάκι στους χώρους της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος, όπου στεγάζεται η Θεολογική Σχολή της Χάλκης, στα Πριγκιπόννησα. Οι περιβαλλοντικές ευαισθησίες και οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει έχουν προσδώσει στον Παναγιώτατο τον χαρακτηρισμό «Πράσινος Πατριάρχης».

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

καινοτομία & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ Η ΑΙ ΝΑ ΑΦΑΝΙΣΕΙ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ;

ΒΡΕΘΗΚΑΜΕ ΣΤΗ MICROSOFT, ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΧΤΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Κυριακή
25/10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Τράπεζα Κύπρου

Για ποια αξιοπρεπή γήρανση μιλάνε;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Διαβάζοντας τις δηλώσεις του Προέδρου με αφορμή την εξαγγελία της Κινητής Μονάδας Κοινωνικής Φροντίδας, διαπιστώνει κανείς την απόσταση που χωρίζει τις κυβερνητικές διακηρύξεις από την καθημερινότητα των ηλικιωμένων. Μίλησε για το δικαίωμα να μεγαλώνει ο κάθε άνθρωπος με αξιοπρέπεια, αυτονομία και ασφάλεια και για την υποχρέωση της Πολιτείας να του εξασφαλίζει τη στήριξη που χρειάζεται. Σωστά. Μόνο που όλα αυτά ακούγονται ως προγραμματικές δεσμεύσεις μιας κυβέρνησης που μόλις αναλαμβάνει παρά ως απολογισμός μιας κυβέρνησης που έχει ήδη διανύσει τριάμισι χρόνια στην εξουσία. Και όσα έγιναν στο διάστημα αυτό δεν επέφεραν εκείνες τις αλλαγές στις συνθήκες των ηλικιωμένων που να δικαιολογούν το οποιοδήποτε καύχημα. Τουναντίον, τα πλείστα προβλήματα που υπονομεύουν την αξιοπρεπή γήρανση παραμένουν οδυνηρά παρόντα.

Ο Πρόεδρος είπε ότι για πρώτη φορά διαμορφώθηκε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ενεργό γήρανση. Μάλιστα. Η Εθνική Στρατηγική εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2025 και περιλαμβάνει 45 δράσεις. Να μη συγκόμισε όμως την ύπαρξη μιας στρατηγικής με την αποτελεσματικότητά της. Διότι το ζητούμενο δεν είναι πόσες δράσεις περιλαμβάνει ένα κυβερνητικό έγγραφο, ούτε πόσες εξαγγελίες μπορεί να απარიθμήσει ο Πρόεδρος. Είναι τι άλλαξε ουσιαστικά στη ζωή των ηλικιωμένων και με ποια μετρήσιμα αποτελέσματα. Για ποια αξιοπρεπή γήρανση μιλάμε, λοιπόν, όταν η οικογένεια ενός ηλικιωμένου που χρειάζεται συστηματική φροντίδα περνά ακόμα από την ψυχοφθόρο διαδικασία εξερεύρεσης κατάλληλης στέγης, αφού οι συνθήκες στις πλείστες υφιστάμενες απέχουν από αυτό που θα έπρεπε να θεωρούμε αξιοπρεπή διαβίωση; Χρήσιμο και σαφώς αναγκαίο το σχέδιο επιδοτήσης, αλλά δεν μετατρέπει αυτόματα μια ανεπαρκή δομή σε αξιοπρεπή χώρο φροντίδας. Και ναι, είναι εύκολο να μιλάμε για ποιοτικά κριτήρια, αλλά ποια είναι αυτά, πώς ελέγχεται η εφαρμογή τους και τι συμβαίνει όταν παραβιάζονται; Η δε ποιότητά τους δεν κρίνεται από τη συμπεριληψή τους στα κυβερνητικά σχέδια αλλά από τις πραγματικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν οι ηλικιωμένοι στις στέγες. Και αυτές παραμένουν, επιεικώς, θλιβερές.

Για ποια αξιοπρεπή γήρανση

μιλάμε όταν το φιλεύσπλαχνο κράτος αφαιρεί από αυτοεξυπηρετούμενους ηλικιωμένους την πρόσβαση στις υπηρεσίες του μέσου του λεγόμενου ψηφιακού εκσυγχρονισμού, αναγόντας το «ας βρει παιδί, εγγόνι ή γείτονα να τον βοηθήσει» σε κοινωνική πολιτική;

Για ποιο σεβασμό στην τρίτη ηλικία μιλάμε όταν, όπως καταγγέλλει το Παρατηρητήριο Τρίτης Ηλικίας, όσα αφορούν τους ηλικιωμένους παραμένουν μοιρασμένα σε διαφορετικά υπουργεία και κρατικούς φορείς, με αποτέλεσμα να βρίσκονται αυτοί ενώπιον ενός κρατικού λαβύρινθου για να πάρουν εκείνα που δικαιούνται; Για ποια αξιοπρεπή γήρανση μιλάμε όταν η γηριατρική φροντίδα παραμένει ανεπαρκής, οι συντάξεις χαμηλές, η παραμέληση και η κοινωνική απομόνωση θριαμβευτικά παρούσες; Και πώς γίνεται, πάνω από δεκαεννέα μήνες μετά την έγκριση μιας «ολοκληρωμένης» στρατηγικής, να εξακολουθούν να καταγράφονται τόσο θεμελιώδεις ανεπάρκειες;

Και αν το επιχείρημα είναι ότι οι αλλαγές θέλουν χρόνο, να θυμίσω πως γι' αυτή ειδικά την κατηγορία ανθρώπων δεν υπάρχει τέτοια πολυτέλεια. Γι' αυτό, όταν εξαγγέλλονται τα όποια ελάχιστα μέτρα, οι τόνοι πρέπει να είναι χαμηλοί. Σχεδόν απολογητικοί. Και με τίποτα πανηγυρικοί. Μήπως θα ήταν πιο χρήσιμο να προωθηθεί άμεσα η πρόταση του κ. Δήμου Αντωνίου για θεσμοθέτηση Επιτρόπου Τρίτης Ηλικίας με νομοθετικά κατοχυρωμένες εξουσίες, πόρους, εξειδικευμένο προσωπικό και δυνατότητα ελέγχου και παρέμβασης; Διότι να μην θετική πρωτοβουλία η Κινητή Μονάδα, το «Κόκκινο Κουμπί», η επιδοτήση και άλλες παρεμβάσεις, αλλά εδώ χρειάζεται μια ουσιαστική υπενθύμιση: Τα επιμέρους μέτρα αποκτούν πραγματική αξία όταν συνθέτουν ένα σύστημα που λειτουργεί και όχι όταν συνυπάρχουν με χρόνιες παθολογίες.

Και επειδή πλησιάζουμε στις προεδρικές του 2028, as το ξεκαθαρίσουμε νωρίς: οι ηλικιωμένοι δεν είναι δεξαμενή ψήφων, η ανασφάλειά τους δεν είναι πεδίο άσκησης προεκλογικής πολιτικής και η αξιοπρέπειά τους δεν προσφέρεται για οικοδόμησι κοινωνικού προφίλ. Και όσα τους παρέχει το κράτος δεν γεννούν υποχρέωση πολιτικών ανταποδοτήσεων. Κοντολογίς, οι ηλικιωμένοι δεν χρωστούν ευγνωμοσύνη στην κυβέρνηση. Η κυβέρνηση—και η κάθε κυβέρνηση—είναι που εξακολουθεί να τους χρωστά αξιοπρέπεια.

elenixenoul1@gmail.com

Επί χρόνια μετρούμε το κόστος της ενεργειακής μας αποτυχίας στους λογαριασμούς του ηλεκτρικού ρεύματος. Στα ποσά που καλούνται να καταβάλουν τα νοικοκυριά, στο αυξημένο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων, στην επιβάρυνση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Ίσως, όμως, ο ακριβότερος λογαριασμός να μην έχει ακόμη φτάσει. Και να μην αφορά όσα πληρώνουμε σήμερα, αλλά όσα κινδυνεύουμε να χάσουμε αύριο. Αυτή είναι μια διαφορετική, πολύ πιο ανησυχητική διάσταση του ενεργειακού προβλήματος της Κύπρου, η οποία αναδείχθηκε μέσα από τις συζητήσεις του φετινού Digital Agenda. Σε μια εποχή κατά την οποία η τεχνητή νομιμοσύνη μεταβάλλει τους όρους της παγκόσμιας οικονομίας, η ενέργεια αποκτά μια νέα, καθοριστική σημασία. Δεν αποτελεί πλέον μόνο συντελεστή παραγωγής και παράγοντα διαμόρφωσης του κόστους. Εξελίσσεται σε προϋπόθεση τεχνολογικής ανάπτυξης, προσέλκυσης επενδύσεων και οικονομικής ισχύος.

Η Nina Schick, μία από τις πλέον αναγνωρισμένες διεθνώς αναλύτριες για τη γεωπολιτική της τεχνητής νομιμοσύνης, περιέγραψε με ιδιαίτερη σαφήνεια αυτή τη μετάβαση. Η τεχνητή νομιμοσύνη δεν είναι απλώς μια επανάσταση του λογισμικού. Είναι η απαρχή μιας νέας βιομηχανικής εποχής, στην οποία η ίδια η νομιμοσύνη μπορεί να παράγεται σε μαζική κλίμακα. Και για να παραχθεί χρειάζονται προηγμένοι ημιαγωγοί, τεράστιες υπολογιστικές εγκαταστάσεις, βιομηχανικές υποδομές και, πρώτιστως, μεγάλες ποσότητες αξιόπιστης και ανταγωνιστικά τιμολογημένης ηλεκτρικής ενέργειας. Η επισημάνση έχει ιδιαίτερη σημασία για την Κύπρο. Διότι η χώρα μας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ως εκκρεμότητες του παρελθόντος ζητήματα που καθορίζουν ήδη τις δυνατότητες συμμετοχής της στην οικονομία του μέλλοντος. Το ενεργειακό δεν είναι πλέον μόνο μια ανοικτή πληγή της κυπριακής οικονομίας. Κινδυνεύει να εξελιχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους περιορισμούς της μελλοντικής της ανάπτυξης.

Το Βασιλικό αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Τις τελευταίες ημέρες καταγράφηκε, επιτέλους, μια ενθαρρυντική εξέλιξη. Οκτώ εταιρείες και κοινοπραξίες εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την ολοκλήρωση του τερματικού φυσικού αερίου, με τον προκαταρκτικό προϋπολογισμό της αποπεράτωσης να υπολογίζεται στα 180 εκατ. ευρώ. Πρόκειται ασφαλώς για μια θετική εξέλιξη, όχι όμως και για την επίλυση του προβλήματος. Όπως κατέγραψε η «Καθημερι-

νή» σε ρεπορτάζ του Απόστολου Τομαρά, ακόμη και στο ευνοϊκό σενάριο, υπό την προϋπόθεση ότι θα επιλεγεί αξιόπιστος ανάδοχος και δεν θα υπάρξουν νέες εμπλοκές, η λειτουργία του τερματικού τοποθετείται στο 2030.

Απλά, ενώ ο κόσμος εισέρχεται με ταχύτητα σε μια νέα βιομηχανική εποχή, εμείς προσβλέπουμε στο τέλος της δεκαετίας για να ολοκληρώσουμε μια ενεργειακή υποδομή που θα έπρεπε να λειτουργεί εδώ και χρόνια. Και κάθε χρόνος που χάνεται δεν προστίθεται απλώς στις καθυστερήσεις ενός έργου. Προστίθεται στο οικονομικό κόστος και στις αναπτυξιακές δυνατότητες που στερείται η χώρα. Δεν είναι, βεβαίως, μόνο το Βασιλικό. Είναι και η ηλεκτρική διασύνδεση, ένα έργο στρατηγικής σημασίας για την άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου, το οποίο εξακολουθεί να βρίσκεται αντιμέτωπο με οικονομικές, πολιτικές και γεωπολιτικές εκκρεμότητες. Παρά τη νέα κινητικότητα για επανέναρξη των υποθαλάσσιων ερευνών, οι ουσιαστικές δυσκολίες παραμένουν. Είναι επίσης οι περιορισμοί του ηλεκτρικού μας συστήματος, οι ανάγκες αναβάθμισης των δικτύων, η ανεπαρκής αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Είναι, τελικά, η αδυναμία μας να μετατρέψουμε την ενεργειακή πολιτική σε πραγματικό εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης.

Δεν πρόκειται για μεμονωμένες αποτυχίες. Ούτε μπορούν να αποδίδονται όλες στις ίδιες κυβερνήσεις, στους ίδιους αξιωματούχους ή στις ίδιες συγκυρίες. Αποτελούν, όμως, εκφάνσεις μιας διαχρονικής αδυναμίας του κράτους να σχεδιάζει, να αποφασίζει και, κυρίως, να ολοκληρώνει εγκαίρως έργα κρίσιμης εθνικής σημασίας. Με την πολιτική ευθύνη να μεταφέρεται από τη

μία διακυβέρνηση στην επόμενη και τον λογαριασμό να καταλήγει, όπως συνήθως, στην κοινωνία και στην οικονομία. Μέχρι σήμερα, οι συνέπειες αυτής της αδυναμίας ήταν σχετικά εύκολο να αποτυπωθούν. Στην τιμή του ηλεκτρισμού, στις επιβαρύνσεις από τους ρύπους, στο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων, στις πιέσεις που δέχονται τα νοικοκυριά. Η νέα βιομηχανική πραγματικότητα προσθέτει, όμως, ένα κόστος πολύ δυσκολότερο να υπολογιστεί: το κόστος της χαμένης ευκαιρίας. Ποιες επιχειρήσεις δεν θα επέλξουν την Κύπρο επειδή δεν μπορούμε να τους προσφέρουμε επαρκή και ανταγωνιστική ενέργεια; Ποιες επενδύσεις σε υπολογιστικές υποδομές, κέντρα δεδομένων και νέες τεχνολογίες θα κατευθυνθούν σε άλλες χώρες; Ποιες δυνατότητες ανάπτυξης και δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας θα περιοριστούν πριν καν εμφανιστούν;

Δεν υπάρχουν εύκολες αριθμητικές απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα. Αυτό, ωστόσο, δεν καθιστά το πρόβλημα λιγότερο πραγματικό. Αντιθέτως, το καθιστά περισσότερο επικίνδυνο. Διότι το κόστος μιας επένδυσης που δεν πραγματοποιήθηκε δεν καταγράφεται στον κρατικό προϋπολογισμό. Ούτε εμφανίζεται ως έλλειμμα στους λογαριασμούς ενός οργανισμού. Παραμένει αόρατο, μέχρι τη στιγμή που διαπιστώνουμε ότι άλλες οικονομίες έχουν προχωρήσει και εμείς εξακολουθούμε να συζητούμε τις προϋποθέσεις για να ξεκινήσουμε.

Ασφαλώς, θα ήταν υπερβολικό να υποστηρίξουμε ότι η Κύπρος μπορεί ή πρέπει να ανταγωνιστεί τις μεγάλες δυνάμεις στην ανάπτυξη τεχνητής νομιμοσύνης αιχμής. Ούτε είναι δεδομένο ότι διαθέτει τις προϋποθέσεις για να εξελιχθεί σε έναν μεγάλο διεθνή κόμβο υπολογιστικής ισχύος. Η

ίδια η Nina Schick επισημαίνει ότι οι μικρές χώρες δεν χρειάζονται να αναπτύξουν ολόκληρη την τεχνολογική αλυσίδα. Μπορούν να διεκδικήσουν συγκεκριμένους ρόλους, να αξιοποιήσουν την τεχνητή νομιμοσύνη στους υφιστάμενους παραγωγικούς τομείς και να δημιουργήσουν νέες οικονομικές δραστηριότητες.

Αλλά ακόμη και αυτή η πιο ρεαλιστική φιλοδοξία προϋποθέτει μια οικονομία με αξιόπιστες υποδομές, ανταγωνιστικό κόστος και δυνατότητα να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της νέας εποχής. Και η ενέργεια βρίσκεται στον πυρήνα αυτών των προϋποθέσεων. Η Κύπρος μπορεί να μην κατασκευάσει ποτέ προηγμένους ημιαγωγούς ή γιγαντιαία κέντρα δεδομένων. Μπορεί, όμως, να αξιοποιήσει τη νέα τεχνολογία στη ναυτιλία, στις χρηματοοικονομικές και επαγγελματικές υπηρεσίες, στον τουρισμό, στην εκπαίδευση και στην επιχειρηματικότητα. Το ζητούμενο δεν είναι να διεκδικήσουμε έναν ρόλο που υπερβαίνει τις δυνατότητές μας, αλλά να μη χάσουμε εκείνον που πράγματι μπορούμε να κατακτήσουμε.

Εδώ ακριβώς εντοπίζεται και η πολιτική διάσταση του ζητήματος. Η ενεργειακή πολιτική δεν μπορεί να εξαντλείται στη διαχείριση των σημερινών λογαριασμών, στις περιστασιακές επιδοτήσεις ή στις εξαγγελίες για έργα που μεταφέρονται διαρκώς στο μέλλον. Οφείλει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την παραγωγική ανασυγκρότηση και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Δεν αρκεί να μιλούμε για ψηφιακό μετασχηματισμό, καινοτομία και προσέλκυση τεχνολογικών επενδύσεων, όταν οι βασικές υποδομές που θα μπορούσαν να στηρίξουν αυτές τις φιλοδοξίες παραμένουν προβληματικές. Δεν μπορεί μια χώρα να εκφράζει βούληση να καταστεί περιφερειακός τεχνολογικός κόμβος και την ίδια στιγμή να αδυνατεί να δώσει πειστικές απαντήσεις για την ενεργειακή της επάρκεια, το κόστος ηλεκτροδότησης και την ολοκλήρωση των στρατηγικών της έργων.

Και είναι εδώ που η ευθύνη της πολιτικής ηγεσίας γίνεται ακόμη βαρύτερη. Δεν μπορεί, όμως, να επικαλείται επ' αόριστον τις ίδιες δικαιολογίες για να εξηγήσει γιατί η χώρα παραμένει εγκλωβισμένη στα ίδια προβλήματα. Ούτε να θεωρεί πολιτικό έπιτευγμα την επανεκκίνηση διαδικασιών που θα έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί προ πολλού. Η Κύπρος έχει ήδη πεθानαγαγκάσει την ενεργειακή της υστέρηση. Το ζητούμενο είναι να μη βρεθεί, σε λίγα χρόνια, να πληρώνει και το τίμημα της αναπτυξιακής της περιθωριοποίησης.

photiouth@kathimerini.com.cy

Το διπλό κόστος της ενεργειακής αποτυχίας

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Επισκέπτες στη μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και τον σταθμό παραγωγής ενέργειας από βιοαέριο της Tettey Forrashaz Zrt κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης «Νύχτα των Μονάδων Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας» στο Πετς της Ουγγαρίας.

Καλοφόρετο

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Τον περασμένο Μάιο, η Τουρκία μπλόκαρε την Κυπριακή Δημοκρατία από την προπαρασκευαστική συνεδρία της Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Κλίμα, που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη. Όπως δημοσίευσε η «Κ», ο εκπρόσωπος της Κύπρου πήγε στην αίθουσα και έψαχνε το «καρτελάκι» της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά τέτοιο κράτος δεν υπήρχε καταγεγραμμένο μεταξύ των 197 άλλων μερών που προσκλήθηκαν από την Τουρκία στην προπαρασκευαστική συνεδρία της Νέας Υόρκης. Η Κομισιόν διά της εκπροσώπου Anna-Kaisa Itkonen είχε πει τότε, ότι αυτό που έγινε δεν ήταν αποδεκτό, προσθέτοντας ότι η Άγκυρα έδωσε διαβεβαιώσεις ότι «δεν θα επαναληφθεί».

Η τοποθέτηση της Κομισιόν ήταν βεβαίως για γέλια. Διότι, αν αναλογιστούμε ότι η Τουρκία μπλόκαρε την Κυπριακή Δημοκρατία από μια προπαρασκευαστική συνεδρία που έγινε στη Νέα Υόρκη, ποιος σοβαρός οργανισμός—που υποτί-

θεται ότι αντιλαμβάνεται τι εστί διπλωματία—μπορούσε να διανοηθεί ότι η κυβέρνηση Ερντογάν θα άνοιγε διάπλατα τις πόρτες της στην Κυπριακή Δημοκρατία και ότι θα την προσκαλούσε στη Σύνοδο για το Κλίμα, σε τουρκικό έδαφος, στην Αττάλεια; Οι τουρκικές υποσχέσεις έμπαζαν εν τη γενέσει τους, αλλά το φίλτρο σοβαρότητας της Κομισιόν έπιασε προφανώς άλατα και κατά συνέπεια, οι Βρυξέλλες κατάπιαν αμάσπτες τις διαβεβαιώσεις Ερντογάν.

Έτσι φτάσαμε στο οργικόδες παρασκήνιο των τελευταίων εβδομάδων. Και όπως αποκάλυψε η «Κ» την περασμένη Κυριακή, ο Ταγίπ Ερντογάν έστειλε προσκλήσεις σε 26 ηγέτες της Ε.Ε., αποκλείοντας τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Η Κομισιόν αυτή τη φορά κατάπιε τη γλώσσα της και η ίδια εκπρόσωπος—Anna-Kaisa Itkonen—που ισχυριζόταν ότι οι Βρυξέλλες είχαν λάβει διαβεβαιώσεις τον περασμένο Μάιο πως το μπλόκαρισμα της Κύπρου «δεν θα επαναληφθεί», αποφεύγει εδώ και δέκα μέρες να μας απαντήσει, γιατί ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημο-

κρατίας δεν έλαβε πρόσκληση από τον Ταγίπ Ερντογάν. Το μεγάλο όμως παιχνίδι δεν ήταν αυτό των δημοσίων εντυπώσεων. Παίχτηκε στο παρασκήνιο και οι Βρυξέλλες, προκειμένου να αποφύγουν μια κρίση στις σχέσεις με τον Ερντογάν, ο οποίος επέμεινε να μη βάζει την υπογραφή του κάτω από πρόσκληση προς τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, βρήκαν μια σολομώντειο λύση, η οποία προσφέρει φύλλο συκής στη Λευκωσία. Ζήτησαν από την τουρκική οργανωτική αρχή της Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Κλίμα, να ξαναστείλει επιστολές-προσκλήσεις, σε έναν προς έναν στους ηγέτες των 27 κρατών-μελών, χωρίς υπογραφή από τον Ταγίπ Ερντογάν, στο πλαίσιο ενός απλού ηλεκτρονικού μηνύματος. Κι έτσι, και ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης έλαβε μια τέτοια πρόσκληση για να πάει στην Αττάλεια (11-12 Νοεμβρίου).

Τα τελευταία 24ωρα πριν λάβει την εν λόγω λειψή πρόσκληση, το κυπριακό ΥΠΕΞ προειδοποιούσε ορθώς ότι θα ζητούσε την έκδοση Συμπερασμάτων κατά της Τουρκίας, κάτι που έγινε πράξη

με μια γενική υπόδειξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για ίση συμμετοχή όλων των κρατών-μελών, στη Διάσκεψη COP31, παραπέμποντας και στην έννοια της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αυτό που προκάλεσε ανησυχία στις Βρυξέλλες δεν ήταν τόσο η διατύπωση «2-3 γραμμών στα Συμπεράσματα». Αλλά, ήταν κυρίως η ανάγκη που θα προέκυπτε σε περίπτωση που συνεχιζόταν «ο αποκλεισμός της Κύπρου», για τη χάραξη μιας ενιαίας γραμμής από την Ε.Ε., η οποία θα έπρεπε να αποφασίσει συνολικά εάν θα συμμετείχε στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα ή όχι. Με άλλα λόγια, όλο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα θα βρισκόταν προ του διλήμματος να πάει ή να μην πάει στην Αττάλεια.

Έτσι, το φύλλο συκής που δόθηκε στην Κυπριακή Δημοκρατία δεν εξυπνέρεψε μόνο τη Λευκωσία, που μπορεί να ισχυρίζεται ότι έλαβε μια υποτυπώδη πρόσκληση από την τουρκική οργανωτική αρχή, η οποία σε κάθε περίπτωση, απέχει έτη φωτός από την πρόκληση που απνύθηκε ο Ερντογάν στους «26», πλιν

του Νίκου Χριστοδουλίδη. Αλλά, το φύλλο συκής επιχειρεί να καλύψει και την αδυναμία της Ε.Ε. να ασκήσει επιρροή προς την Άγκυρα και να επιβάλει την αυτονόητη αποστολή μιας πρόσκλησης.

Κι αυτή η αδυναμία της Ε.Ε. αναδεικνύει πόσο «ελαφρών βαρών» είναι η Ε.Ε. έναντι του Ερντογάν. Αλλά και πόσο πολύ ελαφρότερη είναι η πολιτική του προέδρου Χριστοδουλίδη που επενδύει ακόμη στην «ελαφρών βαρών» Ε.Ε., ευελπιστώντας ότι η Ούρσουλα και οι λοιποί της Ε.Ε. θα πεθαναγαγκάσουν τον Ερντογάν να μας λύσει το Κυπριακό, όπως εμείς επιθυμούμε. Το μόνο βέβαιο είναι ότι η κυβέρνηση μας έχει εξασφαλίσει από την Ε.Ε. ένα φύλλο συκής. Καλοφόρετο!

Υ.Γ.: Μέσα σε όλα αυτά, η Άγκυρα προσκάλεσε και τον Τουργάν Ερκιουρμαν στην COP31, με τη Λευκωσία να ζητάει από την Ε.Ε. να δεσμεύσει την Τουρκία ότι δεν θα επιχειρήσει να προσδώσει κρατική υπόσταση στην ενδεχόμενη παρουσία του Τ/κ ηγέτη.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Σοβαρότητα και μέτρο στις σχέσεις με τις ΗΠΑ

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η «υπόθεση Γκίλφοϊλ» δεν είναι απλή. Η Ελλάδα βρέθηκε στην «καρδιά» ενός σκανδάλου που συνδυάζει τα πάντα. Πρώτα απ’ όλα την πρόθεση των Δημοκρατικών να ξεκινήσουν πολύ μεθοδικές έρευνες, που θα αφορούν το ευρύτερο περιβάλλον του προέδρου Τραμπ μετά τις εκλογές για το Κογκρέσο. Οι έρευνες θα επικεντρωθούν και στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια. Κατόπιν, μια σκληρή μάχη εξουσίας και διαδοχής του Τραμπ ανάμεσα στον αντιπρόεδρο Βανς και στον υπουργό Εξωτερικών Ρούμπιο, αλλά και τα ενδότερα της οικογένειας Τραμπ. Στην Αθήνα, οι θεωρίες και τα κουτσομπολιά κινούνται μεταξύ παρανόμων και τοπικών μικρόνους. Φτάνουν στο σημείο να πιστεύουν κάποιοι ότι ένας εγχώριος επιχειρηματικός παίκτης μπορεί να προκαλέσει το τσουνάμι που κατέληξε στην αποπομπή της κ. Γκίλφοϊλ. Και ως συνήθως, βάζουν και μια πιναελιά Τουρκίας στην εξίσωση, ξεχνώντας ότι στην εξέλιξη της υπόθεσης μάλλον έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο η νέα σύζυγος του υιού Τραμπ παρά οτιδήποτε άλλο...
As δούμε, όμως, τη μεγαλύτερη εικόνα. Η Αμερική έχει αλλάξει, πολύ πριν φτάσει στην Αθήνα η κ. Γκίλφοϊλ. Αυτό θα πρέπει να το πάρουμε απόφαση και να έχουμε ρεαλιστικές προσδοκίες καθώς η εποχή των ιερών τεράτων της αμερικανικής διπλωματίας έχει περάσει ανεπιτρεπті, μαζί με τη βεβαιότητα μιας αμερικανικής παρέμβασης σε περίπτωση ελληνοτουρκικής κρίσης. Ο πήχus είχε κατέβει από καιρό, αλλά η κ. Γκίλφοϊλ προσπάθησε με μανία να παραβιάσει κάθε κανόνα, να προκαλέσει και να υποπέσει στην πιο κλασική μορφή ύβρεως. Το κατάφερε και πλήρωσε το τίμημα, αν και επειδή είναι σκληρός παίκτης και ξέρει πώς παίζεται το μιντιακό παιχνίδι στις ΗΠΑ, δεν θα πέσει αμαχητί. Στην Ελλάδα, όμως, θα πρέπει

να ξεφύγουμε από την ακατανίκητη γοητεία της εξάρτησης, που συχνά θεοποιεί διάφορους περαστικούς, αλλά ταυτόχρονα καταφέρνει να τους μπλέκει στις μικροδιενέξεις του «χωριού» μας. Εχοντας μελετήσει τα αμερικανικά αρχεία περασμένων δεκαετιών, μου έκανε πάντοτε εντύπωση, και με θύμωνε ενίοτε, το πώς Έλληνες πολιτικοί ή επιχειρηματίες προσέφευγαν στους Αμερικανούς για να ξεκάνουν κάποιον αντίπαλο. Συνέβαινε με τον Ωνάση και τον Νιάρχο, αλλά και με άλλους πολλούς.

Είναι καιρός να επιστρέψουμε στη σοβαρότητα και στο μέτρο

Να βασιστούμε σε απολύτως ρεαλιστικές εκτιμήσεις και προσδοκίες για το ποιος επηρεάζει και ποιος αποφασίζει για θέματα που μας αφορούν, ειδικά μετά τις επικείμενες εκλογές, που θα δώσουν πάλι δύναμη στους Δημοκρατικούς με έναν απασφαλισμένο Τραμπ απέναντι.

στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Μακριά από πυροτεχνήματα που μοιάζουν με καθερεψτάκια σε ιθαγενείς, να βασιστούμε σε απολύτως ρεαλιστικές εκτιμήσεις και προσδοκίες για το ποιος επηρεάζει και ποιος αποφασίζει για θέματα που μας αφορούν, ειδικά μετά τις επικείμενες εκλογές στις ΗΠΑ, που θα δώσουν πάλι δύναμη στους Δημοκρατικούς με έναν απασφαλισμένο Τραμπ απέναντι. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το brand της Αμερικής έχει πάθει ζημιά. Και όποιος επιλέξει τον επόμενο πρέσβη, θα πρέπει να διαλέξει αν τον στέλνει στη Μύκονο ή στη Βασιλίσσας Σοφίας...

Ενας ο ηγεμών

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Η διαφωνία του Αμερικανού προέδρου Ντόναλντ Τραμπ με τους Ευρωπαίους ηγέτες δεν αφορά πρωτίστως τη συμφωνία που συνομολόγησε με τη Μόσχα για την αγορά πετρελαίου «ντιζελ», ούτε ενδεχομένως καν το μέλλον του Ουκρανού προέδρου Βολοντιμίρ Ζελένσκι. Αυτό που για τους Ευρωπαίους διακυβεύεται κυρίως είναι οι όροι της ειρήνης μετά τον ρωσο-ουκρανικό πόλεμο, που σε τέσσερις μήνες κλείνει μία τετραετία, η θέση της Ρωσίας στην Ευρώπη και οι εγγυήσεις της μεταπολεμικής ευρωπαϊκής ασφάλειας. Συντασσόμενοι ακριώς με την πολιτική του τώus Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, οι Ευρωπαίοι εταίροι της Ουάσιγκτον, με επικεφαλής τη Βρετανία, τη Γερμανία και τη Γαλλία, οδήγησαν τις σχέσεις της Ευρώπης με τη Μόσχα στο κατώτατο επίπεδο. Πίστευαν, προφανώς, ότι η πολιτική του κ. Μπάιντεν θα ίσχυε διά παντός έως τη συντριβή του προέδρου Πούτιν. Αλλά πριν από δύο χρόνια, η εγκατάσταση του νέου «σερίφη» στον Λευκό Οίκο άλλαξε άρδην την κατάσταση. Η συνάντηση των προέδρων Τραμπ και Πούτιν στις 16 Αυγούστου 2025 στο Αγκοράζ της Αλάσκας δεν κατέληξε σε συμφωνία. Αλλά και οι συναντήσεις του Αμερικανού προέδρου στην Ουάσιγκτον με ηγέτες χωρών του ΝΑΤΟ ανέδειξαν σοβαρές διαφορές. Σταδιακά, οι επί μέρους διαφωνίες συνθέσαν το βασανι-

στικό ερώτημα των Ευρωπαίων, που επί της ουσίας είναι «εάν μπορεί να διατηρηθεί η Διατλαντική Συμμαχία της Δύσεως χωρίς η ασφάλεια της Ευρώπης να εξαρτάται αποκλειστικά από τις αποφάσεις ή τις επιδιώξεις του εκάστοτε Αμερικανού προέδρου». Πρόκειται για ένα ερώτημα που ασφαλώς δεν θα λυθεί στη διάρκεια της προεδρίας του κ. Τραμπ και πιθανότατα θα υποβόσκει επί χρόνια. Ο λόγος είναι ότι από τη στιγμή που η αμερικανική παγκόσμια ηγεμονία υπάρχει ενδεχόμενο να αμφισβητηθεί από την Κίνα, δεν είναι δυνατόν να ανεχθεί ο όποιος πρόεδρος των ΗΠΑ μian άμβλυση της ηγεμονικής θέσεώς του στην Ευρώπη. Αυτό σημαίνει, προφανώς, ότι η πίεση προς τον κ. Ζελένσκι θα συνεχισθεί. Οχι ευθώς πάντα. Δεν πέρασαν μέρες πολλές που ο κ. Τραμπ συμφώνησε με τον ομολόγό του Πούτιν την αγορά ρωσικού «ντιζελ» και στη συνέχεια ο δορυφόρος του, ο κ. Ελον Μασκ, «τύφλωσε» στην κυριολεξία τα drones της Ουκρανίας. «Αντέγραψα τις καθημερινές συνήθειες ενός τρισεκατομμυριοσίου για 30 μέρες. Δεν ήμουν έτοιμος γι’ αυτόν τον ρόλο», είπε ο κ. Μασκ, που όμως μπορεί να παίζει με τους δορυφόρους του. Πολλοί Ευρωπαίοι ηγέτες στήριξαν τον κ. Ζελένσκι, παρά τις ανησυχίες τους για τη σκληρή αντιπαράθεσή του με τον πρόεδρο Τραμπ. Αλλά κανείς τους δεν είναι σε θέση να προσφέρει όσα έχει ανάγκη η Ουκρανία. Ενας ο ηγεμών, λοιπόν. Ο Ντόναλντ Τραμπ.

Εκπαιδευτική, πολιτισμική, πολιτική κρίση

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η γενιά του Μάν του ’68 έχει προ πολλού συνταξιοδοτηθεί. Έχει περάσει τα ογδόντα και η παρακαταθήκη της έχει βρει τη θέση της στο παρελθόν όπου ανήκει. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έχει αφήσει τα ίχνη της στις δυτικές κοινωνίες. Κυρίως η γενική αρχή της κατάργησης των ορίων αποτελεί σήμερα την κυρίαρχη ιδεολογία στην κοινωνική συμπεριφορά. Από την κατάργηση των ορίων που χωρίζουν τα δύο φύλα. Στην ιδεολογική ηγεμονία που προέρχεται από τον Μάν του ’68 χρωστάμε την τυραννία της πολιτικής ορθότητας και τη woke κουλτούρα. Στην κόπωση που προκαλέσε η ιδεολογική ηγεμονία της αλήστου μνήμης εξέγερσης, της οποίας το κληροδότημα δεν διακρίνεται ούτε για τον ιδεολογικό, ούτε για τον πνευματικό, ούτε για τον δημιουργικό της πλούτο, οφείλεται και η σημερινή αντίδραση των κοινωνιών που οχυρώνονται πίσω από όλο και πιο συντηρητικές θέσεις. Αναρωτιέμαι πολλές φορές γιατί ο δυτικός κόσμος, μετά τη δεκαετία του ’60 έχασε την πνευματική του δημιουργικότητα. Η τεχνολογία έχει επιτύχει ό,τι τότε φαινόταν αδιανόητο, όμως η τέχνη ή η φιλοσοφία, κοινώς ο τρόπος με τον οποίον αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας, έχουν καταδικασθεί στη μετριοκρατία. Τι πιο

χαρακτηριστικό από την υπόθεση του Αϊτινού συγγραφέα, ο οποίος ενθουσίασε κοινό και κριτικούς πριν αποδειχθεί ότι το έργο του είναι προϊόν της τεχνητής νοημοσύνης. Η σύντομη εισαγωγή με βοηθάει να περιγράψω αυτό που συμβαίνει σήμερα στη Γαλλία. Αναφέρομαι στην εξέγερση των μαθητών, την οποία πολλοί συγκρίνουν με τον Μάν του ’68 της Gen Z. Βασικές διαφορές. Ο Μάνs του ’68 ξέσπασε επειδή οι τότε νέοι ήθελαν να απορρίψουν τον τρόπο ζωής των γονιών τους. Τα αιτήματα των σημερινών εξεγερμένων ακούγονται μάλλον κοινότοπα. Αφορούν τις σχολικές εγκαταστάσεις, την αντικατάσταση των καθηγητών στην τάξη και διάφορα άλλα τεχνικού τύπου ζητήματα. «Τεχνικού» τύπου μπροστά στα ουσιαστικά: η πτώση των επιδόσεων των Γάλλων μαθητών στις διεθνείς δοκιμασίες, η εξασθένηση της δυνατότητας συγκέντρωσης, ο εισοδισμός του κοινοτικού πνεύματος λόγω της αύξησης των μεταναστών στην τάξη, η αντικατάσταση της σεξίλidas από την οθόνη, ακόμη και η εμφάνιση της τεχνητής νοημοσύνης. Η αδιαφορία των «εξεγερμένων» για όλ’ αυτά που συνιστούν την πραγματική αλλοίωση της εκπαιδευτικής λειτουργίας δείχνει ότι ο ξεσηκωμός τους δεν έχει παρά μόνον προσχηματικά αιτή-

ματα. Χαρακτηριστική επίσης και η εμφάνιση της παλαιστινιακής σημαίας σε πολλές από τις διαδηλώσεις. Η υπόθεση των Παλαιστινίων καλύπτει την απουσία αιτιολογίας για την αγανάκτηση που προκαλεί ο δυτικός τρόπος ζωής. Οι Γάλλοι μαθητές δεν στρέφονται εναντίον του τρόπου ζωής των γονιών τους· το αντίθετο. Τον επιθυμούν, και αν εξεγείρονται είναι επειδή ακόμη οι κοινωνίες κάνουν τη διάκριση ανάμεσα στην εφηβεία και στην ηλικία της ωριμότητας. Την κάνουν για να την αναιρέσουν. Διότι από τη μια δίνουν όλο και περισσότερα δικαιώματα στους εφήβους χωρίς τις αντίστοιχες ευθύνες, ενώ εξιδανικεύουν τη νηπιποίηση της ωριμότητας, αποθεώνοντας την παρά φύσιν νεότητα. Το γήρας που κάποτε ταυτιζόταν με τη σοφία σήμερα αντιμετωπίζεται ως αναπηρία της ανθρώπινης φύσης. Γονείς διαδηγλνουν μαζί με τα παιδιά τους. As θυμηθούμε τους γονείς που υπερηφανεύονταν επειδή τα δικά τους παιδιά έκαιγαν το κέντρο της Αθήνας. Το χαρακτηριστικό των νεοεξεγερμένων είναι η απελευθέρωση της βίας, ακόμη και της ένοπλης. Τόσο, που αναρωτιέσαι μήπως όλ’ αυτά δεν είναι τίποτε άλλο από μια συλλογική έκφραση της εφηβικής βίας. Την οποία, εννοείται, δεν αφήνει να περάσει ανεκμετάλ-

λευτη ο Μελανσόν. Διότι, μην ξεχνάμε, ότι μας χωρίζουν μόλις έξι μήνες από τις επόμενες εκλογές, οι οποίες μάλλον θα κριθούν από το αποτέλεσμα της σύγκρουσης ανάμεσα σε μια καθαρόαιμη Δεξιά και μια επίσης καθαρόαιμη Αριστερά. Σημειωτέον ότι η Λεπέν καταδικάζει τις μαθητικές εξεγέρσεις γνωρίζοντας ότι αν βρεθεί μόνη της απέναντι στον Μελανσόν θα πάρει με το μέρος της ένα μεγάλο μέρος της παραδοσιακής Δεξιάς το οποίο δεν έχει αξιόλογη πολιτική εκπροσώπηση. Γράφω την παραμονή της μεγάλης διαδηλώσης που αναμενόταν για χθες κατά της κυβέρνησης, από την οποία πολλοί περιμένουν την επιστροφή στη σκηνή των «Κίτρινων Γιλέκων». «Κίτρινα Γιλέκα» - «Νέα Γιλέκα». Το πολιτικό σχέδιο της Αριστεράς είναι να οδηγηθεί η Γαλλία σε εκλογές μέσα σε μια ατμόσφαιρα κοινωνικής αναστάτωσης. Μάλλον δεν λαμβάνει υπ’ όψιν ότι έτσι χαρίζει στη Λεπέν τον ρόλο της πολιτικού που μπορεί να εξασφαλίσει την τάξη και να προσφέρει ασφάλεια στον μέσο Γάλλο. Φοβάμαι πως όποιο κι αν είναι το αποτέλεσμα χαμένη θα είναι η Ευρώπη και κερδισμένος ο Πούτιν. Και το μόνο βέβαιο είναι ότι δεν μπορούμε να κρίνουμε τη σημερινή πολιτική χωρίς να λάβουμε υπ’ όψιν μας την πολιτισμική της διάσταση.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

«Ένα μπακλαβαδάκι θέλουμε μόνο»

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Υπάρχουν κάποια σημεία στον προσωπικό μας χάρτη που τα λογίζουμε έξω από την εμβέλεια της σκληρότητας. Καταφύγια. Το ζαχαροπλαστείο της γειτονιάς για παράδειγμα. Τι μπορεί να πάει στραβά σε ένα βασίλειο από μωσαϊκά, πάβλοβες και πάστες αμυγδάλου; Μέχρι την περασμένη Παρασκευή, κι εγώ θα έλεγα τίποτα. Ήταν λίγο πριν από τις 9 το βράδυ και η γειτονιά, στα βόρεια προάστια, ήταν ακόμη ζωντανή. Στα παγκάκια της πλατείας, μικροί και μεγάλοι απολαμβάναν το γλυκό φθινοπωρινό βράδυ, όσο εγώ μελετούσα το ψυγείο προσπαθώντας να κάνω τον τέλειο συνδυασμό από πάστες για να προσφέρω στο σπίτι όπου ήμουν καλεσμένη. «Σας παρακαλώ πολύ, περάστε έξω», άκουσα κάποια στιγμή να λέει χαμηλόφωνα η μοναδική υπάλληλος του μαγαζιού. Γιόρισα και την είδα να προσπα-

θεί να οδηγήσει μια ομάδα νεαρών αγοριών έξω από το κατάστημα. «Τι συνέβη;», τη ρώτησα όταν ήρθε κοντά να με εξυπηρετήσει. «Τίποτα, τίποτα, αφήστε το σας παρακαλώ», είπε εμφανώς ταραγμένη. «Τι θα θέλατε;». Είχε ήδη ετοιμάσει το πακέτο για δύο, όταν η ίδια παρέα αγοριών ξαναπήκε στον χώρο. Τους είδα καλύτερα. Θα ήταν 7-8 άτομα, περίπου 15 ετών, τυμμένοι από πάνω έως κάτω στα μαύρα. Είναι η γνωστή «στολή» των αγοριών σήμερα – έγγραφα στην «Κ» το καλοκαίρι γι’ αυτήν. Δεν το είχα συνειδητοποιήσει τότε ότι από μια πυκνότητα και πέρα το μαύρο αποκτά σχεδόν δική του υπόσταση. «Ένα μπακλαβά μπορείτε να μου βάλετε; Μα γιατί δεν μου βάζετε, τόση ώρα ζητάω», έλεγε ένας, βγάζοντας χρήματα από την τσέπη του. «Τι άλλες γεύσεις έχετε σε αυτό;»,

ρωτούσε κάποιος άλλος. «Μα γιατί δεν μας εξυπηρετείτε, είμαστε πελάτες και θέλουμε να εξυπηρετηθούμε», έλεγαν με ήρεμο, προσποιητά αθώο τόνο. «Κυρία», στράφηκε ο πρώτος σε μένα, «μπορείτε εσείς να μου βάλετε το γλυκό μου;». Η υπάλληλος έκανε προσπάθεια να συγκεντρωθεί στη δουλειά της –στο μεταξύ έμπαιναν νέοι πελάτες– αλλά ήταν φανερό ότι ένιωθε δυσφορία και πίεση. Δεν έβριζαν, δεν φώναζαν, ήταν απλώς εκεί, παντού στον χώρο, και αθόρυβα την περιέπαιζαν. Δεν συνέβαινε τίποτα. Κι όμως, κάτι συνέβαινε. Funny games, χωρίς τίποτα το αστείο. Δεν ήταν η πρώτη φορά. Το σκηνικό επαναλαμβάνεται κάθε Παρασκευή και Σάββατο, όπως έμαθα. Η ίδια παρέα, μαθητές σε πολύ καλό σχολείο. Μπαινοβγαίνουν, χτυπούν τα τζάμια απέξω, ζητούν συνεχώς πράγματα για τα οποία αλλά-

ζουν γνώμη. Για αστείο; Από πλhξη; Αίσθηση προνομίου; Οι εργαζόμενες, πάντως, εύχονται να μην τα φέρει η τύχη και πέσουν στη βάρδια τους. «Μα δεν έχετε κάτι καλύτερο να κάνετε; Η γυναίκα εργάζεται αυτή τη στιγμή», είπα κάποια στιγμή, σε μια άτσαλη προσπάθεια να παρέμβω. «Απλά θέλουμε γλυκό», επαναλαμβάναν. «Ένα μπακλαβαδάκι». Με τα πολλά, βρέθηκαν κι εγώ στο στόχαστρο. «Μας παρενοχλείτε, θα τηλεφωνήσω στον δικηγόρο μου», είπε κάποιος. «Σε βουλευτή», κάποιος άλλος. «Μήπως να αγοράσουμε το 50% του μαγαζιού;». Κάθισα εκεί, με τα γλυκά στο χέρι, κανένα εικοσάλεπτο. Εφ’υγα όταν ειδοποιήθηκε ο υπεύθυνος να έρθει. Εξω ο κόσμος συνέχιζε να πηγαivοέρεται. Κανείς δεν επενέβη. Αλλωστε, μια παρέα παιδιών ήθελε απλώς να αγοράσει ένα γλυκό.

Η αρχιτεκτονική αταξία της Κύπρου

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Ανέκαθεν με προβληματίζει, για να μην πω εντυπωσίαζε η αταξία που έχει επικρατήσει γύρω από τη σύγχρονη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της Κύπρου, όπου κυριολεκτικά οποιοσδήποτε μπορούσε –και εξακολουθεί να μπορεί– να χτίσει κυριολεκτικά οπουδήποτε το σπιδήποτε. Λόγια αδειανά η αισθητική ομοιομορφία και οι υποτιθέμενες περιβαλλοντικά ή πολιτισμικά προστατευόμενες περιοχές.

Μία σχεδόν σουρεαλιστική κατάσταση, που ιδίως μετά τα γεγονότα του 1974 φαίνεται πως βγήκε εντελώς εκτός ελέγχου. Παρόλο που δεν ήμουν γεννημένος και σίγουρα έχοντας απέχθεια στην παρελθοντολογία, βλέποντας φωτογραφίες και βίντεο από τις δεκαετίες του 1940, του 1950 και του 1960, δεν μπορώ παρά να διαπιστώσω πως οι πόλεις μας ήταν ομορφότερες. Απλούστερες, μικρότερες αλλά ομορφότερες. Είναι λες και από μια φάση και έπειτα η καλαισθησία που υπήρχε εξαφανίστηκε. Πώς ωστόσο να μη συμβεί κάτι τέτοιο μετά από τον τόσο άγριο και βίαιο εκτοπισμό του μισού σχεδόν πληθυσμού του νησιού και την αναγκαστική μετακίνηση ανθρώπων από το ένα σημείο στο άλλο; Πώς ένα τόσο σημαδιακό γεγονός να μην επιδράσει καταλυτικά στην αρχιτεκτονική μας ταυτότητα;

Η ισοπέδωση επομένως ως επίσης και η ακυρωτική προσέγγιση δεν είναι νομίζω ένας ώριμος τρόπος να αντικρίσουμε τα τεκταινόμενα γύρω μας. Στην προκείμενη τα κυριολεκτικά κτίσματα ανάμεσά μας. Θυμάμαι στο μεταξυ πόσο μεγάλη και κυρίως θετική εντύπωση είχε προκαλέσει σε ζευγάρι φίλων μου με καταγωγή τη Γαλλία η ετερογένεια της Κύπρου, όταν την επισκέφθηκαν και τη γύρισαν ολόκληρη πριν από λίγα χρόνια. Θυμάμαι με πόσο ενθουσιασμό και την ίδια ώρα μια δόση ξαφνιασμού και περιέργειας μου περιέγραφαν το πόσο διαφορετικός «πλανήτης» αισθανθηκαν πως είναι η Πάφος από τη Λεμεσό, τη Λευκωσία, την Αγία Νάπα, το Τρόδος και ούτω καθεξής.

Είναι οπωσδήποτε αξιοθαύμαστη η διαφορετικότητα και η ποικιλομορφία που συναντάει κάποιος στο νησί μας. Σε μια μικρή σχετικώς λωρίδα γης, οι εικόνες που εναλλάσσονται τόσο γεωμορφολογικά όσο και πολιτισμικά και πληθυσμιακά είναι άπειρες. Ένα κατεξοχήν γοητευτικό γνώρισμα που πηγάζει τόσο από τη συναρπαστική μας γεωγραφία

όσο και από τη δαιδαλώδη και πολυτάραχη Ιστορία μας.

Πίσω στην αρχιτεκτονική, λοιπόν, όσο κι αν ενοχλούν οι αυθαιρεσίες και οι ατασθαλίες, η σκέψη ότι συνδέονται με τα ιστορικά και τα πολιτικοκοινωνικά γεγονότα που μας σημάδεψαν λειτουργεί επεξηγηματικά, ως ένα βαθμό και παρηγορητικά, θα μπορούσε να ειπωθεί. Με απλά λόγια, είναι ένας πολύ ενδιαφέρον και κατατοπιστικός καθρέφτης μας ο αρχιτεκτονικός μας αχταρμάς. Συγκροτημένη ταυτότητα σίγουρα δεν υπάρχει, μήπως όμως κι αυτό ταυτότητα δεν είναι;

Με την αισθητική να είναι στο τέλος της ημέρας μια προσωπική υπόθεση, εκεί που θα μπορούσαμε ενδεχομένως να δώσουμε έμφαση και βαρύτητα είναι στη λειτουργικότητα και στην πρακτικότητα του τρόπου που ζούμε. Γιατί πόση σημασία έχει τελικά πόσο μας αρέσει ή δεν μας αρέσει ένα κτίριο, όταν ο δημόσιος χώρος που το περιβάλλει είναι συχνά ανυπαρκτος, τα πεζοδρόμια κατεστραμμένα ή στενόκοπα και το πολυπόθητο σε μια χώρα όπως τη δική μας αστικό πράσινο ζήτημα πυρηνικής φυσικής; Όταν η μετακίνηση χωρίς αυτοκίνητο, για να θίξω ένα θέμα που πηγαίνει καλά και συνεχώς χωρίς όμως αποτέλεσμα στην επικαιρότητα, είναι κυριολεκτικά άθλος;

Συμπερασματικά, σίγουρα δεν είναι ανάγκη να κάνουμε τη Λεμεσό να μοιάζει με τη Βαρκελώνη ή το Τελ Αβίβ, τη Λευκωσία με τη Βιέννη ή τη Ζυρίχη και την Πάφο με κάποια γραφική κομώπολη της Τσοκάνης ή της Ανδαλουσίας. Ούτε να επιδιώξουμε να επιβάλουμε μια παράταιρη ομοιομορφία που τελικά θα ακυρώσει όλα όσα μας καθιστούν αυτό που πραγματικά είμαστε και ως αποτέλεσμα μακραίωνης συνύπαρξης πολλών και διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων ταυτόχρονα.

Χρειάζεται ίσως μόνο να επινοήσουμε ευφάνταστους τρόπους ώστε να συμφιλώσουμε, σε εισαγωγικά, τη σαγηνευτική αυτή και ενίοτε χασοτική αρχιτεκτονική αταξία με στοιχειώδεις κανόνες βιωσιμότητας και σεβασμού στον δημόσιο χώρο. Γιατί η αρχιτεκτονική ταυτότητα ενός τόπου δεν αποτυπώνεται μόνο στα κτίριά του και κατά πόσο λαμπροκοπών ή ταιριάζουν το ένα δίπλα στο άλλο, στο πρότυπο άλλων πολιτισμών. Αποτυπώνεται και στον τρόπο με τον οποίο επιτρέπει στους ανθρώπους να ζουν, να δραστηριοποιούνται και να κινούνται ανάμεσά τους.

demetriadesp@sppmedia.com

ΕΡΑΤΙΜΟΒΑΤΤΙ ΤΟΥΑΤΙ

Μαθητική διαδήλωση με κύριο σύνθημα «Κανείς δεν είναι ξένος στο σχολείο» στο Μιλάνο της Ιταλίας. Οι διαδηλωτές αντιτίθενται στις κυβερνητικές πολιτικές για την εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένου του προτεινόμενου ανώτατου ορίου για τους ξένους μαθητές στις τάξεις.

Ο Μάρκο και η Αρχαία Αθήνα

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η **επίσκεψη** Μάρκο Ρούμπο στην Αθήνα (8/10) αναμφίβολα ενείχε πολιτική διάσταση. Σε μία εποχή με ιδιαίτερες εκλογικές ζυμώσεις στην ελληνική πολιτική σκηνή, ο Αμερικανός ΥΠΕΞ, με την επιλογή του χρόνου της επίσκεψης, θέλησε να στείλει ένα μήνυμα στήριξης στον Κυριάκο Μητσοτάκη. Μια χώρα με παγκόσμιες επιρροές, όπως οι ΗΠΑ, επεξεργάζονται τα ζητήματα και ύστερα λαμβάνουν αποφάσεις, όπως επισκέψεις, ισορροπίες, επιλογές κ.λπ.

Η ομιλία Μάρκο Ρούμπο, με φόντο την Ακρόπολη, ήταν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα καλά προετοιμασμένης ομιλίας, με ποικίλους αποδέκτες, εν μέρει στο ελληνικό κοινό, κυρίως όμως το κοινό που προσέχει τον Τραμπ στις ΗΠΑ (κοινό, MAGA), ενόψει της μάχης για την επόμενη προεδρική κούρσα από πλευράς Ρεπουμπλικανών – Bavs, Ρούμπο.

Ο Μάρκο Ρούμπο με έπαινο στην κληρονομιά της αθηναϊκής αρχαιότητας: «Η Αθήνα μας έδωσε τη δημοκρατία, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης μας έδωσαν τη δυτική φιλοσοφία. Οι αντιλήψεις για τον νόμο, την αρετή, την ιδιότητα του πολίτη και τη δημοκρατική διακυβέρνηση διαμορφώθηκαν στις ελληνικές πόλεις-κράτη».

Ο δίκαιος έπαινος είναι έγκυρος – απουσιάζει κάτι το ουσιαστικό από την ομιλία Ρούμπο. Η Αθηναϊκή Δημοκρατία βασιζόταν στη δουλοκρατία. Ο δίκαιος

έπαινος για την Αθηναϊκή Δημοκρατία ολοκληρώνεται μόνο αν βλέπουμε το όλον, στην Ελλάδα και στον άλλο κόσμο λ.χ. Φαραώ, Μεγάλος Βασιλέας, ή και εντός, «στρατοκρατία» στη Σπάρτη. Οι αρχαίοι Αθηναίοι έκτισαν κορυφαία αντιπροσωπευτικά συστήματα διακυβέρνησης για την εποχή τους –Ηλιαία, Εκκλησία του Δήμου, Βουλή– γι' αυτό και η ευρύτατη αναγνώρισή τους ως «κτῆμα ες αεί». Ο Μ. Ρούμπο υπογραμμίζει ότι «οι αρχαίοι Έλληνες ήταν οι πρώτοι που έστρεψαν το βλέμμα τους προς τα έξω».

Αν και η σκέψη Ρούμπο πάει αλλού, έχει πίσω της μία πολύ χαρακτηριστική ουρά, αυτήν που οι νεοέλληνες αποφεύγουν να εμβαθύνουν. Οι αρχαίοι «έπαιξαν» στο ανοικτό γήπεδο (Ευξείνιος Πόντος, Ηράκλειος Σπίλεις, Ιταλία), συνοπτικά ό,τι συνιστούσε το «χρυσόμαλλο δέρας» της εποχής τους: εμπορική επέκταση, επιρροές, δίνω, παίρνω, έτσι αντέχω στο πεδίο μόνο με τη συνηννόηση με τους άλλους λαούς. «Οι αρχαίοι Έλληνες έστρεψαν το βλέμμα τους προς τα έξω» γιατί ήταν ανοικτοί στις ιδέες, εξωστρεφείς και δραστήριοι. Έκτισαν μια απίθανη μυθολογία και έδωσαν στον πρώτο τους θεό, τίτλο: «Ξένιος Ζεύς». Τι τίτλο θα έδινε ο Μ. Ρούμπο στον δικό του θεό στον Λευκό Οίκο;

Ό,τι επαίνεσε ο Μ. Ρούμπο για την αρχαιότητα, η νεοελληνική πραγματικότητα βρίσκεται, εν πολλοίς, στον αντίποδα. Μια Ελλάδα ανασφαλής, βουτηγμένη στις δοξασίες του ανορθολογισμού και της παραμυθολο-

γίας. Έτσι και οι (κατά κανόνα) ήττες κάθε εκσυγχρονιστικής προσπάθειας.

Σωστά ο Μ. Ρούμπο σημείωσε πως «το να γνωρίσουμε εκείνους, σημαίνει να γνωρίσουμε τον εαυτό μας». Σε αφορμή ακριβώς αυτό το σημείο, «παρεμβαίνει» ο Κ. Σημίτης και «προεκτείνει» Ρούμπο: «Ο Ζορμπάς αποτελεί την τυπική έκφραση του Έλληνα, ο οποίος, σε αντίθεση με άλλους λαούς, παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ικανότητα, ατομικής, έξυπνος, αποδεικνύοντας το “δαιμόνιο της φυλής”. Είναι όμως οι Έλληνες που πρόκοψαν στις ΗΠΑ, στη Γερμανία, στην Αυστραλία όλοι Ζορμπάδες; Γενώς από αμόρφωτους πρώτους μετανάστες, εξελίσσονται κοινωνικά και οικονομικά, σε κοινωνίες που ζητούν αυτοπειθαρχία, συνέπεια, σύστημα στη δουλειά, αυτό αποδεικνύει ότι οι αρετές αυτές δεν τους είναι ξένες. Η καταλάνωση της παράδοσης είναι ένδειξη παρακμής. Οδηγεί στη νοοτροπία υπηρετών που χορεύουν συρτάκι και έχουν αρχαϊκά ονόματα, για να μπορέσουν να διατηρήσουν κάποια υπόσταση» (πηγή: Κ. Σημίτης, «Προτάσεις για μια άλλη πολιτική», σελ. 114, 1992).

Ο Μ. Ρούμπο εκτιμά ότι «αυτό που άνησε εδώ, σε αυτόν τον τόπο, ήταν η δυτική επιθυμία για ανακάλυψη».

Πάντως η αρχαιοελληνική κουλτούρα δεν συμφωνεί με τις υπερβολές Ρούμπο. Καμία «δυτική επιθυμία», μόνο πολίτες με ανοικτούς ορίζοντες, έτοιμοι να «δώσουν» λ.χ. Όμπρο και να «πάρουν» λ.χ. αλφάβητο, αριθμητι-

κή, αστρονομία, γεωμετρία, αρχιτεκτονική. Δεν κοιτάζαν αν η ανακάλυψη ήταν από τους Φοίνικες, τους Πέρσες ή τους Άραβες, φτάνει να βελτιώνει το επίπεδο της ανάπτυξής τους.

Οι αναφορές Ρούμπο στα διεθνή θέματα δεν συμβαδίζουν με τα πραγματικά δεδομένα: «Τα εθνικά συμφέροντα δεν εξαφανίστηκαν μπροστά στους διεθνείς θεσμούς. Ο πόλεμος δεν εξαφανίστηκε, απλώς επειδή εμείς προτιμούσαμε την ειρήνη».

Τα γεγονότα μιλούν από μόνα τους: χθες Παναμάς, Καναδάς, Γροιλανδία, Κόλπος Μεξικού, Βενεζουέλα, Ιράν. Λίγο πίσω, η διάλυση από τον Τραμπ της Συμφωνίας «6 συν 2» του 2015 με το Ιράν για τον έλεγχο του πυρηνικού προγράμματος της Τεχεράνης (2018). Αυτή η διάλυση άνοιξε τη λεωφόρο για όσα βλέπουμε σήμερα. Μόνο στον τερματισμό του πολέμου Αρμενίας-Αζερμπαϊτζάν ο Μ. Ρούμπο έχει δίκαιο (2025).

Ο Μ. Ρούμπο επιλέγει ότι «άλλα κράτη συνέχισαν να εξοπλίζονται και να επιδιώκουν μεγαλύτερη επιρροή, ανταγωνιζόμενα για εδάφη, τεχνολογία, πόρους, αγορές, ενέργεια και ισχύ. Τώρα υπάρχει ξανά πόλεμος, υπάρχει ξανά ανταγωνισμός μεταξύ μεγάλων δυνάμεων». Ο Μ. Ρούμπο τα λέει όλα αυτά για τους άλλους, εξαιρεί τη χώρα του, γεγονός που δείχνει ότι η εξωτερική πολιτική Τραμπ παραμένει ως έχει. Συντομα, όπως και άλλες θεματικές Τραμπ, θα κριθούν στις «ενδιάμεσες εκλογές»!

www.larkoslarkou.org.cy

Ψηφιακές ψευδαισθήσεις σε ένα διογκωμένο κράτος

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Η **διακήρυξη** μεγαλόπνοων στρατηγικών για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης (AI) έχει μετατραπεί στο αγαπημένο αφήγημα της κυβέρνησης. Στα χαρτιά, το όραμα παρουσιάζει μια χώρα-πρότυπο στην Ανατολική Μεσόγειο. Στην καθημερινή πραγματικότητα, όμως, πολίτες και επιχειρήσεις βρίσκουν μπροστά τους το βαθιά ριζωμένο παράδοξο: ένα κράτος που υπόσχεται αυτοματοποίηση, ποιότητα και ταχύτητα από τη μια, και από την άλλη τον δημόσιο τομέα να διογκώνεται με χιλιάδες νέες προσλήψεις, εκτινάσσοντας το κρατικό μισθολόγιο σε δυσθεώρητα επίπεδα.

Αυτή η ασυνέπεια εγείρει ένα κρίσιμο ερώτημα: Υπάρχει τελικά η πραγματική πολιτική βούληση για ριζικές αλλαγές στη δομή του κράτους, ή μήπως η ψηφιοποίηση χρησιμοποιείται ως ένα βολικό προπέτασμα καπνού; Οι διεθνείς κατατάξεις αποτυπώνουν τη γυμνή αλήθεια των αριθμών και την απόσταση που χωρίζει τις κυβερνητικές εξαγγελίες από την πράξη. Στην επίσημη παγκόσμια αξιολόγηση Government

AI Readiness Index, που μετρά την ικανότητα των κυβερνήσεων να ενσωματώσουν την τεχνητή νοημοσύνη στις υπηρεσίες τους, η Κύπρος περιορίζεται στην απογοητευτική 48η θέση παγκοσμίως και στη μεσαία προς χαμηλότερη θέση εντός της Ε.Ε. Στην έκθεση ηλεκτρονικής διακυβέρνησης των Ηνωμένων Εθνών (UN E-Government Survey), η χώρα κατέγραψε ελεύθερη πτώση 11 θέσεων, υποχωρώντας στην 38η θέση.

Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται στις υποδομές. Η Κύπρος έχει επιτύχει εξαιρετικές επιδόσεις στην κάλυψη δικτύων gigabit και 5G. Και είναι πραγματικότητα ότι, πλέον, πάνω από 350 κρατικές υπηρεσίες και διαδικασίες έχουν ψηφιοποιηθεί και είναι διαθέσιμες στους πολίτες. Πολλές άλλες είναι κοντά στην ολοκλήρωση της ψηφιοποίησής τους. Το ερώτημα όμως είναι, ποιες υπηρεσίες και ποιες διαδικασίες; Αυτές που είχαμε παλιά ή αυτές που χρειαζόμαστε σήμερα; Ψηφιοποιούμε στην Κύπρο το μέλλον ή κάνουμε ψηφιοποιημένες εκδοχές μιας παλιάς γραφειοκρατίας; Και τι γίνεται με τα κολλημένα μεγάλα ψηφιακά έργα, τα συστήματα της δικαιοσύνης και του ηλεκτρονικού φακέλου

της Υγείας; Βρέθηκαν την περασμένη Τετάρτη στο, εξαιρετικό ομολογουμένως, συνέδριο Digital Agenda στη Λευκωσία, όπου η πραγματικότητα και η ιλιγγιώδης ταχύτητα με την οποία η τεχνητή νοημοσύνη εξελίσσεται και θα καθορίσει το μέλλον αναλύθηκε αριστοτεχνικά μπροστά μας. Εξελίξεις που προκαλούν τον απόλυτο τρόμο στους εραστές της στασιμότητας, αλλά και ελπίδα και αισιοδοξία για ένα μέλλον μεγαλύτερης ευημερίας σε όσους υποδέχονται την πρόοδο που συντελείται, χωρίς να παραβλέπουν τους κινδύνους που κουβαλά μαζί της.

Συντόνισα εκεί τη συζήτηση για το πώς η τεχνητή νοημοσύνη αναδιαμορφώνει τη σχέση μεταξύ πολίτη και κράτους. Μεταξύ των ομιλητών και ο αρμόδιος υφυπουργός από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, μια χώρα παγκόσμιο ηγέτη στην ψηφιακή διακυβέρνηση. Εκεί, έχουν πλήρως εφαρμόσει την εθνική ψηφιακή ταυτότητα και υπογραφή, έχουν καταργήσει σχεδόν 15.000 περιττές διαδικασίες προσεγγίζοντας τη μηδέν γραφειοκρατία και, όχι μόνο εφαρμόζουν την τεχνητή νοημοσύνη στα συστήματά τους, αλλά πλέον προ-

χωρούν στην εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης με Δυνατότητα Αυτόνομης Δράσης (Agentic AI), όπου τα συστήματα θα μπορούν να αποφασίζουν και να ολοκληρώνουν μόνο τους μια συναλλαγή με το δημόσιο.

Από την άλλη πλευρά, η δική μας φιλόδοξη στρατηγική για να καταστεί η Κύπρος ο πιο αξιόπιστος ευρωπαϊκός κόμβος τεχνητής νοημοσύνης στην Ανατολική Μεσόγειο έως το 2032. Πιο ανθρωποκεντρική και βασισμένη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, που δίνει άμεση προτεραιότητα στην εισαγωγή μιας κυβερνητικής πλατφόρμας AI για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Δεν θα την κρίνω σήμερα ως προς τους στόχους και τον σχεδιασμό της, υπάρχουν πολλά επιμέρους ζητήματα. Αυτό που αμφισβητώ όμως είναι την πραγματική βούληση να εφαρμοστεί.

Μιλώντας κατ' ιδίαν με τον εξοχότατο Μοχάμεντ Ρασίντ Μπιν Τάλια συμφωνήσαμε σε ένα πράγμα: τίποτα δεν θα μπορούσε να είχε συμβεί στα Εμιράτα, αν δεν υπήρχε η θέληση, το όραμα και η προσπάθεια του Προέδρου τους, να γίνει η χώρα του πρότυπο. Αν ο ίδιος δεν είχε σταθεί ανάχωμα στις αντιδράσεις,

δεν θα είχαν φτάσει σήμερα τα Εμιράτα να είναι η 1η χώρα παγκοσμίως στην ικανοποίηση και χρήση των ψηφιακών της υπηρεσιών από τους πολίτες της. Κάτι αντίστοιχο, άλλωστε, είχε γίνει και στην Εσθονία παλαιότερα.

Έχουμε εμείς τέτοια θέληση στην ηγεσία μας σήμερα; Ασφαλώς, όχι. Γιατί, αν την είχαμε, θα είχαμε μαζί μια βαθιά πολιτική διαδικασία ρήξης με κατεστημένα συμφέροντα, αναδιοργάνωσης των δομών εξουσίας, εκπαίδευσης και αξιοκρατικής ανακατανομής του ανθρώπινου μας δυναμικού. Αντίθετα, αυτό που έχουμε είναι τη συντήρηση του πελατοκεντρικού παραδοσιακού κράτους, με ένα δημόσιο τομέα κατά 5.500 υπαλλήλους μεγαλύτερο και το κρατικό μισθολόγιο κατά ένα δισ. ακριβότερο, σε τέσσερα μόλις χρόνια. Που, στην πράξη, καθιστά τις όμορφες κατά τα άλλα στρατηγικές σε μια, ψηφιακή αυτή τη φορά, οφθαλμοπαιχία. Φέροντας μπροστά μας τον κίνδυνο να χάσουμε το τρένο και της Άης Βιομηχανικής Επανάστασης, όπως χάσαμε εκείνα των πρώτων τριών.

michalis@michalis.com

Η φαλακρή με τα μαλλιά

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ένας από τους σπουδαιότερους Γάλλους συγγραφείς του 19ου αιώνα, ο Σταντάλ (Stendhal), ψευδώνυμο του λογοτέχνη Μαρί-Ανρί Μπελ, είπε το περίφημο απόφθεγμα: «Η τύχη σ’ αρπάζει απ’ τα μαλλιά, αλλά η ίδια είναι φαλακρή». Πίσω από τη ρήση, μάλλον, βρίσκεται το κλασικό άγαλμα του αρχαίου γλύπτη Λύσιππου, ο οποίος αναπαράστησε τον θεό «Καιρός», με πλόυσια μαλλιά στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού, ενώ το πίσω μέρος το άφησε τελείως φαλακρό. Το έργο τέχνης διαθέτει μεγάλα φτερά στην πλάτη, αλλά και φτερωτά σανδάλια στα πόδια. Το αυθεντικό χάλκινο άγαλμα χάθηκε, αλλά υπάρχουν μεταγενέστερα ρωμαϊκά αντίγραφα και φυλάσσονται σε Αρχαιολογικά Μουσεία στην Ιταλία και την Κροατία. Πίσω από τον μύθο και το άγαλμα, βρίσκεται η αλήθεια ότι η ευκαιρία τρέχει προς εσένα και πρέπει να απλώσεις το χέρι και να την αρπάξεις από τα μαλλιά. Αν σε ξεπεράσει, δεν υπάρχει δυνατότητα, αφού είναι φαλακρή. Όλα βεβαίως κινούνται γύρω από το εκκρεμές του χρόνου, ο οποίος τρέχει και δεν σταματά.

«Εμείς γι’ άλλοι κινήσαμε, γι’ αυτού, κι αυτού η ζωή μάς πάει...» τραγούδησε ο μεγάλος Αντώνης Καλογιάννης, στίχοι οι οποίοι έρχονται να επιβεβαιώσουν τη ρήση ότι ο «Θεός γελά, όταν ο άνθρωπος σχεδιάζει». Η ευκαιρία, αλλά και η τυχαίοτητα ανατρέπονται, πρώτα από το θαύμα της δημιουργίας, όπως το περιγράφουν ακόμη και άθεοι επιστήμονες. Τίποτα δεν μπορεί να είναι τυχαίο, ούτε ο μικρόκοσμος, ούτε ο μακρόκοσμος. Στη μέση ο άνθρωπος, ο οποίος νομίζει ότι απολαμβάνει την απόλυτη ελευθερία και ότι μπορεί «αρπάζοντας» ευκαιρίες, να κινήσει γη και ουρανό και να κυριαρχήσει επί της γης. Ωστόσο, αυτή η ελευθερία είναι περιορισμένη από τη φύση της, αφού ο άνθρωπος δεν μπορεί να επιλέξει, ούτε τον χρόνο, ούτε τον τόπο, ούτε τους γονείς, αλλά ούτε και τα γονιδιά του. Και το σημαντικότερο δεν μπορεί να επιλέξει τον χρόνο θανάτου του. Στο μεσοδιάστημα, κατά την αστραπή της ζωής, όπως έλεγε και ο μεγάλος Νίκος Καζαντζάκης, ο άνθρωπος μπορεί και προλαβαίνει πολλά. Και εδώ είναι τα δύσκολα, αλλά και ωραία. Μπορεί να επιλέξει τον δύσκολο δρόμο του καλού ή τον εύκολο δρόμο του κακού, όπως τον όρισαν οι πρόγονοί μας, πάντα με τις ανάλογες συνέπειες.

Στον χώρο της Εκκλησίας, η

έννοια της τυχαιότητας και των ευκαιριών αντικαθίσταται με τον όρο της Θείας Πρόνοιας. Δηλαδή, όλα ξεκινούν και όλα τελειώνουν στο Θείο Θέλημα. Με άλλα λόγια, ο πιστός θέτει μπροστά τον Θεό και ακολουθεί. Με τον απλό αυτό τρόπο «κερδίζει» και την παρούσα και την αιώνια ζωή. Οι δυσκολίες, τα εμπόδια, οι αδικίες, οι πειρασμοί και όλα τα κακά του κόσμου ποτέ δεν λείπουν, αλλά και δεν αγγίζουν τον άνθρωπο ο οποίος διάλεξε τον δρόμο του Θεού. Ο Μέγας Βασίλειος έλεγε ότι η «τύχη» είναι απλώς ένας όρος τον οποίο χρησιμοποιούν οι άνθρωποι όταν αδυνατούν να κατανοήσουν τη βαθύτερη αιτία ή το σχέδιο του Θεού πίσω από ένα γεγονός.

Πίσω από τα μεγάλα λόγια, τις φιλοσοφικές και θεολογικές προσεγγίσεις, υπάρχει η καθημερινή πραγματικότητα. Όσοι πατούν επί πτωμάτων, για να ανέβουν και να κυριαρχήσουν, πολύ νωρίς αντιλαμβάνονται ότι πρώτα διαλύονται οι ίδιοι ψυχικά και σωματικά και ακολούθως ανατρέπονται τα παιδιά και τα εγγόνια τους. Η λεγόμενη κυτταρική μνήμη έχει βάθος επτά γενιές, όπως έλεγαν οι πρόγονοί μας. Στο προσκόνιο έρχεται και η πάλι η ιστορία ή καλύτερα ο μύθος με τον ψαρά της Μυκόνου, με τον Αμερικανό πολυεκατομμυριούχο. Ο ηλιοκαμένος νέος ψάρευε με το καλάμι του και ο λεωτάς παρακολουθούσε και θέλησε να δώσει παραγγελιές. «Έλα να σου μάθω την τέχνη του εμπορίου και σε λίγα χρόνια θα γίνεις και εσύ εκατομμυριούχος. Να πουλήσεις το κωραφάκι σου και να αγοράσεις μια βάρκα. Θα ψαρεύεις και θα πουλάς τα ψάρια. Θα φτιάξεις μια εταιρεία, θα εκδόσεις μετοχές, θα αγοράσεις μεγάλα αλιευτικά σκάφη και αργότερα πολλά πλοία. Χρόνο με τον χρόνο, θα ανεβαίνουν τα κέρδη και οι μετοχές και θα γίνεις εκατομμυριούχος. Μια καλή μέρα, όταν θα κουραστείς θα πουλήσεις την εταιρεία, θα αγοράσεις ένα σπίτι δίπλα στην παραλία και θα απολαμβάνεις τη θάλασσα...». Απορμήνους ο έξυπνος νέος, απάντησε στον παππού: «Αφού απολαμβάνω από τώρα τον ήλιο και τη θάλασσα, αφού βγάζω με το καλάμι μου όλο το φαγητό μου, αφού έχω στην αγκαλιά μου ό,τι επιθυμώ, γιατί θα πρέπει να κάνω όλα αυτά...». Ο παππούς έσκυψε το κεφάλι και ο νέος συνέχισε με το χόμπι του, γελώντας. Εδώ ο Θεός δεν γέλασε με τον νέο, αλλά γέλασε με τον παππούλη...

kaparispan@yahoo.gr

Το Φαινόμενο Σάλλυ Ρούνεϋ

Του **ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΧΑΣΑΠΗ**

Η **ειδησιογραφία** της εβδομάδας περιέχει την πολύ πετυχημένη Ιρλανδή συγγραφέα Σάλλυ Ρούνεϋ. Αλλά όχι για αυτά που γράφει. Μα γι’ αυτά που πιστεύει. Τα βιβλία της πλέον δεν θα κυκλοφορούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, εκεί όπου οι πωλήσεις τους έφτασαν τα 2,3 εκατομμύρια. Η απόσυρση σχετίζεται με τη στήριξη της νεαρής συγγραφέως στον παλαιστινιακό αγώνα, μέσω της οργάνωσης Palestine Action, την οποία η βρετανική κυβέρνηση των Εργατικών κήρυξε πέρυσι ως τρομοκρατική. Προς τιμήν της, η Σάλλυ Ρούνεϋ στέκεται συνεπής με τα πολιτικά πιστεύω της, έτοιμη να στερηθεί γι’ αυτά τα κέρδη από τις πωλήσεις στη χώρα.

Δεν είναι ζήλευτη πράξη αυτή, σε μια εποχή που τα περισσότερα άτομα στη δημόσια σφαίρα προβαίνουν σε λογιή-λογής συμβιβασμούς και ελιγμούς, με γνώμονα την προσωπική ανέλιξη και τον προσωπικό προπορισμό; Για πολλούς αυτός είναι ένας περαιτέρω λόγος θαυμασμού του έργου της Ρούνεϋ. Γεννημένη το 1991, κυκλοφόρησε το μυθιστόρημά της «Κανονικοί άνθρωποι» στα 27 της και το επίσης πολυδιαβασμένο «Όμορφε κόσμε, πού είσαι» στην ηλικία των 30 ετών! Το «Ιντερμέτζο», τέταρτο μυθιστόρημά της, κυκλοφόρησε το 2024 και, όπως γράφει ο Guardian, ήδη η άξια συγγρα-

φέας έχει δημιουργήσει περισσότερους μυθιστορηματικούς ήρωες που αντέχουν στον χρόνο, από όσους θα φιλοδοξούσε να γεννήσει οποιοσδήποτε άλλος σε μια ολόκληρη ζωή.

Ποια είναι, λοιπόν, τα χαρακτηριστικά του φαινομένου Σάλλυ Ρούνεϋ; Με ενσυναίσθηση, χιούμορ και μοντέρνα γλώσσα, τη γλώσσα που μιλούν τα παιδιά μας, η Ρούνεϋ καταφέρνει να εκφράσει τα άγχη, τις υπαρξιακές αγωνίες, τις επικοινωνιακές, επαγγελματικές και διπροσωπικές δυσκολίες στην καθημερινότητα της νέας γενιάς. Τα βιβλία είναι γεμάτα με διαλόγους, συχνά με γλώσσα κοφτή, και οι χαρακτήρες συνηθίζουν να ανταλλάσσουν μηνύματα sms και email. Πρόκειται για τεχνική που φέρνει κοντά στους πρωταγωνιστές των έργων και δεν κουράζει καθόλου τον συνήθως βιαστικό αναγνώστη των ημερών μας, ο οποίος πνίγεται από τις σειρήνες των κοινωνικών δικτύων.

Ο λόγος όμως της Ρούνεϋ απογειώνεται σε ασυναγώνιστο επίπεδο ειλικρίνειας και γοητείας όταν εκφράζει τους στοχασμούς και τις εναλλακτικές σκέψεις που τα πρόσωπα του έργου συλλογούνται. Με άλλα λόγια, η Ρούνεϋ κατακτά τον αναγνώστη όχι τόσο με αυτά που λέγεται, αλλά πότερο με αυτά που, σε κάθε διάλογο, δεν λέγονται από τα στόματα, δίνοντας φωνή

στις ψυχές. Έτσι, οι καμβάδες συναισθημάτων γίνονται ιδιαίτερα πολύπλοκοι και λεπτομερείς, υπερβαίνοντας κατά πολύ οτιδήποτε θα ονειρευόταν κι ο δυνατότερος κινηματογραφικός σκηνοθέτης να ζωγραφίσει. Για παράδειγμα στο «Ιντερμέτζο» η πρώτη συνουσία του Ίβαν με τη Μάργκαρετ απλώνεται σε τέσσερις σελίδες συναρπαστικού κειμένου, που περιγράφουν μια πράξη που κρατά ένα μόλις λεπτό. Είναι γι’ αυτά που το καλό, σύγχρονο μυθιστόρημα βρίσκει-ται στο βιβλίο και όχι στη μεταφορά του στην οθόνη.

Ο έρωτας παρουσιάζεται ως ουσιώδες συστατικό της συνεισφοράς των πρωταγωνιστών και η Ρούνεϋ πετυχαίνει να δημιουργεί συμπαθητικούς, αξιοπρεπείς χαρακτήρες, ακόμη και στις αδύναμες στιγμές τους, και ενώ η γλώσσα που περιγράφει τις σκηνές στο κρεβάτι είναι καθόλα καθημερινή, άρα ρεαλιστική και πιστευτή.

Από τα μυθιστορήματα της Ρούνεϋ δεν απουσιάζει ο λόγος περί Θεού, κάτι που δυστυχώς συμβαίνει με αρκετούς συγγραφείς στην εποχή μας, στην προσπάθειά τους να πλεύσουν με το «ρεύμα». Οι ήρωες, όντας μοντέρνοι, σκοντάφτουν στην έννοια του Θεού σε στιγμές δυσκολίας, χωρίς τις ενοχές και χωρίς τα κολλήματα των προηγούμενων γενιών, ερευνούν τα νοήματα της θρησκείας μας

απ’ την αρχή, χωρίς προκαταλήψεις. Στο «Ιντερμέτζο», π.χ., ο Ίβαν προσευχόταν να γίνει καλά ο πατέρας του και λέει: «δύσκολο να κατανοήσεις πως οι άνθρωποι αρρωσταίνουν κι ο Θεός μένει με σταυρωμένα χέρια, αυτό όμως δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει τίποτα εκεί πάνω». Στο «Όμορφε κόσμε, πού είσαι» ο Σάιμον εκκλησιάζεται χωρίς να κρύβεται, η Αϊλιν τον συνοδεύει, και διερωτάται αν την πειράζει που γουστάρει την έννοια του Θεού περισσότερο απ’ ό,τι εκείνη. Πρόκειται για προσέγγιση που μόνο καλό μπορεί να φέρει, αφού η αποδοχή στον καθένα θα έλθει αβίαστα και στην ώρα της.

Εν τέλει η Σάλλυ Ρούνεϋ είναι η σημαντικότερη σύγχρονη συγγραφέας γιατί, η ίδια πολύ νέα, διαπλάθει χαρακτήρες μόνο νέων ανθρώπων, κόντρα στην τάση απομάκρυνσης των νέων από το διάβασμα. Και έχει πουλήσει παγκόσμια περισσότερα από έξι εκατομμύρια βιβλία. Ίσως η μεγαλύτερη εξυπηρέτηση που μπορεί να προσφέρει η οικογένεια και η άρχουσα τάξη στους νέους είναι να σταματήσει την απαξίωση, και να τολμήσει την αυτοκριτική. Ξεκινώντας με το ερώτημα «με ποια εφόδια θωρακίζουμε τα παιδιά μας».

Ο Ξενοφών Χασάπης είναι σύμβουλος και εκπαιδευτής Στελεχών Επιχειρήσεων και Νέων.

Πεσμένα φύλλα (σ.σ.: η λεζάντα γράφτηκε με τη βοήθεια τεχνητής νοημοσύνης).

Πώς να μιλήσετε για ένα βιβλίο που δεν έχετε διαβάσει

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***

Ο **Πιερ Μπιαγιάρ** είναι διακεκριμένος Γάλλος δοκιμιογράφος, ψυχχαναλύτης και ομότιμος καθηγητής γαλλικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Paris 8. Γεννημένος το 1954, έγινε παγκοσμίως γνωστός για την εισαγωγή της «παρεμβατικής κριτικής» (critique interventionniste) ή της «θεωρητικής μυθιστοριογραφίας» (fiction theorique), μιας πρωτοποριακής προσέγγισης που συνδυάζει τη λογοτεχνική ανάλυση με το χιούμορ, την ειρωνεία και την ψυχανάλυση. Μέσα από τα ανατρεπτικά του βιβλία απομυθοποιεί τη σχέση μας με την κουλτούρα και τη γνώση. Το πιο διάσημο είναι το παγκόσμιο best-seller «Πώς να μιλάμε για βιβλία που δεν έχουμε διαβάσει;» (Comment parler des livres que l’on n’a pas lus?, 2007). Παράλληλα, είναι μερ των λογοτεχνικών «αντεγκλημάτων», έχοντας γράψει μελέτες που αποδεικνύουν με ακλόνητα ψυχολογικά επιχειρήματα ότι διάσημοι ντετέκτιβ, όπως ο Ηρακλής Πουαρό στο έργο της

Αγκάθα Κρίστι, έστειλαν στη φυλακή λάθος ένοχο.

Στο πολυσυζητημένο έργο του «Πώς να μιλάμε για βιβλία που δεν έχουμε διαβάσει;», ο Μπιαγιάρ συνθέτει ένα εξαιρετικά πρωτότυπο, χιουμοριστικό και βαθιά απελευθερωτικό δοκίμιο που ανατρέπει το κοινωνικό ταμπου της μη-ανάγνωσης και αποενοχοποιεί τον σύγχρονο αναγνώστη. Αντί να αντιμετωπίζει τη μη-ανάγνωση ως έλλειμμα παιδείας, ο συγγραφέας τη χωρίζει σε συγκεκριμένες κατηγορίες, όπως βιβλία που απλώς ξεφυλλίσαμε, βιβλία για τα οποία έχουμε ακούσει, βιβλία που ξεκάλαμε ή βιβλία που δεν ανοίξαμε ποτέ. Υποστηρίζει με ακλόνητα επιχειρήματα ότι για να συμμετάσχει κανείς σε μια πολιτισμένη συζήτηση, δεν είναι απαραίτητο να έχει διαβάσει λέξη προς λέξη ένα έργο, αλλά να κατανοεί τη θέση του μέσα στο ευρύτερο «συλλογικό πολιτισμικό δίκτυο». Εισάγοντας την έννοια της «εσωτερικής βιβλιοθήκης», του μοναδικού συνόλου βιβλίων και αποσπασμάτων που κουβαλάει ο καθένας μέσα του και διαμορφώνει την κοσμοθεωρία του,

ο Γάλλος καθηγητής αποδεικνύει ότι η υπερβολική προσκόλληση στο ίδιο το κείμενο μπορεί μερικές φορές να μπλοκάρει τη δημιουργικότητα, ενώ το να μιλάμε για μη διαβασμένα βιβλία αποτελεί μια αυθεντική πράξη αυτογνωσίας και κριτικής σκέψης. Μέσα από παραδείγματα από την παγκόσμια λογοτεχνία από τον Οσκαρ Ουάιλντ μέχρι τον Ουμπέρτο Έκο και με όπλο τον την ειρωνεία, ο Μπιαγιάρ μάς προτρέπει να ξεπεράσουμε τον φόβο της κοινωνικής κριτικής, μετατρέποντας τη συζήτηση γύρω από ένα άγνωστο βιβλίο σε μια γοητευτική, δημιουργική και απόλυτα νόμιμη μορφή λογοτεχνικής επινόησης. Σήμερα, με τη διάδοση της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ), ο Μπιαγιάρ θα μπορούσε να προσθέσει και μια νέα κατηγορία βιβλίων που δεν έχουμε διαβάσει αλλά για τα οποία κάνουμε εκτενείς διαλόγους: τα βιβλία που έχει συνοψίσει για εμάς το ChatGPT, το Claude ή το Meta AI. Μάλιστα, η νέα αυτή κατηγορία είναι εξαιρετικά προσφιλής στους μαθητές και φοιτητές όλου του κόσμου. Υπάρχει επομένως πλέον λόγος

να διαβάσουμε τα βιβλία για τα οποία μιλάμε ή πάνω στα οποία εξετάζομαστε;

Η σύγχρονη πρακτική των μαθητών και φοιτητών, και πολλών άλλων, να χρησιμοποιούν την ΤΝ για να συνοψίζουν λογοτεχνικά έργα αποτελεί μια άμεση, ψηφιακή προέκταση της θεωρίας του Μπιαγιάρ, επικαιροποιώντας μάλιστα την έννοια της «μη-ανάγνωσης» στον 21ο αιώνα. Σήμερα, οι μαθητές δεν αποφεύγουν απλώς το διάβασμα από αμέλεια, αλλά επιστρατεύουν εξελιγμένα εργαλεία παραγωγικής ΤΝ για να αποκτήσουν μια «στιγμιαία εσωτερική βιβλιοθήκη», αποκτώντας πρόσβαση σε πλοκές, θεματικές αναλύσεις και ψυχογραφικά προφίλ χαρακτήρων μέσα σε δευτερόλεπτα. Όταν καλούνται να συζητήσουν στην τάξη ή να γράψουν μια σχολική έκθεση, είναι σε θέση να αναπαράγουν με εντυπωσιακή ευφράδεια δομημένα επιχειρήματα και κριτικές σκέψεις που δεν πηγάζουν από την προσωπική τους επαφή με το κείμενο, αλλά από την επεξεργασία δεδομένων της μηχανής. Αυτή η δυναμική δημιουργεί ένα παράδοξο. Από τη μία

πλευρά, επιβεβαιώνεται η θέση του Μπιαγιάρ ότι σημασία έχει να γνωρίζεις τη θέση ενός βιβλίου στο πολιτισμικό δίκτυο και όχι να το έχεις διαβάσει λέξη προς λέξη, καθώς οι μαθητές μπορούν να σταθούν επάξια σε μια συζήτηση ή σε μια εξέταση. Από την άλλη πλευρά όμως, η εκτεταμένη χρήση της ΤΝ εγκυμονεί τον κίνδυνο της ομοιογενοποίησης της σκέψης, καθώς οι νεαροί αναγνώστες δεν διαμορφώνουν μια δική τους, αυθεντική «εικονική βιβλιοθήκη», βασισμένη στα προσωπικά τους βιώματα, συναισθήματα και φαντασία, αλλά υιοθετούν μια προκατασκευασμένη, μέση στατιστική άποψη που τους σερβίρει ο αλγόριθμος, στερώνοντας τους έτσι τη μαγεία της προσωπικής λογοτεχνικής ανακάλυψης. Αλλά μήπως και η ανάγνωση των δεδομένων της ΤΝ δεν είναι και αυτή μια αυθεντική ανάγνωση ενός βιβλίου πάνω σε ένα βιβλίο; Υπό αυτό το πρίσμα, διαβάζουμε πλέον έναν και μόνο έναν μηχανιστικό συγγραφέα.

Η ουσιώδης αντίθεση μεταξύ της πολιτισμικής θέσης ενός έργου και της προσωπικής κριτικής σκέψης εντοπίζεται στο χάσμα

μεταξύ του τι οφείλουμε να γνωρίζουμε για ένα λογοτεχνικό έργο και του τι πραγματικά νιώθουμε ή σκεφτόμαστε όταν ερχόμαστε σε επαφή μαζί του. Η ΤΝ αναδεικνύει ότι η γνώση της πολιτισμικής θέσης ενός έργου μάς επιτρέπει να μιλάμε γι’ αυτό, αλλά μόνο η κριτική σκέψη μάς επιτρέπει να το *κατανοούμε* και να εξελισσόμαστε μέσα από αυτό. Όταν η αναπαραγωγή έτοιμων συνόψεων αντικαθιστά την προσωπική πνευματική προσπάθεια, ο πολιτισμός μετατρέπεται σε ένα κενό παιχνίδι εντυπώσεων, σε φλυαρία. Η αυθεντική κριτική σκέψη γεννιέται μέσα από την υποκειμενικότητα, το ρίσκο και, συχνά, την αντίσταση σε αυτήν ακριβώς την καθιερωμένη πολιτισμική αξία. Η κριτική σκέψη απαιτεί από το άτομο να αμφισβητήσει τις έτοιμες αλήθειες, να παρασυρθεί από τα δικά του συναισθήματα και να διατυπώσει μια άποψη που μπορεί να έρχεται σε πλήρη ρήξη με το τι θεωρείται «σωστό».

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Οι χρησιμοί του Γκρίνμπεργκ

Τι βρίσκει ο «γκουρού» της εκλογικής στρατηγικής για Σαμαρά, Τσίπρα, Ανδρουλάκη. Ποια είναι τα βάρη και ποια τα ατου της κυβέρνησης. Τι εισηγείται στον πρωθυπουργό

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Περίπου κάθε ενάμιση έως δύο μήνες προσγειώνεται στο «Ελ. Βενιζέλος» ερχόμενος από τη Φιλαδέλφεια των ΗΠΑ. Τελικός προορισμός του είναι πάντα το Μέγαρο Μαξίμου, όπου εργάζεται για τρεις έως τέσσερις ημέρες, έχοντας συνεχή τετ α τετ με τον πρωθυπουργό. Ο Σταν Γκρίνμπεργκ, σε ηλικία 81 ετών, με εμπειρία που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση και έχοντας στην πλάτη του πολλές σημαντικές συνεργασίες με ηγέτες, όπως ο Μπιλ Κλίντον, ο Τόνι Μπλερ και ο Νέλσον Μαντέλα, εξακολουθεί να αποτελεί έναν βασικό συνομιλητή του πρωθυπουργού, αναλύοντας τα focus groups του. Ο Αμερικανός δουλεύει με συγκεκριμένο τρόπο. Πάιρνει μια ομιλία του πρωθυπουργού και μετά κάνει στοχευμένες ερωτήσεις σε ένα δείγμα στο οποίο εκπροσωπούνται επιλεγμένα ακροατήρια. Οι έρευνές του δεν έχουν αριθμούς, πρόθεση ψήφου και άλλα συμπεράσματα που βλέπουμε από τις εταιρείες δημοσκοπήσεων. Έχουν μόνο πολιτικά συμπεράσματα για το πώς και με ποιο τρόπο η κυβέρνηση θα πετύχει τελικά τον στόχο της. «Ο πρωθυπουργός τον ακούει», λέει στην «Κ» κυβερνητική πηγή. Αυτό δεν σημαίνει ότι ακολουθεί κατά γράμμα τις απόψεις του, αλλά είναι αναμφίβολα μέσα στα δύο τρίτα πρόσωπα με τα οποία συζητάει κατ' ιδίαν και των οποίων εκτιμά την άποψη.

Το βασικό του πλεονέκτημα είναι ότι δεν ζει στην Ελλάδα, δεν είναι Έλληνας, άρα απέχει από την πολιτική κουζίνα της χώρας «και τα βλέπει όλα πιο ψυχρά». Αυτό το πλεονέκτημα είναι ενίοτε ταυτόχρονα και μειονέκτημα. Το γεγονός ότι δεν έχει εγγενώς επαφή με την ελληνική πραγματικότητα ίσως του δημιουργεί κενά στην ανάλυση. Αυτά πάντως, όπως λέει αρμόδια πηγή, τα έχει καλύψει με σχολαστική δουλειά, που τον έχει κάνει άριστο γνώστη της ελληνικής πραγματικότητας. Το τελευταίο focus group του Αμερικανού εστίασε σε μεγάλο βαθμό στους κ. Σαμαρά, Τσίπρα και Ανδρουλάκη. Ιδού τα συμπεράσματά του, που περιήλθαν εις γνώσιν της «Κ».

Τσίπρας: Ακίνδυνος και χωρίς δεξαμενές

Το συμπέρασμα του κ. Γκρίνμπεργκ είναι ότι ο πρόωπ πρωθυπουργός δεν απειλεί τη Ν.Δ. και δεν έχει επιρροή στον χώρο του κυβερνώντος κόμματος. Οι ψηφοφόροι που αυτοπροσδιορίζονται ως κεντροδεξιοί θεωρούν τον Αλέξη Τσίπρα «επικίνδυνο για τη χώρα», ενώ οι ψηφοφόροι της Ν.Δ. – που δεν είναι όλοι κεντροδεξιοί – τον χαρακτη-

ρίζουν «ανεύθυνο». Οι δεξιοί και οι «ακόμη πιο δεξιοί» τον βλέπουν ως ένα πολιτικό πρόσωπο που δεν έχει κάτι να προσφέρει πια. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο χώρος από τη Ν.Δ., την Κεντροδεξιά έως την Ακροδεξιά δεν βλέπει τίποτα θετικό στον επικεφαλής της ΕΛΑΣ και ότι δεν υπάρχει για εκείνον ζωτικός χώρος. Το πιο δυσόισιο, ωστόσο, για την ΕΛΑΣ του Αλέξη Τσίπρα είναι η άποψη όσων βρίσκονται στην γκριζιά ζώνη των αναποφασιστών, οι οποίοι τον βλέπουν ως αφερέγγυο και μη αξιόπιστο.

Ανδρουλάκης: Αδύναμος κρίκος

Η έρευνα του Αμερικανού αποτυπώνει ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είναι ένα πρόσωπο μη θελκτικό. Η ευρύτερη Κεντροδεξιά – που δεν είναι μόνο ψηφοφόροι της Ν.Δ. – θεωρεί τον Νίκο Ανδρουλάκη έναν αδύναμο κρίκο του πολιτικού συστήματος, ενώ όσοι ψηφίζουν Ν.Δ. δεν τον βρίσκουν ελκυστικό ως «πολιτικό προϊόν». Αρνητικές απόψεις για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ έχουν και οι δεξιοί, θεωρώντας τον αδιάφορο. Φτάνοντας στο πιο ενδιαφέρον target group, των ανα-

ποφασιστών, τα συμπεράσματα δεν είναι θετικά. Αυτοί βρίσκουν τον πολιτικό του λόγο «βαρετό». Ωστόσο, το «βαρετός» είναι χαρακτηρισμός πιο ήπιος από το «αφερέγγυος», με τον οποίο η ίδια κατηγορία χαρακτηρίζει τον Αλέξη Τσίπρα, και αφήνει περιθώριο σε ένα κομμάτι αυτού του κοινού να κινηθεί υπό προϋποθέσεις προς το ΠΑΣΟΚ.

Σαμαράς: «Προδότης», αλλά με επιρροή

Με δεδομένο ότι η ποιοτική έρευνα εστιάζεται στο φάσμα από την Κεντροδεξιά και δεξιότερα, έχουν μεγάλο ενδιαφέρον τα συμπεράσματα για τον Αντώνη Σαμαρά. Η Κεντροδεξιά στο σύνολό της όχι μόνο ακούει, αλλά δείχνει να συμφωνεί με όσα λέει ο πρόωπ πρωθυπουργός. Η Δεξιά και η άκρα Δεξιά ταυτίζονται με τα θέματα που θίγει, αλλά βάζουν αστερίσκο στην αξιοπιστία του και στην πολιτική διαδρομή του. Οι σημερινοί ψηφοφόροι της Ν.Δ. τον χαρακτηρίζουν «προδότη». Αντίθετα, όσοι έχουν περάσει στην γκριζιά ζώνη γέρνουν προς το θετικό, λέγοντας ότι όσα θίγει έχουν κάποιο ενδιαφέρον. Από τα παραπάνω προκύ-

πτει ότι ο Αντώνης Σαμαράς είναι ο πιο «επικίνδυνος» για το κυβερνών κόμμα σε σχέση με τους δύο άλλους αντιπάλους, καθώς απευθύνεται στο ίδιο κοινό.

Γιατί να ψηφίσει κάποιος Ν.Δ.;

Ενα ακόμη ερώτημα που έθεσε ο πολύπειρος Αμερικανός έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον: Γιατί κάποιος να ψηφίσει Ν.Δ. ή να μην ψηφίσει; Τα συμπεράσματα αποτυπώνουν την κόπωση των πολιτών. Για τους κεντροδεξιούς ψηφοφόρους, στα αρνητικά της κυβέρνησης περιλαμβάνονται η ακρίβεια, τα σκάνδαλα, η αστυνόμευση, την οποία θεωρούν περιορισμένη, και η κακή οικογενειακή πολιτική. Για τους δεξιούς, στα ίδια θέματα προστίθενται ζητήματα παιδείας και ο νόμος για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, που δεν έχει ξεχαστεί σε αυτό το κοινό. Η γκριζιά ζώνη, πάλι, θεωρεί αρνητικά της κυβέρνησης τα σκάνδαλα και την ακρίβεια. Από την άλλη, στα θετικά, το κοινό που ανήκει στην Κεντροδεξιά βλέπει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με αιχμή του δόρατος την ίδρυση μη κρατικών πανεπιστημίων, την ψηφιοποίηση του κρά-

τους και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας, αλλά και την ανάπτυξη της οικονομικής αξιοπιστίας. Οι δεξιοί θεωρούν ως πιο θετικά από όσα έχουν γίνει την ενίσχυση της Αμυνας και την έννοια της σταθερότητας που υπηρετεί η κυβέρνηση, ενώ οι αναποφασιστοί πιστώνουν στο Μαξίμου την ενίσχυση της Αμυνας, το ψηφιακό κράτος και τη μείωση της ανεργίας.

Και πάμε στο επόμενο βασικό ερώτημα: Γιατί να ψηφίσει κάποιος ξανά Ν.Δ.; Το συμπέρασμα που κυριαρχεί είναι ότι δεν υπάρχουν σοβαρές εναλλακτικές στο πολιτικό σύστημα και ότι κανένα από τα υπόλοιπα κόμματα και κανένας από τους αρχηγούς τους δεν πείθει. Έτσι, δεν υπάρχει πλέον ενθουσιασμός για την κυβέρνηση, αλλά επικρατεί η λογική της έλλειψης εναλλακτικών. Αντίθετα, ο πρώτος λόγος για να μην ψηφίσει κάποιος Ν.Δ. είναι τα σκάνδαλα και η αίσθηση ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη.

Το κοινό μήνυμα και η μη πόλωση

Ο Αμερικανός «γκουρού» θεωρεί, και το λέει διαρκώς σε κάθε συνάντηση που κάνει με κυβερνητικούς αξιωματούχους, ότι το σημαντικότερο όλων είναι να υπάρχει ένα κεντρικό μήνυμα γύρω από το οποίο να κινούνται όλα. Εν προκειμένω, στη φάση που είμαστε, θεωρεί ιδιαίτερα κρίσιμο να τονίζει η κυβέρνηση ότι διαχειρίζεται μια ενεργειακή και πληθωριστική κρίση πρωτοφανών διαστάσεων. Και ότι σε αυτή την κρίση είναι ο μόνος πολιτικός φορέας που έχει το «know-how» να τη διαχειριστεί. Παράλληλα, ο ίδιος, υπηρετώντας μια λογική ήπιων τόνων, θεωρεί ότι η κυβέρνηση πρέπει να τονίζει ότι το έργο της δεν έχει ολοκληρωθεί και ότι σε αυτή την πορεία έχουν γίνει και λάθη. Ο πρωθυπουργός πράγματι έχει παραδεχθεί ουκ ολίγες φορές λάθη – κάτι που ταιριάζει και στην ιδιοσυγκρασία του –, ενώ οι αντίπαλοί του δεν εμφανίζονται εξίσου έτοιμοι για αυτοκριτική.

Η άποψη του κ. Γκρίνμπεργκ είναι ότι μόνο με αυτή την ήπια τακτική η Ν.Δ. μπορεί να επαναπροσεγγίσει ακροατήρια που έχουν απομακρυνθεί. Όπως φαίνεται, 6-7 μήνες πριν από τις εκλογές, το εκλογικό σώμα έχει παγιωμένη άποψη για το τι έχει κάνει καλά και τι όχι η κυβέρνηση. Πρέπει λοιπόν να δοθεί έμφαση στην ανάδειξη των πρώτων, καθώς η άποψη για τα αρνητικά δεν αλλάζει. Αυτό δεν σημαίνει ότι η μάχη δεν πρέπει να δοθεί, ειδικά σε θέματα θεσμικά και καθημερινότητας, όπως η στέγη και η ακρίβεια, προκειμένου να μην υπάρξουν επιπλέον απώλειες.

Με ήπια τακτική

Η άποψη του κ. Γκρίνμπεργκ είναι ότι μόνο με ήπια τακτική η Ν.Δ. μπορεί να επαναπροσεγγίσει ακροατήρια που έχουν απομακρυνθεί και ότι ο πρωθυπουργός, σε αντίθεση με τους αντιπάλους του, πρέπει να μην προκαλεί πόλωση.

ΑΠΟΨΗ

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης και η «βάση» του 25%

Του ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ

Η αναφορά του κ. Μητσοτάκη ότι αν η Νέα Δημοκρατία συγκέντρω-νε 25% στις επόμενες εκλογές θα ήταν δικαιολογημένη η κριτική στο πρόσωπό του, άνοιξε έναν κύκλο συζητήσεων για τον «πάχυ» της προσωπικής του αξιολόγησης.

Κανείς δεν μπορεί να ξέρει με βεβαιότητα τι επιδίωκε ο πρωθυπουργός με αυτή την αναφορά. Ενδεχομένως τίποτα το ιδιαίτε-ρο, μπορεί απλώς να ειπώθηκε εν τη ρύμη του λόγου, θεωρώντας ότι η κριτική που του ασκείται είναι άδικη. Όπως όντως μοιάζει σε πολλούς, δεδομένου ότι μιλάμε για αρχηγό με σημαντικά εκλογικά επιτεύγματα επί πολλά χρόνια και που προηγείται ακόμη, με ευ-ρεια μάλιστα διαφορά από το δεύτερο κόμμα.

Ανεξάρτητα από την πρόθεση του πρωθυπουργού, πάντως, η δήλωση παράγει ένα συγκεκριμένο πολιτικό αποτέλεσμα: ανοίγει μια συζήτηση που δεν προσφέρει τίποτα στη Ν.Δ. Η απάντηση στην οποία κριτική –δικαιη ή άδικη– δεν μπορεί να είναι ένα στρατηγικό και τακτικό λάθος.

Γιατί είναι ανώφελη η όλη συζήτηση; Κατ' αρχάς γιατί μοιάζει με παραβίαση ανοικτής θύρας. Είναι αυτονόητο ότι ένα καλό ποσοστό ισχυροποιεί την κάθε ηγεσία, και αντιστρόφως. Με εξαίρεση όμως μερικά απόλυτα ποσοστιαία ορόσημα –όπως π.χ. το όριο εισόδου στη Βουλή ή το ποσοστό αυτοδυναμίας ή το 50%+1 για τις εκλογές δύο γύρων– πώς ακριβώς μπορεί να αποκτήσει ένα ποσοστό αυτοτελή πολιτική σημασία, σαν να διαχωρίζει με ακρίβεια την επιτυχία

από την αποτυχία; Πόση λογική π.χ. έχει το να θεωρηθείς επιτυχημένος με 30% και αποτυχημένος με 29%;

Οι εκλογές δεν είναι εξετάσεις με προκαθορισμένη βάση επιτυχίας. Η Ν.Δ. στις εκλογές του Μαΐου 2012 κατέγραψε το χαμηλότερο ποσοστό της ιστορίας της με 18%. Εμεινε όμως πρώτο κόμμα, λόγω της δραματικής συγκυρίας έγινε πόλος συσπείρωσης στις εκλογές που ακολούθησαν έπειτα από 40 μέρες, αύξησε τα ποσοστά της και έγινε έτσι ο βασικός πυλώνας της κυβέρνησης που σχηματίστηκε –και ο πρόεδρος της πρωθυπουργός– παρά το ότι είχε λάβει 29%. Ενα εκλογικό ποσοστό δεν μπορεί να ερμηνευτεί έξω από το πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο καταγράφεται.

Υπάρχει, επιπλέον, μια διάσταση που αφορά ειδικά τον Κυριάκο Μητσοτάκη.

Σε λίγους μήνες συμπληρώνει 11 χρόνια στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, ενώ βρίσκεται ήδη επτάμισι χρόνια στην πρωθυπουργία. Πρώτος ο ίδιος θα έπρεπε να επιζητεί να κρίνεται συνολικά, όσο και αν ο πάχυν που βάζει για τις επόμενες εκλογές είναι χαμηλός και σχεδόν βέβαιο ότι θα τον περάσει. Πώς παρέλαβε τη Ν.Δ. και τι πέτυχε στην ηγεσία της. Πώς παρέλαβε την Ελλάδα, που είναι σήμερα, που θέλει να την πάει. Το αποτέλεσμα των επόμενων εκλογών αυτονόητα θα είναι και αυτό το στοιχείο της αξιολόγησής του, δεν είναι όμως το μόνο, πολλά δε μάλλον για να οριστεί ως το κύριο στοιχείο αξιολόγησης της διαδρομής του.

Η σχετική συζήτηση είναι πολιτικά ανώφελη για τη Ν.Δ. για έναν ακόμη λόγο – τον σημαντικότερο ίσως. Γιατί μεταφέρει τη συζήτηση από το τι σημαίνουν οι επόμενες εκλογές για τη χώρα στο τι σημαίνουν για το προσωπικό μέλλον του πρωθυπουργού. Αυτό είναι παγίδα για τη Ν.Δ., είτε στο 25%, είτε στο 30%, είτε οπουδήποτε τεθεί ο εκλογικός πίκυς. Γιατί ανοίγει μια συζήτηση με αναπόφευκτα μικροπολιτικές προεκτάσεις, την ώρα που στρατηγικός στόχος της (αλλά και των άλλων «κυβερνητικών» κομμάτων) θα πρέπει να είναι να αναδειχθεί η κρισιμότητα των ερχόμενων εκλογών, ώστε να μην υπάρξει χαλαρότητα της ψήφου.

Τη Ν.Δ. δεν τη συμφέρει οι επόμενες εκλογές να αποκτήσουν χαρακτήρα «δημοψηφίσματος» υπέρ

ή κατά της. Αντιθέτως, το μεγάλο στρατηγικό πλεονέκτημά της είναι η σύγκρισή της με τα υπόλοιπα κόμματα και το ότι είναι το κόμμα που στο μυαλό του κόσμου συνδέεται περισσότερο με την πολιτική σταθερότητα.

Δεν έχει, συνεπώς, κανένα λόγο να εγκλωβιστεί σε μια συζήτηση για τα σενάρια που τροφοδοτεί το κάθε εκλογικό αποτέλεσμα. Αυτό που χρειάζεται να αναδείξει είναι τη διακυβεύεται για τη χώρα, να εξηγήσει τι έκανε και τι θέλει να κάνει και να επιδώσει τη σύγκριση με τα υπόλοιπα κόμματα. Οτιδήποτε άλλο επισκιάζει ακριβώς εκείνα τα επιχειρήματα στα οποία πρέπει να στηρίξει το εκλογικό της μήνυμα.

Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

γαστρονόμος

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Σουπ α λ' ονιόν!

Κοκ ο βεν!

Μπεφ μπουργκινιόν!

Κροκ μαντάμ!

Κρεμ μπρουλέ!

ΚΥΡΙΑΚΗ
25/10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή 25/10/2014

www.kathimerini.gr

Αυτό το βιβλίο δεν θα σας
μάθει να τα προφέρετε

**ΘΑ ΣΑΣ ΜΑΘΕΙ
ΝΑ ΤΑ ΜΑΓΕΙΡΕΥΕΤΕ**
ΕΥΚΟΛΑ, ΣΙΓΟΥΡΑ, ΠΕΝΤΑΝΟΣΤΙΜΑ

Η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ προσέρχεται στο «Κέντρο Αθηνών», στην εκδήλωση για την υποδοχή της στην Αθήνα, στις 2 Νοεμβρίου 2025. Πίσω της διακρίνονται ο στυλίστας της Φάνι Τζέιμς (αριστερά) και ο Χρήστος Μαραφάτσος (δεξιά), «σκιά» της στην Ελλάδα, επικεφαλής της οργάνωσης «Ελληνοαμερικανοί για τον Τραμπ». Οικοδεσπότης ήταν ο τραγουδιστής και φίλος της Γκίλφοϊλ, Κωνσταντίνος Αργυρός.

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Το στίγμα του τυφώνα που αποτέλεσε η παραμονή της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ στην Ελλάδα δόθηκε από την πρώτη στιγμή, όταν την 1η Νοεμβρίου 2025 κατέφθασε στο αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» με το ιδιωτικό τζετ του Ελληνοαμερικανού επιχειρηματία Ερικ Βασιλάτου.

Μία η μέρα αργότερα, η δεξίωση υποδοχής της –στην οποία παρέστησαν πολιτικοί, εφοπλιστές και επιχειρηματίες– θα λάμβανε χώρα στο νυχτερινό «Κέντρο Αθηνών». Οι περισσότεροι παραλήπτες δεν πίστευαν στα μάτια τους όταν έλαβαν την πρόσκληση για την εκδήλωση. Ως οικοδεσπότης δεν εμφανιζόταν η πρέσβειρα ή κάποιος άλλος θεσμικός παράγοντας, αλλά ο λαϊκός τραγουδιστής και πολυδιαφημισμένος φίλος της Γκίλφοϊλ, Κωνσταντίνος Αργυρός.

«Από την αρχή, υπάλληλοι της αμερικανικής πρεσβείας στην Αθήνα ήταν τρομερά ενοχλημένοι που έπρεπε να στείλουν προσκλήσεις με το όνομα του Αργυρού και άλλων φίλων της», αναφέρει στην «Κ» πηγή με γνώση του παρασκήνιου. Πολλοί παρατηρητές παραξενεύτηκαν που σε θεσμικές επισκέψεις τη συνόδευε συχνά ο εκκεντρικός στυλίστας της, Φάνι Τζέιμς. Άλλοι ανέμεναν να δουν ποιος πολιτικός θα έπαιρνε το χρίσμα της Γκίλφοϊλ, ως Έλληνας αντιπρόσωπος του κινήματος MAGA (σ.σ. Make America Great Again).

Εκτός, όμως, από το λάιφσταϊλ ύφος και τις σελέμπριτι φωτογραφίες, η θητεία της πρώην πρέσβειρας –η οποία έληξε αυτήν την εβδομάδα μετά τις πολλαπλές καταγγελίες εις βάρος της, μεταξύ άλλων, για ενδεχόμενο χρηματισμό– ξεκίνησε με μια μεγάλη επιτυχία και εντυπωσίαση, επίδειξη δύναμης. Στις 6 και 7 Νοεμβρίου, λίγες ημέρες μετά την άφιξή της, στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε η 6η Υπουργική Σύνοδος της Διατλαντικής Συνεργασίας για την Ενέργεια (P-TEC), στην οποία συμμετείχαν και κορυφαία στελέχη της αμερικανικής κυβέρνησης.

Πηγές δηλώνουν στην «Κ» ότι η αργοπορημένη άφιξή της στην Ελλάδα δεν ήταν τυχαία (ορκίστηκε στις 29/9 και έφθασε την 1η Νοεμβρίου). Ο υπουργός Ενέργειας των ΗΠΑ Κρις Ράιτ, ο υπουργός Εσωτερικών και επικεφαλής του Εθνικού Συμβουλίου Ενεργειακής Κυριαρχίας Νταγκ Μπέργκαμ και ο υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ για τη Διαχείριση και τους Πόρους Μάικλ Ρήγας βρέθηκαν στην Αθήνα ουσιαστικά μόλις έφτασε και εκείνη, με την οικοδέσποινα Γκίλφοϊλ να συνδέει άρρηκτα το πρόσωπό της τόσο με τον τομέα της ενέργειας όσο και –ειδικά– με την αμερικανική ηγεσία.

Η πρόσβαση

Πριν καν φτάσει στην ελληνική πρωτεύουσα, η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ πουλούσε ένα και μόνο αφήγημα:

346 ημέρες πολιτικού θρίλερ πίσω από τη σαπουνόπερα

Τα μηνύματα που οδήγησαν στον διορισμό της στην Ελλάδα. Το σοκ για το πάρτι της υποδοχής. Ο φίλος της Eurovision. Η σταθερή «σκιά» της. Ολοι μιλούν τώρα για τα έργα και τις ημέρες της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ στην Ελλάδα. Για όσα δεν έπιασε ο φακός.

την εγγύτητά της με την πρώτη οικογένεια των ΗΠΑ. Δεν ήταν αβάσιμο. Γνωρίζει προσωπικά τον Αμερικανό πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ εδώ και χρόνια. Αργότερα, όχι μόνον υπηρέτησε ως σύμβουλος του και επικεφαλής της επιτροπής χρηματοδότησης για την προεκλογική του καμπάνια στις εκλογές του 2020, αλλά αρραβωνιάστηκε τον γιο του, Ντόναλντ Τραμπ Τζούνιορ.

Η ίδια ανέφερε πέρυσι στην «Κ» ότι τα παιδιά του Ντον Τζούνιορ έμεναν μαζί της στη Φλόριντα ακόμη και μετά τον χωρισμό τους, πράγμα που επιβεβαιώνουν στην «Κ» δύο ακόμη πηγές – με μια διευκρίνιση: μόνο ο μεγαλύτερος γιος του Ντον Τζούνιορ παρέμεινε στο σπίτι με την Γκίλφοϊλ και τον γιο της από τον γάμο της με τον Ερικ Βιλένσι, μέχρι να πουλήσουν το σπίτι που ο Ντον Τζούνιορ και η Κίμπερλι είχαν αγοράσει από κοινού. Οπως έγινε γνωστό το καλοκαίρι, εκείνος τελικά εξαγόρασε το μερίδιό της για 7,6 εκατ. δολάρια.

Αυτός ο χωρισμός φαίνεται ότι ήταν και το ελατήριο του διορισμού της στην Ελλάδα. Η ίδια πηγή περιγράφει στην «Κ» ότι Γκίλφοϊλ και Ντον Τζούνιορ ήταν «στα μαχαίρια. Προσβλητικά μηνύματα που είχε στείλει η Γκίλφοϊλ, στα οποία διατύπωνε εντελώς άκομψα ισχυρισμούς για το παρελθόν της μετέπειτα συζύγου του, ήρθαν σε γνώση του Ντον Τζούνιορ», με αποτέλεσμα η οικογένεια Τραμπ να θέλει να φύγει η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ από τις ΗΠΑ. Σε μηνύματα που είχε στείλει στον χορηγό της καμπάνιας του Τραμπ, Ερικ Ντίτερς, και διέρρευσαν αυτόν τον μήνα, την αποκαλεί, μεταξύ άλλων, «εφιάλτη».

«Τη φόρτωσαν στην Ελλάδα», δηλώνει άλλη πηγή από την Αμερική, «αλλά κανείς στη χώρα που θα την υποδεχόταν δεν το έβλεπε. Οι Έλληνες της συμπεριφέρθηκαν σαν να είναι ένα τεράστιο δώρο». Όλο το ελληνικό σύστημα, συνεχίζει, μπέρδεψε την πρόσβαση με την επιρροή. Η Γκίλφοϊλ είχε πρόσβαση, αλλά όχι επιρροή, δηλώνει.

Άλλη πηγή διαφωνεί ακόμη και με το κομμάτι της πρόσβασης στον Αμερικανό πρόεδρο: «Δεν την είχε, από όταν ήρθε στην Ελλάδα και μετά». Σε όσους, όμως, γνώριζαν τι συμβαίνει στην Ουάσινγκτον, είχε προκαλέσει εντύπωση το πώς την αντιμετώπιζε ο πρόεδρος στην εκδήλωση του Λευκού Οίκου για την 25η Μαρτίου. Η Γκίλφοϊλ δεν ήταν στην εξέδρα με τον Τραμπ, ο οποίος, παρότι είπε ότι είναι χρόνια φίλη, τη φώναξε με το σχεδόν κοροϊδευτικό υποκοριστικό του για εκείνη, «Κίμπερλεϊ» και στη συνέχεια δήλωσε: «Ελπίζω να επιστρέψεις εδώ σε 12 χρόνια».

Παρ' όλα αυτά, συμπληρώνει η παραπάνω πηγή, όταν με κάτι είχε πρόβλημα, η Γκίλφοϊλ χρησιμοποιούσε πάντα μια ατάκα: «Θα πάρω τον Ντον» – και εννοούσε τον πρεσβύτερο. «Γι' αυτόν τον λόγο την έτρεμαν όχι μόνο οι Έλληνες, αλλά ακόμη και Αμερικανοί υπουργοί, γιατί φοβούνταν πόση πρόσβαση μπορεί να είχε», αναφέρει. Κι έτσι ανέχονταν να την περιμένουν για ώρα σε μεγάλες επίσημες εκδηλώσεις, ακόμη και στις ΗΠΑ, πριν ξεκινήσουν όχι απλώς τις ομιλίες, αλλά και τις φωτογραφίες, όπως εκείνη ζητούσε.

Φλας, κάμερα, action

«Την απασχολούσε πάρα πολύ η εκόνα της, αυτό ήταν κάτι καινούριο για εμάς», αναφέρει στην «Κ» υπάλληλος της αμερικανικής πρεσβείας στην Αθήνα. «Δεν τη βλέπαμε γενικά», λέει, εξηγώντας ότι η ίδια περνούσε πολύ χρόνο στην πρεσβευτική κατοικία και επίσης είχε το δικό της πρόγραμμα, με τις παρέες της, χωρίς να μετέχει το προσωπικό της πρεσβείας. Πρωτόγνωρες ήταν άλλες κι νήσεις. «Ηθελε να κάνει πιο πολύ αυτά που έβλεπες και δεν ήθελε να κάνει αυτά που δεν έβλεπες. Δεν έχουμε κάνει ποτέ τόσες φωτογραφίες με πρέσβη, με στυλίστες, με μακιγιέζ».

Και ύστερα είχαν μία ακόμη

πρόκληση, με ονοματεπώνυμο αυτή τη φορά: Χρήστος Μαραφάτσος.

Η σκιά

Ο Χρήστος Μαραφάτσος, είναι επικεφαλής της οργάνωσης «Ελληνοαμερικανοί για τον Τραμπ» και λομπίστας για διάφορες εταιρείες, όπως η Aktor και η ONEX. Ο ίδιος είχε «τον ρόλο του συμβούλου» της πρέσβειρας, σύμφωνα με πηγή της πρεσβείας, χωρίς όμως ποτέ να έχει διοριστεί σε κάποια επίσημη θέση.

Πριν καν εκείνη προσγειωθεί στην Αθήνα, ο Μαραφάτσος ήταν πανταχού παρών, αναλαμβάνοντας ένα ρόλο που σχεδόν ισορροπούσε μεταξύ επικεφαλής του επιτελείου της και σωματοφύλακα. Εκείνος συντόνιζε τις συνεντεύξεις της. Εκείνος προσπαθούσε να θάψει ανεπιθύμητα ρεπορτάζ, όπως αυτό για την άτυπη επίσκεψη του ειδικού απεσταλμένου του Ντόναλντ Τραμπ για ειδικές αποστολές Ρίτσαρντ Γκρενέλ, στην Αθήνα, τον Φεβρουάριο.

«Είδε όλο τον τελικό της Eurovision, ήρθε εδώ για να με δει, είναι ένας από τους καλύτερούς μου φίλους», δήλωσε η Γκίλφοϊλ για την επίσκεψη Γκρενέλ στα ελληνικά κανάλια κατά τη διάρκεια του εθνικού τελικού της Eurovision τον Φεβρουάριο.

Μια πηγή, όμως, αναφέρει στην «Κ» ότι ο Μαραφάτσος, ο οποίος πριν από τη συνεργασία του με την Γκίλφοϊλ εθεωρείτο η κορυφαία ελληνοαμερικανική επαφή με πρόσβαση στον Γκρενέλ, είχε πανικοβληθεί όταν έμαθε ότι τα νέα για την επίσκεψη, η οποία δεν αναφέρθηκε σε κανένα κοινωνικό δίκτυο της πρεσβείας, είχαν φτάσει στην Ουάσινγκτον. (Αυτή την εβδομάδα, ο αμερικανικός Τύπος γράφει ότι ο Γκρενέλ κατηγορείται ότι καταχράστηκε δωρεά ύψους 5,6 εκατ. δολαρίων που προοριζόταν για το Κέντρο Κένεντι στην Ουάσινγκτον, του οποίου ήταν επικεφαλής έως τον Μάρτιο.)

Ο Μαραφάτσος ήταν παντού. Καθόταν πίσω από την πρέσβειρα στον εορτασμό της διεύρυνσης της συνεργασίας μεταξύ της Atlantic SEE LNG Trade και της Venture Global. Πίσω της στον εθνικό τελικό της Eurovision και στο Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών. Ήταν μαζί της όταν ταξίδεψε στο Βουκουρέστι για την προώθηση του Κάθετου Διαδρόμου, και στη Σόφια, όπου η πρέσβειρα ταξίδεψε και με τον Ρούντι Τζουλιάνι τον Μάιο και συναντήθηκε με την πρόεδρο της Βουλγαρίας Ιλιάνα Γιτότοβα και την υπουργό Ενέργειας Ιβα Πέτροβα.

Μαζί της στη Μητρόπολη Αθηνών την Κυριακή των Βαΐων, αλλά και σε κοινωνικές εξόδους, όπως στο Athenes –μαζί και με τους στενούς φίλους της πρέσβειρας Νίκο Τσάκο και Σιλία Κριθαριώτη– ή στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Η φήμη στον επιχειρηματικό κόσμο της Αθήνας ήταν ότι προκειμένου να κλειστεί κάποια συμφωνία που αφορούσε τις ΗΠΑ και να δοθεί πρόσβαση στο αμερικανικό κρατικό σύστημα, έπρεπε κάποιος να περάσει πρώτα από τον Ελληνοαμερικανό συνεργάτη της πρέσβειρας.

Πηγή από τις ΗΠΑ ισχυρίζεται στην «Κ» ότι τόσο ο Μαραφάτσος όσο και η Γκίλφοϊλ δεν είχαν σκοπό να αφήσουν τη δεύτερη θητεία Τραμπ «να περάσει ανεκμετάλλευτη». Όσον αφορά τον Τραμπ, η ίδια πηγή αναφέρει ότι δεν ενοχλήθηκε τόσο με την Γκίλφοϊλ λόγω ηθικής ολισθησης. Ατομο πολύ κοντά στο σύστημα του προέδρου είπε στην πηγή της «Κ» το εξής: «Η μεγαλύτερη αμαρτία στον κόσμο του Τραμπ είναι να επωφελείσαι από την εξουσία και την επιρροή τους, ενώ δεν επωφελούνται εκείνοι». Αυτό κατάλαβε ο πρόεδρος για την Γκίλφοϊλ μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις και δεν υπήρχε άλλος δρόμος πέραν της εξόδου. Η ίδια, πάντως, αρνείται όλες τις κατηγορίες.

Νεύρα

Με την Γκίλφοϊλ εύκολο στόχο πια, τα στόματα ανοίγουν το ένα μετά το άλλο. Για τις βρισιές της στην Αθηνάϊκή Λέσχη όταν υπάλληλος την ενημέρωσε ότι επειδή ο γιος της φορούσε βερμούδα, δεν θα μπορούσε να εισέλθει στον χώρο. Για το ότι, ορισμένα βράδια, έπινε πολύ. Για τα καλοκαιρινά της ταξίδια στη Μύκονο και με γιοτ στο Ιόνιο • τις πτήσεις με ιδιωτικά αεροπλάνα • την Πρωτοχρονιά που πέρασε στο Γκοτλάντ. Εκεί, έξω από το πεντάστερο ξενοδοχείο «Le Grand Bellevue», Έλληνας εφοπλιστής έσπασε κατά λάθος ένα ποτήρι στο πόδι της, προκαλώντας της εκνευρισμό.

Ενώθε άτρωτη. Ήθελε να μείνει ατοσάλκωτη. Η βιασύνη με την οποία αναγκάστηκε να μαζέψει τις αποσκευές της μάλλον δεν ευνοεί το ατοσάλκωτο. Η επιστροφή της στις ΗΠΑ δεν εγγυάται ούτε το άτρωτο.

Η μεγαλύτερη αμαρτία

Ατομο κοντά στο σύστημα του Αμερικανού προέδρου είπε σε πηγή της «Κ» για την απομάκρυνση της Γκίλφοϊλ: «Η μεγαλύτερη αμαρτία στον κόσμο του Τραμπ είναι να επωφελείσαι από την εξουσία και την επιρροή τους, ενώ δεν επωφελούνται εκείνοι».

«Τα φράγματα έσπασαν»

Τα σενάρια για την εξέλιξη των ερευνών που έχουν ήδη ξεκινήσει και οι φόβοι του Λευκού Οίκου για νέες αποκαλύψεις

Αντιπόκριση από την ΟΥΑΣΠΚΤΟΝ
ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ

Παραμονή της δεύτερης ορκωμοσίας του Ντόναλντ Τραμπ, και επιφανείς παράγοντες της ελληνοαμερικανικής κοινότητας βρίσκονται σε κατάσταση εορταστικής έξαψης. Φορώντας τα καλά τους, στριμωγμένοι και ιδρωμένοι παρά τις πολικές θερμοκρασίες στη χιονισμένη Ουάσιγκτον, περιμένουν σε αίθουσα πολυτελούς ξενοδοχείου την Κίμπερλι Γκίλφοϊλ. Θα κάνει την πρώτη της εμφάνιση ως εκλεκτή του νεοεκλεγέντος προέδρου για την πρεσβεία στην Αθήνα.

Για μια σέληφι

Φτάνει με καθυστέρηση –κατευθείαν από το Παλμ Μπιτς, είπαν οι φήμες– με αστραφτερή ασημένια τουαλέτα και τον μεγάλο διαμαντένιο σταυρό της. Το χειροκρότημα είναι τόσο εκκωφαντικό και τα σπρωξίματα για μια βιαστική χειραψία τόσο βίαια, που προς στιγμήν δυσαρεστείται, καθώς δυσκολεύεται να ανοίξει δρόμο ανάμεσα στο πλήθος για να φτάσει στο πόντιουμ της μικρής σκηνής. Από εκεί ψηλά, παρατηρεί με ικανοποίηση τους κόλακες να την αποθεώνουν, διψασμένοι για πρόσβαση στον Λευκό Οίκο και στο Μαρ-α-Λάγκο. Να προσπαθούν με νοήματα να τραβήξουν την προσοχή του Χρήστου Μαραφάτσου, που στέκεται δίπλα της, για να εξασφαλίσουν αργότερα μια χειραψία, μια φωτογραφία.

Ήταν η πρώτη πράξη. Η συνέχεια παίχτηκε στην Αθήνα, με ισχυρότερο ακόμη χειροκρότημα. Μέχρι την περασμένη Τρίτη, όταν το χειροκρότημα διακόπηκε απότομα.

Τώρα πια, μετά την αποπομπή της πρέσβειρας, τρία είναι τα κρίσιμα ζητήματα που αναδεικνύονται: πώς θα εξελιχθούν οι έρευνες· αν θα συνεχιστούν –και προς ποια κατεύθυνση– οι αποκαλύψεις· και πώς θα καλυφθεί το κενό στην πρεσβεία.

Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα στα οποία μπορεί να κινηθεί η διερεύνηση της υπόθεσης: διοικητικό, ποινικό και κοινοβουλευτικό, ενώ υπάρχει και η πολιτική διάσταση.

Σε διοικητικό επίπεδο, η Γκίλφοϊλ βρίσκεται ήδη στο μικροσκόπιο του γενικού επιθεωρητή του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Σύμφωνα με πηγές που έχουν γνώση της διαδικασίας, έχει ξεκινήσει έρευνα, αν και το ίδιο το υπουργείο δεν έχει επιβεβαιώσει επισήμως το στάδιό της. Η διερεύνηση μπορεί να επεκταθεί σε ενδεχόμενες παραβιάσεις των κανόνων δεοντολογίας, αποδοχή αθέμιτων δώρων και παροχών, συγκρούσεις συμφερόντων, αλλά και στη λειτουργία της ίδιας της πρεσβείας. Εάν από τη διερεύνηση προκύψουν βάσιμες ενδείξεις παραβίασης της ομοσπονδιακής νομοθεσίας, ο γενικός επιθεωρητής υποχρεούται να ενημερώσει τον υπουργό Δικαιοσύνης, ώστε να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω ποινικής διερεύνησης.

Ο επικεφαλής των Δημοκρατικών στην Επιτροπή Εποπτείας της Βουλής τόνισε ότι η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ υποχρεούται να προσκομίσει έως την Πέμπτη στοιχεία για την οικονομική κατάστασή της και τις προσωπικές επικοινωνίες της.

Σε ποινικό επίπεδο, εφόσον το υπουργείο Δικαιοσύνης αποφασίσει να προχωρήσει σε έρευνα, ομοσπονδιακοί εισαγγελείς, πιθανόν με τη συνδρομή του FBI, θα μπορούν να εξετάσουν οικονομικές συναλλαγές, ηλεκτρονική αλληλογραφία και να λάβουν καταθέσεις από εμπλεκόμενα πρόσωπα. Εάν συγκεντρωθούν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην απαγγελία ποινικών κατηγοριών. Ωστόσο, η διαβίβαση των στοιχείων στο υπουργείο Δικαιοσύνης δεν συνεπάγεται αυτομάτως την έναρξη ποινικής έρευνας ούτε την άσκηση διώξεων.

Σε μια παράλληλη δικαστική εξέλιξη, ο χρηματοδότης των Ρεπουμπλικανών Έρικ Ντίτερς ανα-

Η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ στο Προεδρικό Μέγαρο στις 4 Νοεμβρίου 2025, κατά τη διάρκεια της τελετής επίδοσης των διαπιστευτηρίων της στον Κωνσταντίνο Τασούλα. Το χειροκρότημα που έντυνε ηχητικά κάθε βήμα της τείως πρέσβειρας των ΗΠΑ πριν καν λάβει τον διορισμό της διεκόπη απότομα την προηγούμενη Τρίτη.

κοίνωσε ότι κατέθεσε αγωγή για συκοφαντική δυσφήμιση εναντίον της πρώην πρέσβειρας σε δικαστήριο του Κεντάκι.

Και στη Βουλή

Σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, οι Δημοκρατικοί ξεκαθαρίζουν ότι η απομάκρυνση της Γκίλφοϊλ δεν κλείνει την υπόθεση. Κάθε άλλο. Ο επικεφαλής των Δημοκρατικών στην Επιτροπή Εποπτείας της Βουλής Ρόμπερτ Γκαρσία υπενθύμισε μέσα στην εβδομάδα, με αυστηρό ύφος, στην πρώην πρέσβειρα την υποχρέωση να δώσει απαντήσεις και να προσκομίσει αναλυτικά οικονομικά στοιχεία και προσωπικές επικοινωνίες έως τις 22 Οκτωβρίου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ζητάει και την αλληλογραφία της

Με αυστηρό μήνυμα, ο Μάρκο Ρούμπιο υπενθύμισε στο προσωπικό του Στέιτ Ντιπάρτμεντ την υποχρέωση αποφυγής συγκρούσης συμφερόντων και την απαγόρευση αξιοποίησης δημόσιου αξιώματος για προσωπικό όφελος.

με τρεις Έλληνες παράγοντες. Εάν, μάλιστα, οι Δημοκρατικοί εξασφαλίσουν την πλειοψηφία στη Βουλή μετά τις εκλογές, θα αποκτήσουν πολύ ισχυρότερα θεσμικά εργαλεία για να προχωρήσουν σε υποχρεωτικές κλητεύσεις, ένορκες καταθέσεις και απαιτήσεις παράδοσης εγγράφων.

Τέλος, υπάρχει η πολιτική διάσταση, που για τον Λευκό Οίκο είναι ίσως η πιο επικίνδυνη, μόλις δύο εβδομάδες πριν από τις ενδιάμεσες εκλογές. Η υπόθεση Γκίλφοϊλ εξελιχθηκε σε ένα ανέλπιστα χρήσιμο προεκλογικό εργαλείο για τους Δημοκρατικούς, οι οποίοι χτυπούν την κυβέρνηση Τραμπ εκεί όπου θεωρούν ότι είναι πιο ευάλωτη: στα ζητήματα διαφάνειας και διαφθοράς. Η μεγαλύτερη, ίσως, ανησυχία για

τον Λευκό Οίκο είναι ότι η υπόθεση αυτή δεν είναι παρά η αρχή ενός νέου κύκλου αποκαλύψεων.

Και σε αυτό ακριβώς συγκλίνουν οι δημοσιογραφικές πληροφορίες από την Ουάσιγκτον: ότι νέα δημοσιεύματα θα εστιάζουν όχι μόνο σε πρόσωπα που έχουν ήδη κατονομαστεί, αλλά και σε άλλα που μέχρι σήμερα δεν έχουν βρεθεί στο επίκεντρο. Οι πληροφορίες μιλούν αφενός για υποθέσεις που συνδέονται μεταξύ τους και αποτελούν προέκταση των πεπραγμένων της Γκίλφοϊλ και αφετέρου για εντελώς ανεξάρτητες υποθέσεις, που δεν έχουν καμία σχέση ούτε με την ίδια ούτε με την Ελλάδα, αλλά αγγίζουν άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντος Τραμπ. «The floodgates have opened» («Τα φράγματα άνοιξαν») είναι η φράση που ακούει κανείς συχνότερα από κάθε άλλη αυτές τις ημέρες στην αμερικανική πρωτεύουσα.

Ενδεικτική του κλίματος ανησυχίας που επικρατεί στην κυβέρνηση Τραμπ είναι και η αυστηρή προειδοποίηση του Μάρκο Ρούμπιο, ο οποίος απέσπειλε εσωτερικό μήνυμα σε όλο το προσωπικό του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, υπενθυμίζοντας την υποχρέωση αποφυγής συγκρούσης συμφερόντων και την απαγόρευση αξιοποίησης του δημόσιου αξιώματος για προσωπικό όφελος.

Χωρίς διάδοχο(;)

Σε ό,τι αφορά την επόμενη ημέρα στην αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα, προς το παρόν καθόκοντα επικεφαλής ασκεί ο Τζος Χακ, έμπειρος διπλωμάτης και ο άνθρωπος που, ούτως ή άλλως, είχε επωμιστεί σε σημαντικό βαθμό τη λειτουργία της πρεσβείας τον τελευταίο χρόνο. Δεν υπάρχει ακόμη ένδειξη ότι ο Ντόναλντ Τραμπ έχει αποφασίσει να καλύψει το κενό και, αν το κάνει αιφνιδιαστικά, όπως συνήθίζει, το πιθανότερο είναι να επιλέξει και πάλι πρόσωπο του κύκλου του παρά διπλωμάτη καριέρας. Εάν, πάντως, αποφασίσει να ορίσει νέο πρέσβη, θα πρέπει να εξασφαλίσει την έγκριση της Γερουσίας, ιδανικά μέχρι το τέλος του έτους. Και αυτό γιατί από τις αρχές Ιανουαρίου οι πολιτικοί συσχετισμοί μπορεί να αλλάξουν.

ΑΠΟΨΗ

Ο ελληνισμός και η «λατρεία της προσωπικότητας»

Του **ΕΝΤΙ ΖΕΜΕΝΙΔΗΣ**

Το 1988, το ροκ συγκρότημα Living Colour κυκλοφόρησε το «Cult of Personality» («Λατρεία της προσωπικότητας»), ένα τραγούδι που διερευνούσε την επικίνδυνη έλξη των χαρισματικών ηγετών και την προθυμία των κοινωνιών να παραδίδουν την τύχη τους σε πρόσωπα με μυθικές διαστάσεις. Επικαλούμενο προσωπικότητες τόσο διαφορετικές όπως ο Τζον Φ. Κένεντι, ο Μαχάτμα Γκάντι, ο Ιωσήφ Στάλιν και ο Μπενίτο Μουσολίνι, το τραγούδι προειδοποιούσε ότι το χάρισμα μπορεί να περιοριστεί της κριτικής σκέψης και ότι η γοητεία που ασκούν τα πρόσωπα μπορεί να γίνει ισχυρότερη από τις αρχές και τους θεσμούς που υποτίθεται ότι εκπροσωπούν.

Σχεδόν τέσσερις δεκαετίες αργότερα, το τραγούδι προσφέρει ένα εκπληκτικά χρήσιμο πλαίσιο για την κατανόηση μιας επαναλαμβανόμενης αδυναμίας στην προσέγγιση του ελληνισμού απέναντι στην Ουάσιγκτον.

Πέρουσι έγγραφα για την άκαρπη αναζήτηση ενός Αμερικανού «μεσοσία» από τον Ελληνισμό, καταγράφοντας την τάση να επενδύονται υπέρμετρες προσδοκί-

ες σε διαδοχικούς Αμερικανούς προέδρους, από τον Τζίμι Κάρτερ έως τον Ντόναλντ Τραμπ. Το πρόβλημα δεν ήταν ο θαυμασμός για μεμονωμένους ηγέτες, αλλά η πεποίθηση ότι η καλλιέργεια σχέσεων με τη σωστή προσωπικότητα θα μπορούσε κατά κάποιον τρόπο να υποκαταστήσει μια σταθερή στρατηγική. Η εποχή της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ αποτελεί μια χαρακτηριστική υπενθύμιση αυτού του κινδύνου.

Δυστυχώς, το δραματικό τέλος αυτής της εποχής αποσπά την προσοχή από την πρόσφατη επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μάρκο Ρούμπιο στην Ελλάδα. Η επίσκεψη του Ρούμπιο αποτέλεσε ένα ακόμη ορόσημο στον αξιοσημείωτο μετασχηματισμό των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Ο έκτος Στρατηγικός Διάλογος ΗΠΑ - Ελλάδας απέφερε ουσιαστικά επιτεύγματα στην άμυνα, στην ενέργεια, στις επενδύσεις και στην τεχνολογική συνεργασία. Η ανακοίνωση πωλήσεων στρατιωτικού υλικού ύψους 4 δισ. δολαρίων μέσω του προγράμματος Foreign Military Sales (FMS) ίσως τράβηξε τα περισσότερα φώτα, όμως ο συγκεκριμένος Στρατηγικός Διάλογος ήταν αξιοσημεί-

ωτος επειδή είχε την ευρύτερη ατζέντα μέχρι σήμερα: νέες συμφωνίες για την επιβολή του νόμου, τη ναυτιλία και την τεχνολογία προστέθηκαν στα θέματα άμυνας, ενέργειας και πολιτισμού.

Η επίσκεψη αυτή ανέδειξε ότι η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζεται πλέον απλώς μέσα από το πρίσμα των διαφορών της με την Τουρκία, αλλά όλο και περισσότερο ως απαραίτητος εταίρος στην προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων. Αυτή θα έπρεπε να είναι η κυρίαρχη ειδση. Αντιθέτως, ο διπλωματικός θρίαμβος και το πώς θα αξιοποιηθεί έχουν επισκιαστεί από το δράμα γύρω από την τέως πρέσβειρα Γκίλφοϊλ.

Ο αρχικός ενθουσιασμός (ή η παράλογη ευφορία, ανάλογα με την οπτική μας) για τον διορισμό της αποδεικνύει ότι η σχέση ΗΠΑ - Ελλάδας παραμένει όμηρος της λατρείας της προσωπικότητας. Η υπερβολική έμφαση στην εξαιρετική προβολή της και στις άμεσες διαισυνδύσεις με τον πολιτικό κύκλο του προέδρου Τραμπ οδηγούσε σε εθελουφία, στην Αθήνα και σε όλη την ομογένεια, ως προς το αν μπορούσε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της θέσης, ιδίως στο να υπερκεράσει τον ομόλογό της στην Αγκυρα Τομ Μπάρακ.

Η μεγάλη ειρωνεία είναι ότι η επίσκεψη του Ρούμπιο απέδειξε πόσο λίγο εξαρτάται η σχέση ΗΠΑ - Ελλάδας από οποιαδήποτε μεμονωμένη προσωπικότητα. Η στρατηγική εταιρική σχέση οικοδομήθηκε από διαδοχικές αμερικανικές κυβερνήσεις, ρεπουμπλικανικές και δημοκρατικές, και από διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις. Ευνοήθηκε από τη δικοματική ηγεσία στο Κογκρέσο, την αμυντική συνεργασία, τις ενεργειακές επενδύσεις και τη σταθερή δέσμευση της ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Τα θεμέλιά της είναι θεσμικά, δικοματικά και όλο και περισσότερο ριζωμένα σε κοινά εθνικά συμφέροντα.

Γι' αυτό άντεξε πολιτικές μεταβάσεις, διπλωματικές διαφορές και αλλαγές προσώπων. Γι' αυτό επίσης ο ελληνισμός πρέπει να αντισταθεί στον πειρασμό να ερμηνεύσει την αποχώρηση της Γκίλφοϊλ ως μείωση της επιρροής της Ελλάδας στην Ουάσιγκτον. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, η αξιοπιστία της ως συμμάχου στο ΝΑΤΟ, η αναπτυσσόμενη ενεργειακή υποδομή της και οι συνεργασίες της με την Κύπρο, το Ισραήλ και άλλους περιφερειακούς παράγοντες προσφέρουν στην Ου-

άσιγκτον ισχυρούς λόγους να εμβαθύνει τη συνεργασία.

Στο εξής, η Ελλάδα και οι υποστηρικτές της θα πρέπει να επικεντρωθούν στην υλοποίηση των δεσμεύσεων του Στρατηγικού Διαλόγου, στην ενίσχυση της υποστήριξης στο Κογκρέσο και στη διασφάλιση ότι η Ανατολική Μεσόγειος θα παραμείνει κεντρική παράμετρος στον αμερικανικό στρατηγικό σχεδιασμό, αντί να επικεντρώνονται στις προσωπικότητες που περιβάλλουν την κυβέρνηση Τραμπ.

Υπάρχει επίσης η ευθύνη να προστατευθεί η διμερής σχέση από την εντύπωση ότι η πρόσβαση, η επιρροή ή η διπλωματική εύνοια μπορούν να αγοραστούν ή να αποτελέσουν αντικείμενο συναλλαγής. Οι Αμερικανοί επενδυτές και φορείς χάραξης πολιτικής πρέπει να βλέπουν την Ελλάδα ως αξιόπιστο στρατηγικό εταίρο, όχι ως αγορά πολιτικών διαισυνδύσεων. Όπως έχουν καταστήσει σαφές οι Δημοκρατικοί της Βουλής των Αντιπροσώπων και ο αμερικανικός Τύπος, οι έρευνες θα συνεχιστούν. Η παραιτήση της Γκίλφοϊλ είναι πιθανότατα μόνον η πρώτη φλούδα αυτού του κρεμμυδιού.

Ο ελληνισμός, στην Αθήνα και στην ομογένεια, πρέπει επίσης να λογοδοτήσει «εις εαυτών» πριν του ζητήσουν λογαριασμό οι ΗΠΑ. Ο αναλυτής εθνικής ασφάλειας και πληροφοριών του MSNOW (πρώην MSNBC) και πρώην στέλεχος της CIA Μαρκ Πολυμερόπουλος έχει κάνει λόγο για Έλληνες «συνεργάτες». Κάθε ενέργεια και συγκάλυψη πρέπει να αποκαλυφθεί, να αναζητηθούν ευθύνες και να θεσπιστούν δικλίδες ασφαλείας, ώστε να μην μπορούν να επαναληφθούν τέτοια φαινόμενα. Την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα κέρδισε την εμπιστοσύνη της αμερικανικής κυβέρνησης, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας. Δεν μπορεί να επιτρέψει σε λίγους κόλακες και κερδοσκόπους να σβήσουν όσα κατέκτησε σε κύρος.

Η Ελλάδα δεν χρειάζεται άλλον έναν Αμερικανό «μεσοσία». Χρειάζεται την αυτοπεποίθηση ώστε να αναγνωρίσει ότι η στρατηγική της αξία υπερβαίνει οποιαδήποτε προσωπικότητα, και προσήλωσα να χτίσει πάνω σε αυτή την πραγματικότητα.

Ο κ. Εντι Ζεμενίδης είναι εκτελεστικός διευθυντής του Συμβουλίου Ελληνοαμερικανικής Ηγεσίας (HALC).

Η Κέτι Ζακαρία (αριστερά, με τη σύμβουλο του Τραμπ, Νάταλι Χαρπ, και τον πρόεδρο στο ελικόπτερο Marine One) άντεξε πέντε ημέρες στη θέση της εκπροσώπου Τύπου. Φαίνεται πως της κόστισε ότι δήλωνε «δικηγόρος» χωρίς να έχει άδεια άσκησης επαγγέλματος. Μία ημέρα πριν από την αποπομπή της, δημοσίευμα των New York Times, με αφορμή την Κίμπερλι Γκίλφοϊλ, σχολίαζε ότι τα περισσότερα στελέχη που έχουν «εξαφανιστεί» από το κάδρο της κυβέρνησης Τραμπ είναι γυναίκες.

Θα φέρουν «μπλε κύμα» οι εκλογές της αντλίας;

Δημοσκόποι και πολιτικοί αναλυτές από τις ΗΠΑ εξηγούν στην «Κ» πόσο πιθανή είναι μια ήττα του Τραμπ στις ενδιάμεσες εκλογές και τι θα σημάνει ο έλεγχος του Κογκρέσου από τους Δημοκρατικούς

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Πριν από λίγους μήνες ουδείς είχε φανταστεί ότι οι Δημοκρατικοί θα μπορούσαν να κερδίσουν τον έλεγχο όχι μόνο της Βουλής αλλά και της Γερουσίας στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ τον επόμενο μήνα. Τώρα όλοι μιλούν για ενδεχόμενο «μπλε κύμα», αν και μάλλον δεν θα πρόκειται τόσο για θρίαμβο των Δημοκρατικών όσο για δεινή ήττα των Ρεπουμπλικανών. Με δεδομένο όμως ότι η δημοτικότητα του Ντόναλντ Τραμπ βρίσκεται στο χαμηλότερο σημείο της δεύτερης θητείας του και οι ενδιάμεσες εκλογές αποτελούν παραδοσιακά δημοψήφισμα για την προεδρία, αρκετές «κόκκινες» πολιτείες που τελούν υπό ρεπουμπλικανικό έλεγχο έχουν καταστεί αμφίρροπες. Σε αυτή την εικόνα θα πρέπει να προστεθεί το γεγονός ότι σε αρκετές εξ αυτών οι Δημοκρατικοί έχουν κατεβάσει εξαιρετικά δημοφιλείς υποψηφίους, σε αντίθεση με τους Ρεπουμπλικανούς.

Τι δεν δείχνουν οι έρευνες

«**Στη Γερουσία** κρίνεται περίπου το ένα τρίτο των εδρών κάθε δύο χρόνια. Φέτος, στις 3 Νοεμβρίου, οι έδρες αυτές βρίσκονται ως επί το πλείστον σε ρεπουμπλικανικές πολιτείες. Από την άλλη, στην αμερικανική Βουλή κρίνονται όλες οι έδρες ταυτόχρονα, αλλά Ρεπουμπλικανοί και Δημοκρατικοί έχουν εργαστεί για να επανακαρδέσουν τις εκλογικές περιφέρειες προς εκλογικό τους όφελος σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές. Αυτά τα δύο στοιχεία θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα, κάτι που η έρευνά μας δεν μπορεί να καλύψει. Αυτό που όντως βλέπουμε είναι πως στους εγγεγραμμένους ψηφοφόρους οι υποψήφιοι των Δημοκρατικών προηγούνται έναντι των υποψηφίων των Ρεπουμπλικανών με διαφορά οκτώ μονάδων», διευκρινίζει στην «Κ»

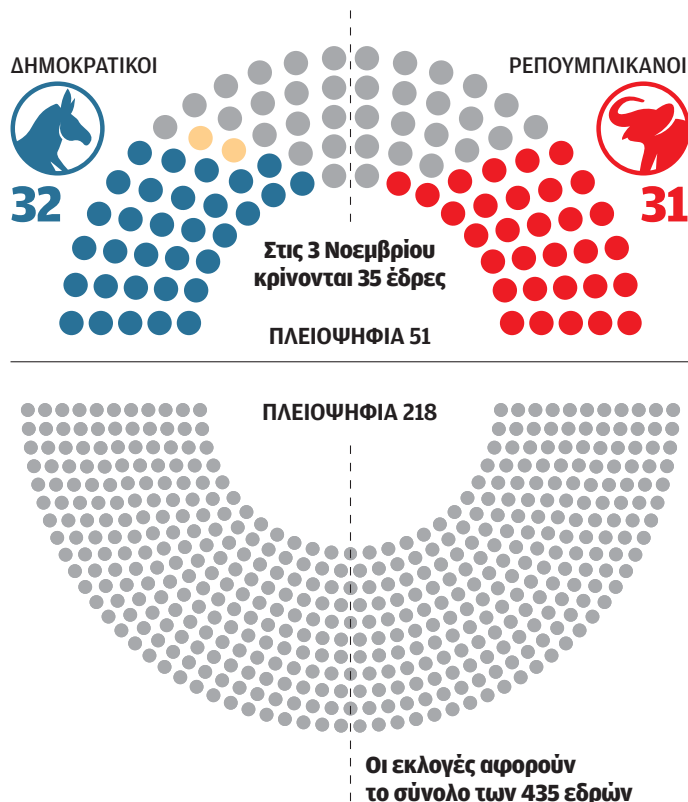
ο Στίβεν Σέπαρντ, αναπληρωτής διευθυντής πολιτικής έρευνας στο Ερευνητικό Κέντρο Pew.

Ακόμη ένα στοιχείο υπέρ των Δημοκρατικών υποψηφίων είναι η κινητοποίηση των ψηφοφόρων και η πρόθεσή τους να σηκωθούν από τον καναπέ για να πάνε να ψηφίσουν. «Οι Δημοκρατικοί ψηφοφόροι είναι πιο πιθανό να δηλώσουν ότι ασχολούνται με τις εκλογές σε σύγκριση με τους Ρεπουμπλικανούς, άλλο ένα μικρό πλεονέκτημα για τους Δημοκρατικούς», προσθέτει. «Οι ενδιάμεσες εκλογές δεν έχουν το ίδιο διακύβευμα με τις προεδρικές, το οποίο σημαίνει ότι είναι πάρα πολύ απρόβλεπτες. Παράλληλα, οι δημοσκοπήσεις σε πολιτειακό επίπεδο στοιχίζουν πολύ ακριβά. Οι περισσότερες εταιρείες δεν έχουν επαρκή, αντιπροσωπευτικά στοιχεία για να εξαγάγουν ασφαλή συμπεράσματα», σχολιάζει στην «Κ» άλλος Αμερικανός πολιτικός αναλυτής, που δεν ήθελε να κατονομαστεί.

Η ατζέντα

Η οικονομία και το κόστος ζωής κυριαρχούν ως προτεραιότητα στα θέματα που απασχολούν τους πολίτες. Ο μέσος Αμερικανός είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένος με την αντλία της βενζίνης. Η τιμή της είναι ο κατεχόμενος δείκτης για την κατάσταση της οικονομίας. Και οι περισσότεροι αποδίδουν την εκτόξευση της τιμής της στον πόλεμο στο Ιράν. Μεγάλες διαρροές παρουσιάζει η δημοτικότητα του προέδρου στις τάξεις των Λατινών και των νέων, δύο ομάδων που παραδοσιακά έχουν πιο χαλαρή σχέση με την πολιτική. Στις τελευταίες προεδρικές εκλογές είχαν συρρεύσει μαζί στο στρατόπεδό του, ελπίζοντας σε βελτίωση της οικονομικής κατάστασής τους και απεμπλοκή από διεθνείς συρράξεις. Εσχάτως εμφανίζονται προδομένοι από την πολιτική του, χωρίς όμως να μπορεί κανείς να προσεφλήσει ότι θα πάνε στην κάλπη, λόγω ακριβώς της

Οι έδρες στη Γερουσία και στη Βουλή των Αντιπροσώπων

χαλαρής σχέσης τους με την πολιτική. Στην ερώτηση του Pew κατά πόσον οι συμμετέχοντες είναι βέβαιοι ότι ο Τραμπ διαχωρίζει τα δικά του επιχειρηματικά συμφέροντα από τις αποφάσεις που λαμβάνει ως πρόεδρος, το 69% δηλώνει είτε «όχι ιδιαίτερα» είτε «καθόλου βέβαιο».

Πανταχού παρών

«**Το ποσοστό** αποδοχής του Τραμπ πέφτει στο 30%, το χαμηλότερο στη δεύτερη θητεία του, αντίστοιχο με το χαμηλότερο σημείο της πρώτης θητείας του, μετά την 6η Ιανουαρίου και την εξέγερση στο Καπιτώλιο, μεταξύ 6ης και 20ής Ιανουαρίου, όταν αποχώρησε από το αξίωμα το 2021», επισημαίνει ο Σέπαρντ. Υπάρχει η αίσθηση ότι οι Ρεπουμπλικανοί υποψήφιοι παίρνουν αποστάσεις

από τον πρόεδρο και ότι έχει καταστεί βαρδί για τις εκστρατείες τους λόγω της χαμηλής δημοτικότητάς του. Ισχύει; Όχι ακριβώς. Αυτή την εβδομάδα ο Τραμπ βρέθηκε στην Αλάσκα, στην Αριζόνα και στη Μοντάνα. «Αυτό το πράγμα το οποίο γινόταν με τον Τζο Μπάιντεν, ο οποίος κρυβόταν – κάναμε μήνες να τον δούμε ή να τον ακούσουμε –, όχι, δεν έχει καμία σχέση με αυτό που κάνει ο Τραμπ», λέει στην «Κ» στέλεχος εταιρείας δημοσκοπήσεων. «Χθες ήταν πάλι στην τηλεόραση, έκανε δηλώσεις. Είναι ένα από τα πράγματα τα οποία συζητάμε πολύ στο μιντιακό κομμάτι της στρατηγικής του. Θέλει την πρόσβαση του Τύπου, αλλά παράλληλα αυτό είναι λίγο οξύμωρο, αφού τσακώνεται ασταμάτητα με τους δημοσιογράφους. Έχει πολύ κακή σχέση με τα ΜΜΕ, κάτι

που οι πολίτες βλέπουν. Από την άλλη, είναι ανοικτή η αίσθηση ότι, είναι πάντα διαθέσιμος. Απλώς κοντράρεται, είναι λίγο το παιχνίδι του».

Σύμφωνα με την έρευνα του Pew, το 44% δηλώνει ότι θεωρεί την ψήφο του ψήφο εναντίον του Ντόναλντ Τραμπ και το 19% υπέρ του. Αρα ο Αμερικανός πρόεδρος παίζει σημαντικό ρόλο στις ενδιάμεσες εκλογές, κάτι που δεν ίσχυε σε τέτοιο βαθμό στην αντίστοιχη αναμέτρηση επί Τζο Μπάιντεν. Μόνο το 36% δηλώνει ότι δεν θεωρεί τον Ντόναλντ Τραμπ αποφασιστικό παράγοντα στις ενδιάμεσες εκλογές. «Οι Ρεπουμπλικανοί υποψήφιοι δυσκολεύονται να πείσουν τους ψηφοφόρους του Τραμπ να πάνε να ψηφίσουν, όταν ο Ντόναλντ Τραμπ δεν βρίσκεται στο ψηφοδέλτιο. Ελπίζουν ότι ακόμη κι αν τα συνολικά ποσοστά αποδοχής του είναι αρκετά χαμηλά, εκείνοι οι Ρεπουμπλικανοί ψηφοφόροι που ίσως έκλιναν προς την αποχή μπορεί να προσελκυστούν προσωπικά από τον ίδιο τον Τραμπ για να πάνε να ψηφίσουν σε αυτές τις εκλογές», εξηγεί ο αναπληρωτής διευθυντής πολιτικής έρευνας του Pew.

Πάντως, ούτε οι μπλε πολιτείες είναι ασφαλείς και δεδομένες στα χέρια των Δημοκρατικών. Το Μέιν, π.χ., το κέρδισε μεν η Δημοκρατική αντιπαλος του Τραμπ, Κάμαλα Χάρις, με διαφορά επτά ποσοστιαίων μονάδων το 2024, αλλά η Ρεπουμπλικανή γερουσιαστής Σούζαν Κόλινς, η οποία συχνά αποστασιοποιείται από την προεδρική πολιτική, δίνει τώρα μάχη στήθους με στήθος με τον Δημοκρατικό Τρόι Τζάκσον για την πέμπτη κατά σειρά επανεκλογή της.

Η επόμενη ημέρα

Εστω ότι οι Δημοκρατικοί εξασφαλίζουν τον έλεγχο του Κογκρέσου. Πώς θα αντιδράσει ο πρόεδρος; Και τι θα αλλάξει στον τρόπο άσκησης της προεδρίας του; Οι περισσότεροι Αμερικανοί

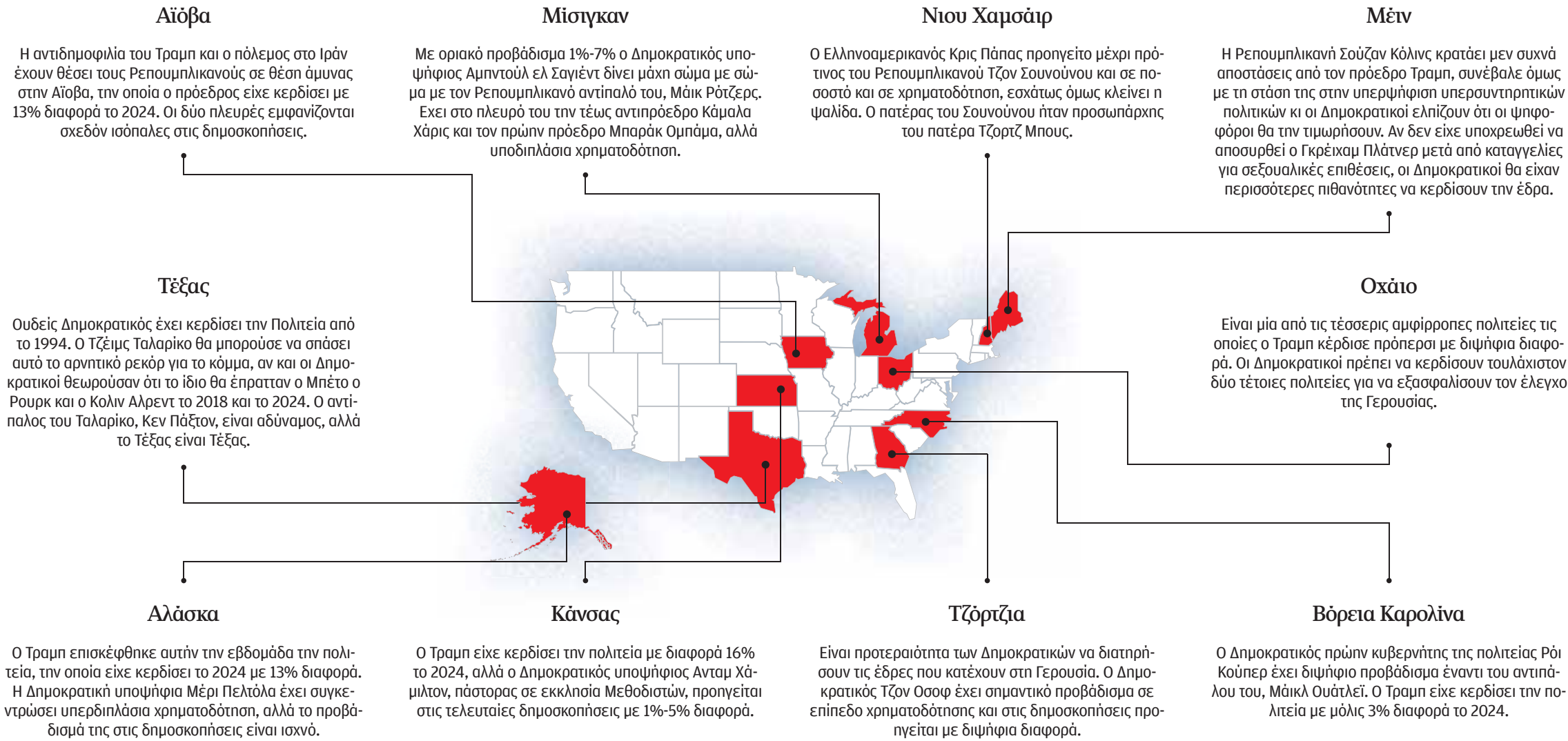
δημοσιογράφοι συμφωνούν ότι η αντίδρασή του θα κυμανθεί από τις καταγγελίες για νοθεία έως την απόπειση των προσωπικών ευθυνών του για τις κακές επιδόσεις των Ρεπουμπλικανών. Από την άλλη θυμίζουν ότι ούτε στον πόλεμο του Ιράν, ούτε στην απαγωγή του προέδρου της Βενεζουέλας Νικολάς Μαδούρο, ούτε στο ζήτημα της επιβολής δασμών ζήτησε την έγκριση του Κογκρέσου. Εκεί που θα μπορούσε να παίζει ρόλο η σύνθεση του Κογκρέσου είναι στην επικύρωση των υποψηφίων του, ειδικά για το Ανώτατο Δικαστήριο, και στη χρηματοδότηση του υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας και της Υπηρεσίας Μετανάστευσης και Τελωνείων των ΗΠΑ (ICE).

Επίσης, ο έλεγχος αμφοτέρων των νομοθετικών σωμάτων από την αντιπολίτευση σημαίνει μεγαλύτερη πίεση στον Τραμπ, με έρευνες για υποθέσεις διαφθοράς και κατάχρησης εξουσίας, ακόμη και με μια νέα παραπομπή του ίδιου με το ερώτημα της καθαιρέσεως (impeachment).

Δυσπιστία για το σύστημα

Οι Αμερικανοί πολίτες εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό ανήσυχoi για το μέλλον της δημοκρατίας στη χώρα τους – μετά την οικονομία είναι το δεύτερο κατά σειρά ζήτημα που τους απασχολεί. Συνδέεται αυτό με τις αυταρχικές τάσεις του Τραμπ; «Οχι μόνο. Ερωτήματα σχετικά με την ακεραιότητα των εκλογών έχουν τεθεί και από τις δύο πλευρές, από τους Δημοκρατικούς που ανησυχούν για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και το πόσο θα εμπλακεί στη διεξαγωγή τους, κάτι που συνήθως αποτελεί αρμοδιότητα των πολιτειών, ενώ και ο Ντόναλντ Τραμπ έχει μιλήσει για μεγαλύτερη εμπλοκή της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Έχει επίσης καταγγείλει ορισμένες Πολιτείες και τους τρόπους με τους οποίους διεξάγουν τις εκλογές», καταλήγει ο Σέπαρντ του Pew.

Αμφίρροπες πολιτείες που θα κρίνουν τον έλεγχο της Γερουσίας

Του απεσταλμένου μας
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Η τελευταία χρονιά που οι Δημοκρατικοί κέρδισαν εκλογική αναμέτρηση σε πολιτειακό επίπεδο στο Τέξας ήταν το μακρινό 1994. Εκτοτε, έχουν χάσει κάθε κούρσα – για τη θέση του κυβερνήτη, του γερουσιαστή, του γενικού εισαγγελέα, του μέλους του ανωτάτου δικαστηρίου της πολιτείας. Φέτος, οι Δημοκρατικοί ελπίζουν ότι θα είναι διαφορετικά. Στην εκλογική αναμέτρηση για τον διάδοχο του Τζον Κόρνιν στη Γερουσία, ο Τζέιμς Ταλαρίκο, ο χαρισματικός 37χρονος πολιτειακός βουλευτής και πρώην ιεροσπουδαστής, διατηρεί ένα μικρό πλιν σταθερό προβάδισμα έναντι του Ρεπουμπλικανού γενικού εισαγγελέα της πολιτείας Κεν Πάξτον. Αλλά και ο Γκρεγκ Αμπτο, που διεκδικεί την τέταρτη θητεία ως κυβερνήτης, δεν έχει προβάδισμα ασφαλείας έναντι της υποψηφίας των Δημοκρατικών Τζίνια Ινοχόσα.

Βαρύ μπτρώο

Ο Πάξτον –προσωπικά επιλογή του Ντόναλντ Τραμπ, παρά τις αγωνιώδεις εκκαλίσεις των Ρεπουμπλικανών στο Καπιτώλιο– βαρύνεται με σειρά σκανδάλων, σοβαρών και φαιδρών. Η πολιτειακή Βουλή των Αντιπροσώπων, με ρεπουμπλικανική πλειοψηφία, επικείμενη να τον καθαιρέσει το 2023 (αθώωθηκε από τη Γερουσία). Η Ρεπουμπλικανή δήμαρχος του Φορτ Γουόρθ Μάτι Πάρκερ, με την οποία είχαμε μια σύντομη συνομιλία σε εκδήλωση της κομψότητας, παραδέχθηκε ότι είναι ένας «πολύ προβληματικός» υποψήφιος, αν και πρόβλεψε ότι το Τέξας δεν θα βαφτεί μπλε στις 3 Νοεμβρίου.

Η κούρσα για τη Γερουσία στο Τέξας θα είναι η πιο ακριβή (μη προεδρική) εκλογική αναμέτρηση στην ιστορία των ΗΠΑ. Εως την περασμένη Τετάρτη η εκλογική δαπάνη είχε ξεπεράσει το μισό δισ. δολάρια. Το ρεκόρ κατέχει το Οχάιο το 2024, όταν για μία έδρα στη Γερουσία δαπανήθηκαν 543 εκατ. Οι Ρεπουμπλικανοί διατηρούν το χρηματοδοτικό πλεονέκτημα – και αναμένεται να το αξιοποιήσουν στο έπακρον. Ο Τραμπ έχει επισκεφθεί τρεις φορές το Τέξας μέσα σε ένα μήνα την περασμένη εβδομάδα βρέθηκε στην πολιτεία και ο αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς. Θα είναι όλα αυτά αρκετά για να διασωθεί ο Πάξτον; Το αποτέλεσμα μπορεί να κρίνει τον έλεγχο της Γερουσίας.

Αποχρώσεις του μοβ

Η κομψότητα Τάραντ, στην οποία υπάγεται το Φορτ Γουόρθ, βρίσκεται στο βόρειο Τέξας. Είναι η τρίτη

πολυπληθέστερη στην πολιτεία και αναπτύσσεται ραγδαία, ειδικά προς τα βόρεια, όπου βρίσκεται το τεράστιο διαμετακομιστικό κέντρο. Κοντά στο ξενοδοχείο μου βρίσκεται ένα μνημείο για τον Τζον Φ. Κένεντι, που πέρασε εδώ την τελευταία του βραδιά πριν δολοφονηθεί στο γειτονικό Ντάλας. Σε ένα βραβευμένο μπιστρό βρέθηκαν με δύο πρώην τοπικούς αξιωματούχους. Το μενού του εστιατορίου περιλαμβάνει λουκανικό από κουνέλι και κροταλιά.

«Η άκρα Δεξιά έχει καταλήξει να ελέγχει ασφυκτικά το Τέξας, κυρίως επειδή εύπορα άτομα έχουν τη δυνατότητα να δίνουν απεριόριστα ποσά σε πολιτικές εκστρατείες», λέει στην «Κ» ο Κεν Μπαρ, Δημοκρατικός πρώην δήμαρχος του Φορτ Γουόρθ.

Ο Ταλαρίκο, σύμφωνα με τον Μπαρ, «είναι εντυπωσιακός – ευ-

φραδής, ετοιμόλογος, με απήχηση πέραν της βάσης των Δημοκρατικών». Ο Πάξτον, από την άλλη, είναι «ανέντιμος» – και απρόθυμος να δώσει τη μάχη των ιδεών. Έχει, άλλωστε, αρνηθεί επανειλημμένες προσκλήσεις να αντιμετωπίσει τον Ταλαρίκο σε ντιμπέιτ.

Ο Μπαρ εξακολουθεί να θεωρεί αυτσαίντερ τον Δημοκρατικό υποψήφιο. Η ελπίδα του είναι ότι «πλησιάζουμε στη στιγμή που ο κόσμος θα πει “ως εδώ” με το χάος που ο Τραμπ προκαλεί στην Ουάσινγκτον. Το βλέπουμε και στο Οστιν (σ.σ.: την έδρα της πολιτειακής κυβέρνησης). Πλέον διαχέεται και στα δημοτικά συμβούλια, στις συναντήσεις των σχολικών επιτροπών».

Ο Ρεπουμπλικανός Γκλεν Γουίτλεϊ ήταν δικαστής της κομψότητας (county judge) –πρόκειται για

το ανώτατο αξίωμα– την περίοδο 2007-2022. Αυτές τις μέρες αισθάνεται όλο και πιο αποξενωμένος από το κόμμα του. «Ξέρετε, ο Ρεπουμπλικανός γερουσιαστής του Τέξας Τζον Κόρνιν είχε έτοιμη μια διακομματική λύση για το μεταναστευτικό πριν από τις εκλογές του 2024», σημειώνει. «Του είπαν να αποσύρει το νομοσχέδιο, γιατί ήταν σημαντικό το ζήτημα να παραμείνει στην πρώτη γραμμή στις εκλογές».

Ο Πιτ Γκέρντν, πρώην βουλευτής των Δημοκρατικών και πρώην υπουργός Στρατού διορισμένος από τον Τζορτζ Μπους τον Νεότερο, εκτιμά πως «τα χρήματα ενδεχομένως έχουν αρχίσει να έχουν αντίκτυπο». «Σφυροκοπούν τον Ταλαρίκο σε βαθμό που δεν έχω ξαναδεί». Σχεδόν κάθε μέρα βρίσκει στο γραμματοκιβώτιό του υλικό μαύρης διαφήμισης κατά

του Δημοκρατικού υποψηφίου, εξομολογείται στην «Κ».

Η μεταστροφή των Ισπανόφωνων

Οι Δημοκρατικοί συνειδητοποιούν το 2024 ότι δεν μπορούν να θεωρούν δεδομένη την υποστήριξη των Ισπανόφωνων στο Τέξας. Σύμφωνα με τα exit polls του 2024, ο Τραμπ κέρδισε τη συγκεκριμένη ομάδα λαμβάνοντας το 55% των ψήφων τους. Επικράτησε ακόμη και σε μέρη όπως η κομψότητα Στάρ, από τις φτωχότερες στις ΗΠΑ, στα σύνορα με το Μεξικό, με 98% ισπανόφωνο πληθυσμό. Αυτό συνέβη για πρώτη φορά από το 1892.

Εσχάτως η γонτεια του MAGA μοιάζει να έχει ξεθωριάσει: σε δημοσκοπήσεις της Ν+ Univision τον

περασμένο μήνα, το 70% των Ισπανόφωνων εξέφραζε αποδοκιμασία για τη διαχείριση της οικονομίας από τον Αμερικανό πρόεδρο. Η στροφή έχει, μάλιστα, θέσει σε κίνδυνο τα κέρδη σε έδρες στη Βουλή των Αντιπροσώπων που προσδοκούσαν οι Ρεπουμπλικανοί από την αμφιλεγόμενη περυσινή επανακάραξη των ορίων των εκλογικών περιφερειών. Βασικός λόγος είναι η πολιτική των μαζικών απελάσεων – και ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται. Ακούσαμε ιστορίες όπως αυτή του Μεξικανού κηπουρού που εργαζόταν στο Φορτ Γουόρθ εδώ και 25 χρόνια, πλήρωνε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, δεν είχε ποινικό μητρώο και ήταν στα πρόθυρα απόκτησης της υπηκοότητας. Υπό τον φόβο να απελαθεί και να αποχωρήσει τα παιδιά του, που γεννήθηκαν στις ΗΠΑ και είναι Αμερικανοί πολίτες, πήρε την οικογένειά του και έφυγαν για το Μεξικό.

«Αδυσώπητο κυνηγτό»

«Το ΕΛ Πάσο, από όπου κατάγομαι, ήταν στην πρώτη γραμμή» της μεταναστευτικής κρίσης, λέει στην «Κ» ο Λουίς Γκαλίντος, νομικός και μέλος της σχολικής επιτροπής της πόλης, που πέρασε στον έλεγχο της πολιτείας λόγω κακών επιδόσεων. «Κατέφθαναν πρόσφυγες από τη Βενεζουέλα και αλλού, περνούσαν τα σύνορα και κατασκήνωναν στο κέντρο της πόλης. Οι κάτοικοι ένιωθαν ότι είχαν αφεθεί να το αντιμετωπίσουν αυτό μόνοι τους. Και [οι Ρεπουμπλικανοί] το εκμεταλλεύθηκαν». Ωστόσο, ο Τραμπ δεν είχε κρύψει τα σχέδιά του – υποσχόταν προεκλογικά τη μεγαλύτερη εκστρατεία απελάσεων στα χρονικά. Δεν ήταν εμφανής ο κίνδυνος; Ο Γκαλίντος αναφέρει ότι έχουν υπάρξει πολλά κύματα μαζικών απελάσεων τα τελευταία 100 χρόνια. «Αυτό που δεν είχαμε ξαναδεί ήταν η μοχθηρία, η αδιαφορία για τα ανθρώπινα δικαιώματα... Έχει δοθεί το πράσινο φως, με τη σφραγίδα και του ανωτάτου δικαστηρίου, να κυνηγηθούν αδυσώπητα οι Μεξικανοί και άλλοι Λατινοαμερικανοί που βρίσκονται εδώ». Ούτε οι Δημοκρατικοί έχουν σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, σημειώνει η Ρόσα Ναβεχάρ, επιχειρηματίας και μέλος Δ.Σ. του Ισπανόφωνου Εμπορικού Επιμελητηρίου των ΗΠΑ. Αναδεικνύει, ωστόσο, την ευθύνη της ίδιας της κοινότητας για την πολιτική περιθωριοποίησή της: «Η προσέλευσή μας στις εκλογές στο Φορτ Γουόρθ είναι συνήθως κάτω από 10%. Αν ψηφίζαμε πιο μαζικά, θα υποχρεώναμε τους πάντες να ασχοληθούν μαζί μας».

Προεκλογική αφίσα του Τζέιμς Ταλαρίκο, στο Σαν Αντόνιο του Τέξας. Ο υποψήφιος των Δημοκρατικών για την έδρα στη Γερουσία δέχεται καθημερινά «σφυροκόπημα» από την καμπάνια του αντιπάλου του, γενικού εισαγγελέα της πολιτείας Κεν Πάξτον, ο οποίος μολονότι βαρύνεται με σειρά σκανδάλων, υπήρξε επιλογή του Τραμπ παρά τις εκκαλίσεις των Ρεπουμπλικανών στο Καπιτώλιο.

KENNY HOLSTON / THE NEW YORK TIMES

MAURICIO LIMA / THE NEW YORK TIMES

Πυροσβέστης μάχεται με τις φλόγες έπειτα από ρωσική επίθεση στο Χάρκοβο, στη βόρεια Ουκρανία, την προηγούμενη Δευτέρα. Το Κίεβο κάνει λόγο για ασφυκτικές πιέσεις από την Ουάσιγκτον και περιορισμούς στη βοήθεια που παρέιχαν έως τώρα οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών, την ώρα που η Μόσχα επιτυγχάνει σημαντικά πλήγματα ακόμη και στην περιοχή της ουκρανικής πρωτεύουσας.

Τα σκυλιά του ρεζερβουάρ

Το ρωσικό ντιτζελ δεν φτάνει για να πέσουν οι τιμές. Ποια είναι τα κίνητρα του Τραμπ για το ντιλ με τον Πούτιν;

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Δεν είναι η πρώτη φορά που μια εκλογική δοκιμασία του Ντόναλντ Τραμπ μεταφράζεται σε Οδό του Μαρτυρίου για τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι. Στις 25 Ιουλίου του 2019, λίγο πριν ξεκινήσει η εκστρατεία για τις προεδρικές εκλογές του 2020, ο Αμερικανός πρόεδρος τηλεφώνησε στον Ουκρανό ομόλογό του για να του «ζητήσει μια χάρη», όπως είπε: να συνεργαστεί με τον γενικό εισαγγελέα Ουίλιαμ Μπάρα και τον προσωπικό του δικηγόρο Ρούντι Τζουλιάνι ώστε να έρθουν στο φως στοιχεία για τις δοσοληψίες του Τζο Μπάιντεν και του γιου του Χάντερ με τον ουκρανικό ενεργειακό όμιλο Burisma. Η σκανδαλιστική συνομιλία διέρρευσε στις ΗΠΑ και έγινε αφορμή για την πρώτη παραπομπή του 45ου προέδρου από τη Βουλή των Αντιπροσώπων με το ερώτημα της καθαίρεσής. Ο Τραμπ δεν συγχώρησε ποτέ στον Ζελένσκι αυτό το κάζο, όπως έδειξε το πρωτοφανές πολιτικό λιντσάρισμα του Ουκρανού προέδρου μπροστά στις τηλεοπτικές κάμερες, μέσα στο Οβάλ Γραφείο, στις 28 Φεβρουαρίου του 2025.

Στροφή στη στροφή

Η **πρόθεση** του Τραμπ να επιβάλει μια λύση στο Ουκρανικό με όρους αποδεκτούς από τη Μόσχα έγινε σαφής στη συνάντησή του με τον Βλαντιμίρ Πούτιν στην Αλάσκα, στις 15 Αυγούστου του 2025. Παρ' όλα αυτά, οι ΗΠΑ συνέχισαν να στήριζαν την Ουκρανία, έστω κι αν μετέφεραν το οικονομικό βάρος στους ώμους των συμμάχων τους. Από τον Ιούλιο του 2025, το πρόγραμμα PURL επιτρέπει την αγορά αμερικανικών όπλων από τους Ευρωπαίους και τον Καναδά, ώστε να μεταφερθούν με διαδικασίες-εξπρές στο Κίεβο. Πολύτιμη είναι και η βοήθεια που παρέχουν στους Ουκρανούς οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες και το δορυφορικό δίκτυο του Ελον Μασκ, Starlink. Στις 18 Σεπτεμβρίου ο Αμερικανός πρόεδρος υπέγραψε νόμο που έφερε το όνομα του πρόσφατα εκλιπόντος Ρεπουμπλικανού γερουσιαστή Λίντσεϊ Γκράχαμ και επέβαλε νέες, αυστηρότερες κυρώσεις στη Ρωσία. Ωστόσο, η προοπτική βαριάς ήττας των Ρεπουμπλικανών στις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου για το Κογκρέσο λόγω (και) της εκτίναξης των τιμών των καυσίμων οδήγησαν τον Τραμπ σε μία ακόμη οβιδιακή μεταμόρφωση.

Την Παρασκευή 9 Οκτωβρίου, ο ειδικός απεσταλμένος του Λευκού

Οίκου Στιβ Γουίτκοφ φιλοξένησε στην ιδιωτική του λέσχη γκολφ, στο Μαϊάμι, ανώτερους αξιωματούχους της Ουκρανίας και των ισχυρότερων Ευρωπαίων συμμάχων της για τις προοπτικές της ειρηνευτικής διαδικασίας. Κάποια στιγμή, δέκοψε τις διαβουλεύσεις για να επικοινωνήσει με την Ουάσιγκτον και επέστρεψε κομίζοντας μια βόμβα: σε τηλεφωνική επικοινωνία του με τον Πούτιν, ο Τραμπ είχε συμφωνήσει να άρει τις κυρώσεις στις εξαγωγές ρωσικού πετρελαίου (για τις οποίες, μέχρι πρότινος, απειλούσε με δευτερογενείς κυρώσεις την Κίνα και την Ινδία), ώστε η Ρωσία να ρίξει το αμέσως προσεχές διάστημα στην αγορά γύρω στα 4 εκατομμύρια τόνους ντιτζελ. Μιλώντας σε δημοσιογράφους, την ίδια ημέρα, ο Αμερικανός πρόεδρος δεν έκρυψε το ψηφοθηρικό κίνητρο γι' αυτό το πισώπλατο χτύπημα στο Κίεβο: «Απόλυτη προτεραιότητά μου είναι να ρίξω τις τιμές για τους Αμερικανούς, ιδίως για τους αγρότες, τους κτηνοτρόφους και τους οδηγούς φορτηγών», είπε χαρακτηριστικά.

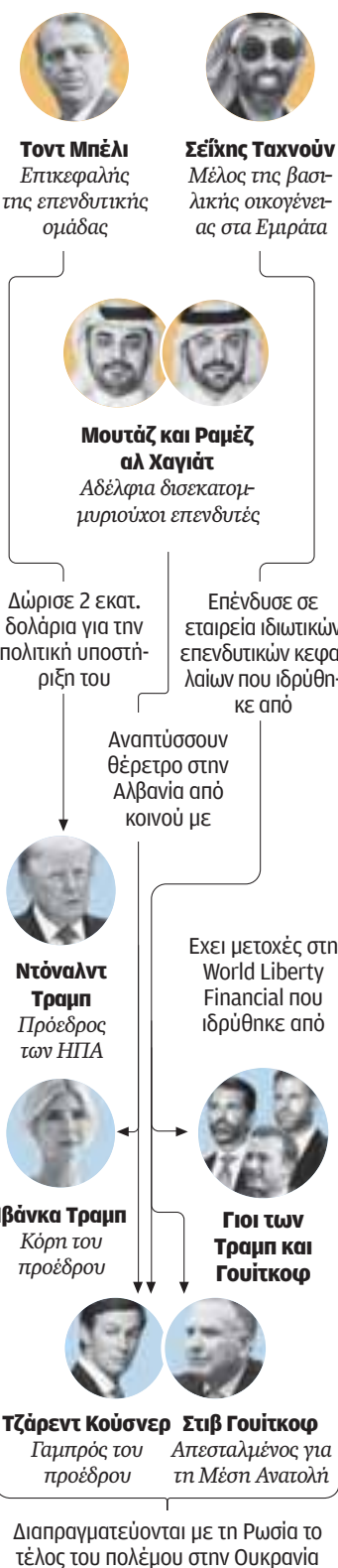
Ο εκβιασμός

Όπως έγραψαν οι New York Times, ο Γουίτκοφ και ο γαμπρός του Αμερικανού προέδρου, Τζάρεντ Κούσνερ, που ήταν παρών στις συνομιλίες, απείλησαν, εμμέσως πλην σαφώς, τους Ουκρανούς ότι αν δεν σταματούσαν να πλάνητουν ρωσικά διυλιστήρια, θα αντιμετώπιζαν περιορισμούς στην αμερικανική βοήθεια, ιδίως στον κρίσιμο τομέα των πληροφοριών. Η άρνηση του Ζελένσκι να υπακούσει φαίνεται ότι ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι του Τραμπ. «Θα μπορούσε να είχε τελειώσει αυτόν τον πόλεμο πολλές φορές, πάρα πολλές φορές, αλλά επιλέγει να μην το κάνει... Θα πρότεινα στους Ουκρανούς να βρουν έναν άλλο πρόεδρο, ο οποίος θα μπορεί να κλείσει συμφωνία», δήλωσε το περασμένο Σάββατο ο Αμερικανός πρόεδρος.

Την επομένη ανακοίνωσε μονομερώς «ενεργειακή εκκενρία», κάτι που ούτε το Κίεβο ούτε η Μόσχα επιβεβαίωσαν. Ο Ζελένσκι δήλωσε ότι ήταν έτοιμος να την εφαρμόσει, αρκεί να σταματούσε η Ρωσία τις επιθέσεις εναντίον των ενεργειακών της εγκαταστάσεων, αλλά ο Τραμπ ξεκαθάρισε ότι η υποτιθέμενη εκκενρία αφορούσε μόνο τα διυλιστήρια των δύο πλευρών. Όμως η Ουκρανία διαθέτει αυτή τη στιγμή μόνο ένα λειτουργικό διυλιστήριο, ενώ η Ρωσία γύρω

Επενδυτές στην αυλή του Λευκού Οίκου

Δεσμούς που διατηρούν πιθανοί επενδυτές της ρωσικής πετρελαϊκής Lukoil με τον πρόεδρο και την οικογένειά του

στα 33, κάτι που σημαίνει ότι η εκκενρία θα ήταν μια τεράστια ανακούφιση για τους Ρώσους (που έχουν χάσει το 20%-30% της παραγωγής τους από τα ουκρανικά πλήγματα), ενώ οι Ουκρανοί θα ήταν καταδικασμένοι να ξεπαιδιάσουν αυτόν τον χειμώνα, με το ενεργειακό τους δίκτυο να συνεχίζει να καταστρέφεται από τα ρωσικά όπλα.

Οι απειλές των Αμερικανών δεν έμειναν στο επίπεδο των δηλώσεων. Την Τρίτη και την Τετάρτη ο ρωσικός στρατός εξαπέλυσε δύο μεγάλης έκτασης πλήγματα στο Κίεβο, για τα οποία δεν υπήρξε καμία έγκαιρη ενημέρωση από τις αμερικανικές υπηρεσίες, όπως ανέφερε ο Ζελένσκι, ερμηνεύοντας το γεγονός ως μία ακόμη προσπάθεια άσκησης πίεσης από την Ουάσιγκτον. Από την Τρίτη το βράδυ, το Starlink και η στρατιωτική του εκδοχή Starshield, που ελέγχεται από το Πεντάγωνο, έθεσαν περιορισμούς στη χρήση τους από τον ουκρανικό στρατό, εξασθενίζοντας τις δυνατότητές του για πτήσεις drones και πλήγματα σε μεγάλο βάθος της ρωσικής επικράτειας. Ας σημειωθεί ότι ο Ελον Μασκ, ο οποίος τα έχει ξαναβρεί με τον Τραμπ και ρίχνει άφθονο χρήμα στον προεκλογικό αγώνα των Ρεπουμπλικανών, ταύτισκε με τον Αμερικανό πρόεδρο στην επίθεση εναντίον του Ζελένσκι, γράφοντας στην πλατφόρμα του X ότι «το έχει παρατραβήξει» και ότι «ήρθε η ώρα να φύγει» από την εξουσία.

Πληρώνει για το Ιράν

Αν και οι ουκρανικοί βομβαρδισμοί εναντίον των ρωσικών διυλιστηρίων ασφαλώς πιέζουν προς τα πάνω τις διεθνείς τιμές του πετρελαίου, όλοι οι σοβαροί αναλυτές αναγνωρίζουν ότι πολύ μεγαλύτερο ρόλο παίζει ο πόλεμος του Ιράν. Θα έλεγε κανείς ότι ο Ζελένσκι πληρώνει τα σπασμένα για τα ιρανικά αδιέξοδα του Τραμπ, αν ο Ουκρανός πρόεδρος δεν ήταν άξιος της μοίρας του. Με το που ξεκίνησε ο πόλεμος στον Κόλπο, έσπευσε να πλασαριστεί ως χρήσιμος εταίρος των Αμερικανών και των περιφερειακών τους συμμάχων. Οι μυστικές υπηρεσίες του συνεργάστηκαν με τις ισραηλινές για την αναχαίτιση των ιρανικών drones, ένα πεδίο στο οποίο η Ουκρανία έχει συσσωρεύσει τεράστια τεχνογνωσία, καθώς αντιμετωπίζει καθημερινά τέτοιου είδους αεροσκάφη του ρωσικού στρατού. Ο ίδιος ο Ζελένσκι περιόδευσε τον Μάρτιο σε Σαου-

δική Αραβία, Εμιράτα και Κατάρ, προσφέροντας ουκρανική βοήθεια στην αεράμυνά τους. Σήμερα αντιμετωπίζει και αυτός τη μοίρα όλων των «δεδομένων» που μετρούν το μπόι τους από τη σκιά τους σε λάθος ώρα.

Οι «επενδύσεις»

Πέραν του κυνισμού της, όμως, η τακτική του Τραμπ ελέγχεται για την προφανή αναποτελεσματικότητά της. Τα 4 εκατομμύρια τόνους ρωσικού ντιτζελ που προβλέπεται να μπουν στην αμερικανική και την παγκόσμια αγορά το επόμενο τρίμηνο δεν θα προλάβουν να έχουν επίπτωση στις αμερικανικές εκλογές, από τις οποίες μας χωρίζουν πλέον μόνο δύο εβδομάδες. Ούτως ή άλλως, η επίδρασή τους στην αμερικανική οικονομία θα είναι μικρή, αφού οι ΗΠΑ παράγουν κάθε μήνα γύρω στα 65 εκατ. τόνους. Αν υπάρχει κάποια λογική στην κίνηση του Τραμπ, ενδεχομένως να εντάσσεται σε μια γενικότερη στρατηγική οικονομικών συμφωνιών με τον Πούτιν πρότενη στους Γουίτκοφ και Κούσνερ, στις 5 Σεπτεμβρίου, την πώληση περιουσιακών στοιχείων του πετρελαϊκού γίγαντα Lukoil στο Νιου Τζέρσεϊ, στην Ευρώπη και στο Καμερούν. Το ενδιαφέρον του Τραμπ για επικερδή deal έπαιξε ρόλο στην απόφασή του να σπάσει τη διπλωματική καραντίνα, προσκαλώντας τον Ρώσο υπουργό Οικονομικών σε σύνοδο του G20, κάτι που θεωρήθηκε προπομπός για πρόσκληση του ίδιου του Πούτιν στη σύνοδο κορυφής της ομάδας, τον επόμενο Δεκέμβριο, στη Φλόριντα.

Πλιν της Ουκρανίας, μεγάλος ζημιωμένος από τη νέα στροφή Τραμπ είναι η Ευρώπη. Αφού αντικατέστησαν το φθινόφυσικό αέριο της Ρωσίας με το ακριβό, αμερικανικό LNG στο όνομα της ατλαντικής αλληλεγγύης, οι ηγέτες της μένουν εκτεθειμένοι απέναντι στους ψηφοφόρους τους, καθώς η Αμερική, που τους ώθησε να πυροβολήσουν τα πόδια τους, δεν έχει τώρα κανένα πρόβλημα να κάνει η ίδια business με τη Ρωσία. Κι αυτό, τη στιγμή που ξεκινάει στο Αμβούργο η δίκη ενός Ουκρανού αξιωματικού για την ανατίναξη των αγωγών NordStream στη Βαλτική, με την εισαγγελία να κατηγορεί ευθέως το ουκρανικό κράτος. Η συνέχεια αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον.

Και η Lukoil στο τραπέζι

Την πώληση περιουσιακών στοιχείων του πετρελαϊκού γίγαντα Lukoil στο Νιου Τζέρσεϊ, στην Ευρώπη και στο Καμερούν φέρεται να έχει προτείνει το Κρεμλίνο στους εκπροσώπους του Λευκού Οίκου, σύμφωνα με δημοσίευμα των New York Times.

Πιέσεις μέσω Ελον Μασκ

Την άρνηση του Ζελένσκι στην πρόταση της Ουάσιγκτον να σταματήσει το Κίεβο τις επιθέσεις εναντίον ενεργειακών μονάδων της Ρωσίας ακολούθησαν οι περιορισμοί στη χρήση του Starlink και της στρατιωτικής του εκδοχής Starshield από τον ουκρανικό στρατό.

Η Θέμις στην πίστα

Οι διαμάχες καλλιτεχνών δεν ξεκίνησαν με το σίριαλ Βίσην - Καρβέλα. Οι πολύκροτες δίκες του πενταγράμμου

Της **ΣΟΦΙΑΣ ΣΠΙΓΓΟΥ**

Πίσω από τραγούδια που έγιναν μεγάλες επιτυχίες και ταυτίστηκαν με φωνές που αγάπησε το κοινό, κρύβονται συχνά ιστορίες διεκδικήσεων, συγκρούσεων και δικαστικών αναμετρήσεων. Από τον «εμφύλιο» του 1984, όταν κορυφαίοι συνθέτες απαγόρευσαν στον Γιώργο Νταλάρα, στη Χαρούλα Αλεξίου και στη Δήμητρα Γαλάνη να ερμηνεύουν έργα τους, μέχρι τις δικαστικές διαμάχες για το «My Number One», το «Εσένα μόνο» της Καίτης Γαρμπή και τα «Ψέματα» του Κωνσταντίνου Αργυρού, το ερώτημα επανέρχεται: Ποιος αποφασίζει τελικά για την τύχη ενός τραγουδιού;

Οι υποθέσεις δεν έχουν όλες την ίδια νομική βάση. Άλλες αφορούν την πατρότητα μιας σύνθεσης, άλλες τη διαχείριση δικαιωμάτων που ανήκουν σε περισσότερους δημιουργούς και άλλες τη δυνατότητα απαγόρευσης μιας δημόσιας εκτέλεσης. Η πρόσφατη αντιπαράθεση του Νίκου Καρβέλα με την Άννα Βίσση επαναφέρει στο προσκήνιο τη λεπτή ισορροπία που υπάρχει ανάμεσα στο αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού και στα όρια που θέτει ο νόμος στην άσκηση του.

Στην προκειμένη περίπτωση, ο Νίκος Καρβέλας αποτελεί τον αποκλειστικό δημιουργό των περισσότερων τραγουδιών του ρεπερτορίου της Βίσην. Διαθέτει ένα σύνολο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τα οποία διακρίνονται σε περιουσιακά και ηθικά. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η επίκουρη καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ Άννα Δεσποτίδου, με ειδικευση στο δικαίο της πνευματικής ιδιοκτησίας, στην υπόθεση Καρβέλα - Βίσην το επίδικο αφορά ειδικότερα το περιουσιακό δικαίωμα της ζωτανής εκτέλεσης των έργων του και τη διαχείριση και την άσκηση του.

Ένας δημιουργός έχει τη δυνατότητα να αναθέσει τη διαχείριση συγκεκριμένων περιουσιακών εξουσιών σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης. Στην περίπτωση του Νίκου Καρβέλα, η διαχείριση και η προστασία του δικαιώματος δημόσιας εκτέλεσης των τραγουδιών του είχαν ανατεθεί στην «Αυτοδιαχείριση». Ωστόσο, όταν προέκυψε η διαφορά του με την τραγουδίστρια, αποφάσισε να ανακαλέσει ειδικά και μόνο την ανάθεση του περιουσιακού δικαιώματος της δημόσιας εκτέλεσης των έργων του και, μάλιστα, της «ζωτανής».

«Πρόκειται για αναθέσεις ορισμένου χρόνου, διάρκειας τριών ετών, οι οποίες ανανεώνονται. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα αποτελεί ότι μπορούν να ανακαλούνται ελεύθερα και μάλιστα ανατιολόγητα από τον εκάστοτε δημιουργό, εν όλω ή εν μέρει. Αν κάποιος δημιουργός αποφασίσει οποιαδήποτε στιγμή ότι επιθυμεί στο εξής συγκεκριμένο περιουσιακό του δικαίωμα να το ασκεί ατομικά, μπορεί να το κάνει», εξηγεί η κ. Δεσποτίδου, διευκρινίζοντας ότι η ανάκληση πρέπει να γίνει εγγράφως και παράγει έννομα αποτελέσματα τρεις μήνες μετά την υποβολή της.

Από όσα έχουν γίνει γνωστά έως σήμερα, ο μουσικοσυνθέτης δεν φέρεται να έχει απαγορεύσει στην ερμηνεύτρια να ερμηνεύει τα τραγούδια του, αλλά έχει επιλέξει να δώσει ο ίδιος την άδεια για κάτι τέτοιο, αντί του οργανισμού συλλογικής διαχείρισης, που το έκανε έως τώρα. Ωστόσο, μια μελλοντική άρνηση χορήγησης άδειας για ζωτανή εκτέλεση των τραγουδιών από τον δημιουργό μπορεί να προσβληθεί στο δικαστήριο. Όπως εξηγεί η κ. Δεσποτίδου, αυτό που θα εξεταστεί σε μια τέτοια περίπτωση είναι το εάν το απόλυτο και αποκλειστικό περιουσιακό δικαίωμα του μουσικοσυν-

θέτη ασκείται καταχρηστικά.

«Θα πρέπει να εξεταστεί αν ο τρόπος με τον οποίο ασκείται το εν λόγω δικαίωμα υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή ο οικονομικός σκοπός του δικαιώματος. Το γεγονός και μόνον ότι από την (πιθανολογούμενη) άρνηση του μουσικοσυνθέτη η ερμηνεύτρια ενδέχεται να υποστεί μεγάλη οικονομική ζημία δεν αρκεί. Εάν, ωστόσο, αποδειχθεί ότι η άρνηση προβάλλεται με μοναδικό (ή, έστω, με κύριο) σκοπό την πρόκληση βλάβης στο δικαίωμα της τελευταίας να ερμηνεύει τα τραγούδια του ενώπιον κοινού, τα πράγματα αλλάζουν», σημειώνει.

Συνεχίζοντας, δε, συμπληρώνει πως ένα ακόμη ζήτημα που θα μπορούσε ενδεχομένως να εξεταστεί είναι «εάν συντρέχει περίπτωση αντιφατικής συμπεριφοράς, ως ειδικότερη μορφή κατάχρησης, που αντιτίθεται στη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη της ερμηνεύτριας ότι η συνεργασία τους θα συνεχιστεί αδιάτακτα και στο μέλλον. Διότι, αν πράγματι από καμία συμπεριφορά ή πράξη του μουσικοσυνθέτη, στο πλαίσιο της σαραντάχρονης προηγηθείσας συνεργασίας τους, δεν δημιουργήθηκε στην καλλιτέχνηδα η εντύπωση (ή, έστω, η υπόνοια) ότι αυτός δεν ήταν ικανοποιημένος από τον τρόπο ερμηνείας των τραγουδιών του από την ίδια ή και από τη γενικότερη μεταξύ τους συνεργασία, η τωρινή απόφασή του συνιστά μία μη “εulόγως αναμενόμενη” ανατροπή».

Ένας ακόμη παράγοντας που ενδεχομένως θα συνυπολογιστεί –εφόσον η υπόθεση φτάσει στη δικαστική αίθουσα– είναι και το ποσοστό του ρεπερτορίου της τραγουδίστριας που καταλαμβάνουν τα τραγούδια του μουσικοσυνθέτη. «Στο μέτρο που το ρεπερτόριο της γνω-

στής ερμηνεύτριας συνίσταται σχεδόν καθ' ολοκληρίαν (γίνεται λόγος για ποσοστό που αγγίζει το 85%-90%!) σε τραγούδια του μέχρι πρότινος στενού συνεργάτη της, οι πρακτικές συνέπειες μιας “απαγόρευσης” εις βάρος της δύναται να είναι καταστροφικές για την καριέρα της. Εξάλλου, υπάρχει και το δικαίωμα του ερμηνευτή-εκτελεστή καλλιτέχνη να επικοινωνεί με το κοινό του, ένα δικαίωμα “ιερό”, το οποίο απορρέει από το θεμελιώδες δικαίωμα της προσωπικότητας».

1984

Συνθέτες εναντίον Νταλάρα, Αλεξίου, Γαλάνη

Απρίλιος του 1984. Λίγες ημέρες πριν από την προγραμματισμένη έναρξη των παραστάσεων του Γιώργου Νταλάρα και της Χαρούλας Αλεξίου στο θέατρο Τέντα, ξεσπά «πόλεμος». Στο ένα στρατόπεδο βρίσκονται η Ένωση Μουσικοσυνθετών Στιχοσυργών Ελλάδος (ΕΜΣΕ) και η Ένωση Τραγουδιστών Ελλάδος (ΕΤΕ), ενώ στην άλλη πλευρά η νεοσύστατη Ένωση Δημοσίων Ελληνικού Τραγουδιού (ΕΔΕΤ). Θρυαλλίδα αποτέλεσε ένα υπό διαβούλευση νομοσχέδιο –ψηφίστηκε δέκα χρόνια αργότερα– για τα πνευματικά δικαιώματα, το οποίο προέβλεπε την εισπραχθείσας συγγενικών δικαιωμάτων από τους ερμηνευτές για την εκτέλεση τραγουδιών στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα.

Η σύγκρουση έλαβε προσωπικές διαστάσεις όταν 88 δημιουργοί της ΕΔΕΤ αποφάσισαν να απαγορεύσουν στον Γιώργο Νταλάρα, στη Χαρούλα Αλεξίου και στη Δήμητρα Γαλάνη, η οποία ήταν πρόεδρος της Ένωσης Τραγουδιστών Ελλάδος, να ερμηνεύουν τραγούδια τους. Στο κείμενο της απαγόρευσης γίνεται λόγος για «αχαριστία, απρέπεια και έλλειψη ήθους», με αφορμή τη στάση των τριών καλλιτε-

χνών στη διαμάχη για τα συγγενικά δικαιώματα.

Τα ονόματα που βρίσκονται πίσω από την απόφαση είναι βαριά: Μάνος Χατζιδάκις, Μίκης Θεοδωράκης, Σταύρος Ξαρχάκος, Σταύρος Κουγιουμτζής, Γιάννης Σπανός και πολλοί ακόμη συνθέτες. Οι δημόσιες δηλώσεις οξύνουν το κλίμα, η έναρξη των παραστάσεων καθυστερεί και το ζήτημα παίρνει πλέον τον δρόμο της Δικαιοσύνης.

Στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, οι δημιουργοί της ΕΔΕΤ δικάζονται στα ασφαλιστικά μέτρα. Η δικαστική κρίση δίνει προτεραιότητα στο περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα των δημιουργών πάνω στα έργα τους, δεχόμενη ότι η δημόσια εκτέλεση δεν μπορεί να πραγματοποιείται χωρίς την απαιτούμενη συναίνεσή τους. Ορισμένοι συνθέτες διαφοροποιήθηκαν από την απαγόρευση και δήλωσαν ότι επέτρεπαν στους ερμηνευτές να τραγουδούν τα έργα τους. Η σύγκρουση συνεχίστηκε μέχρι τον Ιούνιο του ίδιου έτους, όταν η ΕΔΕΤ αποφάσισε τελικά να άρει την απαγόρευση.

1999

Λατέρνα, φτώχεια και αντιδικία

Το 1999, πέντε γνωστά τραγούδια από τις ταινίες «Λατέρνα, φτώχεια και φιλότιμο» και «Λατέρνα, φτώχεια και γαρύφαλλο» έγιναν αντικείμενο δικαστικής διαμάχης. Το «Γαρύφαλλο στ' αυτί», η «Φούστα κλαρωτή», το «Αντράς είμαι και το κέφι μου θα κάνω», το «Μέλι μέλι φίλα με και μη σε μέλει» και το «Αχ βρε παλιομσοφόρια» επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν σε θεατρικές παραστάσεις.

Παρ' ότι είχε επιτευχθεί συμφωνία με τη συνδικαϊούχο των στίχων για αμοιβή επί των ακαθάριστων εισπράξεων, ο δικαϊούχος της μουσικής αρνήθηκε να συναϊνεσει στη χρήση τους. Η ΑΕΙΠ δεν χορήγησε τελικά την άδεια και ο θεατρικός επιχειρηματίας που ετοιμάζε τις παραστά-

σεις προσέφυγε στη Δικαιοσύνη. Με την απόφαση 36247/1999, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε ότι, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, η άσκηση του ηθικού δικαιώματος ήταν καταχρηστική, καθώς απέκλειε την άλλη συνδικαϊούχο από την άσκηση των δικαιωμάτων της και προκαλούσε οικονομική ζημία.

2007

Δεύτερο πρόσωπο στο «My Number One»

Στις 21 Μαΐου 2005 η Ελλάδα κατέκτησε για πρώτη φορά την κορυφή της Eurovision με την Έλενα Παπαρίζου και το «My Number One». Η επιτυχία του τραγουδιού συνοδεύθηκε, ωστόσο, από μια πολυετή διαμάχη για την πατρότητα της μουσικής σύνθεσης.

Ο συνθέτης Μάνος Ψαλτάκης υποστήριξε ότι είχε παραδώσει στον Χρήστο Δάντη μουσικές συνθέσεις το 2004 και ότι μέρος ενός δικού του έργου χρησιμοποιήθηκε στο τραγούδι της Eurovision χωρίς την άδειά του. Το 2007 κατέθεσε αγωγή, ζητώντας να αναγνωριστούν τα δικαιώματά του και να του επιδικαστούν 300.000 ευρώ για ηθική βλάβη. Η υπόθεση πέρασε από όλες τις δικαστικές βαθμίδες, φτάνοντας μέχρι τον Αρειό Πάγο, που αναγνώρισε τον Ψαλτάκη ως δημιουργό του κομπίλε, ενώ σήμερα οι δύο πλευρές έχουν έρθει σε συνεννόηση και μοιράζονται τα δικαιώματα και τα έσοδα του τραγουδιού.

2011

Ο Αζέρος και η Γαρμπή

Σχεδόν δύο δεκαετίες αργότερα, μια διαφορετική διαμάχη έφερε στο επίκεντρο το «Εσένα μόνο» της Καίτης Γαρμπή. Το τραγούδι κυκλοφόρησε το 2003, όμως ο Αζέρος συνθέτης Έλνταρ Μανσούροφ υποστήριξε ότι η μουσική του είχε βασιστεί στο έργο του «Μπαγιατίλάρ», που είχε δημιουργήσει το 1989.

Η υπόθεση εξετάστηκε από τα ελληνικά δικαστήρια και η πραγματογνωμοσύνη εντόπισε εκτεταμένες ομοιότητες στη μελωδία και στη δομή των δύο συνθέσεων. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο έκρινε ότι το «Εσένα μόνο» αποτελούσε, σε ποσοστό άνω του 50%, ανακατασκευή του αρχικού έργου και επιδίκασε στον δημιουργό 50.000 ευρώ για ηθική βλάβη. Παράλληλα, επιδίκασε ποσά που είχαν προκύψει από την οικονομική εκμετάλλευση του τραγουδιού.

Με την απόφαση 1787/2022, ο Αρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναιρέσης του Έλνταρ συνθέτη, επικυρώνοντας τις προηγούμενες δικαστικές κρίσεις και καταδεικνύοντας πως η τροποποίηση μιας σύνθεσης δεν αποκλείει αυτομάτως την προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων, όταν διατηρούνται ουσιώδη στοιχεία του αρχικού έργου.

2026

Τα «Ψέματα» του Αργυρού

Στα δικαστήρια παραμένει και η υπόθεση για τα «Ψέματα» του Κωνσταντίνου Αργυρού. Ο μουσικοσυνθέτης Γιάννης Πετρίδης, που διεκδικεί δικαιώματα επί του τραγουδιού, δεν πέτυχε την προσωρινή απαγόρευση της εκτέλεσής του. Τα ασφαλιστικά μέτρα κατά του τραγουδιστή και της Panik Records απορρίφθηκαν, ενώ η κύρια αγωγή συζητήθηκε τον Σεπτέμβριο και αναμένεται πλέον η απόφαση.

«Ιερό» δικαίωμα

«Υπάρχει και το δικαίωμα του ερμηνευτή-εκτελεστή καλλιτέχνη να επικοινωνεί με το κοινό του, ένα δικαίωμα “ιερό”, το οποίο απορρέει από το θεμελιώδες δικαίωμα της προσωπικότητας», εξηγεί η Άννα Δεσποτίδου, καθηγήτρια Νομικής στο ΑΠΘ.

Τι θα κρίνει το δικαστήριο

Στην περίπτωση άρνησης χορήγησης άδειας για ζωτανή εκτέλεση τραγουδιών από τον Νίκο Καρβέλα, το δικαστήριο θα εξετάσει εάν το απόλυτο και αποκλειστικό περιουσιακό δικαίωμα του μουσικοσυνθέτη ασκείται καταχρηστικά.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
1,00%

Χ.Α.
2,1%

0,52%

-4,75%

-5,37%

3,13%

3,13%

10,66%

0,30%

ΤΡΑΠΕΖΟΨΑΛΛΗΛΟΙ

Χρυσές αποζημιώσεις μέσω VRS

Τα Σχέδια Εθελούσιας Αποχώρησης (VRS) του 2026 έφεραν αποζημιώσεις-ρεκόρ, με το σχέδιο της cdbBank να φθάνει έως τις 350 χιλιάδες ευρώ. Eurobank και Alpha Bank Κύπρου προσέφεραν επίσης πακέτα άνω των 200 χιλιάδων, ενώ τα σχέδια περιλάμβαναν και πρόσθετα ωφελήματα. Για πρώτη φορά ξεπερνούν τα σχέδια το όριο των 200 χιλιάδων ευρώ, που για πολλά χρόνια το θεωρούσαν ως «ταβάνι». **Σελ. 3**

ALPHA BANK

ΕΛΛΑΔΑ

Μισθοί 16 ετών για αγορά σπιτιού 70 τ.μ.

Μισθούς 16 ετών απαιτεί η αγορά νεόδμητου διαμερίσματος 70 τ.μ. στην Αθήνα, η οποία είναι η τρίτη ακριβότερη αγορά της Ευρώπης σε σχέση με τα εισοδήματα των κατοίκων της, σύμφωνα με έρευνα της Deloitte. Η τιμή πώλησης ξεπερνάει τις 4.300 ευρώ/τ.μ., ενώ πέρυσι απαιτούνταν μισθοί 15,3 χρόνων. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,99%	-0,11%
Γερμανία	3,44%	-0,05%
Γαλλία	4,78%	-0,08%
Ιταλία	4,47%	-0,11%
Ισπανία	4,01%	-0,10%
Ιρλανδία	3,53%	-0,08%
Ελλάδα	4,29%	-0,22%
Ην. Βασίλειο	5,38%	-0,06%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμος χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Θετική
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Ο χάρτης της ακρίβειας στην Κύπρο την τετραετία

Στο κάδρο μεταφορές, στέγαση, ενέργεια και καύσιμα, που προσέδωσαν τη μεγαλύτερη βαρύτητα στον πληθωρισμό

Τέσσερα χρόνια ακρίβειας συμπληρώνουν οι καταναλωτές, με τις τιμές σε ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών να καταγράφουν αυξητικές τάσεις, επιβαρύνοντας ολοένα και περισσότερο το κόστος διαβίωσης. Οι συνεχείς ανατιμήσεις

ροκανίζουν το εισόδημα των νοικοκυριών, περιορίζοντας την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και δυσχεραίνοντας ολοένα και περισσότερο την κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών. Παρά τις περιο-

γράφκαν σε ορισμένες κατηγορίες, οι νέες ανατιμήσεις σε τομείς όπως οι μεταφορές, η στέγαση, η ηλεκτρική ενέργεια και τα καύσιμα επιβαρύνουν σημαντικά τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Ειδικότερα, η κατηγορία των μεταφορών πα-

ρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση τιμών το 2026 με ποσοστό 11,87%, έναντι -0,97% το 2025, ενώ η κατηγορία της στέγασης, κατέγραψε ετήσια αύξηση τιμών 9,63% τον Σεπτέμβριο του 2026. Έντονες ανατιμήσεις καταγράφηκαν και στα τρόφιμα,

υποδηλώνοντας ότι εντείνονται οι πιέσεις στο καλάθι της νοικοκυράς. Στον αντίποδα, τη μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή κατέγραψε η κατηγορία της ένδυσης και υπόδησης, ενώ σε σταθερή πορεία κινείται η κατηγορία της υγείας. **Σελ. 4**

Χέρια «made in China»

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης φέρνει την ανθρωπότητα όλο και πιο κοντά στο να αντιμετωπίσει μία από τις πλέον σύνθετες προκλήσεις στη ρομποτική: τη δημιουργία μηχανικών χεριών με ανθρώπινη επιδεξιότητα. Η Κίνα επικειρεί σήμερα να ηγηθεί αυτής της τεχνολογικής μεταμόρφωσης και να αποκτήσει την πρωτοκαθεδρία σε μία αγορά ανθρωποειδών ρομπότ. **Σελ. 11**

ΕΡΕΥΝΑ

Αυξάνεται η σημασία των ESG

Επτά στις 10 επιχειρήσεις παρακολουθούν συστηματικά την πιστωτική τους πολιτική, ενώ 8 στις 10 ελέγχουν στενά το πιστωτικό τους χαρτοφυλάκιο. Το 76% σχεδιάζει να επενδύσει σε εφαρμογές διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου την επόμενη τριετία, σύμφωνα με έρευνα της ICAP CRIF. **Σελ. 5**

ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΣΗ

Νέο σχέδιο στα σκαριά

Θα επανέλθουν από το 2027 οι επιχορηγήσεις για την ηλεκτροκίνηση με νέο σχέδιο που θα προκληθεί στις αρχές του έτους. Οι χορηγίες αναμένεται να είναι πιο στοχευμένες, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και ομάδων δικαιούχων, ενώ η αγορά προσφέρει πλέον περισσότερες επιλογές στους ενδιαφερόμενους. **Σελ. 6**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Τα καύσιμα στην Κύπρο

Γιατί είναι φθηνότερα τα καύσιμα στην Κύπρο; Το ερώτημα ακούγεται ολοένα και συχνότερα στην Ελλάδα, μαζί με την υποψία ότι κάτι περίεργο συμβαίνει με τα ελληνικά διυλιστήρια, ότι πωλούν το ίδιο καύσιμο φθηνότερα στην Κύπρο από όσο στην εγχώρια αγορά.

Πρώτα απ' όλα, πράγματι κάποιες κατηγορίες καυσίμων πωλούνται στην Κύπρο φθηνότερα από όσο στην Ελλάδα. Δεν συμβαίνει, ωστόσο, σε όλα τα είδη καυσίμων. Το πετρέλαιο θέρμανσης, για παράδειγμα, τιμολογείται προς 1,679 το λίτρο στην Κύπρο και τώρα συζητούν, στο πλαίσιο της ψήφισής του νέου προϋπολογισμού, να μειωθεί ο

ειδικός φόρος κατανάλωσης σε 0,021 ευρώ/λίτρο από 0,074 που είναι σήμερα. Και πάλι θα διαμορφωθεί μια τιμή πάνω από το 1,60, τη στιγμή που στην Ελλάδα με την επιδότηση η μέση τιμή του πετρελαίου θέρμανσης διαμορφώνεται κάτω από το 1,55 ευρώ/λίτρο. Και ως παραμένει ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στο 0,23 ευρώ/λίτρο. Η επιδότηση υπερκαλύπτει οποιαδήποτε μείωση φόρου.

Στα υπόλοιπα καύσιμα, η Κύπρος είναι όντως φθηνότερη. Όχι επειδή τα διυλιστήρια πωλούν σε αυτήν φθηνότερα. Μία είναι η τιμή που βγαίνει το καύσιμο από τα διυλιστήρια προς κάθε αγοραστή και διαμορφώνεται σε

συνδυασμό με τις χρηματιστηριακές τιμές. Αλλά και εδώ οφείλεται στο διαφορετικό επίπεδο φόρων, που σχεδόν όλοι διαμορ-

Μία είναι η τιμή που βγαίνει το καύσιμο από τα διυλιστήρια προς κάθε αγοραστή.

φώθηκαν την περίοδο των μνημονίων. Ο ελληνικός ΦΠΑ από το 19% το 2010 ανέβηκε σταδιακά στο 24% το 2016. Στην Κύπρο του ενός μνημονίου ο ΦΠΑ βρίσκεται στο 18%. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στην αμόλυβδη

βενζίνη στην Ελλάδα άρχισε να ανεβαίνει μετά το 2010, με τελευταία αύξηση στο 0,70 ευρώ ανά λίτρο, που αποφασίσθηκε το 2017. Στην Κύπρο βρίσκεται στο 0,429 ευρώ το λίτρο.

Είναι σαφές ότι όλα είναι θέμα επιλογών, του μείγματος φόρων και της προτεραιοποίησης δαπανών. Η χτυπημένη από τη χρεοκοπία Ελλάδα χρειάστηκε τρία προγράμματα στήριξης για να ορθοποδήσει. Η Κύπρος κατάφερε να βγει από την κρίση με ένα. Τα μέτρα που απαιτήθηκαν για την Ελλάδα ήταν πολύ περισσότερα, το ίδιο και ζημιά που προκλήθηκε. Το ξίλωμά τους μετά το τέλος των προγραμμάτων δεν μπορούσε να γίνει μεμιάς.

Γίνεται σταδιακά. Πρώτα μειώθηκαν φόροι που μπορούσαν να φέρουν άμεση ώθηση στην ανάπτυξη, μετά άρχισαν να ενισχύονται τα εισοδήματα προκειμένου να καλυφθεί το τεράστιο κενό που είχε δημιουργηθεί από την υπόλοιπη Ευρώπη. Στη συνέχεια ήρθαν η ενεργειακή κρίση και η ακρίβεια, που έφεραν νέες πιέσεις. Η σύγκριση με την Κύπρο ανοίγει μια χρήσιμη συζήτηση. Αν μειωθεί ο φόρος, πώς θα καλυφθεί το δημοσιονομικό κενό. Ποια θα είναι τα ισοδύναμα μέτρα. Κάθε μείωση φόρου έχει κόστος. Αν κρίνεται ότι πρέπει να μειωθεί, χρειάζεται να εξηγηθεί καθαρά και ποιος θα πληρώσει τον λογαριασμό.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η παγίδα που δεν απέφυγε ο Μάκης

Ο υπουργός Οικονομικών για ακόμη μία φορά δεν απέφυγε την παγίδα και έσπευσε να πανηγυρίσει για τη δήθεν ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας. Αφορμή αυτή τη φορά στάθηκε η έκθεση «World Economic Outlook» του Οκτωβρίου 2026 για τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας. Αξίζει να υπενθυμίσουμε για ακόμη μία φορά ότι η ανθεκτικότητα δεν ταυτίζεται με την ανάπτυξη. Η ανάπτυξη δείχνει πόσο γρήγορα τρέχει μια οικονομία με καλό καιρό. Η ανθεκτικότητα, όμως, δείχνει αν θα παραμένεις όρθιος όταν έρθει η κακοκαιρία. Και η Κύπρος δεν είναι ανθεκτική οικονομία. Έχει δομική εξάρτηση από λίγους κλάδους, την υψηλότερη ενεργειακή εξάρτηση στην Ε.Ε., χρηματοοικονομική ευαλωτότητα και επίμονο εξωτερικό έλλειμμα με υπερβολική εξάρτηση από τον τουρισμό. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο που ο διοικητής της ΚΤΚ είπε πρόσφατα ότι η πρόκληση δεν είναι απλώς να διατηρήσουμε τη δημοσιονομική σταθερότητα, αλλά να τη μετατρέψουμε σε ανταγωνιστικότητα, παραγωγικότητα και ανθεκτικότητα.

● ● ● ●

Η κυβέρνηση μόλις μπήκε στα δύσκολα

Σύμφωνα με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, δεν νοείται μεταρρύθμιση χωρίς τον δεύτερο πυλώνα και άρα η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση, για την οποία έγινε εκτενής συζήτηση το προηγούμενο διάστημα, δεν θα εξαντληθεί στον πρώτο πυλώνα. Σε μια προσπάθεια να ανοίξουν τη συζήτηση, οι συνδικαλιστές ανέφεραν ότι υπάρχουν κοινοβουλευτικά κόμματα που στηρίζουν αυτή τη θέση. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η πρωτοβουλία του υπουργού Εργασίας να εγκαινιάσει τη σχετική συζήτηση, η οποία θα διεξαχθεί στις 29 του τρέχοντος μηνός. Το πρόβλημα, ωστόσο, είναι σύνθετο αφού οι συνδικαλιστές ξεκαθαρίζουν ότι δεν θα συνααινέσουν σε μεταρρύθμιση χωρίς δεύτερο πυλώνα, ενώ οι εργοδότες αναμένεται να αντιδράσουν έντονα

Το ευρωπαϊκό δράμα του προϋπολογισμού βρίσκεται σε εξέλιξη εν μέσω ενεργειακής και πολιτικής κρίσης.

σε οποιαδήποτε απόπειρα αύξησης του εργατικού κόστους, σε μια περίοδο ήδη υψηλού ενεργειακού κόστους. Η κυβέρνηση μόλις μπήκε στα δύσκολα.

● ● ● ●

Η συμφωνία που δεν θα γινόταν χωρίς την ΕΤΥΚ

Καταλυτική και ουσιαστική υπήρξε η παρέμβαση της ΕΤΥΚ στην ολοκλήρωση της συναλλαγής μεταξύ της cdbbank και της Τράπεζας Κύπρου. Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας, η συναλλαγή δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί εάν δεν επιτυγχάνονταν οι στόχοι για το σχέδιο εθελούσιας εξόδου των εργαζομένων. Εκεί που όλα έδειχναν να οδηγούνται σε τέλμα, καθώς οι στόχοι ήταν αδύνατο να επιτευχθούν, ήρθε η παρέμ-

βαση της συντεχνίας για να δώσει τη λύση. Όχι μόνο προώθησε την αύξηση του ανώτατου ποσού του σχεδίου εθελούσιας εξόδου στις €350 χιλ., καταγράφοντας νέο ρεκόρ, αλλά όταν διαπιστώθηκε ότι ούτε αυτή η αναπροσαρμογή θα επέτρεπε την ολοκλήρωση της συναλλαγής, άσκησε πίεση προς την Τράπεζα Κύπρου να αποδεχθεί επιπλέον υπαλλήλους, παρά την αρχική της άρνηση. Με άλλα λόγια, η συναλλαγή αυτή δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την ΕΤΥΚ.

● ● ● ●

Η τέλεια καταιγίδα

Το Πολυτετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2028-2034 εξελίσσεται όπως αναμενόταν, στο κλασικό ευρωπαϊκό δράμα του προϋπολογισμού. Πρόκειται για τον

7ετή προϋπολογισμό της Ε.Ε., από τον οποίο χρηματοδοτούνται τα πάντα (π.χ. αγρότες, συνολική, Erasmus κτλ.). Λόγω των σημαντικών εκλογών του 2027, επιδιώκεται η επίτευξη συμφωνίας εντός του 2026, κάτι ωστόσο εξαιρετικά δύσκολο. Σύμφωνα με την Ιρλανδική Προεδρία, ο συνολικός προϋπολογισμός θα ανέλθει σε €1,622 τρις., μειωμένος κατά €159 δισ. σε σχέση με την πρόταση της Κομισιόν. Η αντιπαράθεση έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο, που δεν υπάρχει καν συμφωνία για το αν η πρόταση είναι αυξημένη ή μειωμένη σε σχέση με το σημερινό πλαίσιο. Ακόμη και έτσι, η Γερμανία και οι δορυφόροι της δεν αποδέχονται ούτε την ιρλανδική πρόταση, παρότι θεωρείται ήδη μειωμένη και ανεπαρκής. Η λύση βρίσκεται στη συνεννόηση Γαλλίας-Γερμανίας, δυστυχώς όμως η πρώτη βρίσκεται σε δημοσιονομική

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αναδιάρθρωση χρέους

Αναδιάρθρωση χρέους καλείται η τροποποίηση μιας υφιστάμενης δανειακής υποχρέωσης με μια νέα σύμ-

βαση/συμφωνία με νέους αναθεωρημένους όρους, προϋποθέσεις και χρονοδιαγράμματα. Κατά την αναδιάρθρωση, επέρχεται ουσιαστικά μια συμφωνημένη ρύθμιση των υφιστάμενων υποχρεώσεων του οφειλέτη που αφορά το κεφάλαιο δανεισμού ή/και το επιτόκιο δανεισμού ή/και τη χρονική περίοδο αποπληρωμής.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

κρίση και η δεύτερη κυβερνάται από έναν καγκελάριο πολιτικά απομονωμένο και αποδυναμωμένο.

● ● ● ●

Τα κλιματικά σενάρια δείχνουν το προφανές

Την περίοδο 2004-2022, το φτωχότερο 20% των νοικοκυριών στην Κύπρο κατέγραψε απώλεια εισοδήματος κατά 9%, που μεταφράζεται σε ετήσια μείωση της τάξης των €1.000-€1.500. Με βάση τα κλιματικά σενάρια, οι μελλοντικές απώλειες εισοδήματος στην Κύπρο μπορούν να αγγίξουν το 54% - ποσοστό υπερδιπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Η εξέλιξη αυτή αναδεικνύει την έντονη κλιματική ευαλωτότητα της χώρας μας. Η ευαλωτότητα αυτή συνδέεται άμεσα με την ενεργειακή εξάρτηση της Κύπρου, η οποία βρίσκεται σε πρωτόγνωρα επίπεδα, καθιστώντας την οικονομία ευάλωτη και κάθε άλλο παρά ανθεκτική, όπως αναδείξαμε και πιο πάνω.

Της **MATINAZ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Ενα νέο οικοσύστημα επιχειρήσεων με επίκεντρο την ανάπτυξη διαστημικών τεχνολογιών διαμορφώνεται σταδιακά στην Ελλάδα. Καθοριστικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια αναμένεται να διαδραματίσει το νέο εθνικό διαστημικό πρόγραμμα Hellas Space 2.0, το οποίο βρίσκεται υπό σχεδιασμό και φιλοδοξεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον ελληνικών και ευρωπαϊκών εταιρειών τεχνολογίας.

Το πρόγραμμα προβλέπει χρηματοδότηση ύψους 350 εκατ. ευρώ, με στόχο την ενίσχυση της εγχώριας τεχνολογίας και την ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών στον τομέα του Διαστήματος. Σύμφωνα με το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, το επόμενο διάστημα αναμένεται να προκληθεί σειρά διαγωνισμών, ανοίγοντας τον δρόμο για νέες συνεργασίες και επιχειρηματικές ευκαιρίες στον κλάδο.

Το νέο πρόγραμμα αποτελεί το επόμενο βήμα προς αυτή την κα-

Το εθνικό διαστημικό πρόγραμμα Hellas Space 2.0 στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών στον τομέα του Διαστήματος.

τεύθυνση, καθώς είχε προηγηθεί η πρώτη εθνική χρηματοδότηση, με στόχο να αποκτήσει η Ελλάδα παρουσία στο Διάστημα μέσω της αποστολής μικροδορυφόρων.

Εκτοτε έχει διανυθεί σημαντική απόσταση, η οποία αποτυπώνεται και στην απόφαση των ICYE και Open Cosmos να επεκτείνουν το αποτύπωμά τους στη χώρα. «Βρήκαν πρόσφορο έδαφος και έτυχαν θερμής υποδοχής», σημείωσε ο υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης Δημήτρης Πα-

«Καύσιμα» 350 εκατ. για το Διάστημα

Ενα νέο οικοσύστημα επιχειρήσεων με επίκεντρο την ανάπτυξη διαστημικών τεχνολογιών διαμορφώνεται σταδιακά στην Ελλάδα

Η **Open Cosmos** έχει ανακοινώσει τη δημιουργία νέου εργοστασίου με δυνατότητα κατασκευής μικροδορυφόρων, ενώ η ICYE σχεδιάζει να αναπτύξει παραγωγική δυναμικότητα έως και 150 μικροδορυφόρων τον χρόνο.

παστεργίου κατά τη χθεσινή συνέντευξη Τύπου.

Όπως ανέφερε, πριν ακόμη ανακοινωθεί το Space 2.0, η Open Cosmos γνωστοποίησε τη δημιουργία νέου εργοστασίου με δυνατότητα κατασκευής μικροδορυφόρων σε ετήσια βάση, ενώ η ICYE σχεδιάζει να αναπτύξει παραγωγική δυναμικότητα έως και 150 μικροδορυφόρων τον χρόνο.

Αυτές οι κινήσεις, πέρα από τις νέες θέσεις εργασίας που αναμένεται να δημιουργήσουν, κυρίως για νέους επιστήμονες, συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που ενισχύει την καινοτομία και την τεχνολογία στον διαστημικό τομέα.

Την περασμένη εβδομάδα ο υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης, μαζί με εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ESA), ανέλυσε τους στόχους της νέας χρηματοδότησης, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο θα προκληθούν οι διαγωνισμοί.

«Προσδοκούμε ακόμη μεγαλύτερη συμμετοχή από ελληνικές αλλά και ευρωπαϊκές εταιρείες, δεδομένου ότι υπάρχει ως υποχρέωση το 50% της παραγωγής να πραγματοποιείται εντός ελληνικών συνόρων», σημείωσε ο κ. Παπαστεργίου.

Στις εξελίξεις αυτές έρχεται να προστεθεί και η πρώτη επανδρωμένη ελληνική αποστολή στο Διάστημα, στην οποία θα συμμετάσχει ο Έλληνας αστροναύτης Αδριανός Γολέμης. Ο ίδιος έχει ξεκινήσει την προετοιμασία για την αποστολή Vast-PAM-1, η οποία προγραμματίζεται για τον Ιούλιο του 2027.

Η ελληνική συμμετοχή στην επανδρωμένη αποστολή εντάσσεται σε έναν ευρύτερο εθνικό σχεδιασμό για το Διάστημα με την Εθνική Στρατηγική Διαστήματος με ορίζοντα το 2035. Να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) και υλοποιείται σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ESA) και το Ελληνικό Κέντρο Διαστήματος.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ο πληθωρισμός και η ακρίβεια έχουν αναμφισβήτητα αυξητικές τάσεις, αλλά οι απολαβές των τραπεζοϋπαλλήλων που αποχωρούν από τις τράπεζες φαίνεται να απορροφούν μεγάλο μέρος αυτών των αυξήσεων. Τον τελευταίο χρόνο παρατηρήθηκε να σπάει κατά πολύ το φράγμα των 200.000 ευρώ ανώτατης αφορολόγητης αποζημίωσης στις τράπεζες, με αποκορύφωμα το Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης (VRS) της cdbBank. Συγκεκριμένα, για να προχωρήσει η απορρόφηση των καλών δανείων και των καταθέσεων της cdbBank από την Τράπεζα Κύπρου (BOC), απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να προχωρήσει η πρώτη σε Σχέδιο VRS. Έτσι και έγινε, με την ολοκλήρωση της πράξης να γίνεται όπως έγραψε η «Κ» την προηγούμενη εβδομάδα και όσοι πάτησαν το κουμπί φαίνεται πως πήραν «γερό» πακέτο χρηματικών απολαβών. Σχετική εγκύκλιος της ΕΤΥΚ επιβεβαιώνει το πλουσιοπάροχο πακέτο, αναφέροντας πως, με τις παρεμβάσεις της, πέτυχε τη σημαντική βελτίωση του Σχεδίου Πρόωρης Εθελοντικής Αφυσίτησης

Για την περίοδο 2025-2026, οι οκτώ τράπεζες-μέλη του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου έχουν στο δυναμικό τους 6.250 εργαζομένους, σε 155 καταστήματα και είχαν σε λειτουργία 321 ΑΤΜ.

και το Σχέδιο που τελικά προσφέρθηκε ήταν πολύ πιο ελκυστικό από το αρχικό, με σημαντικά αυξημένες αποζημιώσεις, φθάνοντας μέχρι και 350 χιλιάδες ευρώ. Οι 350 χιλιάδες ευρώ το καθιστούν φυσικά, ως το πιο γενναιοδωρο σχέδιο που προσφέρθηκε ποτέ, τάση που ξεκίνησαν άλλες δύο τράπεζες εντός του 2026. Ο λόγος για τις δύο συστημικές, Eurobank και Alpha Bank, όπου και οι δύο μπορεί να μην έφτασαν στα 350 χιλ. ευρώ αποζημιώσεων, αλλά ξεπέρασαν τις 200 χιλιάδες ευρώ που μέχρι «χθες» θεωρούνταν το «ταβάνι» των αποζημιώσεων σε τρα-

πεζικούς υπαλλήλους και για συμμετοχή σε Σχέδια VRS. Σημειωτέο πως, οι τράπεζες έχουν λάβει από τον έφορο Φορολογίας έγκριση για τα Σχέδια να είναι αφορολόγητες οι 200 χιλιάδες ευρώ, άρα, πληροφόρηση ασφαλώς δεν υπάρχει, ωστόσο το λογικό είναι οτιδήποτε ποσό προκύπτει πάνω από τις 200 χιλιάδες ευρώ να φορολογείται. Στο αμέσως προηγούμενο διάστημα, εντός Ιουλίου «έτρεξε» η Alpha Bank Κύπρου Σχέδιο VRS, ως απότοκο της απορρόφησης της Astrobank. Είχε θέσει ως ανώτατο ποσό αποχώρησης

τα 225 χιλιάδες ευρώ, ποσό που μέχρι «προχθές» ακουγόταν πολύ. Πέραν των 225 χιλιάδων που είχε τεθεί ωστόσο ως «ταβάνι», υπήρξε και «έξτρα» μόνους αποχώρησης για πρόσωπα της Alpha Bank Κύπρου που εργάζονταν σε Πάφο, Αμμόχωστο και Λάρνακα. Τον Μάρτιο του 2026 η Eurobank «έτρεξε» Σχέδιο που ανέφερε πως, το εφάπαξ ποσό αποζημίωσης που θα καταβαλλόταν στους εργαζομένους δεν θα υπόκειτο σε φόρο εισοδήματος, εφόσον δεν θα υπερέβαινε το ποσό των 200 χιλιάδων ευρώ, όπως προβλέπεται εξάλλου από την ισχύουσα φο-

ρολογική νομοθεσία, ενώ και σε αυτό το Σχέδιο υπήρξαν περιπτώσεις που ξεπέρασαν το παραπάνω χρηματικό ποσό. Όπως έγινε γνωστό, η τράπεζα έβαλε 10% μπόνους σε όποιον λάμβανε το Σχέδιο, άρα όποιος μπορούσε να λάβει το ανώτατο των 200 χιλιάδων ευρώ αποζημίωσης, το ποσό αυτομάτως γινόταν 220 χιλιάδες ευρώ. Και φορολογούνταν οι 20 χιλιάδες ευρώ. Να σημειωθεί ότι και τα 3 Σχέδια, πέραν της χρηματικής αποζημίωσης, περιλάμβαναν επίσης πρόνοιες για τη συνέχιση ορισμένων ωφελημάτων μετά την αποχώρηση.

Έφτασαν 6.250 υπάλληλοι

Για την περίοδο 2025-2026, οι οκτώ τράπεζες-μέλη του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου έχουν στο δυναμικό τους 6.250 εργαζομένους, σε 155 καταστήματα και είχαν σε λειτουργία 321 ΑΤΜ. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου, η Eurobank Ltd έχει τον μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων, με 2.450 πρόσωπα, ενώ διαθέτει 59 καταστήματα και 156 ΑΤΜ. Η Τράπεζα Κύπρου έχει 2.447 εργαζομένους, 56 καταστήματα και 132 ΑΤΜ, ενώ η τρίτη συστημική, η Alpha Bank Κύπρου είχε στο δυναμικό της 746 άτομα, λειτουργεί 25 καταστήματα και διαθέτει 26 ΑΤΜ. Να σημειωθεί πως, οι αριθμοί και των τριών τραπεζών μπορεί να είναι ελαφρώς διαφοροποιημένοι, καθώς τα στοιχεία αυτά ήταν αμέσως μετά το VRS της Eurobank, άρα και να μην είναι 100% ενημερωμένα, ενώ ήταν και πριν τα VRS της Alpha Bank Κύπρου και της cdbBank, που αλλάζει τους αριθμούς της Τράπεζας Κύπρου. Η Τράπεζα Κύπρου θα απορροφήσει 50-60 άτομα προσωπικού από τη cdbBank, βάσει της συμφωνίας, δηλαδή άτομα που δεν πάτησαν το κουμπί αποχώρησης. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Κύπρου) έχει στο δυναμικό της 143 άτομα, διαθέτει δύο καταστήματα και τέσσερα ΑΤΜ. Η Ancofia Bank απασχολεί 138 εργαζομένους και λειτουργεί τρία καταστήματα, δίχως ΑΤΜ, ενώ η cdbBank φαίνεται πως εργοδοτούσε 133 πρόσωπα και έχει δύο καταστήματα. Η Société Générale Bank εργοδοτεί 113 άτομα, έχει τρία καταστήματα και τρία ΑΤΜ, ενώ ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης απασχολεί 83 εργαζομένους και διαθέτει πέντε καταστήματα. Τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για τον αριθμό των υπαλλήλων στις τράπεζες της Κύπρου καταγράφουν 12.853 εργαζομένους το 2012, 11.142 το 2013, 10.957 το 2014, 10.983 το 2015, 10.663 υπαλλήλους για το 2016 και 10.632 για το 2017. Το 2018 μειώθηκαν στους 8.946, το 2019 έφτασαν 8.554 και το 2020 μειώθηκαν περαιτέρω στους 8.347. Το 2021 ήταν 8.072, το 2022 έγινε «γερή» μείωση και έφτασαν τους 6.766, το 2023 ήταν 6.530, το 2024 ήταν 6.608 και το 2025 η ΕΚΤ λέει πως εργοδοτούνταν στην Κύπρο 6.349 τραπεζικοί υπάλληλοι.

Οι τράπεζες έχουν λάβει από τον έφορο Φορολογίας έγκριση για τα Σχέδια να είναι αφορολόγητες οι 200 χιλιάδες ευρώ, άρα, οποιοδήποτε ποσό προκύπτει πάνω από τις 200 χιλιάδες ευρώ, φορολογείται.

ECONOMIST
ENTERPRISE

22nd Annual Cyprus Summit

A strategic gateway for regional co-operation

Geopolitics – Growth – Investment

November 9th -10th 2026 | The Landmark Nicosia

In collaboration with

European Parliament
Office in Cyprus

Economist Enterprise Events
for south-east Europe

The Great Sea Interconnector: Much more than a cable

Joan Hoey
Europe consultant
EIU

Harris Georgiades
Chairman, Clerides Institute
fmr minister of finance
Government of Cyprus

Michalis Katrinis
Member
of the Hellenic Parliament
PASOK – Kinima Allagis Party

Kyriakos Kenevezos
Former minister
of education and culture
Adjunct lecturer
European University Cyprus

Constantinos Filis
Director
Institute of International Affairs
Associate professor
American College of Greece

www.hazliseconomist.com | www.22ndcyprussummit.economist.com

Platinum sponsor

Premium gold sponsor

Premium energy sponsor

Gold sponsors

Bronze sponsor

Communication sponsor

Official airline carrier

Telecommunications provider

Logistics supplier

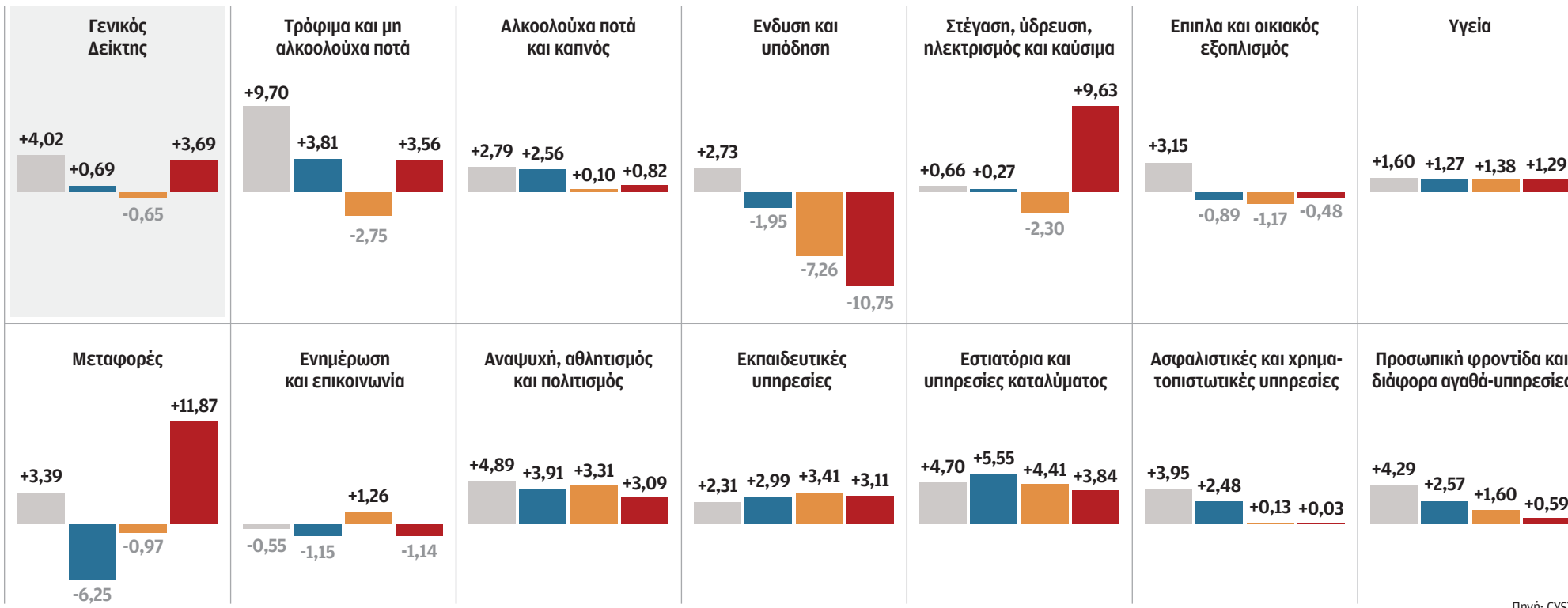
Contributor

Supported by

Supporters

Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή τιμών ανά Σεπτέμβριο

■ Σεπτ. 2023 (%)
■ Σεπτ. 2024 (%)
■ Σεπτ. 2025 (%)
■ Σεπτ. 2026 (%)

Πηγή: CYPSTAT

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Ανοδική πορεία ακολουθούν αρκετές βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών που συνδέονται άμεσα με την καθημερινότητα των πολιτών την τελευταία τετραετία, με αποτέλεσμα να ροκανίζεται ολόένα και περισσότερο ο προϋπολογισμός των νοικοκυριών. Με τις μεγαλύτερες ετήσιες αυξήσεις τιμών να εντοπίζονται στις μεταφορές, στη στέγαση, την ενέργεια και τα καύσιμα, καταδεικνύεται ότι ο πληθωρισμός καλά κρατεί και τα νοικοκυριά να χάνουν συνεχώς την αγοραστική τους δύναμη. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, από το 2023 διανύουμε μια τετραετία ακρίβειας, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στο καλάθι της νοικοκυράς αλλά επεκτείνεται και σε σημαντικές υπηρεσίες. Σύμφωνα με τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, το 2023 οι τιμές αυξάνονταν με σχετικό υψηλό ρυθμό (+4,02%), ενώ το 2024 ο ετήσιος πληθωρισμός επιβραδύνθηκε σημαντικά (+0,69%). Ακολουθώντας, το 2025 καταγράφηκε μείωση του γενικού δείκτη σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2024 (-0,65%), ενώ φέτος ο πληθωρισμός επανήλθε σε υψηλό επίπεδο (+3,69%). Αυτό που προκαλεί προβληματισμό και προκύπτει από τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας είναι το γεγονός ότι πέραν από ορισμένες μειώσεις στην ένδυση και υπόδηση, στα έπιπλα και στον οικιακό εξοπλισμό, καθώς και στην ενημέρωση και επικοινωνία, οι υπόλοιπες κατηγορίες ακολουθούν αυξητική πορεία. Η σημαντικότερη διαπίστωση είναι ότι η αποκλιμάκωση που είχε παρατηρηθεί έως το 2025 δεν συνεχίστηκε ομοιόμορφα το 2026 και ως εκ τούτου η άνοδος του γενικού δείκτη και οι έντονες αυξήσεις σε βασικές κατηγορίες δείχνουν ότι το κόστος ζωής εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό ζήτημα για τους καταναλωτές.

Επανεμφάνιση πληθωρισμού

Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή κατέγραψε ετήσια αύξηση 4,02% τον Σεπτέμβριο του 2023, η οποία περιορίστηκε στο 0,69% τον Σεπτέμβριο του 2024. Τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώ-

Ποια αγαθά και υπηρεσίες «τρώνε» το εισόδημα των νοικοκυριών

Οι μεταφορές, η στέγαση, η ενέργεια και τα καύσιμα κατέγραψαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις την τελευταία τετραετία

θηκε αρνητική μεταβολή 0,65%, ενώ τον Σεπτέμβριο του 2026 ο δείκτης αυξήθηκε κατά 3,69% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν την επανεμφάνιση σημαντικών πληθωριστικών πιέσεων μετά την περίοδο αποκλιμάκωσης. Ωστόσο, η αύξηση του πληθωρισμού δεν σημαίνει ότι όλες οι κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών ακολούθησαν

Οι αυξήσεις τιμών στην εκπαίδευση και στην εστίαση, σε συνδυασμό με τη σταθερή άνοδο στην υγεία, καταδεικνύουν ότι οι πιέσεις δεν περιορίζονται μόνο στα αγαθά αλλά επεκτείνονται και σε υπηρεσίες.

την ίδια πορεία. Προκειμένου να αποτυπώσουμε την πορεία των τιμών την τελευταία τετραετία, εξετάζουμε την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή που καταγράφηκε τον Σεπτέμβριο κάθε έτους, από το 2023 έως και τον φετινό Σεπτέμβριο, σε βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών.

Οι κατηγορίες και η ανάλυση

Η κατηγορία των μεταφορών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη θετική ετήσια μεταβολή το 2026, με ποσοστό 11,87%, έναντι -0,97% το 2025 και -6,25% το 2024. Η

απότομη αυτή μεταβολή τον φετινό Σεπτέμβριο, υποδηλώνει σημαντική ανατίμηση σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2025. Εξάλλου, η εξέλιξη των τιμών στις μεταφορές έχει ιδιαίτερη σημασία για τα νοικοκυριά, καθώς συνδέεται με δαπάνες όπως η χρήση ιδιωτικών οχημάτων, τα καύσιμα και άλλες υπηρεσίες μετακίνησης. Παράλληλα, οι αυξήσεις στο κόστος μεταφοράς μπορούν να επηρεάσουν έμμεσα το κόστος διανομής και διάθεσης προϊόντων στην αγορά. Παράλληλα, η κατηγορία που περιλαμβάνει τη στέγαση, την ύδρευση, τον ηλεκτρισμό, το φυσικό αέριο και τα άλλα καύσιμα κατέγραψε ετήσια αύξηση 9,63% τον Σεπτέμβριο του 2026. Πρόκειται για έντονη μεταβολή σε σχέση με τη μείωση 2,30% που είχε σημειωθεί το 2025. Η αύξηση των σχετικών δαπανών περιορίζει το διαθέσιμο εισόδημα για άλλες καταναλωτικές ανάγκες και μπορεί να εντείνει την οικονομική πίεση, κυρίως στα νοικοκυριά με χαμηλότερα εισοδήματα. Την ίδια ώρα, από τα στοιχεία παρατηρείται επιστροφή των ανατιμήσεων στα τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά από τον Σεπτέμβριο του 2023 μέχρι τον Σεπτέμβριο φέτος. Ειδικότερα, τα τρόφιμα και τα μη αλκοολούχα ποτά παρουσίασαν έντονη αύξηση 9,70% τον Σεπτέμβριο του 2023 και μικρότερη αύξηση 3,81% το 2024. Το 2025 καταγράφηκε μείωση 2,75%, η οποία όμως ακολουθήθηκε από νέα αύξηση 3,56% τον Σεπτέμβριο φέτος. Η μεταβολή αυτή υποδηλώνει ότι οι πιέσεις στις τιμές των τροφι-

μων επανήλθαν, επιβαρύνοντας εκ νέου τις καθημερινές αγορές των καταναλωτών. Το καλάθι της νοικοκυράς αποτελεί βασικό μέρος των οικογενειακών δαπανών και ως εκ τούτου οι αυξήσεις του μπορούν να επηρεάσουν δυσανάλογα τα νοικοκυριά που διαθέτουν μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους για την κάλυψη βασικών αναγκών.

Στον αντίποδα, τη μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή κατέγραψε η κατηγορία της ένδυσης και υπόδησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία από τον Σεπτέμβριο του 2023, η ένδυση και η υπόδηση παρουσίασαν συνεχή επιδείνωση της ετήσιας μεταβολής από +2,73% το 2023 σε -1,95% το 2024, -7,26% το 2025 και -10,75% το 2026. Η τελευταία τιμή τον Σεπτέμβριο φέτος αποτελεί τη μεγαλύτερη αρνητική ετήσια μεταβολή μεταξύ των κατηγοριών του πίνακα.

Πάνω και οι υπηρεσίες

Οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες κατέγραψαν ετήσιες αυξήσεις 2,31% το 2023, 2,99% το 2024, 3,41% το 2025 και 3,11% το 2026. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, παρότι ο ρυθμός αύξησης υποχώρησε ελαφρώς το τελευταίο έτος, οι τιμές εξακολουθούν να αυξάνονται. Αντίστοιχα, τα εστιατόρια και οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος παρουσίασαν αυξήσεις 4,70%, 5,55%, 4,41% και 3,84%, αντίστοιχα. Στις δύο κατηγορίες παρατηρείται επιβράδυνση του πληθωρισμού μετά το 2024 ή το 2025, χωρίς όμως επιστροφή σε αρνητικές ετήσιες μεταβολές. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος των

συγκεκριμένων υπηρεσιών εξακολουθεί να αυξάνεται, αν και με βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με ορισμένα προηγούμενα έτη.

Αξιοσημείωτη σταθερότητα παρουσιάζει η κατηγορία της υγείας, με ετήσιες αυξήσεις 1,60% το 2023, 1,27% το 2024, 1,38% το 2025 και 1,29% το 2026. Οι μεταβολές παραμένουν σε σχετικά περιορισμένο εύρος, γεγονός που υποδηλώνει απουσία έντονων δι-

Οι μειώσεις στις κατηγορίες της ένδυσης και υπόδησης, στα έπιπλα και στον οικιακό εξοπλισμό, καθώς και στην ενημέρωση και επικοινωνία αποτελούν την εξαίρεση στη γενικότερη ανοδική τάση.

ακυμάνσεων στον συνολικό δείκτη της κατηγορίας. Ωστόσο, η σταθερή αύξηση των τιμών μπορεί να επιβαρύνει σταδιακά τα νοικοκυριά, ιδιαίτερα εκείνα με συχνές ανάγκες ιατρικής περίθαλψης. Αξίζει να διευκρινίσουμε ότι η συνολική εικόνα δεν σημαίνει ότι όλες οι επιμέρους υπηρεσίες υγείας ή τα φάρμακα αυξήθηκαν με τον ίδιο ρυθμό.

Από την άλλη, η κατηγορία της προσωπικής φροντίδας, της κοινωνικής προστασίας και των διάφορων αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασε συνεχή επιβράδυνση

του ετήσιου πληθωρισμού, από 4,29% το 2023 σε 2,57% το 2024, 1,60% το 2025 και 0,59% το 2026. Αντίστοιχα, οι ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες εμφάνισαν πτώση του ρυθμού αύξησης από 3,95% το 2023 σε μόλις 0,03% το 2026. Οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν ότι οι τιμές στις συγκεκριμένες κατηγορίες αυξάνονται πλέον με πολύ βραδύτερο ρυθμό. Ωστόσο, η επιβράδυνση δεν συνεπάγεται απαραίτητα μείωση των τιμών ή υποχώρηση του συνολικού κόστους που αντιμειοτώνουν οι καταναλωτές. Σε ό,τι αφορά τις υπόλοιπες κατηγορίες καταγράφεται αντιφατική εικόνα την τετραετία. Πιο συγκεκριμένα, στα αλκοολούχα ποτά και τον καπνό καταγράφηκε σχετικά περιορισμένη αύξηση 0,82% το 2026, ενώ στα έπιπλα, στον οικιακό εξοπλισμό και στη συντήρηση κατοικιών σημειώθηκε μείωση 0,48%. Η ενημέρωση και επικοινωνία παρουσίασε επίσης αρνητική μεταβολή 1,14%, ενώ η αναψυχή, ο αθλητισμός και ο πολιτισμός κατέγραψαν αύξηση 3,09%. Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι οι πληθωριστικές πιέσεις δεν κατανέμονται ομοιόμορφα στην οικονομία. Ενώ ορισμένες κατηγορίες συνεχίζουν να ακριβαίνουν, άλλες εμφανίζουν σχετική σταθερότητα και κάποιες καταγράφουν μειώσεις. Το μόνο βέβαιο είναι ότι η άνοδος του Γενικού Δείκτη Τιμών και οι έντονες αυξήσεις σε βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών καταδεικνύουν ότι το κόστος ζωής εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση για τους καταναλωτές. Παρά τις περιόδους αποκλιμάκωσης που καταγράφηκαν σε ορισμένες κατηγορίες, οι νέες ανατιμήσεις σε τομείς όπως οι μεταφορές, η στέγαση, η ηλεκτρική ενέργεια και τα καύσιμα επιβαρύνουν σημαντικά τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Την ίδια ώρα, οι αυξήσεις σε αγαθά και υπηρεσίες που συνδέονται με τις καθημερινές ανάγκες περιορίζουν τη περιθώρια δαπανών των νοικοκυριών, καθιστώντας τη διαχείριση του διαθέσιμου εισοδήματος ολόένα πιο απαιτητική. Η εξέλιξη αυτή αναδεικνύει ότι, ακόμη και όταν οι τιμές σε ορισμένες κατηγορίες υποχωρούν, η συνολική πίεση στο κόστος διαβίωσης παραμένει αισθητή.

Ο πληθωρισμός δεν πέρασε στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο αυξημένος πληθωρισμός στην Ευρώπη, που προκαλείται από τις υψηλές τιμές της ενέργειας, δεν έχει ακόμη μεταδοθεί ευρύτερα στην οικονομία, σύμφωνα με την πρόδεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Κριστίν Λαγκάρντ. Οι αξιωματούχοι της ΕΚΤ προσηλώνουν να προσδιορίσουν «σε ποιο βαθμό οι έμμεσες επιπτώσεις διαχέονται στην οικονομία και να εξετάσουν πώς μπορούμε καλύτερα να προβλέψουμε αν εμφανίζονται δευτερογενείς επιπτώσεις», δήλωσε σε εκδήλωση του CNN στην Μπανγκόκ, όπου βρίσκεται για να συμμετάσχει στην ετήσια συνάντηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. «Δεν παρατηρούμε ακόμη τίποτα τέτοιο,

αλλά πρέπει να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί, ώστε να εντοπίσουμε τα μικρά σημάδια και τους δείκτες τέτοιων δευτερογενών επιπτώσεων», δήλωσε η Λαγκάρντ χθες. Η ΕΚΤ έχει αυξήσει τα επιτόκια δύο φορές για να αντιμετωπίσει την επιτάχυνση του πληθωρισμού, η οποία ξαναζωντανεύει μνήμες από το προηγούμενο πληθωριστικό σοκ μετά την πανδημία και την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου του επικεφαλής οικονομολόγου Φίλιπ Λέιν, υποστηρίζουν ότι οι μισθολογικές απαιτήσεις δεν καταγράφουν την ίδια αυξητική τάση με την τότε περίοδο και ότι οι πλη-

«Η νομισματική πολιτική μας εξαρτάται από τα δεδομένα και καθορίζεται σε κάθε συνεδρίαση ξεχωριστά», ανέφερε η Λαγκάρντ.

Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, ώστε να εντοπίσουμε τα μικρά σημάδια και τους δείκτες δευτερογενών επιπτώσεων, λέει η Κριστίν Λαγκάρντ.

θωριστικές προοπτικές παραμένουν σταθερές, αλλά την ίδια ώρα έχουν πλήρη επίγνωση ότι η κατάσταση μπορεί να αλλάξει γρήγορα.

Οι οικονομολόγοι και οι επενδυτές προβλέπουν ότι θα υπάρξει

μία ακόμη αύξηση τον Δεκέμβριο, όταν οι νέες προβλέψεις θα δείξουν πώς οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή θα επηρεάσουν την ανάπτυξη και τον πληθωρισμό μέχρι και το 2028. Μέχρι τότε, ενδέχεται να υπάρχει μεγαλύτερη σαφήνεια σχετικά με τους κινδύνους μετάδοσης της δημοσιονομικής κρίσης που διαμορφώνεται στη Γαλλία. Οι επενδυτές έχουν προχωρήσει σε μαζικές πωλήσεις των κρατικών ομολόγων της χώρας τις τελευταίες εβδομάδες, εν μέσω ανησυχιών ότι η χώρα θα δυσκολευτεί να μειώσει το τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα της, ενώ η αύξηση των αποδόσεων επιπλέον και άλλες χρεωμένες χώρες

της Ευρωζώνης. Ερωτηθείσα για τις προοπτικές αύξησης των επιτοκίων, η Λαγκάρντ παρέμεινε πιστή στη συνήθη ρητορική της, τονίζοντας ότι η ΕΚΤ βρίσκεται σε «καλή θέση» και υιοθετεί «μετρική στάση». «Η νομισματική πολιτική μας εξαρτάται από τα δεδομένα και καθορίζεται σε κάθε συνεδρίαση ξεχωριστά», ανέφερε. «Θα εξετάζουμε πολύ προσεκτικά όλα τα δεδομένα που θα συλλέγονται. Θα εστιάζουμε στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%, ο οποίος, παρεμπιπτόντως, εξακολουθεί να είναι εφικτός προς το παρόν». Η ΕΚΤ «θα είναι εξαιρετικά προσεκτική» όσον αφορά αυτό τον στόχο για τον πληθωρισμό, προσέθεσε.

Ανεβαίνει το ESG στις επιχειρήσεις

Σημαντικά τα ευρήματα της έρευνας «Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου των Κυπριακών Επιχειρήσεων»

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Σε ένα περιβάλλον που κατακλύζεται από οικονομικές προκλήσεις, με συνθήκες αγοράς που ολοένα αλλάζουν και μεγάλες απαιτήσεις ως προς τη διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων, η αποτελεσματική πιστωτική πολιτική αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τις επιχειρήσεις. Μέσα από την έρευνα ICAP CRIF, αναδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο οι κυπριακές επιχειρήσεις αξιολογούν τους πελάτες τους, διαχειρίζονται τις καθυστερήσεις πληρωμών και προσαρμόζουν την πολιτική τους απέναντι στους κινδύνους της αγοράς, έρευνα που παρουσιάστηκε από τον Σέρκο Κουγιουμτζιάν, εκτελεστικό διευθυντή Πωλήσεων και Επιχειρηματικής Ανάπτυξης του Ομίλου ICAP CRIF στο 3ο Credit Risk & Sustainability Conference.

Σύμφωνα με την έρευνα που έγινε σε 153 επιχειρήσεις και έχει στην κατοχή της η «Κ», εφτά στις δέκα επιχειρήσεις (70%) παρακολουθούν την τήρηση της πιστωτικής πολιτικής σε πολύ ή πάρα πολύ μεγάλο βαθμό. Παράλληλα, οι 6 σχεδόν στις 10 επιχειρήσεις (58%) δηλώνουν ότι διαθέτουν εγκεκριμένη και τεκμηριωμένη πιστωτική πολιτική, ενώ σε αντίστοιχα επίπεδα κινείται και ο καθορισμός πιστωτικών ορίων ανά πελάτη (50%), με μία στις 2 επιχειρήσεις να έχει υιοθετήσει τη συγκεκριμένη πρακτική. Σύμφωνα με τον κ. Κουγιουμτζιάν, η αναθεώρηση της πιστωτικής πολιτικής τουλάχιστον σε ετήσια βάση εμφανίζει χαμηλότερη διείσδυση και από

αυτό συμπεραίνουμε ότι αρκετές επιχειρήσεις προχωρούν σε επικαιροποίηση της πολιτικής τους, μόνο όταν προκύπτουν ουσιαστικές αλλαγές στο επιχειρηματικό περιβάλλον, ή στο πελατολόγιό τους.

Η πρακτική με τη μεγαλύτερη εφαρμογή είναι η συνεχής παρακολούθηση του πιστωτικού χαρτοφυλακίου, καθώς πάνω από 8

Εφτά στις δέκα επιχειρήσεις (70%) παρακολουθούν την τήρηση της πιστωτικής πολιτικής σε πολύ ή πάρα πολύ μεγάλο βαθμό.

στις 10 επιχειρήσεις (83%) σημείωσαν, σύμφωνα με την έρευνα, ότι την εφαρμόζουν σε πολύ ή πάρα πολύ μεγάλο βαθμό, αναδεικνύοντας την παρακολούθηση των ανοικτών υπολοίπων των πελατών ως το βασικότερο στοιχείο της πιστωτικής διαχείρισης. Η κύρια ευθύνη για τη διαμόρφωση και διαχείριση της πιστωτικής πολιτικής ανήκει στη Διοίκηση στο 47% των επιχειρήσεων και στην Οικονομική Διεύθυνση στο 37%. Το 13% αναφέρει το Τμήμα Πιστωτικού Ελέγχου και το 3% άλλη αρμόδια μονάδα ή πρόσωπο.

Σε πρώιμο στάδιο

Σύμφωνα με την έρευνα, για τον βαθμό ενσωμάτωσης των πρακτικών ESG στον πιστωτικό έλεγχο των επιχειρήσεων και τον εκτελεστικό διευθυντή

Η **ενσωμάτωση** πρακτικών ESG στον πιστωτικό έλεγχο των επιχειρήσεων παραμένει σχετικά περιορισμένη, αφού περίπου 6 στις 10 επιχειρήσεις τα αξιοποιούν ελάχιστα ή και καθόλου.

Πωλήσεων και Επιχειρηματικής Ανάπτυξης του Ομίλου, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ενσωμάτωση παραμένει σχετικά περιορισμένη, αφού περίπου 6 στις 10 επιχειρήσεις τα αξιοποιούν ελάχιστα ή και καθόλου. Συγκεκριμένα, το 44% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη κριτήρια ESG κατά την αξιολόγηση των πελατών του, ενώ ένα επιπλέον 17% τα ενσωματώνει μόνο σε μικρό βαθμό. Από την άλλη πλευρά, μόλις το 13% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι τα λαμβάνει υπόψη σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ 1 μία στις 4 επιχειρήσεις βρίσκεται σε ένα ενδιάμεσο στάδιο ενσωμάτωσης.

Πρόσθετα, 6 στις 10 επιχειρήσεις (59%) εκτιμά πως η σημασία των ESG κριτηρίων θα αυξηθεί πολύ ή πάρα πολύ τα επόμενα

χρόνια. «Επομένως, παρότι η υιοθέτησή τους παραμένει σήμερα περιορισμένη, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για έναν παράγοντα που θα αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα στο επιχειρηματικό περιβάλλον», σχολίασε επί τούτου ο κ. Κουγιουμτζιάν κατά την παρουσίαση της έρευνας. Επιπλέον, το 41% θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις με ισχυρές επιδόσεις ESG παρουσιάζουν χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο, ενώ το 36% πιστεύει ότι η αξιοποίηση ESG πληροφοριών μπορεί να βελτιώσει τη διαδίκασία του πιστωτικού ελέγχου.

Καμία μεταβολή

Κατά τα τελευταία δύο χρόνια, σύμφωνα με την έρευνα, το 41% των επιχειρήσεων δεν προχώρησε σε μεταβολή της πιστωτικής πολιτικής του. Το 23%

μείωσε τις παρεχόμενες πιστώσεις, το ίδιο ποσοστό μείωσε τον χρόνο πίστωσης, το 10% αύξησε τις πιστώσεις και το 3% αύξησε τον χρόνο πίστωσης.

Ως προς τις επισφάλειες σε σχέση με τις συνολικές πωλήσεις, στην έρευνα που έχει η «Κ» στη διάθεσή της, το 52% καταγράφει ποσοστό 1%, το 14% ποσοστό 2%, το 20% ποσοστό 3%, το 4% ποσοστό 4% και το 9% ποσοστό 5% και άνω. Συνολικά, το 66% εμφανίζει επισφάλειες έως 2% των πωλήσεων του. «Τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, καθώς για τη μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων οι επισφάλειες παραμένουν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα», σύμφωνα με τον εκτελεστικό διευθυντή Πωλήσεων και Επιχειρηματικής Ανάπτυξης του Ομίλου ICAP CRIF.

Η παρεχόμενη πίστωση διαμορφώνεται έως 30 ημέρες για το 35% των επιχειρήσεων και από 30 έως 60 ημέρες για το 42%. Το 19% παρέχει πίστωση 60 έως 90 ημερών, το 2% από 90 έως 120 ημέρες και το 2% πάνω από 120 ημέρες. Όσον αφορά τις εισπράξεις, οι 4 στις 10 επιχειρήσεις (39%) εισπράττουν τις απαιτήσεις τους εντός 30 έως 60 ημερών, ενώ περίπου οι 3 στις 10 (27%) επιχειρήσεις εισπράττουν μέσα σε διάστημα έως 30 ημερών.

Η επόμενη τριετία

Η έρευνα του Ομίλου καταδεικνύει και ποιες είναι οι στρατηγικές τους προτεραιότητες για την επόμενη τριετία. Όπως είπε και ο κ. Σέρκο Κουγιουμτζιάν στην ανάλυσή της,

η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων στρέφεται προς την αξιοποίηση της τεχνολογίας για τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, το 76% σχεδιάζει να επενδύσει σε εφαρμογές διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, καταγράφοντας το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των επιλογών. Παράλληλα, το 64% των επιχειρήσεων δίνει έμφαση στη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης και είσπραξης καθυστερήσεων. Σημαντική βαρύτητα αποδίδεται επίσης στον εμπλουτισμό και την ενημέρωση της βάσης δεδομένων πελατών, που συγκεντρώνει ποσοστό 45%, καθώς και στην εκπαίδευση του προσωπικού με 42%. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν πως η αποτελεσματική διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου προϋποθέτει τόσο αξιόπιστα δεδομένα όσο και κατάλληλα καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό.

Ως παράγοντα επιρροής του πιστωτικού κινδύνου, το 67% αναφέρει το ασαθές οικονομικό περιβάλλον, το 49% την αύξηση του κόστους, το 41% τη δυσκολία είσπραξης, το 34% την έλλειψη ρευστότητας και το 32% τον πόλεμο τιμών. Η δυσκολία χρηματοδότησης συγκεντρώνει 15%, το πολιτικό περιβάλλον 15%, οι φορολογικές αλλαγές 7% και το ύψος επισφαλειών 3%.

Τέλος, σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη, το 47% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι δεν χρησιμοποιεί εφαρμογές ΑΙ, το 47% ότι τις αξιοποιεί σε μικρό ή μέτριο βαθμό και περίπου το 5% σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό.

Η **ΑΚΑΔΗΜΙΑ** προσφέρει πολυεπιχειρησιακά και ενδοεπιχειρησιακά εκπαιδευτικά προγράμματα, coaching και συμβουλευτικές υπηρεσίες για την εκπαίδευση και ανάπτυξη προσωπικού. Παρέχει επίσης σύγχρονη και ασύγχρονη διδασκαστική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ηλεκτρονικών μαθημάτων (eLearning) και υποστηρίξη συστημάτων διαχείρισης μάθησης (LMS).

Βασικοί τομείς εκπαίδευσης:

- Στρατηγική, εμπειρία πελάτη και διαδικασίες
 - Ανθρώπινο Δυναμικό και Αναδιάρθρωση
 - Λογιστική, Χρηματοοικονομικά και Φορολογία
 - Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι, Νομική και Κανονιστική Συμμόρφωση
 - Πληροφορική και Τεχνολογία
 - Προσωπικές και Επαγγελματικές Δεξιότητες
- Τα προγράμματα μπορούν να προσφέρουν μονάδες Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (CPD) και είναι εγκεκριμένα από την ΑΝΑΔ, δίνοντας στους δικαιούχους τη δυνατότητα επικορήνησης.

Εκπαιδευτικά Προγράμματα Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2026

• **Συναλλαγές στον τομέα των ακινήτων: Οικονομικά, νομικά και φορολογικά θέματα**
Το σεμινάριο αφορά γενικότερα στις συναλλαγές που σχετίζονται με επενδύσεις στην ακίνητη ιδιοκτησία στην Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα, θα καλύψει τους σχετικούς ελέγχους δέουσας επιμέλειας, τους όρους συναλλαγής για συμβατική προστασία αλλά και θέματα άμεσης και έμμεσης φορολογίας.

• Πιστοποίηση Prosci® στη διαχείριση αλλαγών

Αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εισάγει για πρώτη φορά στην Κύπρο τη διεθνή αναγνωρισμένη μεθοδολογία διαχείρισης της αλλαγής Prosci®, σε συνδυασμό με το καινοτόμο εργαλείο Τεχνητής Νοημοσύνης, Kaifu. Θα προσφερθεί από έμπειρο εκπαιδευτή από το εξωτερικό και με την επιτυχή ολοκλήρωση του σεμιναρίου αλλά και των ενδοεπιχειρησιακών συναντήσεων που ακολουθούν, οι συμμετέχοντες θα αποκτήσουν τη διεθνή αναγνωρισμένη Πιστοποίηση Prosci® Change Management Practitioner. Το πρόγραμμα έχει εγκριθεί από την ΑΝΑΔ, ως ζωτικής σημασίας με αποτέλεσμα να προσφέρεται σε ουσιαστικά μειωμένη τιμή από ότι στο εξωτερικό.

• Τεχνική Νοημοσύνη και ανάλυση δεδομένων για τη διαχείριση επιχειρήσεων

Μέσα από επιδείξεις, πρακτικές ασκήσεις και επιχειρηματικές μελέτες περίπτωσης, οι συμμετέχοντες αυτού του διαδικτυακού σεμιναρίου μαθαίνουν να προετοιμάζουν δεδομένα, να καθορίζουν Βασικούς Δείκτες Απόδοσης (KPIs), να αναλύουν την απόδοση, να αναπτύ-

Η Ακαδημία της KPMG

σουν μοντέλα πρόβλεψης, να αυτοματοποιούν ροές εργασίας, να διαχειρίζονται κινδύνους και να καταρτίζουν δομημένα και υπεύθυνα σχέδια εφαρμογής της Τεχνητής Νοημοσύνης στους οργανισμούς τους. Το πρόγραμμα έχει εγκριθεί από την ΑΝΑΔ ως ζωτικής σημασίας, ως εκ τούτου, δικαιούχοι συμμετέχοντες μπορούν να το παρακολουθήσουν δωρεάν.

• Πρόσφατες τροποποιήσεις στην Άμεση και Έμμεση Φορολογία 2026

Το σεμινάριο θα καλύψει τις βασικότερες αλλαγές τόσο στην άμεση, όσο και στην έμμεση φορολογία. Διοικητικοί Σύμβουλοι αλλά και Επιχειρησιακοί Διευθυντές της KPMG θα παρουσιάσουν αυτό το πρακτικό σεμινάριο και θα επιλύσουν καίρια ερωτήματα των συμμετεχόντων.

• Έξυπνο Μάρκετινγκ: Εργαλεία Τεχνητής Νοημοσύνης & Έξυπνες τεχνικές Διαχείρισης Πελατειακών Σχέσεων (CRM)

Αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εστιάζει σε πρακτικές μεθοδολογίες και εργαλεία που χρησιμοποιούνται σήμερα διεθνώς, για τη δημιουργία περιεχομένου, ενώ παράλλη-

λα θα παρουσιάσει πλατφόρμες Διαχείρισης Πελατειακών Σχέσεων (CRM) που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη, διασαφίζοντας ότι οι συμμετέχοντες θα μάθουν να χρησιμοποιούν ανταγωνιστικά εργαλεία προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους που συνάδουν με τις παγκόσμιες βέλτιστες πρακτικές. Το συγκεκριμένο σεμινάριο έχει εγκριθεί από την ΑΝΑΔ ως ζωτικής σημασίας, ως εκ τούτου, δικαιούχοι συμμετέχοντες μπορούν να το παρακολουθήσουν δωρεάν.

• Ενσωμάτωση ΠΚΑ (ESG) στον τραπεζικό τομέα – Πρόσφατες εξελίξεις

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσφέρει μια επικαιροποιημένη και πρακτική προσέγγιση στην ενσωμάτωση των Περιβαλλοντικών, Κοινωνικών και Κριτηρίων Διακυβέρνησης (ΠΚΔ) στον τραπεζικό τομέα, λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες κανονιστικές εξελίξεις, τις προδοκίες της αγοράς και τις εποπτικές απαιτήσεις. Το πρόγραμμα μέσα από παραδείγματα και εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι παράγοντες ΠΚΔ επηρεάζουν τη διαχείριση κινδύνων, τη στρατηγική, τον σχεδιασμό προϊόντων και τον τρόπο υποβολής εκθέσεων και αναφορών.

• Αντιμετωπίζοντας τις σύγχρονες επιχειρηματικές προκλήσεις με τη δύναμη της Τεχνητής Νοημοσύνης

Αυτό το διαδραστικό, πρόγραμμα κατάρτισης εστιάζει στις αρχές, τα εργαλεία, στις βέλτιστες πρακτικές και την πρακτική εφαρμογή του Design Thinking με τη βοήθεια της Παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης (GenAI). Περιλαμβάνει εκτενή συνεργασία και χρήση δημιουργικής σκέψης, δεδομένων, δημιουργίας πρωτοτύπων, δοκιμών και επαναλήψεων. Έχει εγκριθεί από την ΑΝΑΔ ως ζωτικής σημασίας, ως εκ τούτου, δικαιούχοι συμμετέχοντες μπορούν να το παρακολουθήσουν δωρεάν.

• Εξελίξεις στην Καταπολέμηση Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες

Με τη σύσταση της Αρχής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΑΚΝΕΠΑΔ/ΑΜΛΑ) οι επαγγελματίες καλούνται να ανταποκριθούν σε ένα νέο κανονιστικό περιβάλλον, σε αυξημένες εποπτικές προσδοκίες και υποχρεώσεις συμμόρφωσης. Η αδυναμία κατανόησης και έγκαιρης

προετοιμασίας για τις αλλαγές αυτές ενδέχεται να εκθέσει τους οργανισμούς σε κανονιστικούς και λειτουργικούς κινδύνους.

• Σημαντικές ρυθμιστικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα

Αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσφέρει μια πρακτική επισκόπηση των σημαντικότερων πρόσφατων εξελίξεων, αναφορικά με την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας, τον Κανονισμό για την Ψηφιακή Επιχειρησιακή Ανθεκτικότητα (DORA) και τη Διαχείριση Κινδύνων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ICT risk), το Πλαίσιο Προληπτικής Εποπτείας για τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (CRR/CRD), την Πρωτοβουλία για το Ψηφιακό Ευρώ και τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2024/1689 για την Τεχνητή Νοημοσύνη (EU AI Act), μεταξύ άλλων.

• Μετάβαση στον ρόλο του Οικονομικού Διευθυντή

Αυτό το πρόγραμμα εστιάζει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτεί ο σύγχρονος ρόλος του CFO, προσφέροντας παράλληλα μια ολοκληρωμένη κατανόηση της λειτουργίας της επιχείρησης ώστε να ενσωμαωθεί η συνεργασία του Οικονομικού Διευθυντή με τα διάφορα τμήματα. Μετάξύ άλλων, θα καλυφθούν θέματα διαχείρισης των ταμειακών ροών και του κεφαλαίου κίνησης, καθώς και βασικές οικονομικές λειτουργίες, όπως είναι η μισθοδοσία μέσα από πρακτικά παραδείγματα και πραγματικές μελέτες περίπτωσης.

• Ενδοομιλική Τιμολόγηση (Transfer Pricing)

Το σεμινάριο αυτό προσφέρει μια ολοκληρωμένη και πρακτική προσέγγιση στο πλαίσιο της ενδοομιλικής τιμολόγησης στην Κύπρο (Transfer Pricing), αναδεικνύοντας τις βασικές αρχές, τις απαιτήσεις συμμόρφωσης και τις υποχρεώσεις υποβολής σχετικών στοιχείων και αναφορών.

Μέσα από διαδραστικές ενότητες, πρακτικές εφαρμογές και σχετικά παραδείγματα, το σεμινάριο εξετάζει αποτελεσματικές προσεγγίσεις για τον καθορισμό, την τεκμηρίωση και την παρακολούθηση της ενδοομιλικής τιμολόγησης, με έμφαση στη συμμόρφωση με το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο στην Κύπρο.

Για πληροφορίες για την Ακαδημία KPMG Κύπρου, πατήστε εδώ: <https://kpmg.com/cy/en/services/advisory/kpmg-academy/face-to-face-seminars.html>

Στοιχεία επικοινωνίας
KPMG Limited, Εσπεριδών 14, 1087, Λευκωσία, Κύπρος
Τ: 22 209 000
E: kpmg@kpmg.com.cy
W: www.kpmg.com.cy

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Με την όρεξη έμειναν οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές ηλεκτρικών αυτοκινήτων, καθώς από το τέλος Ιουνίου όπου και έληξε η τέταρτη προκήρυξη του Σχεδίου Προώθησης της Ηλεκτροκίνησης στην Κύπρο δεν ανακοινώθηκαν άλλα τέτοιου είδους σχέδια επιδότησης. Όπως είχε γράψει σε προηγούμενα ρεπορτάζ η «Κ», το υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων ξεκαθάρισε ότι δεν αναμένεται να προκηρυχθούν νέα σχέδια επιχορήγησης για την ηλεκτροκίνηση εντός του 2026, παραπέμποντας στο 2027 για το επόμενο σχέδιο επιχορήγησης. Εξάλλου, το τέλος του καλοκαιριού σηματοδοτώνσε και τη λήξη της προθεσμίας για την εκτέλεση των έργων και των μεταρρυθμίσεων που είχαν συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) από όπου προέκυψαν τα κονδύλια για την προκήρυξη του Σχεδίου Προώθησης της Ηλεκτροκίνησης.

Σήμερα το Τμήμα Οδικών Μεταφορών (ΤΟΜ), που υπάγεται στο αρμόδιο υπουργείο, προχωρά με τις λεπτομέρειες του νέου σχεδίου που προγραμματίζεται να προκηρυχθεί για την ενίσχυση και προώθηση της πράσινης μετακίνησης στις αρχές του 2027. Όπως πληροφορούμαστε, το νέο σχέδιο θα διαφέρει σημαντικά από το προηγούμενο που είχε προκηρυχθεί με πόρους από το ΣΑΑ και απευθυνόταν σε ένα ευρύ φάσμα δικαιούχων, συμπεριλαμβανομένων φυσικών και νομικών προσώπων, επιχειρήσεων και οργανισμών, με τις επιχορηγήσεις να καλύπτουν διαφορετικές κατηγορίες ηλεκτρικών οχημάτων. Μεταξύ άλλων, προβλέπονταν

Οι νέες επιχορηγήσεις για την ηλεκτροκίνηση θα είναι πιο στοχευμένες, με την παροχή τους να αφορά συγκεκριμένες ομάδες δικαιούχων, βάσει καθορισμένων κριτηρίων.

χορηγίες για την αγορά καινούργιων και μεταχειρισμένων ηλεκτρικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, καθώς και ειδικές κατηγορίες ενίσχυσης για πολύτεκνες οικογένειες και άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, παρά τον ευρύ χαρακτήρα του σχεδίου, η καταβολή των χορηγιών υπόκειται σε συγκεκριμένα κριτήρια και προϋποθέσεις, ενώ ο αριθμός των διαθέσιμων επιχορηγήσεων ήταν περιορισμένος με αποτέλεσμα πολλοί από τους ενδιαφερόμενους να μένουν εκτός των επιχορηγήσεων.

Αλλάζει το μοντέλο

Όπως πληροφορούμαστε, το νέο σχέδιο που σχεδιάζεται από το αρμόδιο τμήμα, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμα οριστικοποιηθεί, θα εστιάζει

σε συγκεκριμένες κατηγορίες δικαιούχων, με βάση καθορισμένα κριτήρια και στόχους πολιτικής. Η αλλαγή αυτή σηματοδοτεί τη μετάβαση σε ένα πιο στοχευμένο μοντέλο στήριξης, στο πλαίσιο του οποίου οι διαθέσιμοι πόροι θα κατευθύνονται σε ομάδες και δράσεις που θα καθοριστούν ως προτεραιότητες. Ωστόσο, μέχρι να οριστικοποιηθούν οι όροι του σχεδίου, παραμένουν αδιευκρίνιστα τόσο οι κατηγορίες των δικαιούχων όσο και το ύψος των χορηγιών και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Εξάλλου, όπως επισημαίνεται από τους αρμόδιους φορείς, οι τιμές των ηλεκτρικών αυτοκινήτων έχουν υποχωρήσει σημαντικά από τον Δεκέμβριο του 2021, όταν προκηρύχθηκε για πρώτη φορά το Σχέδιο Προώθη-

σης της Ηλεκτροκίνησης. Ως εκ τούτου, κρίνεται ότι δεν υπάρχει πλέον η ίδια ανάγκη για οριζόντια επιδότηση όλων των ενδιαφερομένων, με τη μελλοντική κρατική στήριξη να περιορίζεται, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, σε πολίτες που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες στην απόκτηση ηλεκτρικού οχήματος.

Στο μεταξύ, παρουσιάζοντας τον προϋπολογισμό του Υπουργείου της για το 2027 ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Μεταφορών, η αρμόδια υπουργός, Ένν Τσολάκη, ανέφερε ότι για την προώθηση της ηλεκτροκίνησης προβλέπεται κονδύλι €20 εκατ., ενώ επιπλέον €5 εκατ. διατίθενται για την απόσυρση παλαιών, ρυπογόνων οχημάτων. Παρά-

λλα, χορηγήσεις €6 εκατ. προορίζονται για τη δημιουργία υποδομών επαναφόρτισης ελαφρών και βαρέων ηλεκτρικών οχημάτων. Αξίζει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που εξασφάλισε η «Κ», από τον Δεκέμβριο του 2021 όταν ανακοινώθηκε η 1η προκήρυξη του σχεδίου προώθησης της ηλεκτροκίνησης μέχρι και τον Νοέμβριο του 2025 όπου ανακοινώθηκε η 4η προκήρυξη του σχεδίου δόθηκαν €49 εκατ. μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) σε συνολικά 6.203 δικαιούχους.

Το μερίδιο των ηλεκτροκίνητων

Ελαφρώς μειωμένο παρουσιάζεται το μερίδιο των ηλεκτροκίνητων οχημάτων στην Κύπρο το ενιάμνο

φέτος, γεγονός που πιθανώς να αποδίδεται και στην απουσία των επιχορηγήσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας, το μερίδιο των ηλεκτροκίνητων δεν αυξήθηκε, αλλά αντίθετα μειώθηκε ελαφρώς στο 4,2% κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2026, σε σύγκριση με το 4,7% της αντίστοιχης περσινής περιόδου (μείωση 0,5%). Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, για το πρώτο εννιάμνο του 2026, οι Κύπριοι οδηγοί στράφηκαν μαζικά προς τα υβριδικά αυτοκίνητα, γεγονός που επηρέασε τα μερίδια των υπόλοιπων κατηγοριών.

Υπενθυμίζεται ότι ο εθνικός στόχος της Κύπρου, εναρμονισμένος με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πράσινη μετάβαση, προβλέπει ότι το 25% των νέων εγγραφών οχημάτων θα είναι ηλεκτροκίνητα έως το 2030, με απώτερο σκοπό να κυκλοφορούν στους κυπριακούς δρόμους περίπου 36.000 έως και 80.000 ηλεκτρικά οχήματα μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Παράλληλα, ο γενικότερος στόχος της Ε.Ε. είναι η μείωση κατά 55% των εκπομπών CO₂ από τα καινούργια αυτοκίνητα έως το 2030, ως ενδιάμεσο σταθμό για τη μηδενική εκπομπή ρύπων (100% ηλεκτρικά) από το 2035.

Μοντέλα και επιλογές

Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές της αγοράς, το επόμενο διάστημα αναμένεται να ενταθεί το ενδιαφέρον των πολιτών για ηλεκτροκίνητα αυτοκίνητα, ωθούμενο τόσο από τις χορηγίες που θα προκηρυχθούν όσο και από τον συνεχή εμπλουτισμό της γκάμας των μοντέλων που έχουν διοχετευτεί στην αγορά. Πρόσφατα, η κυπριακή αγορά αυτοκινήτου υποδέχθηκε μια νέα μάρκα ηλεκτρικών οχημάτων, καθώς η CHR Prime Vehicles Ltd ανέλαβε την επίσημη αντιπροσώπευση της κινεζικής μάρκας ηλεκτρικών οχημάτων Linktour Automotive στην Κύπρο. Η αρχή έγινε με το Linktour Alumi, ένα μικρών διαστάσεων ηλεκτρικό όχημα που έχει σχεδιαστεί για τις ανάγκες της αστικής μετακίνησης και διατίθεται σε δύο διαφορετικές εκδόσεις. Παράλληλα, ο όμιλος Πηλακούτας ανακοίνωσε την έναρξη της συνεργασίας του με την κινέζικη ηγετική αυτοκινητοβιομηχανία GEELY και την ανάληψη της αντιπροσωπείας της μάρκας στην κυπριακή αγορά. Τον Ιούνιο του 2025 έκανε το ντεμπούτο της στην κυπριακή αγορά αυτοκινήτου και η κινεζική αντιπροσωπεία ηλεκτρικών αυτοκινήτων BYD (Build Your Dreams), η οποία δραστηριοποιείται μέσω του ομίλου Alpan, μέλους του Ομίλου Σφακιανάκη.

Παράλληλα, στην κυπριακή αγορά δραστηριοποιείται ήδη η κινεζική μάρκα MG Motor, μέσω της εταιρείας Michaels Electric Cars Ltd, ενώ εισοδο στην Κύπρο πραγματοποιήσει και η κινεζική XPeng, η οποία δραστηριοποιείται μέσω της εταιρείας Andys Agathocleous Motors Ltd.

Goody's, Everest, Flocafe πέρασαν στον Πρεμ Γουάτσα

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Goody's, Everest, Flocafe, La Pasteria. Τέσσερα σήματα-πρωτοπόροι στις αλυσίδες εστίασης και στο street food στην Ελλάδα, μαζί με το νεότερο μέλος της «οικογένειας», την Jackaroo, αλλά και δραστηριότητες catering, καταστήματα με διαφορετικά σήματα στα αεροδρόμια, καθώς και η διαχείριση της πλαζ Βουλιαγμένης, περνούν στον έλεγχο της канаδικής Recipe Unlimited Corporation, συμφερόντων της γνώριμης στην Ελλάδα για τις πολλές και σημαντικές επενδύσεις της Fairfax του Πρεμ Γουάτσα.

Η κυοφορούμενη από την άνοιξη συμφωνία για την πώληση του κλάδου της εστίασης της Vivartia ανακοινώθηκε επισήμως χτες, με το χρονοδιάγραμμα να προβλέπει την ολοκλήρωσή της έως το τέλος του χρόνου. Σύμφωνα δε με ασφαλείς πληροφορίες, θα παραμείνει στο τιμόνι της Evergood, της θυγατρικής του ομίλου Vivartia που συγκέντρωνε τη δραστηριότητα εστίασης, η ίδια διοικητική ομάδα. Αν και το τμήμα της εξαγοράς δεν ανακοινώθηκε, αυτό, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, τοποθε-

τείται στο επίπεδο των 300 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στο τέλος της χρήσης του 2025 ο συνολικός δανεισμός της Evergood βρισκόταν στα 100,77 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 78,26 εκατ. ευρώ οι μακροπρόθεσμες δανειακές υποχρεώσεις, ενώ σήμερα υπολογίζεται ότι ο δανεισμός έχει μειωθεί στα 90 εκατ. ευρώ.

Υστερα και από αυτή την αποένδυση του fund CVC, ιδιοκτητή της Vivartia, πλέον στον όμιλο απομένουν οι δραστηριότητες της ΔΕΛΤΑ (γαλακτοκομικά και χυμοί) και οι κατεψυγμένες ζύμες (Μ. Αραμπατζής - Ελληνική Ζύμη). Και για τις δύο αναζητείται αγοραστής, με το exit να γίνεται μέσα στην προσεχή διετία: η μιν ΔΕΛΤΑ θεωρείται πιθανότερο ότι θα καταλήξει τελικώς σε κάποιον εγχώριο «παίκτη» στην αγορά γαλακτοκομικών, όπου θα επέλθει μεγαλύτερη συγκέντρωση, για τις δε ζύμες εκτιμάται ότι θα υπάρξει έντονο ενδιαφέρον όχι μόνον από Ελλάδα, αλλά και από διεθνείς «παίκτες», συμπεριλαμβανομένων και ομίλων ξένων συμφερόντων που έχουν ήδη ισχυρή επενδυτική - παραγωγική παρουσία στην Ελλάδα.

Για ποιο λόγο η Evergood κέ-

Ποιες εταιρείες εστίασης της Vivartia περνούν στη Recipe Unlimited Corporation του Πρεμ Γουάτσα

Αν και το τμήμα της εξαγοράς δεν ανακοινώθηκε, σύμφωνα με πηγές τοποθετείται στα 300 εκατ. ευρώ.

ντρινε τελικά το ενδιαφέρον του Πρεμ Γουάτσα; Πέρα από το γεγονός ότι αποτελεί τον μεγαλύτερο όμιλο εστίασης στην Ελλάδα και στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, με πάνω από 596 σημεία πώλησης και με τζίρο το 2025 στο επίπεδο των 300 εκατ. ευρώ, και με τις συστηματικές πωλήσεις (πωλήσεις που περιλαμβάνουν και αυ-

τές των δικαιούχων - franchisees των σημάτων της εταιρείας) να υπερβαίνουν τα 375 εκατ. ευρώ, ο όμιλος έχει περαιτέρω προοπτική ανάπτυξης, δεδομένης της αυξημένης τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα. Υπενθυμίζεται ότι πέρα από τα καταστήματα με τα παραπάνω σήματα σε όλη την Ελλάδα, η Evergood δραστηριοποιείται και σε «κλειστές» αγορές (αεροδρόμια, επιβατηγά πλοία, αυτοκινητοδρόμους μέσω και των Olympus Plaza), ενώ τον περασμένο Ιανουάριο κέρδισε έπειτα από διαγωνιστική διαδικασία τη διαχείριση της πλαζ Βουλιαγμένης για 20 χρόνια με δικαίωμα παράτασης για επιπλέον 10 έτη. Η εταιρεία έχει παρουσία και εκτός Ελλάδας, γεγονός που εξυπηρετεί τη στρατηγική ανάπτυξης της канаδικής Recipe στην Ευρώπη. Επιπλέον, διαθέτει και βιομηχανικό βραχίονα, την Hellenic Catering και την Olympic Catering.

Η Recipe είναι η μεγαλύτερη εταιρεία εστίασης πλήρους εξοπλέτησης στον Καναδά, με πάνω από 1.100 εστιατόρια στον Καναδά και με παρουσία σε ΗΠΑ και Μέση Ανατολή. Το χαρτοφυλάκιο των σημάτων της περιλαμβάνει,

μεταξύ άλλων, τα Swiss Chalet, St-Hubert, Harvey's Burgers, Montana's BBQ & Bar, Olive Garden, New York Fries και πολλά άλλα.

Πώς «χτίστηκε» η Evergood

Το πρώτο βήμα έγινε το 1965, όταν οι Γ. Μαλτεζόπουλος, Σ. Γράφας και Σ. Νικολακάκης άνοιξαν το Everest στο Κολωνάκι, το οποίο το 1983 εξαγοράστηκε από τον Λορέντζο Φρέρν. Μια άλλη παράση στη Θεσσαλονίκη, αποτελούμενη από τους Ν. Παππά, Δ. Παρίση, Τ. Λαοκαρίδη, Φ. Κορκόβελο, Σ. Διονυσιάδη, Μ. Μαργαρίτη, Β. Μαργαρίτη και Α. Φώλια, ανοίγει το 1975 το πρώτο κατάστημα Goody's με νομό τον μετέπειτα βουλευτή και υπουργό της Ν.Δ. Χρ. Φώλια. Το 1994 η Goody's ανοίγει το πρώτο Flocafe στη λεωφόρο Κηφισίας, κοντά στον κινηματογράφο Πλάζα, εκεί που βρισκόταν το ιστορικό ζαχαροπλαστείο «Φλόκας». Το 2001 η ΔΕΛΤΑ εξαγοράζει την Goody's και η Everest τη La Pasteria, που είχε δημιουργηθεί το 1995. Στη συνέχεια αμφότερες πέρασαν στον όμιλο Vivartia. Το 2025 η Evergood εξαγόρασε το 60% της αλυσίδας Jackaroo.

Χαμηλά οι ασφαλίσεις κατοικιών και επιχειρήσεων παρά τις φυσικές καταστροφές

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

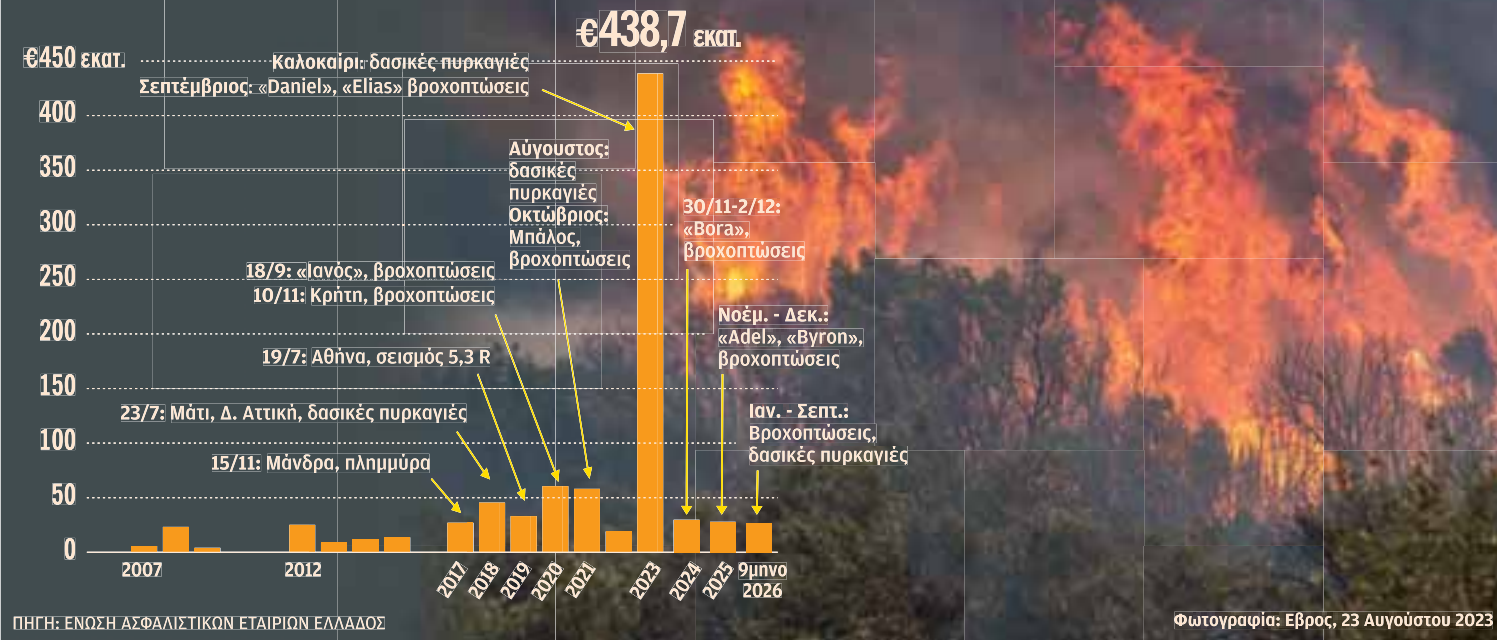
Με τις πρώτες ισχυρές βροχοπτώσεις του φετινού χειμώνα να έχουν ήδη προκαλέσει προβλήματα σε διάφορες περιοχές της χώρας, η προστασία των επιχειρήσεων και των κατοικιών απέναντι στις φυσικές καταστροφές επανέρχεται στο προσκήνιο με δραματικό τρόπο. Ένα χρόνο και πλέον μετά την καθιέρωση της υποχρεωτικής ασφάλισης για επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο άνω των 500.000 ευρώ –ισχύει από τον Ιούνιο του 2025– η εφαρμογή της υποχρεωτικότητας στην πράξη παραμένει πρόκληση. Στο επίκεντρο βρίσκονται ο έλεγχος συμμόρφωσης, η επάρκεια των καλύψεων και η σαφής ενημέρωση των επιχειρήσεων για το τι ακριβώς καλύπτει το συμβόλαιό τους όταν έρθει η ώρα της ζημιάς.

Στις κατοικίες η ασφάλιση δεν είναι υποχρεωτική. Δίνεται όμως ως κίνητρο 20% έκπτωση στον ΕΝΦΙΑ για κατοικίες αξίας έως 500.000 ευρώ. Παρά την αύξηση που έχει καταγραφεί, τα στοιχεία δείχνουν ότι μόλις 1 στις 5 κατοικίες είναι ασφαλισμένη έναντι των φυσικών καταστροφών και το ποσοστό της ασφαλιστικής κάλυψης μόλις που ξεπερνά το 20% στο σύνολο της χώρας.

Ειδικά για τις επιχειρήσεις όπου η υποχρεωτικότητα συνοδεύεται με πρόστιμα, τα στοιχεία που παρουσίασε ο πρόεδρος της Επιτροπής Περιουσίας, της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος (ΕΑΕΕ) Ερρίκος Μοάτσος, σε ημερίδα για τις φυσικές καταστροφές, αναδεικνύουν το μέγεθος του κενού. Στο ΓΕΜΗ είναι εγγεγραμμένες περίπου ένα εκατομμύριο επιχειρήσεις, από τις οποίες περίπου 600.000 είναι ατομικές και από αυτές ασφαλιστήριο επιχειρηματικής περιουσίας είχαν στα τέλη του

Αποζημιώσεις για φυσικές καταστροφές

Δασικές πυρκαγιές, σεισμοί και πλημμύρες «χτυπούν» πλέον συχνά τη χώρα προκαλώντας τεράστιες ζημιές.

ΠΗΓΗ: ΕΝΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Φωτογραφία: Εβρος, 23 Αυγούστου 2023

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μόλις 1 στις 5 κατοικίες είναι ασφαλισμένη, ενώ από τις 600.000 ατομικές επιχειρήσεις ασφαλιστήριο έχουν περίπου 250.000.

2025 περίπου 250.000. Ο αριθμός των συμβολαίων αυξήθηκε κατά 13% συγκριτικά με το 2024, αλλά, όπως τόνισε, η απόσταση από μια επαρκώς ασφαλισμένη επιχειρηματική βάση παραμένει μεγάλη. Να σημειωθεί ότι ο νόμος απαιτεί κάλυψη έναντι σεισμού, πλημμύρας και δασικής πυρκαγιάς για τουλάχιστον το 70% της αξίας των κτιριακών εγκαταστάσεων και των

λοιπών στοιχείων ενεργητικού. Η παράλειψη ασφάλισης επισύρει αυτοτελές διοικητικό πρόστιμο 10.000 ευρώ, το οποίο διπλασιάζεται όταν δεν καταβληθεί εντός 30 ημερών, ενώ οι επιχειρήσεις που πληττονται από ένα καταστροφικό γεγονός αποκλείονται από την κρατική αρωγή.

Η ΕΑΕΕ προωθεί ήδη τη διασταύρωση των επιχειρήσεων που υπάρχουν στην υποχρεωτική ασφάλιση με εκείνες που διαθέτουν συμβόλαιο. Αυτή η διαδικασία είναι η προϋπόθεση για να εντοπιστούν όσες πρέπει να ασφαλιστούν και δεν το έχουν κάνει, ενώ παράλληλα θα αναδείξει και τις περιπτώσεις όπου η κάλυψη είναι δύσκολο να βρεθεί εξαιτίας της τοποθεσίας ή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας εγκατάστασης και οι

οποίες εξαιρούνται από τη σχετική υποχρέωση. Ο κ. Μοάτσος υπογράμμισε ότι «οι επιχειρήσεις που ήταν ασφαλισμένες μετά τον “Daniel” μπόρεσαν να επανέλθουν γρηγορότερα στη λειτουργία τους», αλλά το διακύβευμα υπερβαίνει κατά πολύ την αποκατάσταση ενός κτιρίου ή την αντικατάσταση εξοπλισμού και εμπορευμάτων. Σύμφωνα με τον αντιπρόεδρο της ΕΑΕΕ Δημήτρη Μαζαράκη, το κεντρικό ζητούμενο είναι η ανθεκτικότητα απέναντι στις φυσικές καταστροφές, καθώς η απώλεια εργασιών που ακολουθεί μια φυσική καταστροφή συχνά υπερβαίνει την άμεση υλική ζημιά.

Για όσες επιχειρήσεις μένουν κλειστές ύστερα από ένα καταστροφικό γεγονός, η απώλεια τζίρου, η πίεση στη ρευστότητα,

το κόστος διατήρησης του προσωπικού και η απώλεια πελατών μπορεί να αποδειχθούν πολύ βαρύτερα από την αρχική ζημιά. Το θέμα ανέδειξε και ο αναπληρωτής οικονομικός διευθυντής της Viohalco Ιωάννης Δημήτριος Παπαδημητρίου.

«Η υποχρέωση ασφάλισης αποτελεί θετικό βήμα», επισήμανε, αλλά η ασφαλιστική προστασία πρέπει να εντάσσεται σε μια ευρύτερη προετοιμασία της επιχείρησης, που περιλαμβάνει πρόληψη, θωράκιση εγκαταστάσεων, σχέδιο επιχειρησιακής συνέχειας και δυνατότητα ταχείας επανεκκίνησης της παραγωγής. Θέτοντας ως βασικό ζητούμενο ότι «ακόμη και η πλήρης αποζημίωση δεν αρκεί όταν η παραγωγική δραστηριότητα διακόπτεται επί μήνες».

Από την πλευρά των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, η καθολικότητα της ασφάλισης απαιτεί ενίσχυση της διαφάνειας των συμβολαίων. «Η μικρή και μεσαία επιχείρηση καλείται συχνά να αξιολογήσει ένα ασφαλιστήριο δεκάδων σελίδων, με γενικούς και ειδικούς όρους, εξαιρέσεις, απαλλαγές, υπο-όρια και διαφορετικούς τρόπους αποτίμησης της ζημιάς», σχολίασε ο κ. Παπαδημητρίου θέτοντας την ανάγκη για σαφή και κατανοητή παρουσίαση των καλύψεων ιδίως για τις μικρότερες επιχειρήσεις. Η υποχρεωτική ασφάλιση χρειάζεται, συνεπώς, μια απλή και τυποποιημένη ενημέρωση κάλυψης, όπου θα αναφέρονται με καθαρή γλώσσα οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι, τα ποσά κάλυψης, η απαλλαγή, οι βασικές εξαιρέσεις, οι προϋποθέσεις αποζημίωσης και, κυρίως, η κάλυψη ή μη της διακοπής εργασιών. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε επιχείρηση θα ξέρει πριν από τη ζημιά ποιο μέρος του κινδύνου έχει μεταφέρει στην ασφαλιστική εταιρεία και ποιο παραμένει δικό της. Η παρουσίαση αυτή θα επέτρεπε και ουσιαστική σύγκριση ανάμεσα στα προϊόντα της αγοράς, καθώς ένα φθηνότερο συμβόλαιο με χαμηλά όρια ή κρίσιμες εξαιρέσεις μπορεί να αποδειχθεί ακριβό τη στιγμή της ζημιάς.

Από την πλευρά των ιδιοκτητών, ο πρόεδρος της ΠΟΜΙΔΑ Στράτος Παραδιάς επέμεινε στην ενίσχυση της ασφαλιστικής συνειδησης αφού, όπως χαρακτηριστικά είπε, «το κυριότερο και πιο άμεσο θύμα των φυσικών καταστροφών είναι τα κτίρια». Ο ίδιος τάχθηκε υπέρ ομαδοποιημένων συμβολαίων, συμπληρώνοντας πάντως ότι «το τελευταίο πράγμα που θα μπορούσε κάποιος να επικαλεστεί για το ότι δεν ασφαλίζει το σπίτι του είναι το κόστος».

Κράτος Δικαίου: Να μην αφήσουμε τη χώρα μας να διολισθησει

Ομιλία του Μενέλαου Κυπριανού στο Cyprus Forum 2026

ΑΓΑΠΗΤΟΙ σύνεδροι, αγαπητά μέλη του παρόντος πάνελ, νομίζω είναι χρήσιμο κατ’ αρχάς να εξετάσουμε πού βρίσκεται σήμερα η Κύπρος διεθνώς όσον αφορά την τήρηση των βασικών αρχών του Κράτους Δικαίου.

Και να αναφέρω εδώ ένα στοιχείο που ομολογώ μου έκανε και εμένα εντύπωση που είναι ότι σύμφωνα με μελέτες που έχουν γίνει από έγκυρα ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού η μεγάλη πλειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σήμερα υπό καθεστώτα που είναι μη δημοκρατικά. Συγκεκριμένα, 72% του παγκόσμιου πληθυσμού σήμερα ζει υπό μη δημοκρατικά, αυταρχικά καθεστώτα.

Οπότε θεωρώ ότι είναι σημαντικό πρώτα να εκτιμήσουμε αυτό που έχουμε, να το προστατέψουμε και ει’ αυτού βεβαίως να κτίσουμε και να ανεβάσουμε το επίπεδο του Κράτους Δικαίου στη χώρα μας - που είναι και ο σκοπός της σημερινής συζήτησης.

Και έκανα αναφορά σε προστασία του Κράτους Δικαίου διότι δεν είναι κάτι το στατικό ούτε κάτι που πρέπει να το λαμβάνουμε ως δεδομένο. Ένα δημοκρατικό κράτος με ανεπτυγμένο το Κράτος Δικαίου μπορεί να διολισθησει και υπάρχει ένας όρος για αυτήν τη διολίσθηση που είναι αυταρχικοποίηση (autocratization) - δηλαδή η διαδικασία κατά την οποία ένα πολιτικό σύστημα απομακρύνεται από τη δημοκρατία και αποκτά ολοένα και πιο αυταρχικά χαρακτηριστικά.

Και βάσει ερευνών που γίνονται, αριθμός κρατών που ιστορικά αποτελούσαν παραδείγματα δημοκρατίας και στα οποία κυριαρχούσε το κράτος δικαίου παρουσιάζουν σήμερα ανησυχητικές ενδείξεις. Πέραν από τις ΗΠΑ υπό την προεδρία του

Τραμπ άλλες χώρες πιο κοντά μας που παρουσιάζουν αυτό το φαινόμενο είναι η Ιταλία υπό τη σημερινή της ακροδεξιά κυβέρνηση, η Ολλανδία και η Πορτογαλία.

Το ανησυχητικό όμως είναι ότι και για την Κύπρο έγκυρα ερευνητικά κέντρα άρρισαν να κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου κάνοντας αναφορά:

- **Στα σκάνδαλα** διαφθοράς που βγήκαν στην επιφάνεια τα τελευταία χρόνια.
- **Στην ανησυχία** που επικρατεί ανάμεσα στους ίδιους τους κύριους πολίτες αναφορικά με την ύπαρξη διαφθοράς σε θεσμικό επίπεδο.

- **Στην ύπαρξη** πολιτικών εντάσεων ανάμεσα σε κρατικούς θεσμούς.

- **Στη μεγάλη** καθυστέρηση που παρατηρείται στη διεκπεραίωση των δικαστικών υποθέσεων - κρίνεται δηλαδή εδώ ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

- **Στις προκλήσεις** που αντιμετωπίζει ο πλουραλισμός των ΜΜΕ αλλά και στην αύξηση της πολιτικής δύναμης του ΕΛΑΜ.

Στον περιορισμένο χρόνο που έχω στη διάθεση μου θα κάνω αναφορά στην καθυστέρηση που παρατηρείται στη διεκπεραίωση των δικαστικών υποθέσεων που συνιστά σήμερα κατά τη γνώμη μου μια πολύ σοβαρή απειλή για το Κράτος Δικαίου μας. Και βλέπουμε εδώ ότι είναι εύστοχη η περιγραφή του θέματος που μας καλεί να εξετάσουμε το forum (‘Κράτος δικαίου πέρα από την τυπική ανεξαρτησία: λογοδοσία, δικαστήρια και εμπιστοσύνη των πολιτών’).

Διότι ακριβώς σε σχέση με το θέμα αυτό βλέπουμε ότι στη θεωρία υπάρχει στην Κύπρο το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια, έχουμε ένα πραγματικά ανεξάρτητο

δικαστικό σώμα και ένα πολύ καλό νομικό σύστημα που βασίζεται στο κοινοδικαίο. Στην πράξη όμως η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι άκρως προβληματική και οι πολίτες αποθαρρύνονται από το να διεκδικήσουν θεραπεία ενώπιον των κυπριακών δικαστηρίων. Σημειώνω ότι στη σχετική της έκθεση για το Κράτος Δικαίου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μας κατατάσσει στην τελευταία θέση της Ευρώπης όσον αφορά την χρόνο εκδίκασης υποθέσεων.

Για να βρούμε τις λύσεις πρέπει πιστεύω να εξετάσουμε τα στοιχεία. Και το πιο σημαντικό στοιχείο εδώ είναι το ποσό που διαθέτει το κράτος για τη λειτουργία του δικαστικού μας συστήματος. Σύμφωνα λοιπόν με τα επίσημα στοιχεία της ΕΕ, βρισκόμαστε στην τελευταία θέση όσον αφορά το ύψος του ποσού που διατίθεται ανά κάτοικο για σκοπούς της λειτουργίας της δικαιοσύνης.

Απαιτούνται λοιπόν χρήματα. Χρήματα τα οποία όμως εάν αξιοποιηθούν ορθά θα αποδώσουν σε βάθος χρόνου - οπότε δεν θα πρέπει να μιλάμε για έξοδο ή κόστος, αλλά για μια στρατηγική επένδυση με πολυαπλάσιο προσδοκώμενο όφελος. Διότι είναι δεδομένο ότι το πόσο ανεπτυγμένο είναι ένα κράτος σε θέματα δημοκρατίας και κράτους δικαίου είναι άμεσα συνυφασμένο με την οικονομική του ανάπτυξη.

Τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν είναι συγκεκριμένα και αναφορά σε αυτά έχει ήδη γίνει πολλές φορές στο παρελθόν. Είναι να τεθεί σε λειτουργία το Εμπορικό Δικαστήριο, η πλήρης ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης (ομολογουμένως ήδη έγιναν βήματα σε σχέση με το θέμα αυτό) και η δυναμική προώθηση μέτρων σε σχέση με εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών. Για να γίνουν αυτά απαιτείται όμως σημαντική αύξηση των ποσών που κατανέμονται για τη δικαιοσύνη.

Το επιπρόσθετο μέτρο που εγώ εισηγούμαι και που εάν εφαρμοσθεί ορθά θα βοηθήσει κατά τη γνώμη μου τα μέγιστα είναι η δημιουργία του θεσμού του δικαστικού βοηθού. Η ιδέα εδώ είναι να προσαρμόζονται απόφοιτοι πανεπιστημίων οι οποίοι θα μπορούν να κάνουν την πρακτική τους άσκηση ως βοηθοί των δικαστών (σήμερα μπορούν να κάνουν την άσκηση τους μόνο σε δικηγορικά γραφεία ή στη Γενική Εισαγγελία). Μετά την πρακτική τους άσκηση και ανάλογα με την επίδοσή τους θα μπορούν να παραμένουν ως έμμισθοι δικαστικοί βοηθοί για 1-2 χρόνια περαιτέρω. Οι απόφοιτοι θα επιλέγονται βάσει μετρήσιμων κριτηρίων και θα πρέπει να είναι οι πραγματικά άριστοι. Λόγω του ότι θα είναι μια πολύ τιμητική θέση θα υπάρχει τεράστια ζήτηση οπότε αν υπάρ-

χει και η δυνατότητα να γίνονται πολύ καλές επιλογές ανάμεσα στους απόφοιτους.

Τα πρόσωπα αυτά θα βοηθούν τους δικαστές στην έρευνα, στην περίληψη και ταξινόμηση πολυσέλιδων εγγράφων, στη σταχυολόγηση της μαρτυρίας και αφού αποκτήσουν πείρα ακόμη και στην ετοιμασία προσεδείων αποφάσεων σε απλές υποθέσεις. Με τη σειρά τους δε θα κάνουν χρήση της τεχνητής νομοσύνης (άλλο μεγάλο κεφάλαιο βεβαίως). Ξέρουμε όμως ότι η νέα αυτή γενιά νομικών είναι στην καλύτερη θέση να αξιοποιήσει από την αρχή αυτήν τη τεράστια νέα δυνατότητα της τεχνητής νομοσύνης. Το να μην έχουν οι δικαστές μας τους κατάλληλους βοηθούς το παραλληλίζω με ένα δικηγόρο με μεγάλο φόρτο εργασίας που είναι όμως μόνος του σε ένα γραφείο χωρίς τη σωστή υποστήριξη - η παραγωγικότητα του θα μειωθεί κατακόρυφα.

Και κλείνω λέγοντας το εξής. Το κράτος δικαίου δεν είναι απλά ένα εύκολο σύνθημα και δεν έχει μόνο θεωρητική σημασία. Έχει άμεσο αντίκτυπο στις ζωές των πολιτών αλλά και στην οικονομική ευημερία της χώρας μας. Ως χώρα, λόγω του μικρού μας μεγέθους, υπάρχουν θέματα στα οποία δεν μπορούμε να είμαστε πρώτοι. Στον τομέα του Κράτους Δικαίου μπορούμε όμως. Είναι 100% στα χέρια μας και με τους κατάλληλους πόρους, τη σωστή διαχείριση αυτών και με μεθοδικότητα δεν υπάρχει λόγος να μην το πετύχουμε.

Εκεί που σήμερα βρίσκονται χώρες όπως η Δανία, η Σουηδία και το Λουξεμβούργο μπορεί να είναι η Κύπρος. Με ό,τι αυτό θα συνεπάγεται για το κύρος της χώρας μας, για την περαιτέρω οικονομική της ανάπτυξη και, το κυριότερο, για την ποιότητα της ζωής των πολιτών μας.

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Τα χαμηλά εισοδήματα των συνταξιούχων, η μαζική έξοδος από την αγορά εργασίας, η αυξανόμενη απασχόληση μετά τη συνταξιοδότηση και η επιλογή των ελάχιστων ασφαλιστικών εισφορών από εκατοντάδες χιλιάδες επαγγελματίες συνθέτουν έναν φαύλο κύκλο για το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα, το οποίο, όπως αποδεικνύουν τα πρόσφατα στοιχεία, αναπαράγει τις αδυναμίες του. Το αποτέλεσμα είναι εκατοντάδες χιλιάδες συνταξιούχοι να παραμένουν εγκλωβισμένοι σε πολύ χαμηλές συντάξεις, παρά τις υψηλές συνταξιοδοτικές δαπάνες. Κάποιοι από αυτούς βέβαια εκτιμάται πως το επέλεξαν, καθώς παρά τις προειδοποιήσεις, ασφαλίζονται στην πρώτη – χαμηλή ασφαλιστική κατηγορία. Και την ίδια στιγμή, οι αιτήσεις συνταξιοδότησης εκτιμάται ότι θα κλείσουν στο τέλος του 2026 σε επίπεδα-ρεκόρ, κυρίως λόγω της δυνατότητας των συνταξιούχων να συνεχίσουν να εργάζονται με ευνοϊκότερους όρους αλλά και του φόβου μιας μελλοντικής αύξησης των ορίων ηλικίας.

Αναλυτικά, τα νέα στοιχεία του συστήματος «Ηλιος» για τον Σεπτέμβριο αποτυπώνουν με αριθμούς το πρόβλημα των χαμηλών συντάξεων, ενώ τα δεδομένα του ΕΦΚΑ δείχνουν ότι η πίεση για συνταξιοδότηση παραμένει ισχυρή, παρά το γεγονός ότι η έξοδος από την εργασία δεν εξασφαλίζει κατ'ανάγκη ένα επαρκές εισόδημα για την τρίτη ηλικία. Σύμφωνα με τον

Σύμφωνα με τον «Ηλιο», η μέση κύρια σύνταξη διαμορφώνεται στα 869,17 ευρώ μεικτά ή 817 ευρώ καθαρά.

«Ηλιο», η μέση κύρια σύνταξη διαμορφώνεται στα 869,17 ευρώ μεικτά ή 817 ευρώ καθαρά, για το σύνολο 2.542.740 συνταξιούχων. Περισσότεροι από τους μισούς, συγκεκριμένα 1.364.068 ή το 53,6%, λαμβάνουν έως 1.000 ευρώ μεικτά, δηλαδή έως περίπου 940 ευρώ καθαρά. Ακόμιο αποκλυπτικό είναι ότι 883.115 συνταξιούχοι, το 34,7% του συνόλου, περιορίζονται σε έως 700 ευρώ μεικτά ή 658 ευρώ καθαρά. Για 412.328 ανθρώπους, σχεδόν έναν στους έξι συνταξιούχους για όλους τους λόγους (γήρατος, θανάτου ή

αναπηρίας), οι μηνιαίες αποδοχές δεν ξεπερνούν τα 500 ευρώ μεικτά ή τα 470 ευρώ καθαρά. Η μέση επικουρική σύνταξη ανέρχεται μόλις σε 196,08 ευρώ μεικτά, ενώ το μέσο μέρισμα φθάνει στα 116,50 ευρώ μεικτά.

Η απόσταση από την Ευρώπη επιβεβαιώνει τη δυσκολία που καλούνται να ξεπεράσουν οι Έλληνες

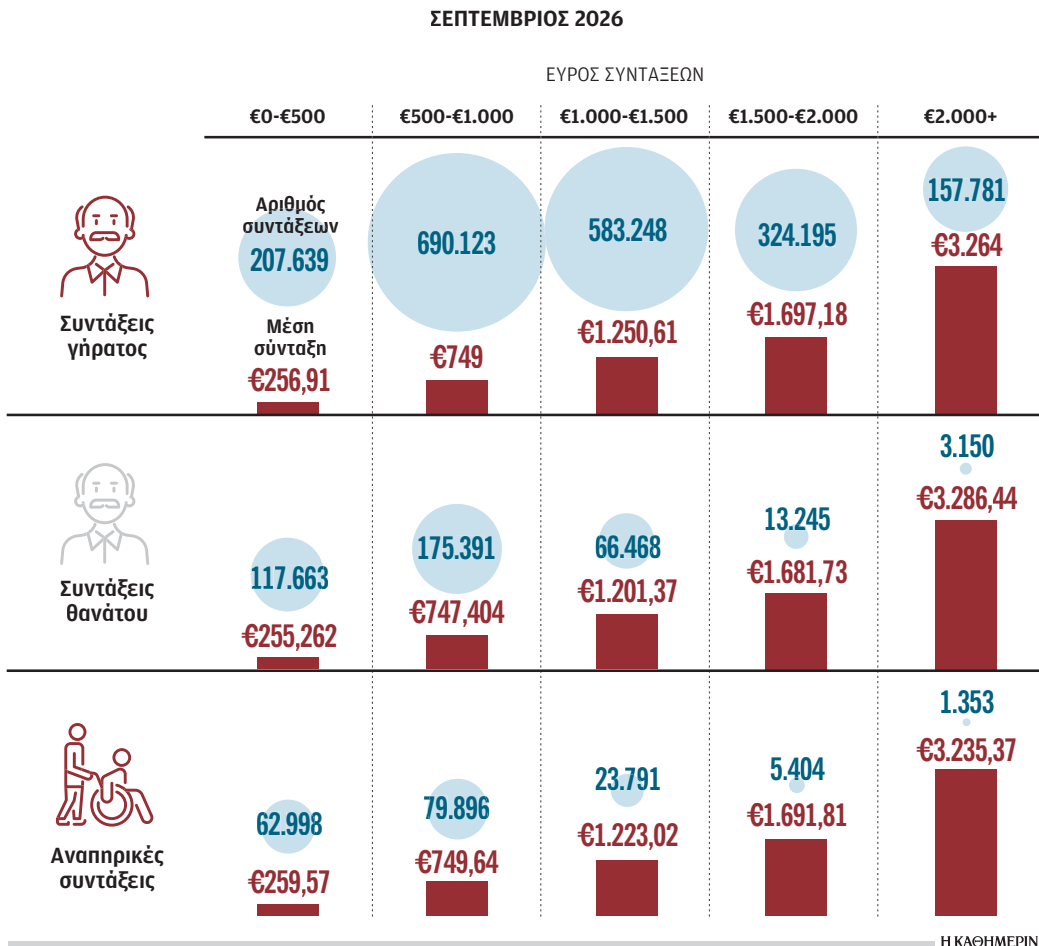
συνταξιούχοι. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat για το 2023, το μέσο ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα από συντάξεις γήρατος στη χώρα μας ανήλθε σε 12.854 ευρώ, έναντι 17.321 ευρώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαφορά προσεγγίζει το 26%. Στην Αυστρία το αντίστοιχο ποσό έφθανε τα 2.177 ευρώ τον μήνα, στο Λουξεμβούργο τα 2.860 ευρώ, στη

Γαλλία τα 1.646 ευρώ και στη Γερμανία τα 1.595 ευρώ. Πρόκειται για στοιχεία διαφορετικής χρονικής περιόδου από εκείνα του «Ηλιος», τα οποία ωστόσο αναδεικνύουν τη διαρθρωτική υστέρηση των παροχών του εγχώριου συνταξιοδοτικού μας συστήματος. Κι όμως, οι αιτήσεις συνταξιοδότησης καταγράφουν νέα υψηλά. Στο εννεάμηνο του 2026

Μαζική έξοδος από την εργασία παρά τις χαμηλές συντάξεις

Το ασφαλιστικό σύστημα παράγει συνεχώς χαμηλοσυνταξιούχους

Εισόδημα από όλες τις συντάξεις

Επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό του ο Τιτάν

Απέκτησε ποσοστό στη No 1 πλατφόρμα δομικών υλικών Command Alkon

Ο Τιτάν έχει επενδύσει σε καινοτόμους τεχνολογίες και προϊόντα τόσο για τη βελτίωση της παραγωγής και τη μείωση του κόστους όσο και για την ανάπτυξη νέων πράσινων υλικών.

νέων πράσινων υλικών, που απαιτούν μικρότερη ενέργεια για να παραχθούν. Επίσης, δίνεται έμφαση και στη λειτουργική βελτίωση του ομίλου, τομέας που αναμένε-

ται να απορροφήσει συνολικά 100 εκατ. ευρώ νέων επενδύσεων, στο πλαίσιο του εν εξελίξει επενδυτικού προγράμματος «Titan Forward 2029». Αυτές θα περιλαμβάνουν

πρωτοβουλίες στους τομείς της επιχειρησιακής λειτουργίας, της μείωσης του ανθρακικού αποτυπώματος και του ψηφιακού μετασχηματισμού.

ξεπέρασαν τις 163.000, όταν ολόκληρο το 2025 είχαν υποβληθεί 199.450. Ο φόβος πιθανών μελλοντικών αλλαγών στα όρια ηλικίας, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα συνταξιοδότησης και συνέχισης της εργασίας, ενισχύει την τάση κατοχύρωσης του δικαιώματος. Η επιλογή είναι συχνά οικονομικά αναγκαστική: όταν η σύνταξη δεν επαρκεί, η παραμονή στην αγορά εργασίας γίνεται μέσο συμπλήρωσης του εισοδήματος. Δεν μεταφράζεται, όμως, αυτομάτως σε ουσιαστικά υψηλότερη συνταξιοδοτική παροχή, καθώς οι προσαυξήσεις υπολογίζονται με συντελεστή 0,77%.

Στον ίδιο κύκλο εγκλωβίζονται και οι μη μισθωτοί. Από τους 1.446.179 ασφαλισμένους που καταβάλλουν εισφορές για κύρια σύνταξη, το 67% επιλέγει την πρώτη ασφαλιστική κατηγορία, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΦΚΑ για το 2026. Μεταξύ των ελεύθερων επαγγελματιών και αυτοαπασχολούμενων, το ποσοστό ανέρχεται στο 61%, ενώ στους αγρότες εκτοξεύεται στο 84%. Μόλις το 1% των επαγγελματιών επιλέγει την έκτη και υψηλότερη κατηγορία. Η επιλογή έχει σαφή εξήγηση: περιορίζει την τρέχουσα επιβάρυνση σε μια αγορά όπου το διαθέσιμο εισόδημα συχνά δεν επιτρέπει υψηλότερες πληρωμές.

Ταυτόχρονα, όμως, οι χαμηλότερες εισφορές συνεπάγονται χαμηλότερες συντάξιμες αποδοχές και, κατά κανόνα, μικρότερη ανταποδοτική σύνταξη. Το δίλημμα αναμένεται να γίνει εντονότερο το 2027, καθώς οι εισφορές των μη μισθωτών ενδέχεται να αυξηθούν κατά 3,5%-4,5%. Για την πρώτη κατηγορία, η συνολική μηνιαία εισφορά, που σήμερα ανέρχεται σε 250,77 ευρώ, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί μεταξύ 259,55 και 262,05 ευρώ. Όσο ακριβότερη γίνεται η ασφάλιση, τόσο ισχυρότερο είναι το κίνητρο παραμονής στη χαμηλότερη κατηγορία. Για το 2027, πάντως, το προσχέδιο του προϋπολογισμού προβλέπει αυξήσεις στις συντάξεις της τάξης του 2,8%, ενώ δεν αποκλείονται και διορθωτικές παρεμβάσεις στο τελικό κείμενο, καθώς δεν αποκλείεται τελικά ο πληθωρισμός να «κλείσει» σε υψηλότερο ποσοστό από το αρχικά προβλεπόμενο. Στο τέλος του επόμενου μήνα μάλιστα αναμένεται να καταβληθεί και το μόνιμο επίδομα των 400 ευρώ, σε όλους τους συνταξιούχους, άνω των 65 ετών.

Μεταξύ των εφαρμογών και πρακτικών χρήσεων της τεχνητής νοημοσύνης περιλαμβάνονται η αξιοποίησή της για την πρόβλεψη της ποιότητας του τσιμέντου και της βελτιστοποίησης της παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος, βελτιώσεις στην παραγωγή και μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.

Ηδη, μάλιστα, η θυγατρική CemAI εφαρμόζει λύσεις προγνωστικής συντήρησης εξοπλισμού, αξιοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη. Συγκεκριμένα, αξιοποιεί ένα λογισμικό πρόβλεψης συμβάντων σε όλο το εύρος των εργασιών του εργοστασίου. Τα συστήματα βελτιστοποίησης σε πραγματικό χρόνο (RTOs) που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη και οι λύσεις προγνωστικής συντήρησης καλύπτουν πλέον περισσότερο από το 90% του παραγωγικού εξοπλισμού του ομίλου για την παραγωγή τσιμέντου, με καθεμία να αποφέρει ετήσια οφέλη ύψους άνω των 10 εκατ. ευρώ.

Η Command Alkon θα υποστηρίξει μια ενιαία ψηφιακή αρχιτεκτονική στις δραστηριότητες έτοιμου σκυροδέματος και αδρανών του ομίλου Τιτάν, μειώνοντας την επιχειρησιακή πολυπλοκότητα, διευκολύνοντας την ενοποίηση δεδομένων και επιταχύνοντας την κλιμάκωση των εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης. Σημαντικά οφέλη διαδραματίζουν και οι πρωτοβουλίες για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, αλλά και η αύξηση της χρήσης εναλλακτικών πηγών καυσίμων, όπως π.χ. ενέργεια από φωτοβολταϊκά πάρκα, ειδικά στις περιοχές όπου το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας είναι υψηλότερο. Το 2025 το κόστος ενέργειας του ομίλου διαμορφώθηκε σε 340 εκατ. ευρώ, έχοντας καταγράψει σωρευτική πτώση κατά 29% από το 2022, όταν το αντίστοιχο κόστος διαμορφωνόταν σε 480 εκατ. ευρώ.

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Σημαντικό όφελος στο περιθώριο λειτουργικού κέρδους του ομίλου Τιτάν, που αναμένεται να φτάσει μέχρι και το 1% σε ετήσια βάση, προβλέπεται να προσφέρουν οι επενδύσεις που «τρέχουν» τα τελευταία χρόνια στον τομέα του ψηφιακού μετασχηματισμού και της τεχνητής νοημοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η χθεσινή ανακοίνωση μιας ακόμη επένδυσης στον συγκεκριμένο τομέα, καθώς ο όμιλος Τιτάν προχώρησε σε στρατηγική επένδυση μειοψηφίας στην αμερικανική εταιρεία Command Alkon, η οποία αποτελεί κορυφαία τεχνολογική πλατφόρμα στον κλάδο των δομικών υλικών.

Η Command Alkon εξειδικεύεται σε λύσεις λογισμικού για τη διαχείριση της παραγωγής, των logistics και των εμπορικών διαδικασιών σε δραστηριότητες σχετικές με το έτοιμο σκυρόδεμα, τα αδρανή και

Η αμερικανική εταιρεία εξειδικεύεται σε λύσεις λογισμικού σχετικές με το έτοιμο σκυρόδεμα, τα αδρανή και την άσφαλτο.

την άσφαλτο, σε χιλιάδες μονάδες σε όλο τον κόσμο. Η cloud-based πλατφόρμα παρέχει τη βάση για την ενοποίηση των ροών εργασίας, την ενίσχυση της ορατότητας των δεδομένων και την επιτάχυνση της υιοθέτησης προηγμένων ψηφιακών δυνατοτήτων και εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης.

Υπενθυμίζεται ότι ήδη ο ελληνικός όμιλος έχει επενδύσει σε καινοτόμους τεχνολογίες και προϊόντα τόσο για τη βελτιστοποίηση της παραγωγής και τη μείωση του κόστους όσο και για την ανάπτυξη

Η UBS εξετάζει το ενδεχόμενο να εγκαταλείψει την Ελβετία

Αιτία η αυστηροποίηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων στη χώρα

Με ιστορία που ξεκινάει από το 1862 και όνομα άρρηκτα συνδεδεμένο με την Ελβετία, η UBS σκέφτεται τώρα το αδιανόητο: να εγκαταλείψει την πατρίδα της.

Η τελευταία πραγματικά διεθνής ελβετική τράπεζα και ένας γίγαντας που κινεί μεγάλο μέρος της ελβετικής οικονομίας καταρτίζει τώρα σχέδια για το πώς θα απαντήσει σε τυχόν αυστηροποίηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων στη χώρα. Οι Ελβετοί βουλευτές εξετάζουν αλλαγές στην τραπεζική νομοθεσία και ειδικά σε ό,τι αφορά τις λεγόμενες «too-big-to-fail» τράπεζες (δηλαδή εκείνες που είναι υπερβολικά μεγάλες για να αφεθούν να χρεοκοπήσουν), ως απάντηση στη διάσωση της Credit Suisse από τη UBS πριν από τρία χρόνια. Ανάμεσα στις λύσεις που βρίσκονται υπό συζήτηση μέσα στη UBS είναι, σύμφωνα με πηγές τις οποίες επικαλείται η Wall Street Journal, η εξαγορά ενός αμερικανικού χρηματοοικονομικού οργανισμού και η μεταφορά της έδρας του ομίλου, η συγχώνευση με κάποια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή τράπεζα ή ακόμη και η πώληση της UBS σε κάποιο αμερικανικό όμιλο, με δέλεαρ το ελκυστικό πελατολόγιό της.

Η αποχώρηση της UBS από

τη Ζυρίχη θα περιόριζε τον ελβετικό χαρακτήρα μιας τράπεζας που αποτελεί τη «σημαία» του χρηματοπιστωτικού τομέα της χώρας. Και ως γνωστόν, η πολιτισμική ταυτότητα της Ελβετίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το banking, αφού η χώρα ιστορικά προσφέρει καταφύγιο στον πλούτο της παγκόσμιας ελίτ, όταν αυτή αναζητάει ασφάλεια, διακριτικότητα και σταθερότητα.

Μπροστά στην πιθανή αποχώρηση της UBS, η Ελβετία βρίσκεται αντιμέτωπη με υπαρκτή κρίση, καθώς καλείται να αποφασίσει σε ποιο βαθμό επιθυμεί ο χρηματοπιστωτικός τομέας να καθορίζει την οικονομική ταυτότητά της. Οι Αρχές θέλουν η UBS να διακρατεί σημαντικά περισσότερα κεφάλαια λόγω των εκτεταμένων δραστηριοτήτων της στο εξωτερικό, με την τράπεζα να υπολογίζει το κόστος γύρω στα 16 δισ. δολάρια. Οι δημοσκοπήσεις στη χώρα δείχνουν ότι υπάρχει υποστήριξη για τις εν λόγω αυξήσεις.

Η υπουργός Οικονομικών Κάριν Κέλερ-Σάτερ, η οποία ηγείται της προσπάθειας για την επιβολή υψηλότερων κεφαλαιακών απαιτήσεων, δηλώνει ότι το κόστος της αποχώρησής της θα ήταν μεγαλύτερο για τη UBS από το κό-

Η UBS διαθέτει σήμερα ενεργητικό ύψους 1,7 τρισ. δολαρίων, που αντιστοιχεί στο 150% του ελβετικού ΑΕΠ, την ώρα που το ενεργητικό της μεγαλύτερης αμερικανικής τράπεζας αντιστοιχεί στο 15% του ΑΕΠ των ΗΠΑ.

Τους τελευταίους μήνες δέχθηκε προσεγγίσεις από δυνητικούς εταίρους στις ΗΠΑ για πιθανές συμφωνίες.

στος της παραμονής της. Γι' αυτό και δεν πιστεύει ότι η τράπεζα θα αποχωρήσει.

Η Ελβετία είναι μία από τις πλουσιότερες χώρες του κόσμου με βάση την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών της, κάτι που ενισχύεται από το γεγονός ότι μερικές από τις μεγαλύτερες εταιρείες του πλανήτη έχουν την έδρα τους εκεί. Αυτοί οι παγκόσμιοι κολλοσσοί, που γεννήθηκαν στην Ελβετία, δίνουν σε μια χώρα μόλις 9 εκατ. κατοίκων δυσανάλογη επιρ-

ροή σε σχέση με το μέγεθός της.

Η ιστορία της UBS ξεκινά το 1862, ενώ έγινε για λίγο η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στον κόσμο βάσει ενεργητικού, έπειτα από τη συγχώνευση της Union Bank of Switzerland και της Swiss Bank Corporation το 1998, που της έδωσε σε μεγάλο βαθμό τη σημερινή της μορφή.

Οι Ελβετοί βουλευτές υποστηρίζουν ότι απαιτούνται αυστηρότερα μέτρα για την προστασία από τραπεζική κατάρρευση, η οποία θα μπορούσε να πυροδοτήσει και κρίση κρατικού χρέους. Η υφιστάμενη νομοθεσία ισχύει αφότου η UBS έλαβε πακέτο διάσωσης άνω των 50 δισ. δολαρίων, εξαιτίας της έκθεσής της σε «τοξικά» αμερικανικά στεγαστικά δάνεια το 2008. Ωστόσο, οι διατάξεις αυτές δεν εφαρμόστηκαν πλήρως και αποδείχθηκαν ελάχιστα χρήσιμες

όταν η Credit Suisse όδευε προς την κατάρρευσή της, το 2023. Η ενοποίηση των δύο μεγάλων τραπεζών της Ελβετίας αναζωπύρωσε τους φόβους ότι η χώρα ενδέχεται να αντιμετωπίσει την ανάγκη για περαιτέρω πακέτα διάσωσης. Η UBS διαθέτει σήμερα ενεργητικό ύψους 1,7 τρισ. δολαρίων, που αντιστοιχεί στο 150% του ελβετικού ΑΕΠ, την ώρα που το ενεργητικό της μεγαλύτερης αμερικανικής τράπεζας αντιστοιχεί στο 15% του ΑΕΠ των ΗΠΑ.

Όσο η UBS και η κυβέρνηση βρίσκονταν σε δημόσια αντιπαράθεση σχετικά με τη νομοθεσία κατά τους τελευταίους μήνες, η UBS δέχθηκε προσεγγίσεις από δυνητικούς εταίρους στις ΗΠΑ για πιθανές συμφωνίες, αναφέρει η WSJ. Τα σενάρια για εξαγορά της UBS, πάντως, δεν αποτελούν κάτι νέο. Κατά καιρούς, αναλυ-

τές έχουν αναφέρει τη Morgan Stanley και αμερικανικές περιφερειακές τράπεζες ως πιθανούς μνηστήρες, ενώ το 2019 η Wall Street Journal είχε γράψει ότι η UBS είχε εξετάσει μια συμφωνία με την Deutsche Bank.

Η τράπεζα έχει κεφαλαιοποίηση περίπου 155 δισ. δολαρίων, χαμηλότερη από εκείνη των αμερικανικών ανταγωνιστριών της, της Morgan Stanley (280 δισ. δολάρια) και της Goldman Sachs (περίπου 260 δισ. δολάρια).

Η UBS, που παρουσιάζεται ως η τράπεζα των δισεκατομμυριούχων, εξυπηρετεί εκατοντάδες χιλιάδες Αμερικανούς εκατομμυριούχους, είναι ο μεγαλύτερος διαχειριστής πλούτου στην Ασία και αποτελεί σημαντική δύναμη στη Μέση Ανατολή, καθώς και σε άλλες αναπτυσσόμενες αγορές πλούτου.

AM

DR ARGYRIS MICHAELIDES

MEDICAL
AESTHETIC
CLINICS

THE

SKINCLINIC

DR. ARGYRIS MICHAELIDES

Where skincare experience meets
advanced technology and science

CO₂ LASER • PICO LASER • YAG • BOTOX •
FILLERS • PRP • EXOSOME TREATMENT
• LASER HAIR REMOVAL • TATTOO REMOVAL

• DERMATOLOGY •

Book Your Consultation

22871110

|

AM Medaesthetics

AM

AM

@am.medaesthetics

ΛΟΓΓΙΑΗΣ

ΓΙΩΡΓΑΛΛΑΣ

ΤΕΙΚΑΛΑΣ

ΣΤΕΛΛΑ

ΕΦΡΑΙΜ

ΒΙΟΛΑΡΗΣ

ΛΟΥΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

ΠΑΝΙΚΟΣ

ΚΟΣΙΑΡΗΣ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΥΤΟΥΣ ΑΚΟΥΣ

ΣΠΟΡ FM

95.0

Richemont και Signet στη μάχη για την εξαγορά της De Beers

Οι δύο όμιλοι ειδών πολυτελείας συζητούν τη συμμετοχή τους στο ντιλ

Η ελβετική Richemont, ένας από τους μεγαλύτερους ομίλους πολυτελών ειδών στον κόσμο, εξετάζει την είσοδό της στην κοινοπραξία που βρίσκεται στην ισχυρότερη θέση για την εξαγορά της De Beers από την Anglo American. Στις συζητήσεις συμμετέχει και η αμερικανική Signet Jewelers, ένας από τους μεγαλύτερους λιανοπωλητές κοσμημάτων παγκοσμίως.

Σύμφωνα με πληροφορίες του

Μεγάλο στοίχημα η μελλοντική θέση των φυσικών διαμαντιών στην αγορά πολυτελών κοσμημάτων.

Bloomberg, οι δύο εταιρείες βρίσκονται σε προχωρημένες διαπραγματεύσεις με την Global Diamond Consortium (GDC), επικεφαλής της οποίας είναι ο πρώην διευθύνων σύμβουλος της De Beers, Γκάρεθ Πένι. Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη οριστική συμφωνία για τη συμμετοχή τους. Το Reuters

επιβεβαιώνει, επικαλούμενο πρόσωπο με γνώση των συνομιλιών, το ενδιαφέρον της Richemont, σημειώνοντας ότι η αποτίμηση της De Beers κινείται κοντά στο 1 δισ. δολάρια.

Για τη Richemont, η πιθανή συμμετοχή στην εξαγορά δεν αποτελεί απλώς μια χρηματοοικονομική επένδυση. Θα της έδινε μεγαλύτερη επιρροή σε ένα κρίσιμο τμήμα της εφοδιαστικής αλυσίδας των πολυτελών κοσμημάτων, από την εξόρυξη των διαμαντιών έως την τελική διάθεσή τους στην αγορά.

Ο ελβετικός όμιλος, που ελέγχεται από τον Νοτιοαφρικανό δισεκατομμυριούχο Γιόχαν Ρούπερτ, διαθέτει μεταξύ άλλων τις Cartier, Van Cleef & Arpels και Vacheron Constantin. Τα κοσμήματα αντιπροσωπεύουν περίπου τα τρία τέταρτα των δραστηριοτήτων του. Από την πλευρά της, η Signet Jewelers, στην οποία ανήκουν οι αλυσίδες Zales, Jared και Kay, διαθέτει ισχυρή παρουσία στην αμερικανική αγορά.

Η ενδεχόμενη συμμετοχή δύο τόσο μεγάλων αγοραστών διαμαντιών θεωρείται ιδιαίτερα σημα-

Η αποτίμηση της De Beers, του μεγαλύτερου ομίλου εξόρυξης διαμαντιών παγκοσμίως, κινείται κοντά στο 1 δισ. δολ.

ντική για έναν κλάδο που εδώ και χρόνια επιδιώκει στενότερη συνεργασία με τους οίκους πολυτελείας προκειμένου να ενισχύσει τη ζήτηση και την προβολή των φυσικών πολύτιμων λίθων.

Η De Beers, εταιρεία που επί δεκαετίες κυριαρχούσε στην παγκόσμια αγορά διαμαντιών, βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον. Μετά την εκρηκτική αύξηση των πωλήσεων στη διάρκεια της πανδημίας, η ζήτηση άρχισε να υποχωρεί. Η απότομη κάμψη της κατανάλωσης ειδών πολυτελείας στην Κίνα επιδείνωσε την κατάσταση, οδηγώντας τις τιμές των φυσικών διαμαντιών σε μεγάλη πτώση.

Την ίδια στιγμή, τα εργαστηριακά διαμάντια κερδίζουν συνεχώς έδαφος, προσφέροντας στους καταναλωτές μια σημαντικά φθηνότερη εναλλακτική. Οι εμπορικές εντάσεις και οι γεωπολιτικές αναταράξεις έχουν προσθέσει νέες πιέσεις στην αγορά.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η είσοδος της Cartier και της Signet στο μετοχικό κεφάλαιο της De Beers θα μπορούσε να αποτελέσει ψήφο εμπιστοσύνης προς τα φυσικά διαμάντια, σε μια περίοδο κατά την οποία η εμπορική αξία τους δοκιμάζεται.

Η Global Diamond Consortium αναδείχθηκε τον περασμένο Ιούλιο σε προτιμώμενο υποψήφιο αγοραστή της De Beers. Στην

κοινοπραξία συμμετέχουν ήδη η Ναμίμπια και η Ανγκόλα, δύο από τις μεγαλύτερες χώρες παραγωγής διαμαντιών, καθώς και σημαντικές επιχειρήσεις επεξεργασίας πολύτιμων λίθων.

Παράλληλα, βρίσκονται σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση της Μποτσουάνα, η οποία κατέχει ήδη μερίδιο στην De Beers, για την αύξηση της συμμετοχής της σε περίπου 25%, σύμφωνα με το Bloomberg.

Η Μποτσουάνα διατηρεί δικαίωμα πρώτης άρνησης στην πώληση, γεγονός που καθιστά τη στάση της καθοριστική για την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι είχαν εκτιμήσει το καλοκαίρι ότι

η συμφωνία θα μπορούσε να ολοκληρωθεί το τέταρτο τρίμηνο του 2026. Το ποσοστό που εξετάζουν να αποκτήσουν η Richemont και η Signet δεν έχει γίνει γνωστό. Ωστόσο, δεδομένης της συμμετοχής των τριών αφρικανικών κρατών και άλλων ιδιωτών επενδυτών, εκτιμάται ότι τα μερίδιά τους θα είναι σχετικά περιορισμένα.

Για τους επίδοξους αγοραστές, το στοίχημα είναι εάν η De Beers μπορεί να ανακτήσει μέρος της παλιάς ισχύος της. Για τη Richemont και τη Signet, το διακύβευμα είναι ακόμη μεγαλύτερο: η μελλοντική θέση των φυσικών διαμαντιών στην αγορά πολυτελών κοσμημάτων.

Κυριαρχία των ηλεκτρικών Ι.Χ. έως το 2050

Τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα αναμένεται να κυριαρχήσουν στους οδολούς επιβατικών οχημάτων παγκοσμίως έως το 2050, καταλαμβάνοντας μερίδιο άνω του 90% σε αγορές από την Κίνα και την Ευρώπη έως τη Νοτιοανατολική Ασία. Ωστόσο, η μετάβαση από τους κινητήρες εσωτερικής καύσης στην ηλεκτροκίνηση δεν θα πραγματοποιηθεί με τον ίδιο ρυθμό σε όλες τις περιοχές, γεγονός που περιπλέκει τις προβλέψεις για τη μελλοντική ζήτηση πετρελαίου.

Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας διαχείρισης κινδύνων DNV, τα οποία παρουσιάζει το Reuters, ορισμένες χώρες αντικαθιστούν με ταχύ ρυθμό τα συμβατικά αυτοκίνητα με ηλεκτρικά, ενώ σε άλλες οι δύο κατηγορίες οχημά-

των συνεχίζουν να αυξάνονται παράλληλα. Η διαφοροποίηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για την αγορά καυσίμων, καθώς η αύξηση των πωλήσεων ηλεκτρικών αυτοκινήτων δεν συνεπάγεται αυτομάτως αντίστοιχη μείωση των κατανάλωσης βενζίνης. Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει ο ρυθμός απόσυρσης των υφιστάμενων συμβατικών οχημάτων.

Η Κίνα βρίσκεται ήδη στην πρώτη θέση της παγκόσμιας αγοράς ηλεκτροκίνησης, διαθέτοντας περίπου 37,5 εκατ. ηλεκτρικά επιβατικά αυτοκίνητα, περισσότερα από όσα κυκλοφορούν συνολικά στον υπόλοιπο κόσμο.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της DNV, ο αριθμός τους θα ξεπεράσει τα 165 εκατ. έως το 2035 και τα 360 εκατ. έως το 2050.

Η ισχυρή εγχώρια αυτοκινητοβιομηχανία, η ολοκληρωμένη εφοδιαστική αλυσίδα μπαταριών και το εκτεταμένο δίκτυο φόρτισης συμβάλλουν στη μείωση του κόστους απόκτησης και χρήσης των ηλεκτρικών οχημάτων. Παράλληλα, οι κρατικές επιδοτήσεις και οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους κατασκευαστές επιταχύνουν τη μετάβαση.

Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να περιορίσει σημαντικά τον αριθμό των συμβατικών αυτοκινήτων. Από περίπου 314 εκατ. σήμερα, τα οχήματα με κινητήρες εσωτερικής καύσης προβλέπεται να μειωθούν στα 228 εκατ. το 2040 και στα 107 εκατ. το 2050.

Πρόκειται για μείωση άνω των 200 εκατ. οχημάτων σε λιγότερο από τρεις δεκαετίες, εξέλιξη

με σημαντικές συνέπειες για τις εταιρείες παραγωγής και εμπορίας καυσίμων. Ακόμη μεγαλύτερη αναμένεται να είναι η συρρίκνωση του στόλου συμβατικών αυτοκινήτων στην Ευρώπη. Σύμφωνα με την DNV, ο αριθμός των επιβατικών οχημάτων με κινητήρες εσωτερικής καύσης προβλέπεται να μειωθεί από περίπου 284 εκατ. σήμερα σε μόλις 77 εκατ. έως το 2050. Η μείωση αντιστοιχεί σε περίπου 207 εκατ. αυτοκίνητα, καθώς οι πολιτικές περιορισμού των εκπομπών στις μεταφορές και η συνεχής επέκταση των υποδομών φόρτισης ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της ηλεκτροκίνησης.

Παρότι οι πωλήσεις συμβατικών αυτοκινήτων εξακολουθούν να υπερβαίνουν εκείνες των αμιγώς ηλεκτρικών μοντέλων των

ευρωπαϊκών αυτοκινητοβιομηχανιών, η αυξανόμενη ζήτηση για ηλεκτρικά και υβριδικά οχήματα υποδηλώνει ότι οι καταναλωτές εμφανίζονται περισσότερο διατεθειμένοι να στραφούν στην ηλεκτροκίνηση όσο μειώνεται το κόστος και βελτιώνεται η ευκολία χρήσης τους. Για την πετρελαϊκή βιομηχανία, πάντως, το κρίσιμο μέγεθος δεν είναι μόνο πόσα ηλεκτρικά αυτοκίνητα πωλούνται κάθε χρόνο, αλλά πόσα βενζινοκίνητα και πετρελαιοκίνητα εξακολουθούν να κυκλοφορούν. Η σταδιακή αντικατάσταση εκατοντάδων εκατομμυρίων συμβατικών οχημάτων θα καθορίσει την πορεία της ζήτησης καυσίμων τις επόμενες δεκαετίες, με σημαντικές διαφορές από αγορά σε αγορά.

Η Κίνα βρίσκεται ήδη στην πρώτη θέση της παγκόσμιας αγοράς ηλεκτροκίνησης, διαθέτοντας περίπου 37,5 εκατ. ηλεκτρικά επιβατικά αυτοκίνητα. Ο αριθμός τους θα υπερβεί τα 360 εκατ. έως το 2050.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Οι Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας
(Παρεκκλίσεις) Κανονισμοί του 1999
ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1)

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1) των περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Παρεκκλίσεις) Κανονισμών, με την παρούσα γνωστοποιείται ότι ο ΛΟΙΖΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ και η ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥΣ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ προτίθενται να υποβάλουν αίτηση στην Ε.Ο.Α. Λευκωσίας για τη χορήγηση πολεοδομικής άδειας κατά παρέκκλιση των προνοιών του Τοπικού Σχεδίου Λευκωσίας για την ακόλουθη ανάπτυξη: Νομιμοποίηση υφιστάμενης αυθαιρέτης επέκτασης ισόγειου χώρου γυμναστηρίου.

Η αίτηση αφορά το τεμάχιο με αρ. 6554, Φ.Σ.Χ.: 21/53Ε1 στην περιοχή του Δήμου Λευκωσίας - Έγκωμη. Το τεμάχιο βρίσκεται στην οδό 25ης Μαρτίου (ΤΚ 2408), αρ. 9Α. Η παρέκκλιση για την οποία υποβάλλεται η αίτηση αφορά υφιστάμενη αυθαιρέτη μεταλλική κατασκευή της τάξεως των 50μτ στο ανατολικό σύνορο του τεμαχίου, η οποία βρίσκεται στο ανατολικό σύνορο του τεμαχίου, σε απόσταση μικρότερη από την απαιτούμενη απόσταση των 3,00 μ. από το σύνορο του γειτονικού τεμαχίου. Περισσότερες πληροφορίες δυνατό να ληφθούν από τα Γραφεία της Πολεοδομικής Αρχής κατά τις εργάσιμες ώρες και ημέρες.

Έγγραφες παραστάσεις είναι δυνατό να υποβληθούν στην Πολεοδομική Αρχή μέσα σε διάστημα ενός μηνός από τη δημοσίευση της παρούσας ειδοποίησης.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1 ενημερωτική εφαρμογή στην Κύπρο

Available on the App Store

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

ANDROID APP ON Google play

HERMES

Notice: Request for Proposal (RFP) for Car Rental Services at Larnaka and Pafos International Airports

Hermes Airports Limited invites proposals from qualified parties to provide Car Rental Services at Larnaka and Pafos International Airports. Successful proponents will have the privilege to use dedicated counter and parking spaces within the airports.

The deadline for the submission of proposals is the **17th December 2026 at 16:00**

For a copy of the RFP documents please contact:
Panayiota Fiakkou, email: panayiota.fiakkou@hermesairports.com
copying Lucas Papaleontiou, email: lucas.papaleontiou@hermesairports.com

KAPODISTRIAS
AUTOMOTIVE PARTS

Η εταιρεία Χρ. Καποδιστρίου και Υιοί Λτδ με Αριθμό Μητρώου Εργοδότη (ΑΜΕ) 218158/1/4531 (Καταστήματα Καίμακλίου, Λακατάμιας, Αλάμπρας) ζητά να προσλάβει Pickers με αρκετά καλούς όρους εργοδότησης, όχι χαμηλότερους από αυτούς που ισχύουν για το υπόλοιπο προσωπικό με βάση τις Συμφωνίες Εργοδότησής τους.

Οι ενδιαφερόμενοι να αποστείνονται στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασίας Λευκωσίας στα τηλέφωνα 22403000.

ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΟΙ - ΤΕΧΝΙΚΟΙ - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΤΕΣ ΕΠΙΠΛΩΝ

Η εταιρία μας Κ&Ν WOODCREATIONS LTD με ηγετική παρουσία στον χώρο της κατασκευής και τοποθέτησης επίπλων αναζητά έμπειρο και ικανό τεχνικό για την ενίσχυση της ομάδας μας. Ο υποψήφιος θα ασχολείται με την κατασκευή τοποθέτηση επίπλων .

Στείλτε το βιογραφικό σας στο knwoodcreations@gmail.com

Η Κίνα κερδίζει τη μάχη στα ρομπότ με ΑΙ

Εταιρείες αναπτύσσουν μηχανικά χέρια με ανθρώπινη επιδεξιότητα, μετατρέποντας τα ανθρωποειδή σε παραγωγικά εργαλεία

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης φέρνει την ανθρωπότητα όλο και πιο κοντά στο να αντιμετωπίσει μία από τις πλέον σύνθετες προκλήσεις στη ρομποτική: τη δημιουργία μηχανικών χεριών με ανθρώπινη επιδεξιότητα. Τα ανθρώπινα χέρια, χάρη στις ευκαμπτες αρθρώσεις και στο εξαιρετικά πυκνό νευρικό τους δίκτυο, αποτελούν το πιο ευπλάστο τμήμα του σκελετού μας. Καθημερινές ενέργειες που εκτελούμε σχεδόν αβίαστα –όπως το να δένουμε τα κορδόνια μας ή να κουμπώνουμε το πουκάμισό μας– απαιτούν στην πραγματικότητα μια ιδιαίτερα σύνθετη αλληλουχία νευρολογικών εντολών και ακριβή κινητικό συντονισμό. Αν και για χιλιάδες χρόνια καμία μηχανή δεν μπόρεσε να αναπαραγάγει πλήρως αυτό το κορυφαίο ανατομικό εργαλείο, η Κίνα επιχειρεί σήμερα να ηγηθεί αυτής της τεχνολογικής μεταμόρφωσης και να αποκτήσει την πρωτοκαθεδρία σε μία αγορά ανθρωποειδών ρομπότ, η οποία, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Morgan Stanley, εκτιμάται ότι μπορεί να αγγίξει τα 5 τρισ. δολάρια έως το 2050.

Αυτή η έλλειψη ακρίβειας και δεξιότητας στις κινήσεις ήταν ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους τα εκπληκτικά ρομποτικά επιτεύγματα των τελευταίων ετών –από τις χορογραφημένες επιδείξεις κουνγκ φου μέχρι

τα ρεκόρ ταχύτητας– δεν έχουν μεταφραστεί ακόμη σε ουσιαστική εμπορική ανάπτυξη. Ο Αλεξ Ζου, ιδρυτής της κινεζικής νεοφυούς εταιρείας LinkerBot, εκτιμά ότι από τα περίπου 20.000 ανθρωποειδή ρομπότ που εγκαταστάθηκαν παγκοσμίως, μόνο λίγες χιλιάδες είναι πραγματικά λειτουργικά, ενώ τα υπόλοιπα περιορίζονται σε ρόλους

Η Κίνα επιχειρεί να ηγηθεί της τεχνολογικής μεταμόρφωσης των ανθρωποειδών ρομπότ, μιας αγοράς που εκτιμάται ότι μπορεί να αγγίξει τα 5 τρισ. δολ. έως το 2050.

ψυχαγωγίας και εντυπωσιασμού. Η ουσιαστική αλλαγή θα επέλθει μόνον όταν τα ανθρωποειδή αποκτήσουν χέρια που μιμούνται πιστά τις ανθρώπινες δυνατότητες, καθώς τα ρομποτικά χέρια αποτελούν τον βασικό συνδετικό κρίκο μεταξύ της τεχνητής νοημοσύνης και του φυσικού κόσμου.

Προς αυτή την κατεύθυνση, μια νέα γενιά κινεζικών νεοφυών επιχειρήσεων αξιοποιεί το τεράστιο βιομηχανικό πλεονέκτημα

Με εκατοντάδες χιλιάδες εγγεγραμμένες εταιρείες ρομποτικής και μια ραγδαία αυξανόμενη αγορά, οι Κινέζοι επιχειρούν να μειώσουν δραστικά το κόστος παραγωγής ρομπότ και να καταστήσουν τα ανθρωποειδή ρομπότ κυρίαρχα σε πολλούς κλάδους.

της χώρας και την ευρεία κρατική στήριξη, προκειμένου να μετατρέψει τα ρομπότ σε παραγωγικά εργαλεία. Η στρατηγική αυτή στροφά εντάσσεται σε έναν ευρύτερο σχεδιασμό για την αντιμετώπιση της δημογραφικής γήρανσης και της συρρίκνωσης των εργατικού δυναμικού στην Κίνα.

Η κατασκευή ρομποτικών χεριών θεωρείται από τους ειδικούς έως και εκατό φορές δυσκολότερη από τον σχεδιασμό του υπόλοιπου ρομπότ που εγκαταστάθηκαν παγκοσμίως, μόνο λίγες χιλιάδες είναι πραγματικά λειτουργικά, ενώ τα υπόλοιπα περιορίζονται σε ρόλους ψυχαγωγίας και εντυπωσιασμού. Η ουσιαστική αλλαγή θα επέλθει μόνον όταν τα ανθρωποειδή αποκτήσουν χέρια που μιμούνται πιστά τις ανθρώπινες δυνατότητες, καθώς τα ρομποτικά χέρια αποτελούν τον βασικό συνδετικό κρίκο μεταξύ της τεχνητής νοημοσύνης και του φυσικού κόσμου.

Στον αντίποδα, οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στο σκέλος της κατασκευαστικής εφοδιαστικής αλυσίδας. Αν και οι αμερικανικές εταιρείες πρωτοπορούν στην ανάπτυξη

των προηγμένων μοντέλων τεχνητής νοημοσύνης και λογισμικού, η έλλειψη εγχώριας παραγωγής εξαρτημάτων αυξάνει δραματικά το κόστος και καθυστερεί την ταχεία κατασκευή πρωτοτύπων, αναγκάζοντας πολλές επιχειρήσεις να βασίζονται σε εισαγωγές.

Παρά το προβάδισμα της Κίνας στο υλικό, η μεγαλύτερη κοινή πρόκληση παραμένει το λογισμικό και η συλλογή δεδομένων εκπαιδεύσης. Σε αντίθεση με τα γλωσσικά μοντέλα που τροφοδοτούνται από το Διαδίκτυο, τα ανθρωποειδή απαιτούν δεδομένα από τον φυσικό κόσμο. Για τον σκοπό αυτό, οι ερευνητές επιστρατεύουν τηλεχειρισμούς και ξύλινα γάντια εξοπλισμένα με αισθητήρες πίεσης.

Με εκατοντάδες χιλιάδες εγγεγραμμένες εταιρείες ρομποτικής και μία ραγδαία αυξανόμενη αγορά, οι Κινέζοι επιχειρούν να μειώσουν δραστικά το κόστος παραγωγής ρομπότ και να καταστήσουν τα ανθρωποειδή ρομπότ κυρίαρχα σε πολλούς κλάδους. Οι αναλυτές βλέπουν πάντως το 2026 ως σημείο καμπής στη ρομποτική. Η Διεθνής Ομοσπονδία Ρομποτικής (IFR) εκτιμά ότι εγκαταστάθηκαν φέτος 619.000 ρομπότ σε βιομηχανίες, σαφώς περισσότερα από τα 542.000 του 2024, ενώ την ίδια στιγμή η συμβουλευτική Roland Berger προβλέπει πως οι πωλήσεις τους θα αυξάνονται κατά περίπου 7% όλη την υπόλοιπη δεκαετία.

«Σταγόνα στον ωκεανό» η συμφωνία Τραμπ με Μόσχα για το ντίζελ

Τα πρώτα δεξαμενόπλοια με ρωσικό ντίζελ άρχισαν να αποπλέουν από το λιμάνι του Πριμόρσκ –το δεύτερο μεγαλύτερο της Ρωσίας στη Βαλτική Θάλασσα και κόμβος εξαγωγής πετρελαίου– με προορισμό αγορές όπως το Μarόκο, στο πλαίσιο της συμφωνίας που ανακοίνωσε πρόσφατα ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ με τη Μόσχα.

Παρά την άμεση αυτή κινητικότητα, η εικόνα στην παγκόσμια αγορά ενέργειας παραμένει ασφυκτική. Όπως προεξοφλούν οι αναλυτές, το «ενεργειακό ντλ» Ουάσιγκτον - Μόσχας, που έχει προκαλέσει σφοδρές αντιδράσεις εντός και εκτός ΗΠΑ, δεν πρόκειται να εκτονώσει, τουλάχιστον άμεσα, τις τιμές των καυσίμων ούτε να ελαφρύνει την πίεση που δέχονται οι μεταφορείς και οι αγρότες. «Το αποτέλεσμα αυτής της απόφασης είναι αβέβαιο, ενώ οι κίνδυνοι είναι σαφείς», δήλωσε χθες η Ιταλίδα πρωθυπουργός Τζόρτζια Μελόνι στο κοινοβούλιο ενόψει της συνόδου κορυφής της Ε.Ε. αυτή την εβδομάδα. «Παρέχει στη Μόσχα νομιμοποίηση καθώς οι βόμβες της συνεχίζουν να πέφτουν σε ουκρανικές πόλεις, δημιουργεί νέα έσοδα για

τη χρηματοδότηση του πολέμου και εμμέσως αποδυναμώνει την αποτελεσματικότητα των κυρώσεων», προσέθεσε.

Στα χαρτιά, η συμφωνία προβλέπει τη συνολική προμήθεια 4,8 εκατ. τόνων ντίζελ στην παγκόσμια αγορά, η πρώτη φάση της εφαρμογής της, ωστόσο, περιορίζεται σε μόλις 300.000 τόνους. Εάν η ποσότητα αυτή επιμεριστεί σε διάστημα ενός μηνός, μεταφράζεται σε περίπου 74.500 βαρέλια ημερησίως, ποσότητα που καλύπτει μόλις το 2% των ημερησίων αναγκών των ΗΠΑ και λιγότερο από το 1% της παγκόσμιας κατανάλωσης. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που αναλυτές της αγοράς και διεθνείς οργανισμοί έσπευσαν να χαρακτηρίσουν την παρέμβαση του Αμερικανού προέδρου «σταγόνα στον ωκεανό». Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Goldman Sachs, αυτή η αρχική ροή καυσίμου αναμένεται να μειώσει τις τιμές χονδρικής κατά μόλις 1 έως 2 δολάρια το βαρέλι. Την ίδια ώρα, τα προθεσμιακά συμβόλαια παρέμειναν ουσιαστικά αμετάβλητα: η τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε χθες στην περιοχή των 106 δολαρίων, καταγράφοντας ορι-

Η συμφωνία ΗΠΑ - Ρωσίας καλύπτει μόλις το 2% των ημερησίων αναγκών των ΗΠΑ και λιγότερο από το 1% της παγκόσμιας κατανάλωσης ντίζελ. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Goldman Sachs, αυτή η αρχική ροή καυσίμου αναμένεται να μειώσει τις τιμές χονδρικής κατά μόλις 1 έως 2 δολάρια το βαρέλι.

ακή άνοδο κατά 0,35%, ενώ το αμερικανικό αργό (WTI) ενισχύθηκε κατά 1,3%, φτάνοντας στα 95 δολάρια το βαρέλι.

Η αντίδραση αυτή επιβεβαιώνει τη γενικευμένη αίσθηση των αγορών ότι η ενεργειακή συμφωνία των ΗΠΑ με το Κρεμλίνο αποτελεί περισσότερο επικοινωνιακό ελιγμό του Αμερικανού προέδρου

ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών της 3ης Νοεμβρίου παρά ουσιαστική λύση στο ενεργειακό πρόβλημα.

Η προσφορά έχει επιδεινωθεί δραματικά από τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές συγκρούσεις. Οι ουκρανικές επιθέσεις σε ρωσικά διυλιστήρια, παρά την εύθραυστη και αμφίβολη «ενεργειακή εκκε-

ρία» που ανακοίνωσε μονομερώς ο Τραμπ, έχουν περιορίσει καίρια την παραγωγική ικανότητα της Μόσχας, προκαλώντας σοβαρές διακοπές στη διύλιση, ενώ κλιμακώνεται επικίνδυνα και η ένταση στη Μέση Ανατολή. Οι αναφορές σε νέες ιρανικές επιθέσεις σε δεξαμενόπλοια στα Στενά του Ορμούζ, καθώς και τα πλήγματα των ανταρτών Χούθι με πυραύλους και drones σε υποδομές της Saudi Aramco και στόχους στο Ριάντ, πλήττουν την εφοδιαστική αλυσίδα και καθιστούν κάθε προσπάθεια συγκράτησης των τιμών εξαιρετικά εύθραυστη.

Μέσα σε αυτό το τοπίο, ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (IEA), στην έκθεσή του για την αγορά πετρελαίου, προειδοποιεί πως χθες ότι η στενότητα στην αγορά ντίζελ θα παραταθεί, εκτιμώντας ότι η προσφορά θα παραμείνει περιορισμένη μέχρι το δεύτερο εξάμηνο του 2027. «Η ασυνθήσιμη για την εποχή στενότητα στην αγορά ντίζελ κατά το τρίτο τρίμηνο, σε συνδυασμό με τη δραματική εξάντληση των αποθεμάτων τους προηγούμενους τρεις μήνες, σε επίπεδα πολύ υψηλότερα από τα φυσιολογικά, στερεί από την παγκόσμια

αγορά το απαραίτητο «μαξιλάρι» ασφαλείας ενόψει της χειμερινής περιόδου αιχμής», επισημαίνει ο οργανισμός.

Τα στοιχεία του IEA αποτυπώνουν το μέγεθος του προβλήματος: οι παγκόσμιες εξαγωγές ντίζελ υποχώρησαν τον περασμένο μήνα κατά 700.000 βαρέλια ημερησίως σε ετήσια βάση, καθώς οι απώλειες 1,3 εκατ. βαρελιών την ημέρα από τη Ρωσία και τη Μέση Ανατολή καλύφθηκαν μόνον εν μέρει από άλλες χώρες-παραγωγούς.

Ως αποτέλεσμα, οι τιμές χονδρικής και λιανικής έχουν εκτοξευθεί σε επίπεδα-ρεκόρ παγκοσμίως, με το ντίζελ στις ΗΠΑ να αγγίζει τα 6 δολάρια το γαλόνι και τις τιμές σε Ευρώπη και Σιγκαπούρη να κινούνται γύρω από τα 220 δολάρια το βαρέλι. Δεδομένου ότι το ντίζελ αποτελεί αναγκαίοτατο καύσιμο για την οικονομία, το αυξημένο κόστος μετακυλιεται άμεσα στην εφοδιαστική αλυσίδα, τροφοδοτώντας επίμονες πληθωριστικές πιέσεις και υποδεικνύοντας ότι η οικονομική επιβάρυνση για αγρότες, μεταφορείς και καταναλωτές θα διατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Εκτόξευση κερδών για τις ευρωπαϊκές εταιρείες ενέργειας το τρίτο τρίμηνο

Την ισχυρότερη αύξηση κερδών μεταξύ των ευρωπαϊκών κλάδων αναμένεται να καταγράψουν οι εταιρείες ενέργειας για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο, επωφελούμενες από την άνοδο των τιμών που προκαλούν οι συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή και την Ουκρανία.

Σύμφωνα με στοιχεία του Bloomberg Intelligence, τα κέρδη ανά μετοχή των εταιρειών που συμμετέχουν στον δείκτη MSCI Europe Energy εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 113% το τρίτο τρίμηνο του 2026. Μάλιστα, ο ενεργειακός κλάδος αναμένεται να συνεισφέρει περισσότερο από το ήμισυ της συνολικής αύξησης των εταιρικών κερδών στην Ευρώπη.

Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η έλλειψη διυλιστικής δυναμικότητας, η οποία διατηρεί τις τιμές των καυσίμων σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με το αργό πετρέλαιο. «Υπάρχει έλλειψη διυλιστικής δυναμικότητας, όχι μόνο στην Ευρώπη

αλλά και παγκοσμίως», ανέφερε ο Λοράν Ντουγιέ, στρατηγικός αναλυτής του Bloomberg Intelligence. Η περιορισμένη προσφορά ντίζελ και βενζίνης έχει διευρύνει τα περιθώρια διύλισης, προσφέροντας σημαντική ώθηση στα οικονομικά αποτελέσματα των πετρελαϊκών ομίλων. Οι πρώτες ενδείξεις από τις μεγάλες ευρωπαϊκές ενεργειακές εταιρείες επιβεβαιώνουν τις εκτιμήσεις.

Η Shell ανακοίνωσε την προηγούμενη εβδομάδα περιθώρια διύλισης σε επίπεδα ρεκόρ, ενώ η νορβηγική Equinor προειδοποίησε ότι τα ασυνήθιστα υψηλά ευρωπαϊκά περιθώρια διύλισης αναμένεται να οδηγήσουν τα αποτελέσματα τρίτου τριμήνου των δραστηριοτήτων εμπορίας, μεταφοράς και επεξεργασίας πάνω από τις αρχικές προβλέψεις.

Οι αναλυτές της JPMorgan, με επικεφαλής τον Μισλαβ Ματέικα, επισημαίνουν ότι η αύξηση της κερ-

Η Shell ανακοίνωσε την προηγούμενη εβδομάδα περιθώρια διύλισης σε επίπεδα ρεκόρ, ενώ η νορβηγική Equinor αναμένει τα αποτελέσματα τρίτου τριμήνου των δραστηριοτήτων εμπορίας, μεταφοράς και επεξεργασίας να είναι πάνω από τις αρχικές προβλέψεις.

δοφορίας των ενεργειακών εταιρειών είναι δυσανάλογα υψηλή σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους του Stoxx Europe 600, καθώς η αποκλιμάκωση της έντασης στη Μέση

Ανατολή εξακολουθεί να μη διαφαίνεται.

Οι υψηλές τιμές ενέργειας επιβαρύνουν, αντιθέτως, τις βιομηχανικές επιχειρήσεις και τις εταιρείες

καταναλωτικών προϊόντων, αυξάνοντας το κόστος παραγωγής και λειτουργίας τους. Ωστόσο, οι αναλυτές της Deutsche Bank, με επικεφαλής τον Μαξίμιλιαν Ούλερ, εκτιμούν ότι η θετική επίδραση των ενεργειακών κερδών θα υπερκαλύψει τις απώλειες άλλων κλάδων, οδηγώντας σε συνολικά θετικό αποτέλεσμα την ευρωπαϊκή εταιρική κερδοφορία. Με το Brent κοντά στα 105 δολάρια το βαρέλι, το βασικό ερώτημα για τους επενδυτές είναι κατά πόσο η σημειωμένη υψηλή κερδοφορία μπορεί να διατηρηθεί όταν αποκλιμακωθούν οι γεωπολιτικές εντάσεις.

Ο Ντουγιέ σημειώνει ότι η αγορά εξετάζει το ενδεχόμενο οι τιμές του πετρελαίου να υποχωρήσουν προς τα 50 δολάρια το βαρέλι μετά τον τερματισμό της σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, η προσοχή θα στραφεί στις εταιρείες που διαθέτουν ανθεκτικό επιχειρηματικό μοντέλο και ισχυρό ισολογισμό. Η αύξηση της

ευρωπαϊκής εταιρικής κερδοφορίας εμφανίζεται ολόένα και περισσότερο συγκεντρωμένη σε περιορισμένο αριθμό κλάδων. Σύμφωνα με το Bloomberg Intelligence, οι εταιρείες ενέργειας και όσες συνδέονται με την τεχνητή νοημοσύνη αναμένεται να συνεισφέρουν από κοινού το 70% της συνολικής αύξησης κερδών στην Ευρώπη, παρότι αντιπροσωπεύουν μόλις το 19% του δείκτη MSCI Europe. Το προηγούμενο τρίμηνο, η συμβολή των δύο αυτών κατηγοριών είχε διαμορφωθεί στο 61%.

Παράλληλα, οι ανησυχίες για πιθανή επιβράδυνση των επενδύσεων στην τεχνητή νοημοσύνη έχουν αυξηθεί τη μεταβλητότητα στις αγορές. Κατά τον Ντουγιέ, ενδεχόμενη κάμψη των σχετικών επενδύσεων δύσκολα θα αποτυπωθεί στα αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου, θα μπορούσε όμως να επηρεάσει την αύξηση των κερδών το 2027 ή το 2028.

Μισθοί 16 ετών για 70 τ.μ. στην Αθήνα

Τρίτη ακριβότερη πόλη στην Ευρώπη για την απόκτηση νεόδμητης κατοικίας, αναλογικά με τα εισοδήματα των κατοίκων της

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Στην τρίτη θέση ως μια από τις ακριβότερες πόλεις της Ευρώπης για την απόκτηση κατοικίας, αναλογικά με τα εισοδήματα των κατοίκων της, παραμένει και φέτος η Αθήνα. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από τη φετινή έρευνα της Deloitte για την πορεία της αγοράς κατοικίας στην Ευρώπη, καθώς απαιτούνται πλέον μισθοί 16 ετών για την αγορά ενός νεόδμπτου διαμερίσματος 70 τ.μ. στην ελληνική πρωτεύουσα, με το κόστος να ξεπερνάει τις 4.300 ευρώ/τ.μ. Όπως ανέφερε χθες, στο πλαίσιο σχετικής συζήτησης στο φετινό συνέδριο Prodexpro, ο Χρήστος Κοσμάς, Partner, Strategy & Transactions, Real Estate Leader της Deloitte, «στην αντίστοιχη περυσινή μας έρευνα η Αθήνα ήταν μεν υψηλότερα στην κατάταξη και συγκεκριμένα στη δεύτερη θέση, αλλά απαιτούνταν 15,3 χρόνια μισθών για την απόκτηση νεόδμητης κατοικίας».

Η πρωτιά της Αυλώνας

Το ενδιαφέρον στοιχείο της φετινής έρευνας είναι η ταχεία αναρρίκηση πώλεων σε αναπτυσσόμενες οικονομίες, που αντικατέστησαν πιο ώριμες και ανεπτυγμένες αγορές. Για παράδειγμα, το Άμστερνταμ, που είχε βρεθεί πέρυσι στην κορυφή, φέτος έχει υποχωρήσει στην έκτη θέση της λίστας, με 14,77 χρόνια μισθών (από 16 πέρυσι). Αντιθέτως, η πιο ακριβή πόλη σήμερα είναι η Αυλώνα της Αλβανίας, όπου η τουριστική ανάπτυξη και η ζήτηση από ξένους επενδυτές έχει απογειώσει τις τιμές, με αποτέλεσμα να απαιτούνται πλέον 21 χρόνια μισθών για την αγορά νεόδμπτου διαμερίσματος, με το κόστος να ανέρχεται σε 2.700 ευρώ/τ.μ. Ακολουθεί η Πράγα, όπου απαιτούνται 17 χρόνια μισθών, και μετά την Αθήνα έπονται το Κόζιτσε στη Σλοβακία και το Μπρνο στην Τσεχία. Με βάση τα στοιχεία έρευνας που παρουσίασε χθες

Μία νέα κατοικία δεν μπορεί να πουληθεί σήμερα κάτω από 4.000 ευρώ/τ.μ., καθώς το κατασκευαστικό κόστος έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια κατά 50%, σημείωσαν οι ομιλητές στο φετινό συνέδριο της Prodexpro. Όπως τόνισαν, χρειάζεται να συμβεί ένα σοκ προσφοράς στην αγορά ακινήτων, κάτι που απαιτεί χρηματοδότηση με χαμηλό κόστος και μεγάλη διάρκεια, κρατικές ενισχύσεις ή κίνητρα, είτε πολεοδομικά είτε φορολογικά, ενώ και οι κατασκευαστές θα πρέπει να βρουν τρόπους να χτίζουν με χαμηλότερο κόστος.

ο διευθύνων σύμβουλος του Spitogatos.gr Δημήτρης Μελαχροινός, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου των ζητούμενων τιμών πώλησης διαμορφώνεται σήμερα σε 5% και είναι ο χαμηλότερος από την έναρξη του ανοδικού αυτού κύκλου των τελευταίων ετών. Μεγαλύτερες αυξήσεις πέριξ του 7%-8% εντοπίζονται στα ανατολικά και στα δυτικά προάστια, όπως και στα προάστια του Πειραιά, ενώ μικρότερες αυξήσεις κατά 4% παρατηρούνται στο κέντρο της Αθήνας και στα νότια προάστια.

Το κατασκευαστικό κόστος

«Με το κόστος ανέγερσης νέας οικοδομής να κινείται πλέον

Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των ζητούμενων τιμών πώλησης φτάνει στο 5% και είναι ο χαμηλότερος από την έναρξη του ανοδικού κύκλου.

μεταξύ 2.000 και 2.500 ευρώ/τ.μ., υπολογίζοντας και την τιμή του οικοπέδου αλλά και το εργολαβικό κέρδος, δεν είναι εφικτό να πουληθεί σήμερα νέα κατοικία με τιμή κάτω από 4.000 ευρώ/τ.μ.», σημείωσε με τη σειρά

του ο Γιάννης Ρεθύθης, ιδρυτής και γενικός διευθυντής της Revithis Real Estate. Αντιστοίχως, ο Μάξιμος Καλατζής, διευθύνων σύμβουλος της Makt, σημείωσε ότι τα τελευταία πέντε χρόνια το κατασκευαστικό κόστος έχει αυξηθεί κατά 50%, τη στιγμή που η εύρεση προσιτής κατοικίας αποτελεί πρόκληση για όλη την Ευρώπη. Σχολίζοντας την πρόσφατη πρόταση του πρωθυπουργού για το build to rent (ανέγερση με στόχο την ενοικίαση) και την προσθήκη επιπλέον ορόφων σε κάθε οικοδομή ακριβώς για τέτοιο σκοπό, ο κ. Καλατζής τόνισε ότι το τελικό καθαρό όφελος για έναν κατασκευαστή δεν ξεπερνάει το

15%, τη στιγμή που μόλις πριν από ένα χρόνο το ΣτΕ κατήργησε τα μπόνους δόμησης του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού (ΝΟΚ). Ο κ. Καλατζής πρότεινε ως ελκυστικό μέτρο την κατάργηση του κατασκευαστικού ΦΠΑ, μια κίνηση που θα έδινε σημαντικό κίνητρο για νέες κατασκευές προσιτού κόστους.

Πάντως, ο τομέας της ανάπτυξης προσιτών κατοικιών με στόχο την ενοικίαση θεωρείται από τους επαγγελματίες της αγοράς ένας από τους πιο πολλά υποσχόμενους. Όπως σημείωσε ο Νίκος Δήμιτσας, αναπληρωτής διευθύνων σύμβουλος της Dimand Real Estate, «βλέπουμε μια σημαντική ευκαιρία στον

τομέα της προσιτής στέγης. Η δική μας πρόταση είναι η μείωση του ΦΠΑ για τέτοια ακίνητα, καθώς έχουμε δει να λειτουργεί ως κίνητρο τόσο στην Ιταλία και στη Γαλλία όσο και στην Πορτογαλία.

Εμείς θεωρούμε ότι χρειάζεται να συμβεί ένα σοκ προσφοράς στην αγορά, κάτι που απαιτεί χρηματοδότηση με χαμηλό κόστος και μεγάλη διάρκεια, κρατικές ενισχύσεις ή κίνητρα, είτε πολεοδομικά είτε φορολογικά, αλλά και εμείς ως ιδιώτες θα πρέπει να βρούμε τρόπο να κατασκευάσουμε με χαμηλότερο κόστος».

Οι τράπεζες και οι servicers

Στην ύπαρξη αποθέματος περίπου 15.000 οικιστικών ακινήτων που βρίσκονται αυτή την περίοδο υπό τη διαχείριση των servicers ή στην ιδιοκτησία των τραπεζών αναφέρθηκε η Αλεξάνδρα Φατούρα, αναπληρώτρια διευθύνουσα σύμβουλος της Intrum Hellas. «Αυτή τη στιγμή έχουμε ένα απόθεμα περίπου 6.400 κατοικιών. Άλλες 8.000 κατοικίες βρίσκονται στην ιδιοκτησία των τραπεζών. Συνολικά μιλάμε για περίπου 15.000 ακίνητα». Όπως σημείωσε η ίδια, το συγκεκριμένο απόθεμα δεν μπορεί από μόνο του να επιλύσει το στεγαστικό πρόβλημα, αποτελεί όμως σημαντικό παράγοντα για την αύξηση της προσφοράς.

Με τη σειρά της, η διευθύνουσα σύμβουλος της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας Ισμήνη Παπακυρίλλου επισήμανε ότι περίπου το 40% των αγορών κατοικιών που έγιναν μέσω του προγράμματος «Σπίτι μου II» αφορούσε την Αττική, όπου όμως τα ακίνητα που αποκτήθηκαν ήταν κατά κανόνα μικρότερα, παλαιότερα και ακριβότερα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. Τέλος, αναγνώρισε ότι το πρόγραμμα δημιούργησε πρόσθετη ζήτηση στην αγορά κατοικίας, εκτίμησε ωστόσο ότι δεν επηρέασε καθοριστικά τη συνολική πορεία της κτηματαγοράς.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Location, Location, Location: Άλλαξε κάτι;

Η φράση «Location, Location, Location» παραμένει ένα από τα πιο γνωστά αξιώματα του εμπορίου και των ακινήτων. Τι καθορίζει όμως την εμπορικότητα μιας περιοχής στην Κύπρο σήμερα και ποιος ο ρόλος των Mall;

Στην Κύπρο, η έννοια της «καλής τοποθεσίας» έχει αλλάξει. Δεν αρκεί πλέον ένα κατάστημα να βρίσκεται σε κεντρικό δρόμο ή σε μια γνωστή εμπορική λεωφόρο. Η εμπορικότητα μιας περιοχής κρίνεται από έναν συνδυασμό παραγόντων: ποιοι άνθρωποι κινούνται εκεί, πόσο εύκολα φτάνουν, τι μπορούν να κάνουν όταν φτάσουν και αν έχουν λόγο να επιστρέψουν.

Η πρόσβαση παραμένει καθοριστική. Σε μια χώρα όπου η καθημερινή μετακίνηση βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο αυτοκίνητο, η σύνδεση με βασικούς οδικούς άξονες, η διαθεσιμότητα στάθμευσης και η ευκολία εισόδου και εξόδου επηρεάζουν άμεσα την επισκεψιμότητα. Όμως η προσβασιμότητα δεν ταυτίζεται μόνο με το αυτοκίνητο. Οι δημόσιες συγκοινωνίες, οι ασφαλείς πεζοδρομήσεις, οι ποδηλατικές διαδρομές και η άνετη πρόσβαση για άτομα με κινητικές δυσκολίες διευρύνουν το κοινό μιας περιοχής. Ένας εμπορικός δρόμος που είναι δύσκολο

να προσεγγιστεί ή δυσάρεστος για παραμονή μπορεί να χάσει έδαφος, ακόμη κι αν βρίσκεται σε κεντρικό σημείο.

Εξίσου σημαντικό είναι το ποιοι βρίσκονται γύρω από την περιοχή. Μόνιμοι κάτοικοι, εργαζόμενοι, φοιτητές, επισκέπτες και τουρίστες δημιουργούν διαφορετικά είδη ζήτησης. Η παρουσία τους σε διαφορετικές ώρες της ημέρας μπορεί να στηρίξει ένα ευρύτερο φάσμα επιχειρήσεων: από καφέ, μαράκια και εστιατόρια μέχρι καταστήματα καθημερινών αναγκών και επαγγελματικές υπηρεσίες. Αντίθετα, μια περιοχή που εξαρτάται από μία μόνο ομάδα πελατών ή από συγκεκριμένες ώρες λειτουργίας είναι περισσότερο εκτεθειμένη σε εποχικές και οικονομικές μεταβολές.

Η σύνθεση των χρήσεων είναι επομένως κρίσιμη. Όταν κατοικίες, γραφεία, καταστήματα, εστίαση, πολιτισμός και ψυχαγωγία συνυπάρχουν, η περιοχή παραμένει ενεργή σε μεγαλύτερο μέρος της ημέρας και της εβδομάδας. Η ποικιλία αυτή δεν προσφέρει μόνο περισσότερες επιλογές στον καταναλωτή: δημιουργεί και αλληλοτροφοδότηση. Ένας εργαζόμενος μπορεί να χρησιμοποιήσει μια υπηρεσία το μεσημέρι, να επιστρέψει για φαγητό το βράδυ, ενώ οι κά-

Τα Mall μπορούν να αποτελέσουν ισχυρούς εμπορικούς πόλους, αλλά δεν υποκαθιστούν μια ζωντανή πόλη.

τοικοί διατηρούν την κίνηση και εκτός εργάσιμων ωρών.

Στην εμπορική επιτυχία μετρούν επίσης η ποιότητα του δημόσιου χώρου και η εμπειρία της επίσκεψης. Καθαριότητα, φωτισμός, σκίαση, ασφάλεια, καθίσματα και ευχάριστες διαδρομές δεν αποτελούν διακοσμητικές λεπτομέρειες. Επηρεάζουν το πόσο χρόνο περνά κάποιος σε μια περιοχή και αν θα την επισκεφτεί ξανά. Η εμπορικότητα δεν παράγεται μόνο μέσα στα κα-

ταστήματα: εξαρτάται και από όσα συμβαίνουν ανάμεσά τους.

Σε αυτό το περιβάλλον, τα Mall κατέχουν ιδιαίτερο ρόλο. Συγκεντρώνουν σε έναν χώρο λιανική, εστίαση, ψυχαγωγία και υπηρεσίες, προσφέροντας προβλεψιμότητα και ευκολία. Η στάθμευση, η προστασία από τις καιρικές συνθήκες και η δυνατότητα συνδυασμού πολλών δραστηριοτήτων σε μία επίσκεψη αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα. Για τις επιχειρήσεις,

ένα εμπορικό κέντρο μπορεί να προσφέρει πρόσβαση σε οργανωμένη επισκεψιμότητα, ενώ για τον καταναλωτή λειτουργεί ως προσορισμός και όχι απλώς ως σημείο αγοράς.

Η επιρροή ενός Mall, ωστόσο, δεν σταματά στα όριά του. Μπορεί να ενισχύσει την εμπορική εικόνα μιας ευρύτερης περιοχής, να προσελκύσει νέες επενδύσεις και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας. Μπορεί όμως και να συγκεντρώσει μεγάλο μέρος της κατανάλωσης σε έναν ελεγχόμενο χώρο, απομακρύνοντας κίνηση από τα παραδοσιακά κέντρα και τις μικρότερες επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα δεν είναι ίδιο παντού. Εξαρτάται από τη σύνθεση του Mall με τον αστικό ιστό, τις μετακινήσεις που προκαλεί και το κατά πόσο συμπληρώνει ή ανταγωνίζεται τις γύρω εμπορικές δραστηριότητες.

Παράλληλα, το ηλεκτρονικό εμπόριο έχει μετατοπίσει τα κριτήρια επιλογής. Τα φυσικά καταστήματα δεν ανταγωνίζονται μόνο μεταξύ τους, αλλά και την ευκολία της διαδικτυακής αγοράς. Χρειάζεται, συνεπώς, να προσφέρουν κάτι που δεν αντιγράφεται εύκολα από μια οθόνη: προσωπική εξυπηρέτηση, άμεση διαθεσιμότητα, δοκιμή προϊόντων, κοινωνική επαφή ή μια ολοκληρωμένη εμπειρία. Η

ψηφιακή παρουσία και οι υπηρεσίες παραλαβής ή παράδοσης μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς το φυσικό σημείο.

Για τους επενδυτές και τις τοπικές αρχές, η πρόκληση είναι να αξιολογούν την τοποθεσία πέρα από το σημερινό ενοίκιο ή την κίνηση μιας συγκεκριμένης περιοχής. Χρειάζεται να εξετάζουν τα δημογραφικά δεδομένα, τις μετακινήσεις, τον ανταγωνισμό, την εποχικότητα και τις προοπτικές ανάπτυξης. Εξίσου σημαντικό είναι να σχεδιάζουν περιοχές με ποικιλία χρήσεων και ουσιαστική σύνδεση με τις κοινότητες που τις περιβάλλουν.

Η «σωστή τοποθεσία» στην Κύπρο σήμερα δεν είναι απλώς εκεί όπου περνά περισσότερος κόσμος. Είναι εκεί όπου η πρόσβαση, η ζήτηση, η εμπειρία και η ποικιλία δραστηριοτήτων συναντώνται. Τα Mall μπορούν να αποτελέσουν ισχυρούς εμπορικούς πόλους, αλλά δεν υποκαθιστούν μια ζωντανή πόλη. Η μακροχρόνια εμπορικότητα εξαρτάται από το αν μια περιοχή προσφέρει λόγους για να την επισκεφθείς, να παραμείνεις και να επιστρέψεις.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΕΪΜΙ ΓΟΥΑΪΝΧΑΟΥΖ

Επετειακή επανέκδοση
του «Back to black» θυμίζει
την πριγκίπισσα της σόουλ

Σελ. 5

ΒΙΒΛΙΟ

Το ελληνικό κόμικ
που αντλεί έμπνευση
από τη δεκαετία του 1940

Σελ. 11

«LION AT MY BACK»

Η Ελενα Καλλινίκου και
η Sokhna Diallo μιλούν
στην «Κ» για την ταινία

Σελ. 4

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Τέχνες
& γράμματα

Κυριακή 18 Οκτωβρίου 2026

Στιγμιότυπο από πρόβα της παράστασης «Ομόνοια: Μια μυθοπλασία», όπου το σιντριβάνι και τα γύρω κτίρια της εμβληματικής πλατείας ανασυνθέτουν τον μικρόκοσμό της.

Η Ομόνοια στο κέντρο της σκηνής

Η έρευνα για έναν φόνο στην πλατεία ρίχνει φως σε όλες τις αθέατες όψεις της περιοχής.
Η νέα παράσταση του Εθνικού Θεάτρου βασίζεται σε συνεντεύξεις κατοίκων, περαστικών και ανθρώπων
που εργάζονται στις γειτονιές γύρω από την καρδιά της Αθήνας.

Σελ. 3

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

18.10-24.10.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μέσα από τη ματιά
της Νόνας Μολέσκη

Η Βιβλιοθήκη του ΤΕΠΑΚ παρουσιάζει στο κοινό το ψηφιοποιημένο Αρχείο Θεατρικών κριτικών της Νόνας Μολέσκη, ένα σημαντικό τεκμήριο για τη μελέτη της σύγχρονης θεατρικής δημιουργίας στην Κύπρο. Την επιστημονική επιμέλεια του αρχείου ανέλαβε η θεατρολόγος δρ Άντρη Χ. Κωνσταντίνου (Πανεπιστήμιο Frederick). Η παρουσίαση του αρχείου πραγματοποιείται στο πλαίσιο εκδήλωσης αφιερωμένης στη σημαντική συμβολή της Νόνας Μολέσκη στη θεατρική κριτική και στην καταγραφή της θεατρικής ζωής του τόπου. Δευτέρα, 19 Οκτωβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. στη Δημοτική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Λεμεσού, Αγίου Ανδρέου 269, Λεμεσός. **Είσοδος ελεύθερη.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η Κοκκινোসκουφίτσα» σε διασκευή Άνδρης Θεοδότου

Μια νέα διασκευή του παραμυθιού «Η Κοκκινোসκουφίτσα» μια σύγχρονη διασκευή της Άνδρης Θεοδότου, με τη σκηνοθετική ματιά του Φώτη Νικολάου, παρουσιάζει η Σκηνή 018 του ΘΟΚ. Τα μικρά και μεγάλα ερωτήματα της ζωής, πολύ χιούμορ αλλά και μια γενναία δόση φαντασίας, υπόσχονται μια παράσταση που θα μας ταξιδέψει σ' ένα μαγικό περιβάλλον, όπου όλα μπορούν να συμβούν. Η διαδρομή ενός παιδιού, της Κοκκινোসκουφίτσας, μέσα στο δάσος γίνεται ένα συμβολικό ταξίδι ενηλικίωσης όπου η ηρωίδα καλείται να αντιμετωπίσει αγωνίες, επιθυμίες και διλήμματα. Ο Λύκος, σε μια σύγχρονη απει-

κόνιση, λειτουργεί ως εξωτερικός κίνδυνος αλλά και ως εσωτερική φωνή αβεβαιότητας, ενώ το δάσος μεταμορφώνεται σε τοπίο συναισθημάτων, σχημάτων και χρωμάτων, όπου η ηρωίδα συναντά απρόσμενους συμμάχους και συνοδοιπόρους. Παίζουν οι: Ελίνα Αντωνίου, Χρήστος Γκρόζος, Νίκη Δραγούμη, Άρνης Κυπριανού, Ιώ Λατουσάκη, Γιάννης Οικονομίδης, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Κυβέλη Παπαντωνίου. Παραστάσεις από 18 Οκτωβρίου και κάθε Κυριακή στις 10:30 π.μ. Κτίριο ΘΟΚ, Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης. **Πληροφορίες, Εισιτήρια www.thoc.org.cy και ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717.**

ΘΕΑΤΡΟ

«The Effect» της Lucy Prebble

Το Σατιρικό Θέατρο παρουσιάζει για πρώτη φορά στην Κύπρο το έργο «The Effect» της βραβευμένης Βρετανίδας συγγραφέως Lucy Prebble, σε σκηνοθεσία Εβίτας Ιωάννου. Η Κόνι και ο Τρίσταν συμμετέχουν σε μια κλινική δοκιμή για ένα νέο αντικαταθλιπτικό φάρμακο. Μέσα στο πλαίσιο του πειράματος, γνωρίζονται και ερωτεύονται. Σύντομα, όμως, γεννιέται το ερώτημα: αυτό που αισθάνονται είναι αληθινός έρωτας ή αποτέλεσμα της φαρμακευτικής αγωγής; Καθώς η επίδραση του φαρμάκου μεγαλώνει, τα όρια ανάμεσα στην πραγματικότητα και τις πιθανές ψευδαισθήσεις που προκαλούνται από τις παρενέργειές του, αρ-

χίζουν να θολώνουν. Το έργο εξετάζει με απλότητα, χιούμορ και ευαισθησία τη φύση του έρωτα, την ψυχική υγεία, τα ηθικά όρια της επιστήμης και τη σύγκρουση ανάμεσα στην επιστημονική λογική και την ανθρώπινη παρόρμηση. Παίζουν με αλφαριθμητική σειρά: Ραφαέλα Καβάζη, Έλενα Καλινίκου, Ανδρέας Κούτσουμπας, Βασίλης Μιχαήλ. Κάτω Σκηνή Σατιρικού Θεάτρου (Υπόγειο). Παραστάσεις: 18, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 31 Οκτωβρίου & 1 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. Για ηλικίες 16 ετών και άνω. **Πληροφορίες, Εισιτήρια www.satirikotheatro.com και τηλέφωνο 22312940.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«All Of It» στο Κτήριον 53

Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου των δέκα παραστάσεων του θεατρικού έργου «ALL OF IT», σε σκηνοθεσία Μαρίας Ιόλης Καρολίδου, με τις έξι τελευταίες να είναι sold out, και λόγω αυξημένης ζήτησης, προστίθενται επτά επιπλέον ημερομηνίες παραστάσεων. Το έργο ξεδιπλώνεται με τη μορφή ενός μονολόγου stream of consciousness - ενός κατακλυσμού σκέψεων και εικόνων που αναδύονται από το μυαλό της αφηγήτριας σε μια αδιάκοπη ροή. Η πειραματική φόρμα του έργου, που φωτίζει τον χείμαρρο του ασυνείδητου της χαρακτήρα και την ανακατασκευή της ανάμνησης, οδηγεί τους θεατές σε μια διαρκή επα-

γρύπνηση και λειτουργεί ως υπενθύμιση ότι η ζωή κινείται με μεγάλες ταχύτητες και χάνεται από τα χέρια μας σαν κόκκος άμμου. Επί σκηνής: Αντωνία Χαραλάμπους. Επιπλέον παραστάσεις: 26, 28 Οκτωβρίου και 2, 4, 9, 13, 16 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. ΚΤΗΡΙΟΝ 53, Αθηνάς 25-27, εντός των τειχών Λευκωσίας. **Εισιτήρια: more.com τηλέφωνο 70001384**

ΕΚΘΕΣΗ

«Στον Κήπο ενός Σύμπαντος» της Μάριον Πασχάλη

Η Γκαλερί Γκλόρια παρουσιάζει το νέο εικαστικό εγχείρημα της Μάριον Πασχάλη, με τίτλο «Στον Κήπο ενός Σύμπαντος», το οποίο εγκλείει μία προσωπική μυθολογία όπου ελεύθερα συνδέεται το φιλοσοφείν με την επιστήμη. Το έργο της καλλιτέχνιδος παρουσιάζει μία εξελισσόμενη δόνηση μέσω της απροβλεπτικότητας του χορού των κλωστών ή των νημάτων πάνω στην επιφάνεια του καμβά, τα οποία συμβολίζουν τις παλλόμενες χορδές. Το κάρβουνο ως πρωταρχική ύλη και συμπυκνωμένη ενέργεια που διαστέλλεται και μεταβάλλεται, συμβολίζει τη κοσμική σκόνη που αλλάζει φόρμα στα πρώ-

πέρα από τον τρισδιάστατο κόσμο, όπου και καταρρίπτεται η ψευδαίσθηση της διαιρετότητας μεταξύ της μονάδας και του όλου. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια Έκθεσης έως 23 Οκτωβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605.**

τα στάδια του σχηματισμού ενός άστρου. Η νέα έκθεση συνεχίζει από την προηγούμενη δουλειά της καλλιτέχνιδος, όπου οι κλωστές λειτουργούσαν ως σύμβολα σύγχρονης μυθολογίας με θέμα το πέρασμα του ανθρώπου πάνω στη γη. Εδώ, κλωστές και νήματα αποκτούν επιπλέον σημασία: γίνονται 'συνομιλία' με διαστάσεις πέρα από τον τρισδιάστατο κόσμο, όπου και καταρρίπτεται η ψευδαίσθηση της διαιρετότητας μεταξύ της μονάδας και του όλου. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια Έκθεσης έως 23 Οκτωβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605.**

Τα σώματα των χορευτών αντιδρούν εξ αρχής. Με την ομαδική εισοδό τους στη σκηνή και το ανεπαίσθητο τινάγμα/σταμάτημα μπροστά σε κάτι απροσδόκτο. Μια μνήμη; Κάτι που ορθώνει το δικό του εσωτερικό ανάστημα, προσπερνώντας τους φραγμούς και τους «φύλακες»; Το σώμα είναι εκεί όχι ως αντικείμενο πόθου, αλλά ως φορέας μνήμης. Αδιόρατοι σχεδόν σπασμοί που συσσωρεύονται δημιουργώντας το δικό τους τοπίο μαζί με τα δύο μεγάλα τροχήλατα τραπέζια που αλλάζουν θέσεις κουβαλώντας μικρά «μουσικά» όργανα, ελατήρια, μέταλλα. Η δόνηση μεταδίδεται από τα αντικείμενα στα σώματα και αντιστρόφως. Το άναρθρο μιας εσωτερικής κραυγής που δεν ακούγεται, γιατί έχει ήδη μετασχηματιστεί, κι αυτή, σε μνήμη.

«Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι», θα μπορούσε να επαναλαμβάνεται ανέναν σαν επίκληση ή κατευνασμός. Να τροφοδοτεί με ρυθμό μια ματαιώση ή ατομία, ή ακόμη και την επίγνωση, την εκ των υστέρων αποτίμηση· άλλοτε με θλίψη, άλλοτε με τρυφερότητα για μια υπόσχεση που έμεινε εκκρεμής. Τα 60 λεπτά της μουσικής/παράστασης ήταν πλήρη. Μεστά, βιωμένα, δουλεμένα εξαντλητικά· γι' αυτό και έρρεαν ανεμπόδιστα. Συντονιστηκαν κάτω από τη μουσική παρτιτούρα όλοι οι συντελεστές, χωρίς να χάσουν την αυτοτέλειά τους. Η ποίηση ήταν οδηγός, η συγκίνηση δεν ήταν πεπονημένη, η «στιγμή» εγγράφηκε.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

«Τόσαις φοραίς
τόσο κοντά
να είμαι»

Μάλλον αυτό ήταν «ο αμανές, με την αργή του ανάσα και τις μελισματικές του αναστροφές, δεν θρηνεί – ανοίγει τον πόνο στον χρόνο». Αυτό συνέβη μέσα σε 60 λεπτά και ο θεατής βρέθηκε μέσα σε ένα ηχητικό και οπτικό περιβάλλον για το οποίο δεν ήταν προετοιμασμένος. Οι άμυνές του κάμφθηκαν και παραδόθηκε σε μια δίνη εσωτερική. «Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι». Ο τίτλος, από τον στίχο του «Σεπτέμβρη του 1903», ένα από τα τέσσερα ποιήματα του Καβάφη που επέλεξε να μελοποιήσει ο Γιώργος Κουμεντάκης. Τρεις χορογράφοι, εννέα χορευτές του Μπαλέτου της ΕΛΣ, ένας τραγουδιστής (ο Ζαχαρίας Καρούνης), μία εικαστική εγκατάσταση (του Πέτρου Τουλούδη) και δύο μουσικά σύνολα συμπεριελθκαν και «συνομίλησαν», δημιουργώντας ένα υβριδικό θέαμα και ακρόαμα, στην Εναλλακτική Σκηνή της Λυρικής.

Δύσκολη η περιγραφή. Ίσως γιατί η «κάμερα» ήταν γυρισμένη προς τα μέσα, έβλεπε και ονομάτιζε τόπους, χρόνους, μνήμες του καθενός μας. Η ερμηνεία και η αποκρυπτογράφηση ενός στίχου δεν συνδέεται κατ' ανάγκην με την αντίδραση του θεατή ή του αναγνώστη. «... Γιατί να μείνω με κλειστά τα χείλη» και μέσα μου να κλαίει η άδεια μου ζωή, και να μαυροφορούν οι επιθυμίες μου». Πώς δυο κλειστά χείλη εκφράζουν «επιθυμίες που μαυροφορούν»; Πώς παίρνουν μορφή οι εσωτερικοί αποχαριτισμοί, οι προσευχές με λόγια δανεικά, η ανασκαφή που είναι χωρίς αρχή και τέλος;

Ο Γιώργος Κουμεντάκης διαλέγεται τόσο με την ανατολική παράδοση του αμανέ όσο και με την ορθόδοξη ψαλτική. Ο Ζαχαρίας Καρούνης τότε ακούγεται σαν ιεροψάλτης, τότε σαν μουεζίνης. Το λέει και ο ίδιος ο συνθέτης με σαφήνεια: «...ο αμανές είναι εσωτερική τελετουργία. Μιλά στο σκοτάδι του εαυτού. Έτσι και ο Καβάφης: η φωνή του δεν προσρίζεται για το πλήθος, αλλά για τον εκάστοτε ακροατή του, αυτόν που γνωρίζει τη γεύση της ήττας και της πδόνης ταυτόχρονα. Ο ποιητής δεν τραγουδά την απώλεια, αλλά την επίγνωση της απώλειας, γι' αυτό δεν ζητά παρηγοριά. Αν η ποίηση του Καβάφη είχε ήχο, θα ήταν ένας αμανές όπου κάθε συλλαβή σέρνει πίσω της το βάρος του χρόνου και καθυστερεί τη συγκίνηση. Μια φωνή που δεν σπάει. Μια φωνή που γνωρίζει ότι ο πόνος, όταν επιωθεί σωστά, μετατρέπεται σε μορφή».

Τα σώματα των χορευτών αντιδρούν εξ αρχής. Με την ομαδική εισοδό τους στη σκηνή και το ανεπαίσθητο τινάγμα/σταμάτημα μπροστά σε κάτι απροσδόκτο. Μια μνήμη; Κάτι που ορθώνει το δικό του εσωτερικό ανάστημα, προσπερνώντας τους φραγμούς και τους «φύλακες»; Το σώμα είναι εκεί όχι ως αντικείμενο πόθου, αλλά ως φορέας μνήμης. Αδιόρατοι σχεδόν σπασμοί που συσσωρεύονται δημιουργώντας το δικό τους τοπίο μαζί με τα δύο μεγάλα τροχήλατα τραπέζια που αλλάζουν θέσεις κουβαλώντας μικρά «μουσικά» όργανα, ελατήρια, μέταλλα. Η δόνηση μεταδίδεται από τα αντικείμενα στα σώματα και αντιστρόφως. Το άναρθρο μιας εσωτερικής κραυγής που δεν ακούγεται, γιατί έχει ήδη μετασχηματιστεί, κι αυτή, σε μνήμη.

«Τόσαις φοραίς τόσο κοντά να είμαι», θα μπορούσε να επαναλαμβάνεται ανέναν σαν επίκληση ή κατευνασμός. Να τροφοδοτεί με ρυθμό μια ματαιώση ή ατομία, ή ακόμη και την επίγνωση, την εκ των υστέρων αποτίμηση· άλλοτε με θλίψη, άλλοτε με τρυφερότητα για μια υπόσχεση που έμεινε εκκρεμής. Τα 60 λεπτά της μουσικής/παράστασης ήταν πλήρη. Μεστά, βιωμένα, δουλεμένα εξαντλητικά· γι' αυτό και έρρεαν ανεμπόδιστα. Συντονιστηκαν κάτω από τη μουσική παρτιτούρα όλοι οι συντελεστές, χωρίς να χάσουν την αυτοτέλειά τους. Η ποίηση ήταν οδηγός, η συγκίνηση δεν ήταν πεπονημένη, η «στιγμή» εγγράφηκε.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Τι Ερμιτάζ, τι Προεδρικό Μέγαρο

Δείτε το παράδοξο, η χώρα δεν έχει καταφέρει να αποκτήσει ακόμη Πινακοθήκη Σύγχρονης και Μοντέρνας Τέχνης, αν και υπάρχει κτήριο με καινούργια ταμπέλα, η οποία μάλιστα έχει και ωράριο λειτουργίας... και ακόμα ψηφιοποιούνται έργα που βρίσκονται σε αποθήκες, που απορώ γιατί δεν τα έχουν ονομάσει «ντεπό», που ακούγεται και πιο ωραία... Επίσης, αναζητούνται έργα σε κυβερνητικά κτήρια, σε προεβείες, από εδώ και από εκεί και συν τω χρόνω θα τα εκθέσουμε σε μία Κρατική Πινακοθήκη ή μάλλον σε ένα Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης και Μοντέρνας Τέχνης.

Βέβαια, έως τότε ως αρκεστούμε στη μαγευμία του Προεδρικού Μεγάρου, το οποίο ανοίγει τις πύλες του για να επισκεφθεί ο πολίτης τα έργα που υπάρχουν εκεί, της έκθεσης με τίτλο «Κύπρος, ο κόσμος, ο Τόπος, ο Λόγος η Ύλη», με οργανωμένες ξεναγήσεις. Η πρώτη έγινε με 150 τυχερούς και επειδή ήταν επιτυχημένη η δράση αυτή σκέφτονται στο Προεδρικό να οργανώσουν επιπλέον επισκέψεις, εκτός από εκείνη που είναι προγραμματισμένη για τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων στις 16 Μαΐου 2027! ενώ αρχίζουν οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις

μαθητών. Εκπαιδευτικές ξεναγήσεις μαθητών που γινόντουσαν με το σταγονόμετρο στη Majestic, το κτήριο που είχαμε ονομάσει Κρατική Πινακοθήκη Σύγχρονης Τέχνης-Majestic...

Η στήλη πάντως αισθάνεται πως αυτή η φιλοσοφία της ευκαιριακής επίσκεψης κρύβει κάποιον καλλιτεχνικό «εξευγενισμό», και εμφορείται από ιδέες «μετα-διαφωτισμού», αλλά φευ, η Μεγάλη Αικατερίνη ήταν μία. Η Τέχνη και η θέασή της δεν είναι πια απλώς περιήγηση, είναι μια ολιστική, πολυαισθητηριακή εμπειρία, και δεν περιορίζεται στο άνοιγμα του σαλονιού ενός μεγάρου, έστω και αν αυτό είναι το Προεδρικό Μέγαρο. Δηλαδή θα ήταν καλύτερα, από την άλλη, θα μπορούσε να πει κάποιος, να μην τα δει ποτέ κανείς; Ναι, είναι η απάντησή της στήλης, αν είναι να τα βλέπει με αυτόν τον τρόπο, που μοιάζει ως χάρη στον λαό.

Αυτό που θα έπρεπε το κράτος να είχε λύσει εδώ και δεκαετίες, δηλαδή τη δημιουργία ενός χώρου όπου οι εικαστικές τέχνες θα είχαν δημόσια την τιμητική τους, δεν νοείται κατά την άποψή μας να υποκαθίσταται από νέες φιλοσοφίες (στη Βουλή των Αντιπροσώπων κάτι ανάλογο έγινε πριν

από μερικά χρόνια με την έκθεση των 60 έργων από την Κρατική Συλλογή, αλλά έμεινε στην ενδιαφέρουσα δημοσιογραφική ξεναγήση, μιας και οι βουλευτές τα προσπερνούν αδιάφορα). Με λίγα λόγια η σύγχρονη και μοντέρνα Τέχνη βρήκε μάτια στο Προεδρικό Μέγαρο, με εκδήλωση ενδιαφέροντος όμως, με καταχώρηση του ονοματεπωνύμου και του αριθμού ταυτίστας τους σε πλατόφωρμα του υπουργείου Πολιτισμού. Επίσκεψη με ονοματεπώνυμο, σαν ραντεβού στον γιατρό... και όπως λέει και η παροιμία «Από 'ν είδε βουνά τ'ζαί κάστρη, είδεν τον φούρνο τ'ζ' εξιππάσταν».

Η Στήλη ελπίζει ακόμα πως, αν όλα πάνε καλά και οι βουλευτές που περπατάνε μεταξύ 60 έργων και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας που ανοίγει τα σαλόνια του Προεδρικού Μεγάρου καταλάβουν τι συμβαίνει, κάποτε δεν θα χρειάζεται πλατόφωρμα και ειδικές ημέρες για να δει ο πολίτης έργα τέχνης κορυφαίων Κύπριων και μη δημιουργών εντός χρονικού ορίζοντα, παίρνοντας και ένα αλμυρό κατά την έξοδο, ευχαριστώντας τους οικοδεσπότες. Ελπίζει η Στήλη πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας τώρα που ενημερώθηκε και είδε συγκεντρωμένα τα έργα

τέχνης και πως υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον, να αναγνωρίσει την ανάγκη δημιουργίας κανονικής Πινακοθήκης, ή έστω κανονικού Μουσείου Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης και να ζητήσει από το υπουργείο Πολιτισμού να το δημιουργήσουν επιτέλους (χάθηκε η ευκαιρία για την ώρα για την κα Αννίτα Δημητρίου να κάνει το ίδιο, αν αναλάμβανε το 2028 την Προεδρία της Δημοκρατίας, η οποία θα είχε διπλή υποχρέωση βέβαια).

Ελπίζω να καταλάβει ο κ. Χριστοδουλίδης ως αρχηγός του κράτους πως δεν γίνεται από τη μία το κράτος να πολεμάει μουσεία που επιτελούν ουσιαστικά και υπέρ το δέον, όπως κάνει η Σχολή – Μουσείο Χαρακτητικής Χαμπη στα Πλατανίσκια της Λεμεσού, και από την άλλη να αναρτά ταμπέλες για Μουσεία που δεν υπάρχουν ή το Προεδρικό Μέγαρο να αναλαμβάνει έστω και για λίγο τον ρόλο που θα έπρεπε να είχε το κτήριο, όπου είναι αναρτημένη η άνευ αντικρίσματος ταμπέλα.

Υγ. Μια καλή ιδέα θα ήταν να εκθεθούν και να διατεθούν για ανάγνωση με εκδήλωση ενδιαφέροντος πάντα και τα 6.000 βιβλία του Προέδρου, μιας και δεν έχουμε ούτε Βιβλιοθήκη.

Ένα πτώμα στην Ομόνοια

Η εμβληματική πλατεία «πρωταγωνιστεί» σε μια παράσταση βασισμένη σε 50 συνεντεύξεις

Στιγμιότυπο από τις πρόβες με το ομοίωμα του σιντριβανιού στο κέντρο, όπως και στην πραγματική πλατεία. Δεξιά, σε πρώτο πλάνο η Στέλλα Βογιατζάκη. Στο βάθος, από αριστερά, ο Πάρης Αλεξανδρόπουλος, η Παναγιώτα Παπακυριακού, η Κατερίνα Κρίστο και ο Τίτος Γρηγορόπουλος. Το συμβάν που πυροδοτεί τη δράση της παράστασης είναι η εύρεση ενός πτώματος στην πλατεία.

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ**

Στην κεντρική σκηνή του θεάτρου Δίπυλον, μια γνώριμη περιοχή της Αθήνας απλώνεται σε μικρογραφία. Το σιντριβάνι στο κέντρο και γύρω του κτίρια τόσο οικεία, τόσο «αθηναϊκά» και ιστορικά συνθέτουν τον μικρόκοσμο της Ομόνοιας. Μίας γειτονιάς που αναγεννιέται στη σκηνή, μόλις λίγα μέτρα από το σημείο όπου βρίσκεται στην πραγματικότητα. «Κοντά σε αυτά τα κτίρια χτυπάει και η καρδιά του Εθνικού Θεάτρου. Η ιδέα ξεκίνησε ουσιαστικά ως πρόταση της καλλιτεχνικής διεύθυνσης. Γνωρίζοντας τη δουλειά μας στο θέατρο-ντοκουμέντο και τη μέθοδό μας που βασίζεται στην έρευνα πεδίου, μας ζήτησαν να δημιουργήσουμε ένα έργο εμπνευσμένο από τη γειτονιά γύρω από το θέατρο – δηλαδή την ίδια την Ομόνοια», λέει ο Ανέστης Αζάς, ένας εκ των δύο σκηνοθετών της νέας παράστασης με τίτλο «Ομόνοια: Μια μυθοπλασία», που θα κάνει πρεμιέρα στις 22 Οκτωβρίου.

Το έργο επικεντρώνεται στην ιστορία ενός ανθρώπου που, ένα βράδυ, βρίσκει τυχαία ένα πτώμα σε ένα στενό δρομάκι της περιοχής. Εκεί ακριβώς ξεκινάει ένα αστικό θρίλερ με έντονο το στοιχείο του «ποιος το έκανε;», καθώς ο ήρωας αρχίζει και ερευνά τι έχει συμβεί. Στην προσπάθειά του, έρχεται αντιμέτωπος με ένα σκοτεινό δίκτυο προστασίας στο οποίο εμπλέκονται από άτομα της μαφίας μέχρι πρόσωπα εξουσίας.

«Διενεργήσαμε πάνω από πενήντα συνεντεύξεις με ανθρώπους, οι οποίοι συνδέονται κάπως με την Ομόνοια», μας λέει ο Πρόδρομος Τσινικόρης, που υπογράφει επίσης τη σκηνοθεσία, αλλά και το κείμενο μαζί με τον κ. Αζά και τον Μιχάλη Πντίδη, ο οποίος παίζει και στην παράσταση. «Οι περισσότεροι δεν μένουν στην περιοχή. Μπορεί να εργάζονται εκεί ή να είναι άνθρωποι για τους οποίους η ίδια η Ομόνοια αποτελεί αντικείμενο εργασίας: αρχιτέκτονες, δημοσιογράφοι, ακόμα και ξεναγοί», εξηγεί ο κ. Τσινικόρης.

Μέσα από δεκάδες συναντήσεις, οι τρεις τους συνειδητοποίησαν ότι η πλατεία δεν αντανάκλασε καμία περίπτωση μια ενιαία πραγματικότητα ή ένα συγκεκριμένο αφήγημα. Η ανάγνωσή της μεταβάλλεται ριζικά ανάλογα με τα μάτια που την κοιτούν. «Για πολλούς η Ομόνοια είναι κάτι πολύ διαφορετικό από ό,τι μπορεί να πιστεύεις εσύ ή εγώ», ση-

μειώνει ο κ. Τσινικόρης. «Κάποιοι νοσταλγούν μια παλιά εποχή, η οποία ίσως είναι και λίγο κατασκευασμένη από τις ταινίες. Άλλοι σκέφτονται μια περίοδο στην οποία πήγαιναν εκεί και έβρισκαν έναν ή μία ερωτική σύντροφο. Για τους καταστηματαρχες είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική κατάρρευση της χώρας στα χρόνια των μνημονίων ή με την εποχή μετά το 2004. Για άλλους, πάλι, είναι απλώς ένα πέρασμα και για κάποιους ένας τόπος στον οποίο δεν πατάνε γιατί φοβούνται». Αυτή τη σκληρή και απρόβλεπτη πλευρά συμπυκνώνει και η φωνή ενός από τους χαρακτήρες: «Η Ομόνοια δεν είναι παιζε-γέλασε, έχει κανόνες επιβίωσης: Μην κοιτάς. Μην υποθέτεις. Μην κρίνεις. Εδώ πρέπει να έχεις ένα δέος. Όπως όταν κάνεις ιππασία. Ξέρεις ότι δεν θαμάξεις εσύ το άλογο. Το άλογο σε πάει. Αμα έστω και λίγο αισθανθείς ότι έχεις κάποια εξουσία, σε έχει πετάξει κάτω και έχεις σπάσει τον σβέρκο σου».

Ανάμεσα στις μαρτυρίες κρυβόταν και το πραγματικό περιστατικό που έγινε η αφορμή για το έργο. «Ένας δημοσιογράφος μάς εκμυστηρεύτηκε ότι τη δεκαετία του 1990 είχε δει ένα νεκρό σώμα στην πλατεία», λέει ο Πρόδρομος Τσινικόρης. «Καθώς καταγόταν από την επαρχία, του προκάλεσε σοκ το πώς ο κόσμος το προσπερνούσε σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Στο χωριό του, όπως μας εξήγησε, θα είχαν μαζευτεί όλοι για να δουν τι έγινε. Λίγο αργότερα, ένας φίλος

νθοποιός, από τα χρόνια της δραματικής σχολής του Εθνικού, μας περιέγραψε μια παρόμοια εικόνα».

Η ματαιώση

Κι ενώ η αφετηρία της ιστορίας πατάει στο υπαρκτό αυτό περιστατικό, όλη η εξέλιξη της ακολουθεί τη φόρμα ενός ευφυούς ψευδοντοκιμαντέρ, που δικαιολογεί και τον υπότιτλο της παράστασης «Μια μυθοπλασία». «Το υλικό ήταν πάρα πολύ για να χωρέσει σε μια παράσταση θεάτρου-ντοκιμαντέρ», αναφέρει ο κ. Τσινικόρης και συνεχίζει: «Είχαμε προτείνει στη διεύθυνση να αναλάβω εγώ ένα φεστιβάλ για την Ομόνοια. Εκεί θα εμπεριέχονταν τα περισσότερα θέματα τα οποία προέκυψαν. Θέλαμε να αποτελέσει μια χειρονομία ανοικτού διαλόγου σε σχέση με το τι είναι η Ομόνοια, ποιες μυθολογίες κουβαλάει, ποιες σκληρές εικόνες μπορεί να κρύβει. Στόχος ήταν να τα έχουμε όλα αυτά σε ένα φεστιβάλ συντομής διάρκειας και μετά, στην παράσταση, να μπορούσαμε να εστιάσουμε σε ένα από τα θέματα που θα προέκυπταν». Το φιλόδοξο σχέδιο όμως δεν πραγματοποιήθηκε, καθώς τον περασμένο Μάιο η διοργάνωση έπεσε θύμα μιας δύσκολης πολιτικής συγκυρίας. Η συμμετοχή επιχειρηματία του τουρισμού ισραηλινής καταγωγής δημιούργησε ένα ιδιαίτερα φορτισμένο κλίμα, με αποτέλεσμα το εγχείρημα να ματαιωθεί.

«Ο καθένας κουβαλάει τη δική του εκδοχή και ιστορία. Είχαμε να διαχειριστούμε εξαιρετικά ευαίσθητα ζητήματα, όπως η στεγαστική κρίση και η τοξικοεξάρτηση, καταστάσεις που συναντάει κανείς στην Ομόνοια, και δεν θέλαμε σε καμία περίπτωση να κάνουμε αυτού του είδους το “poverty porn”», λέει ο Ανέστης Αζάς και συμπληρώνει ότι έτσι η ομάδα αποφάσισε να στραφεί στη μυθοπλασία. «Επιλέξαμε να εμπνευστούμε από το περιβάλλον και να φτιάξουμε μια σάτιρα που χρησιμοποιεί την περιοχή ως σύμβολο για να μιλήσει για τις αντιφάσεις ολόκληρης της χώρας».

Στην πλοκή του έργου, καθώς η έρευνα του ήρωα για το πτώμα προχωράει, εκείνος αποφασίζει να μοιραστεί τα ευρήματά του αναρωτώντας τα στα σόσιαλ μίντια. Η κίνηση αυτή ανοίγει τον ασκό του Αϊόλου, με τον καθένα να σχολιάζει το γεγονός και να ξεπηδούν αμέτρητες εκδοχές, θεωρίες συνωμοσίας και fake news. «Βλέπουμε πώς η δική του αναζήτηση μετατρέπεται σιγά σιγά σε πεδίο αντιπαράθεσης ιδεών και απόψεων», σχολιάζει ο Πρόδρομος Τσινικόρης. «Ζούμε σε μία εποχή – αυτό νομίζουμε και αυτό σχολιάζουμε μέσα από το έργο – όπου τα όρια μεταξύ του τι είναι αλήθεια και τι είναι ψέμα, είναι όλο και περισσότερο δυσδιάκριτα», επισημαίνει, «μέσα σε αυτό το τοπίο, πολύ εύκολα μπορεί κάποιος, για παράδειγμα, να αναπτύξει μια άλλη

θεωρία, να κερδοσκοπήσει πάνω στην ιστορία ή να την ιδιοποιηθεί για ιδεολογικούς λόγους. Ο νεκρός άνθρωπος στην Ομόνοια μπαίνει τελικά σε δεύτερη μοίρα και στο επίκεντρο έρχονται πια οι γύρω γύρω απόψεις».

Η μεταφορά της υπόθεσης στο Διαδίκτυο λειτουργεί για τους δημιουργούς ως ένα αιχμηρό σχόλιο για την ίδια τη φύση του δημόσιου χώρου. «Η Ομόνοια είναι μια πλατεία, ένας αληθινός δημόσιος χώρος, και μας ενδιαφέρει πώς η ιδιωτική ζωή του χαρακτήρα του έργου εκφράζεται μέσα σε αυτόν», μας λέει ο Μιχάλης Πντίδης. «Γι' αυτό χρησιμοποιούμε τα σόσιαλ μίντια, ως ένα νέο χώρο που δεν είναι αληθινά δημόσιος με την κλασική έννοια, αλλά ένα σημείο όπου συναντιούνται πολλοί ιδιωτικοί χώροι, οι οποίοι δημοσιοποιούνται. Ο,τι συμβαίνει λοιπόν στην Ομόνοια, σε αυτή τη διαρκή σύγκρουση και συνάντηση του ιδιωτικού με το δημόσιο, αποτελεί για εμάς μια μεταφορά για το τι είναι ευρύτερα ο δημόσιος χώρος σήμερα».

Η μυθολογία

Τι σημαίνει, όμως, η Ομόνοια για τους δημιουργούς; «Για μένα είναι, γενικότερα, ένα πέρασμα. Δεν το αντιλαμβάνομαι ως ένα μέρος στο οποίο θα πάω για να κάτσω», εκμυστηρεύεται ο Ανέστης Αζάς. «Τα χρόνια, όμως, που δουλεύαμε στην Πειραματική Σκηνή, από το 2015 μέχρι το 2019, ήμασταν εκεί κάθε μέρα. Υπάρχει και όλη αυτή η μυθολογία που αποτυπώνεται στη λογοτεχνία, σε συγγραφείς όπως ο Ιωάννου, που έχει να κάνει με μια εποχή κατά την οποία οι γκέι άντρες δυσκολεύονταν να εκφραστούν δημόσια, οπότε, πριν από το Ίντερνετ, πήγαιναν εκεί για να βρουν έναν τόπο συνάντησης στην πόλη. Προσπαθήσαμε αυτά τα κομμάτια να τα ενσωματώσουμε στην παράσταση».

Την ίδια αίσθηση που αποτυπώνεται τόσο ο Πρόδρομος Τσινικόρης όσο και ο Μιχάλης Πντίδης, συνοψίζοντας τη σχέση που διατηρεί μεγάλο ποσοστό των σύγχρονων Αθηναίων με την πλατεία. «Σε προσωπικό επίπεδο, είναι επίσης ένα πέρασμα μέσα στην πόλη. Ένα πέρασμα, ωστόσο, με το οποίο κατέληξα να συνδεθώ βαθιά, αφιερώνοντας πέντε ολόκληρους μήνες για να αναζητήσω τις ιστορίες που κρύβει», καταλήγει ο κ. Τσινικόρης.

Σημείο συνάντησης

Χρησιμοποιούμε τα σόσιαλ μίντια ως ένα νέο χώρο που δεν είναι αληθινά δημόσιος με την κλασική έννοια, αλλά ένα σημείο όπου συναντιούνται πολλοί ιδιωτικοί χώροι.

Μιχάλης Πντίδης

Πολλαπλές εκδοχές

Κάποιοι νοσταλγούν μια παλιά εποχή, η οποία ίσως είναι και κατασκευασμένη από τις ταινίες. Για άλλους είναι ένα πέρασμα, και για κάποιους ένας τόπος στον οποίο δεν πατάνε γιατί φοβούνται.

Πρόδρομος Τσινικόρης

Μικρογραφία της χώρας

Επιλέξαμε να εμπνευστούμε από το περιβάλλον και να φτιάξουμε μια σάτιρα που χρησιμοποιεί την περιοχή ως σύμβολο για να μιλήσει για τις αντιφάσεις ολόκληρης της χώρας.

Ανέστης Αζάς

Μιχάλης Πντίδης, Πρόδρομος Τσινικόρης και Ανέστης Αζάς. Μέσα από δεκάδες συναντήσεις, οι τρεις δημιουργοί συνειδητοποίησαν ότι η πλατεία δεν αντανάκλασε καμία περίπτωση μια ενιαία πραγματικότητα ή ένα συγκεκριμένο αφήγημα.

«Ομόνοια: Μια μυθοπλασία», σκηνοθεσία: Ανέστης Αζάς, Πρόδρομος Τσινικόρης. Πρεμιέρα: 22 Οκτωβρίου, θέατρο Δίπυλον.

Η Τώνια Μισιαλή στο «Lion at my back» έχτισε δύο δύσκολους χαρακτήρες που διεκδικούν περισσότερο φως, με κόστος μεγάλο... με την Έλενα Καλλινίκου και τη Sokhna Diallo, να υποδύονται όχι απλώς ρόλους, αλλά κόσμους ολόκληρους.

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Έλενα Καλλινίκου και η Sokhna Diallo, οι δύο ηθοποιοί πρωταγωνίστησαν στην ταινία της Τώνιας Μισιαλή «Lion at my back» (Bark like a cat films 2026, συμπαραγωγή Κύπρου, Λουξεμβούργου, Ελλάδας), τη νέα μεγάλου μήκους ταινία της, η οποία προβλήθηκε μεταξύ άλλων φεστιβάλ και στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Κάρλοβι Βάρι, το περασμένο καλοκαίρι. Η ταινία έχει στο επίκεντρό της δύο γυναίκες, τη Στέλλα από την Κύπρο και τη Μαριάμα από τη Σενεγάλη, των οποίων ο δρόμος διασταυρώνεται και συμφύεται από τις δυσκολίες που η καθεμιά αντιμετωπίζει. Αποσυνάγωγες, ξένες, εμπλέκες από το ερώτημα του πού και σε ποιον ανήκουν. Η Τώνια Μισιαλή έχτισε δύο δύσκολους χαρακτήρες που διεκδικούν περισσότερο φως, με κόστος μεγάλο... Η Έλενα και η Sokhna μιλούν στην «Κ» για τους ρόλους τους, τον Άλλο και τον αποσυνάγωγο, και για την οικογένειά.

—Όταν διάβασες το σενάριο, ποιο ήταν το συναίσθημα που κυριάρχησε;

Ε.Κ.: Θυμάμαι, όταν πρωτοδιάβασα το σενάριο, να χαμογελώ με εκείνο το χαμόγελο που έρχεται στα χείλη μας, όταν κάτι βαθιά ανθρώπινο ξετυλίγεται μπροστά μας. Το σενάριο της Τώνιας Μισιαλή έχει μια σπάνια ειλικρίνεια, γιατί αποτυπώνει την ανθρώπινη ευάλωτη φύση χωρίς ωραιοποιήσεις. Αποτυπώνει τα «λιοντάρια» που κουβαλάμε στην πλάτη μας, αυτά που δεν μπορούμε πάντα να νικήσουμε, αλλά μαθαίνουμε να υπάρχουμε μαζί τους, ειδικά όταν κάποιος βρεθεί στον δρόμο μας και περπατήσει μαζί μας. Στην περίπτωση της Στέλλας, αυτός ο άνθρωπος είναι η Μαριάμα.

—Μπορεί η Μαριάμα να θεωρηθεί ως παράδειγμα ανθεκτικότητας και ελπίδας για όσους αναζητούν νέα ζωή και ευκαιρίες;

—Σ.Δ.: Φυσικά. Ενσαρκώνοντας τον χαρακτήρα της, έμαθα να είμαι πιο ανθεκτική και θετική. Είναι ένα παράδειγμα για μένα, και αυτή η πλευρά της Μαριάμα έχει μείνει μαζί μου μέχρι σήμερα.

—Πώς πλησίασες τη Στέλλα; Ποια διαδρομή ακολούθησες;

Ε.Κ.: Μέσα από τις σιωπές της. Η Στέλλα είναι ένας σιωπηλός χαρακτήρας, το κοινό την καταλαβαίνει μέσα από αυτά που δεν θα πει ποτέ, από αυτά που θα παραμείνουν για πάντα ανείπωτα. Τα κουβαλά στο σώμα της, στον τρόπο που κινείται, στους ώμους της. Υπάρχει μια σκηνή που αγαπώ πολύ στην ταινία, ένα «dance therapy», όπου η Στέλλα, μέσα από το σώμα της, ξεδιπλώνει την ψυχή της. Ακολούθησα τη διαδρομή προς τη δικαιοσύνη της. Δεν την αντιμετώπισα ποτέ σαν θύμα. Αντίθετα, με την Τώνια δουλέψαμε πολύ πάνω στην εγκράτεια και την εσωτερικότητα, ώστε η Στέλλα να υπάρχει χωρίς να «δείχνει». Κρύβει τα πάντα: τους φόβους, το άγχος και, κυρίως, την εσωτερική της πάλη.

—Τι κάνει τη Μαριάμα ευτυχημένη και αισιόδοξη; Περνάει δύσκολες στιγμές...

Σ.Δ.: Κάθε προσωπικότητα! Είναι πάντα πολύ αισιόδοξη, όσο σκοτεινή κι αν είναι η ζωή μερικές φορές. Παρά όλα όσα έχει περάσει, καταφέρνει να παραμένει θετική και προσπαθεί να βοηθήσει τη Στέλλα να δει τη ζωή από την ίδια οπτική γωνία σε όλη την ταινία.

—Υπήρξε κάτι που σε δυσκόλεψε να «κωνέψεις» στη Στέλλα, έχοντας πιο κατακτήσει τον χαρακτήρα του ρόλου σου;

Ε.Κ.: Η Στέλλα είναι παρορμητική. Δεν σκέφτεται δεύτερη φορά, αντιδρά κατευθείαν, σαν όλα

όσα κρύβει να βγαίνουν απότομα στην επιφάνεια μέσα από τις συμπεριφορές της. Οπότε δεν θα έλεγα ότι με δυσκόλεψε, αλλά ότι κάθε φορά με ξάφνιαζε. Στην αρχή είχα την εντύπωση ότι οι χαρακτήρες στην ταινία διασταυρώνονται λειτουργώντας ως σωσίβια η μία για την άλλη. Στην πορεία όμως κατάλαβα ότι απλώς βρέθηκαν να είναι μάρτυρες της ανθρωπιάς η μία της άλλης. Καμία δεν σώζει την άλλη, αλλά δίνει στη καθεμία το θάρρος να ξαναπιστέψει στη ζωή. Η Στέλλα αξίζει μια δεύτερη ευκαιρία και αυτό ακριβώς της υπενθυμίζει η Μαριάμα: «Δεν επιστρέφω στο σκοτάδι, το φως μου είναι δυνατότερο».

—Πόσο δύσκολο ήταν για εσένα να προσεγγίσεις τη Μαριάμα;

Σ.Δ.: Δεν ήταν καθόλου δύσκολο, επειδή η Τώνια και εγώ συζητήσαμε πολύ την ιστορία της Μαριάμα: από πού κατάγεται, τη σχέση της με τους γονείς της, πώς έζησε όταν βρισκόταν στη Σενεγάλη και τι την έκανε να φύγει από τη χώρα. Αυτές ήταν όλες οι σημαντικές λεπτομέρειες που με βοήθησαν να ενσαρκώσω τον ρόλο, επιτρέποντάς μου να καταλάβω από πού προέρχεται και πώς ανέπτυξε μια τόσο ισχυρή νοοτροπία.

Το κέλυφος της ευθραυστότητάς μας

—Οικογένεια, κανονικότητα... αλλά και αποσυνάγωγοι άνθρωποι, πώς βιώνεις εσύ όλα όσα

ταλανίζουν την κοινωνία μας σήμερα;

—Ε.Κ.: Η ταινία θέτει ουσιαστικά το ερώτημα: Τι είναι οικογένεια; Τι σημαίνει πραγματικά; Η οικογένεια είναι κάτι που μπορούμε να επιλέξουμε. Δεν καθορίζεται πάντα από τους δεσμούς αίματος, αλλά από την εμπιστοσύνη και τους δεσμούς που χτίζουμε με τους ανθρώπους. Εγώ τα βιώνω όλα αυτά με έντονο προβληματισμό και συχνά με μια αίσθηση ματαιότητας. Ζούμε σε μια εποχή που η λεγόμενη «κανονικότητα» χρησιμοποιείται συχνά ως εργαλείο αποκλεισμού παρά ως πλαίσιο ασφάλειας. Όποιος δεν χωρά στα στενά κουτιά της περιθωριοποιείται εύκολα. Αν όμως στρέψουμε λίγο το βλέμμα σε αυτούς τους «αποσυνάγωγους» ανθρώπους, θα συνειδητοποιήσουμε ότι η ευθραυστότητά τους είναι και δική μας ευθραυστότητα.

—Ο παράξενος δεσμός που έχει η Mariama με τη Στέλλα ξεκινά από την ανάγκη να κατανοήσουμε η μία την άλλη ή από την αναζήτηση ενός ασφαλούς μέρους, που ονομάζεται οικογένεια;

—Σ.Δ.: Νομίζω ότι είναι και τα δύο. Και οι δύο είναι γυναίκες που έχουν περάσει πολλά. Η Στέλλα έχασε την επιμέλεια της κόρης της, έπρεπε να αντιμετωπίσει προβλήματα ναρκωτικών και, από την άλλη πλευρά, η Μαριάμα ήταν παντρεμένη με έναν αλκοολικό και κακοποιητικό ηλικιωμένο άνδρα. Αποφάσισε να φύγει μακριά του δραπετεύοντας από τη χώρα της, τη Σενεγάλη. Έτσι,

και οι δύο είναι μόνοι τους, παλεύοντας χωρίς τις οικογένειές τους και χωρίς κανέναν να βασιστούν. Ο δεσμός τους είναι τόσο δυνατός επειδή, παρόλο που δεν γνωρίζουν ο ένας τις ιστορίες του άλλου στην αρχή, μπορούν να νιώσουν τον πόνο που περνούν και οι δύο και να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον μένοντας ενωμένοι.

—Θα είναι ποτέ έτοιμες οι κοινωνίες μας να αποδεχθούν τον Άλλο ή το διαφορετικό;

—Ε.Κ.: Πολλές φορές το αίσθημα του «ανήκειν» δεν καθορίζεται από την καταγωγή μας, τα γεωγραφικά σύνορα ή την κοινωνική μας θέση, αλλά από τους ανθρώπους που συναντάμε και τις σχέσεις που χτίζουμε μαζί τους. Στον κόσμο υπάρχει πολύ κακό, ναι, αλλά υπάρχει και πολύ καλό. Αν αυτό το καλό βρεθεί στον δρόμο μας, το μεταδίδουμε και στους άλλους και συμβάλλουμε σε μια καλύτερη κοινωνία. Έχουμε την τάση να εστιάζουμε στο κακό, το οποίο προφανώς είναι κατακρίτεο, αλλά υπάρχει πάντα και η πηγή του καλού. Αυτό το φως νιώθω ότι κουβαλά και η ταινία της Τώνιας. Φτιάχνουμε τις δικές μας μικρές κοινωνίες, τη δική μας οικογένεια, όπως είπα και πιο πάνω. Και όσο υπάρχουν φωνές που αναδεικνύουν το διαφορετικό όχι ως απειλή, αλλά ως οργανικό κομμάτι της ανθρωπίνης εμπειρίας, υπάρχει ελπίδα.

—Σ.Δ.: Νομίζω ότι μπορούμε, αλλά θα χρειαστεί χρόνος. Συχνά φοβόμαστε αυτό που δεν γνωρίζουμε. Αλλά πιστεύω ότι όταν αφιερώνουμε χρόνο για να ακούσουμε τις ιστορίες των άλλων ανθρώπων και να κατανοήσουμε από πού προέρχονται, συνειδητοποιούμε ότι έχουμε περισσότερα κοινά από όσα νομίζουμε. Αυτό έμαθα και εγώ μέσα από τη Μαριάμα και τη Στέλλα. Προέρχονται από εντελώς διαφορετικά υπόβαθρα, αλλά είναι σε θέση να συνδεθούν επειδή βλέπουν ο ένας τον άλλον ως ανθρώπινα όντα πριν από οτιδήποτε άλλο. Νομίζω ότι έτσι μπορούμε να μάθουμε να αποδεχόμαστε τον ξένο ή την άλλη πλευρά: ακούγοντας, κατανοώντας και συνειδητοποιώντας ότι το να είσαι διαφορετικός δεν σημαίνει ότι είσαι και τόσο διαφορετικός τελικά.

«Στην αρχή» είχα την εντύπωση ότι οι χαρακτήρες στην ταινία διασταυρώνονται λειτουργώντας ως σωσίβια η μία για την άλλη. Στην πορεία όμως κατάλαβα ότι απλώς βρέθηκαν να είναι μάρτυρες της ανθρωπιάς η μία της άλλης, λέει η Έλενα Καλλινίκου.

«Συχνά» φοβόμαστε αυτό που δεν γνωρίζουμε. Αλλά πιστεύω ότι όταν αφιερώνουμε χρόνο για να ακούσουμε τις ιστορίες των άλλων ανθρώπων και να κατανοήσουμε από πού προέρχονται, συνειδητοποιούμε ότι έχουμε περισσότερα κοινά από όσα νομίζουμε» λέει η Sokhna Diallo.

20 ΧΡΟΝΙΑ BACK TO BLACK

Επιστροφή σε ένα σκοτεινό αριστούργημα

Ο Ντέιλ Ντέιβις, στενός συνεργάτης της Εϊμι Γουάινχαουζ, μιλάει στην «Κ» για τη φιλία του με τη θλιμμένη πριγκίπισσα της παγκόσμιας μουσικής σκηνής και το άλμπουμ που την καθιέρωσε

ALEX LAKE @ TWOSIDEDWAYS

Η Εϊμι Γουάινχαουζ είδε την καριέρα της να εκτοξεύεται με την κυκλοφορία του δεύτερου άλμπουμ της, το 2006. Ήταν μόλις 23 ετών τότε, όμως η λάμψη που εξέπεμπε την καθιέρωσε στο στερέωμα της παγκόσμιας μουσικής βιομηχανίας. Δυστυχώς, το υπέροχο μουσικό παραμύθι της Εϊμι κράτησε λιγότερο από πέντε χρόνια και τελείωσε με τον τραγικότερο τρόπο.

Της **ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΣΑΒΒΙΑΗ**

«**Από την πρώτη** στιγμή που γνώρισα την Εϊμι το 2003, την εποχή του ντεμπούτου άλμπουμ της “Frank”, αντιλήφθηκα ότι θα εξελισσόταν σε ένα από τα πολύ μεγάλα ονόματα στη μουσική, αλλά δεν περίμενα ότι αυτό θα γινόταν τόσο γρήγορα», μας λέει ο μπασίστας Ντέιλ Ντέιβις, στενός συνεργάτης και μουσικός διευθυντής της Γουάινχαουζ από το 2003 έως το τέλος της ζωής της, το 2011. «Ήταν όμως πολύ ευφυής, είχε ένα συγκεκριμένο όραμα και το πέτυχε με το αμέσως επόμενο άλμπουμ, το “Back to Black”. Όταν της έδωσα συγχαρητήρια για τη μεγάλη επιτυχία του δίσκου, μου είπε “ήξερα τι έκανα”. Οχι με υπερβολή. Απλώς, γνώριζε ακριβώς τι ήθελε».

Στις 27 Οκτωβρίου συμπληρώνονται 20 χρόνια από την κυκλοφορία του δίσκου «Back to Black». Το 2006 ο κόσμος της μουσικής βρισκόταν σε αυτή τη μεταβατική φάση όπου η έλευση του Διαδικτύου είχε ήδη αρχίσει να αλλάζει τη μουσική ακρόαση, χωρίς να έχουν εξαλειφθεί εντελώς οι παλιές συνήθειες. Αν και είχαμε μπει ήδη στην εποχή των ψηφιακών πωλήσεων και των downloads, το φυσικό μέσον αναπαραγωγής της εποχής, το cd, κρατούσε ακόμη με νύχια και με δόντια, ενώ το βινύλιο βρισκόταν σε ιστορικό χαμηλό. Το Facebook ήταν στα σπάργανα, το YouTube διήνυε τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του και τα εξελιγμένα smartphones δεν είχαν κάνει ακόμη την εμφάνισή τους. Μουσικοί και μουσικόφιλοι είχαμε προφίλ στο MySpace, από όπου εκείνη την περίοδο ανακαλύπταμε φρέσκα ονόματα από τα χειροποίητα ντέμο καλλιτεχνών, όπως η Λίλι Αλεν, η Κέιτι Πέρι και η Αντέλ, ή η Μόνικα στην ελληνική σκηνή.

Ξεχωρίζει...

Η Εϊμι Γουάινχαουζ, όμως, ακολούθησε την παραδοσιακή οδό. Ήταν δεκαεννέα ετών όταν το 2002 υπέγραψε συμβόλαιο με τον διευθυντή A&R της Island Records Ντάρκους Μπιζ. Σε αυτό συνέβαλε, πέραν του ταλέντου της, η αποφασιστικότητά της. «Αυτό που την έκανε να ξεχωρίζει από τις συνομηλικές της τραγουδίστριες με τις οποίες δούλευα εκείνη την εποχή ήταν ότι η Εϊμι είχε

τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα για να τα καταφέρει. Φαινόταν να γνωρίζει τον εαυτό της, δεν ήταν υπερδεμένη. Έτσι, στον Ντάρκους Μπιζ βρήκε τον κατάλληλο άνθρωπο, ο οποίος της επέτρεψε να κάνει ό,τι εκείνη ήθελε και να εξελιχθεί γρήγορα», αναφέρει ο Ντέιβις για το ξεκίνημά της. Την αμέσως επόμενη χρονιά κυκλοφόρησε το «Frank», σε παραγωγή Σαλαάμ Ρέμι, που πήγε καλά στη Βρετανία, αν και η ίδια λίγο αργότερα δήλωσε ότι δεν ήταν απολύτως ικανοποιημένη με το αποτέλεσμα.

Εκείνη την περίοδο ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τη μουσική της Εϊμι Γουάινχαουζ μέσω μιας φίλης που σπούδαζε στο Λονδίνο. Όταν την επισκέφθηκαν, μου έβαλε με ενθουσιασμό να ακούσω «μια συνομηλική μας» με εκπληκτική φωνή, που μόλις είχε βγάλει το πρώτο της άλμπουμ. Πέρασα όλο το ταξίδι με την Εϊμι στα ακουστικά. Είχε κάτι το εθιστικό, λέω στον Ντέιλ Ντέιβις, που θυμάται ότι πριν συνεργαστούν, την πρωτοείδε σε ένα μαγαζί όπου εκείνος έπαιζε μουσική, ενώ η Εϊμι ήταν στο κοινό. Την ξεχώρισε ανάμεσα σε όλους μόνο από το βλέμμα, πριν καν ακούσει τη φωνή της. «Τότε δεν ήξερα ποια ήταν, αλλά τη θυμάμαι πολύ έντονα. Όταν με κοίταξε, ήταν σαν να έβγαине μια λάμψη από τα μάτια της» ήταν πολύ νέα, γεμάτη ζωντάνια, και προφανώς είχε κάτι το ξεχωριστό, λόγω της ένταψης του φωτός που εξέπεμπε όταν σε κοιτάζε».

Η εκτόξευση

Το επόμενο βήμα της, τρία χρόνια αργότερα, ήταν αυτό που θα την εκτόξευε στη στρατόσφαιρα. Αν το «Frank» τη σύστησε στο βρετανικό κοινό, το «Back to Black» την έκανε γνωστή σε όλο τον πλανήτη. Έμελλε να γίνει το κορυφαίο άλμπουμ του 21ου αιώνα σε πωλήσεις στη Βρετανία, μέχρι το 2011 που υποχώρησε στη δεύτερη θέση, με την Αντέλ να κατακτά τότε την κορυφή. Έφτασε να πουλήσει 20 εκατομμύρια άλμπουμ παγκοσμίως και να βρεθεί ανάμεσα στους δίσκους με τις υψηλότερες πωλήσεις όλων των εποχών. Προτάθηκε για έξι βραβεία Γκράμι και κέρδισε πέντε: δίσκος της χρονιάς, τραγούδι της χρονιάς, καλύτερος νέος καλλιτέχνης, καλύτερη γυναικεία ποπ ερμηνεία

Ο Ντέιλ Ντέιβις με την Εϊμι Γουάινχαουζ σε ευχάριστες στιγμές. «Αυτό που την έκανε να ξεχωρίζει από τις συνομηλικές της τραγουδίστριες με τις οποίες δούλευα εκείνη την εποχή ήταν ότι η Εϊμι είχε τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα για να τα καταφέρει», λέει ο ίδιος. Κάτω, το επετειακό τριπλό (διάφανο) άλμπουμ που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες.

και καλύτερο ποπ άλμπουμ. Η Γουάινχαουζ παρέλαβε τα βραβεία της από το Λονδίνο μέσω τηλεδιάσκεψης, λόγω προβλημάτων με τη βίζα της. Έως το 2011, χρονιά που έφυγε από τη ζωή, κατείχε το ρεκόρ για τα περισσότερα βραβεία Γκράμι που είχε κερδίσει Βρετανίδα καλλιτέχνης σε ένα μόνο έτος.

Τι είναι όμως αυτό που έκανε αυτόν τον δίσκο, σε παραγωγή Σαλαάμ Ρέμι και Μαρκ Ρόνσον, κλασικό, σχεδόν από τη στιγμή της κυκλοφορίας του; «Σε αυτό το άλμπουμ όλα είναι άψογα. Είναι και θα παραμείνει για πάντα κλασικό. Δεν έχει να κάνει τόσο με το τι σου αρέσει, όσο με το συναισθημα που σου αφήνει. Αγαπώ τη μουσικότητά του, τις ερμηνείες, τους στίχους, το χιούμορ του. Το κομμάτι “Love Is A Losing Game” είναι αριστούργημα. Υπάρχει πολύ σκοτάδι εκεί μέσα, αλλά και πολύ ανθρώπινο φως», σχολιάζει ο Ντέιλ Ντέιβις, που θυμάται ότι άκουσε το άλμπουμ στο σπίτι του λίγους μήνες προτού κυκλοφορήσει και η αρχική του εντύπωση ήταν ότι ήταν υπέροχο, αλλά μικρής διάρκειας. «Σύντομα κατάλαβα ότι ήταν σαν ένα βινύλιο δύο πλευρών, σχεδόν είκοσι λεπτά η κάθε μία».

Ταυτόχρονα ήταν και ένας δίσκος στον οποίο η Γουάινχαουζ μιλούσε με ειλικρίνεια και τρομερή αμεσότητα για όσα την απασχολούσαν. Γραμμένο αμέσως μετά τον χωρισμό της από τον Μπλέικ Φίλντερ-Σίβιλ, με τον οποίο είχε μια ταραχώδη σχέση που αργότερα θα οδηγήσει σε γάμο και ξανά σε χωρισμό, το «Back to Black» ήταν ο τρόπος της να διαχειριστεί την ερωτική απογοήτευση, τη θλίψη και την αποστία, αλλά και ζητήματα όπως η κατάχρηση ουσιών και η απομόνωση. Θέματα σκοτεινά, βαριά, που μετουσιώνονται σε ποπ διαμάντια, έτσι βουτηγμένα όπως είναι στο νηχτικό σύμπαν των γυναικείων συγκροτημάτων των δεκαετιών του 1950 και του 1960, όπως οι Shangri-Las. Από το αυτοβιογραφικό «Rehab», το οποίο η Εϊμι έγραψε σε μισή ώρα, σύμφωνα με τον Μαρκ Ρόνσον, με θέμα την πίεση που δεχόταν από τους μάνατζερ της να μπει σε κέντρο απεξάρτησης από το αλκοόλ, έως τα «Me & Mr. Jones», «You Know I'm No Good» και το ομότιτλο «Back to Black», το οποίο επίσης ολοκλήρωσε εντός δύο-τριών ωρών, και

που σήμερα πλησιάζει τα δύο δεκατομμύρια ακροάσεις στις ψηφιακές πλατφόρμες, επανασύστησε τη σόουλ και τη ρέγκε, την R&B και τον ήχο της Motown με έναν τρόπο που μέχρι σήμερα μοιάζει αzeitεράστος.

Σαν αποχαιρετισμός

Το άλμπουμ με το οποίο γνώρισε την παγκόσμια αναγνώριση έμελλε, όμως, να είναι και ένα είδος αποχαιρετισμού. «Όταν γύρισε το βίντεο κλιπ για το κομμάτι «Back to Black», με την κηδεία, το φέρετρό και όλα αυτά, φάνηκε μια σκοτεινή πλευρά της· μάλλον είχε συνειδητοποιήσει ότι δεν θα ζούσε για πολύ», αναφέρει ο Ντέιβις καθώς συζητάμε για την προφητική πτυχή του άλμπουμ, αλλά και για την ασφυκτική πίεση που έφερε η τεράστια επιτυχία στη Γουάινχαουζ «Τα πρώτα χρόνια, όταν περιοδεύαμε με το “Frank”, όλα πήγαιναν μια χαρά. Όταν όμως οι άνθρωποι κουράζονται, αρχίζουν να εμφανίζονται οι δαιμόνες τους. Αν βρίσκεσαι διαρκώς στο προσκήνιο, δεν έχεις ποτέ πραγματικά την ευκαιρία να ανακάμψεις. Οι απαιτήσεις ήταν τεράστιες μετά το πρώτο βραβείο Brit (σ.σ. το 2007). Μερικές φορές οι άνθρωποι θέλουν να γίνουν καλλιτέχνες, αλλά δεν θέλουν απαραίτητα και τη διασημότητα που συνοδεύει αυτό το επάγγελμα. Όταν έχεις τόσο ταλέντο, όλοι θέλουν ένα κομμάτι από εσένα. Η Εϊμι ήθελε πάντα να είναι απλώς ένας κανονικός άνθρωπος. Αλλά εκείνη την εποχή δεν μπορούσε να είναι». Ο Ντέιλ Ντέιβις εδώ και δέκα χρόνια συμμετέχει στην Amy Winehouse Band, η οποία έχει εμφανιστεί πολλές φορές και στη χώρα μας. Αν και στην αρχή τον δυσκόλεψε η ιδέα να παίζει χωρίς την Εϊμι, στην πορεία βρήκε ότι αυτό έχει ένα στοιχείο καθαρό. Τον ρωτώ αν απολάμβανε να παίζει μαζί της και τι του λείπει από εκείνη. «Λάτρευα την κάθε εμφάνισή μαζί της. Αυτό που μου άρεσε περισσότερο, ήταν ότι ήταν μουσικός με την πραγματική έννοια του όρου: ξεκινούσαμε με συγκεκριμένο ρυθμό, αλλά εκείνη ακολουθούσε την ένταση της βραδιάς. Αγαπούσε να αυτοσχεδιάζει και να δοκιμάζει τα τραγούδια με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά. Όμως αυτό που μου λείπει περισσότερο είναι που δεν μπορού να πελάς να συζητήσω μαζί της και να δω εκείνο το τεράστιο χαμόγελο και τα λαμπερά μάτια της».

Επετειακή επανέκδοση του άλμπουμ «Back to Black». Deluxe επανέκδοση σε 3 LP, 3 CD και ψηφιακή μορφή, με εναλλακτικό artwork, καθώς και limited-edition εκδόσεις του studio album. Κυκλοφορεί την Παρασκευή 23/10.

“**ΗΞΕΡΕ ΤΙ ΗΘΕΛΕ** Όταν της έδωσα συγχαρητήρια για τη μεγάλη επιτυχία του δίσκου, μου είπε «ήξερα τι έκανα». Οχι με υπερβολή. Απλώς, γνώριζε ακριβώς τι ήθελε.

“**Μου λείπει η ματιά της** Λάτρευα την κάθε εμφάνισή μαζί της. Αυτό που μου λείπει περισσότερο είναι που δεν μπορώ να συζητήσω μαζί της και να δω εκείνο το τεράστιο χαμόγελο και τα λαμπερά μάτια της.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Τροφή για τα θηρία

Τα αυτοκίνητα συνεχίζουν να διογκώνονται, χωρίς ενοχές για το περιβαλλοντικό και κοινωνικό τους αποτύπωμα – μια τάση που αποτυπώθηκε και στο Autoathina. Παρότι οι οικογένειες συρρικνώνονται, τα νέα οχήματα στην Ευρώπη μακραίνουν κάθε χρόνο κατά μέσον όρο 1,2 εκατοστά και κερδίζουν μισό εκατοστό σε ύψος και πλάτος. Δεν ισχύει το ίδιο, φυσικά, για τους δρόμους και τις θέσεις στάθμευσης. Αλλά δεν είναι μόνο το εκτόπισμα. Τα θηριώδη SUV είναι πιο ενεργοβόρα και πιο επικίνδυνα για πεζούς και ποδηλάτες. Η ολοένα πιο μπροστά αισθητική τους είναι η ατσάλινη ενσάρκωση μιας βαθιά ατομοκεντρικής και μη βιώσιμης κουλτούρας.

Χ. Φ. Φ.

Indie Αβραμιώτου

Ενας σχετικά νέος χώρος συναυλιών – μπαρ στην πόλη, το «Κλακάζ», που άνοιξε τις πόρτες του τον περασμένο Απρίλιο στην οδό Αβραμιώτου στο Μοναστηράκι, έχει στήσει ένα από τα πιο φρέσκα μουσικά προγράμματα του φθινοπώρου. Φιλοξενώντας ονόματα όπως ο Leon of Athens, η Billie Kark και η Nalyssa Green, έχει μετατραπεί γρήγορα στη νέα «φωλιά» των σύγχρονων indie καλλιτεχνών. Αυτό που το ξεχωρίζει είναι ο καθαρός μουσικός προσανατολισμός του, χωρίς να μηρδεύει τα ελληνικά με την Ντούα Λίπα, την τραπ και ό,τι άλλο βρίσκεται στη μόδα – σε αντίθεση με πολλά μαγαζιά του κέντρου που, στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν κόσμο, καταλήγουν να μην ξέρουν ούτε τα ίδια τι ακριβώς πρεσβεύουν.

Ε. Σ.

Στα δίκτυα του Pangram

Και πάλι ένας συγγραφέας, ο οποίος μόλις έλαβε λογοτεχνικό βραβείο, βρίσκεται αντιμέτωπος με κατηγορίες για χρήση τεχνητής νοημοσύνης στο βιβλίο του. Ο λόγος αυτήν τη φορά για τον Σιμπαράσε Κουντιζέζα από τη Ζιμπάμπουε, ο οποίος κέρδισε το βραβείο Caine Prize for African Writing με χρηματικό έπαθλο 10.000 δολαρίων για τη συλλογή διηγημάτων του «The blue fighter». Ο ίδιος αρνείται τις κατηγορίες και ισχυρίζεται ότι χρησιμοποίησε στο βιβλίο βιώματα της οικογένειάς του. Το γνωστό πια πρόγραμμα Pangram, που ψάχνει ίχνη της AI, λέει το αντίθετο σε ένα ρεπορτάζ του Atlantic. Τι ισχύει; Ενα ερώτημα που θα βλέπουμε μπροστά μας πολύ συχνά από εδώ και πέρα.

Σ. Ι.

Ο κόσμος ανάποδα

Το ντοκιμαντέρ του Ηλίας Γιαννακάκη που παίχτηκε στις «Νύχτες Πρεμιέρες» δείχνει την Εύα Στεφανή να μονολογεί για τις ταινίες της. Με την παιδική φωνή της αναρωτιέται για τα θηκιά όρια του τρόπου με τον οποίο καταπιάνεται με τα δύσκολα θέματά της: τους απόκληρους και μοναχικούς, τους ψυχικά ασθενείς, τις σεξεργάτριες, τους αλαφροίσκιωτους. Η Ελληνίδα Νταϊάν Αρμπους κοιτάει με τρυφερότητα τους ανθρώπους του περιθωρίου και προσπαθεί να μιλήσει γι' αυτούς χωρίς διάθεση εξωτισμού ή εξιδανίκευσης. Ο φρακός του Γιαννακάκη παρακολουθεί τον φρακό της Στεφανή. Όχι μόνο τον τρόπο δημιουργίας της, αλλά και τις σχέσεις της με τους γονείς, την κόρη, τους φίλους της. Ενα ντοκιμαντέρ-ποίημα για την τέχνη και τη ζωή.

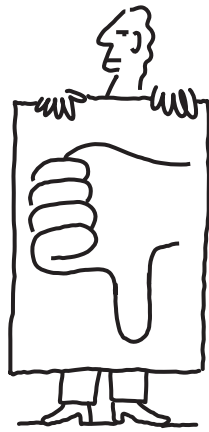
Ξ. Κ.

Στο μουσείο με βροχή

Κάθε Τρίτη οι πόρτες του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου ανοίγουν στη 1 το μεσημέρι – τις υπόλοιπες ημέρες ισχύει το συμβατικό ωράριο, 8 το πρωί με 8 το βράδυ. Την περασμένη Τρίτη έβρεχε και ο κόσμος περίμενε υπομονετικά με την ομπρέλα του σε μια ουρά που έφθανε μέχρι την οδό Πατισίων. Ήταν ένα συγκινητικό θέαμα, η σιωπηλή αποφασιστικότητα αυτών των ανθρώπων να ψηφίσουν τον συνδυασμό αναμονής και καιρικής συνθήκης για να τιμήσουν την κορυφαία συλλογή αρχαιοελληνικής τέχνης στον κόσμο. Είναι μια υπενθύμιση και για εμάς τους γηγενείς να το επισκεφθούμε όσο χρόνο απομένει μέχρι το μουσείο να κλείσει για τις πολυτελείς εργασίες αναβάθμισης και επέκτασής του.

Δ. Ρ.

Εσείς πόσες ταινίες είδατε σήμερα;

Ούτε τρεις, ούτε πέντε, αλλά δώδεκα νέες ταινίες κυκλοφόρησαν αυτή την εβδομάδα στις ελληνικές αίθουσες. Αυτό που λέμε ταινίες «για όλα τα γούστα»: και φεστιβαλικά διακεκριμένο δράμα («Ετσι ξαφνικά»), και περιπέτεια φαντασίας με στόχο το κοινό των multiplex («Street Fighter»), και επανέκδοση του κλασικού Γουίλιαμ Γουάιλερ («Τα καλύτερα χρόνια της ζωής μας»). Σε αυτά προσθέστε το νέο, πολυσυζητημένο φιλμ του Ρομέν Γαβρά, ένα καλοφτιαγμένο ελληνικό ντοκιμαντέρ, δύο κινούμενα σχέδια κ.ο.κ. Το ερώτημα ποιος θα προλάβει να δει εστω κάτι από αυτά είναι σχεδόν ρητορικό, τη στιγμή μάλιστα που την περασμένη εβδομάδα κυκλοφόρησαν άλλες δέκα ταινίες. Δεν λέμε ότι η δουλειά των Ελλήνων διανομένων είναι απλή, ωστόσο αυτή η υπερπροσφορά βασικά αδικεί το ίδιο το προϊόν. Αφήστε που για κάποιους (τελευταίους) ρομαντικούς, η τέχνη δεν είναι καν προϊόν...

ΑΙΜ. Χ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Η σύντομη ζωή ενός δολοφόνου

Ενα ηλιόλουστο, αλλά παγερό, πρωινό, ο κύριος Γκρι επισκέφθηκε το Αουσβιτς και στάθηκε στο Μπλοκ 11. Είδε τα λουλούδια στον μαύρο τοίχο και τα αναμμένα κεριά στο σημείο όπου εκτελούσαν τροφίμους του στρατοπέδου. Εκεί ο 28χρονος αρχιλοχίας Γκέρχαρντ Πάλιτς δολοφονούσε ανθρώπους. Από τις 11 Νοεμβρίου του 1941 άρχισε να δολοφονεί κρατούμενους με μικρού διαμετρήματος όπλο μπροστά στον λεγόμενο «τοίχο του θανάτου». Ήταν επίσης παρών το 1941, όταν χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το Κυκλώνιο Β στον θάλαμο αερίων του Αουσβιτς σε Σοβιετικούς και Πολωνούς αιχμαλώτους πολέμου. Ο Πάλιτς διατεινόταν πως είχε σκοτώσει 25.000 ανθρώπους μόνος του. Αριθμός υπερβολικός,

αστρονομικός, όμως ήταν υπερήφανος γι' αυτόν. Ο κύριος Γκρι στέκεται σε μόλις πέντε: μια πενταμελής οικογένεια: μαμά, μπαμπάς, δύο παιδιά κι ένα μωρό. Ο Πάλιτς ξεκίνησε από το μωρό. Συνέχισε με τα μεγαλύτερα παιδιά: τους γονείς τους άφησε τελευταίους. Επειτα κάπνισε το τσιγάρο του. Την 1η Μαρτίου του 1943, ο Πάλιτς συνόδευσε 81 εφήβους από την Πολωνία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία, ηλικίας 13-17 ετών σε ένα, υποτίθεται, νοσοκομείο στο κεντρικό στρατόπεδο. Αφήνοντάς τους έδωσε μια διαταγή. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας δολοφονήθηκαν όλοι με ένεση φαινόλης στην καρδιά. Αυτό μοιάζει ψυχρό, γραφειοκρατικό σχεδόν. Ξαν να παραδίδεις παλαιά αρχεία στον κλίβανο.

Ο αρχιλοχίας Γκέρχαρντ Πάλιτς. Διατεινόταν πως είχε σκοτώσει 25.000 ανθρώπους μόνος του. Αριθμός υπερβολικός, αστρονομικός, όμως ήταν υπερήφανος γι' αυτόν.

Η αλήθεια όμως είναι ότι, σύμφωνα με τις μαρτυρίες τόσο των τροφίμων του στρατοπέδου όσο και των συναδέλφων του Es Es, ο Πάλιτς σκότωνε με λύσσα. Συνήθιζε να ξυλοκοπά κρατούμενους έως θανάτου, κλωτσώντας τους με μανία στο κεφάλι. Ο ίδιος ο Ρούντολφ Es, ο διοικητής του Αουσβιτς, γράφει στα απομνημονεύματά του ότι δεν αντιπάθησε άλλον Γερμανό μέσα στο Αουσβιτς όσο τον Γκέρχαρντ Πάλιτς. Η 19χρονη Πολωνή κρατούμενη Ελένα Κλισόβα, που είχε σταλεί στο σπίτι του ένα διάστημα ως υπηρέτρια, περιέγραφε έναν άνθρωπο απέραντα τρυφερό με τα παιδιά του και τη γυναίκα του, Λουίζ.

Όταν η Λουίζ αρρώστησε με τύφο και πέθανε, ο Πάλιτς έπεσε σε κατάθλιψη. Άρχισε να πι-

νει και να συνευρίσκεται ερωτικά με Εβραίες κρατούμενες. Από ανθρώπους που οδηγήθηκαν στα στρατόπεδα για να θανατωθούν, οικειοποιήθηκε χρήματα, κοσμήματα, ρούχα. Εκλεβε σε τέτοια κλίμακα, που αναγκάστηκαν να τον απομακρύνουν και κατόπιν να τον παραπέμψουν σε δικαστήριο των Es Es. Καταδικάστηκε σε κάθειρξη, αλλά το Ράιχ, έτσι άθλια όπως εξελισσόταν ο πόλεμος, χρειαζόταν χέρια. Έτσι, τον έριξαν σε μια μάχιμη μονάδα ανεπιθυμητών. Τέλη του 1944 βρέθηκε να πολεμάει στην αιματηρή πολιορκία της Βουδαπέστης. Αυτό τώρα παρουσιάζει ενδιαφέρον. Γιατί; Διότι για πρώτη του φορά, ο Πάλιτς βρέθηκε σε πεδίο μάχης. Για πρώτη φορά δικαιολόγησε τον ρόλο του ως στρατιώτη,

αυτός που από το 1933 υπηρετούσε μόναχα σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ερχόμενος μάλιστα στο Αουσβιτς νωρίς νωρίς, το 1940. Όλα αυτά τα χρόνια ο Πάλιτς σκότωνε άοπλους ανθρώπους χωρίς στολή. Παιδιά, γυναίκες, ηλικιωμένους, μωρά, κορίτσια, αγόρια, γριές, άνδρες ανυπεράσπιστους. Στη μάχη της Βουδαπέστης ο Πάλιτς σημάδεψε επιτέλους ανθρώπους που για πρώτη φορά είχαν το στοιχειώδες δικαίωμα και την ευκαιρία να τον σημαδέψουν κι εκείνοι. Αυτή τη φορά κάποιος τον πέτυχε. Έχει καταγραφεί ότι στις 7 Δεκεμβρίου του 1944 έπεσε μαχόμενος στη Βουδαπέστη. Δόξα και τιμή στον άγνωστο που σκότωσε τον Γκέρχαρντ Πάλιτς.

Τα παιδιά που έγιναν εμπόρευμα

Η παράσταση «Για τρία ψυγεία και ένα πλυντήριο» και η έρευνα της Γκόντα φαν Στιν για τις παράνομες υιοθεσίες προς τις ΗΠΑ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Η «καμένη» ιστορία περισσότερων από τεσσάρων χιλιάδων Ελληνόπουλων, που δόθηκαν για υιοθεσία στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ολλανδία κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Μανάδες και πατεράδες που έμειναν πίσω, συχνά ψάχνοντας απελπισμένοι την τύχη των παιδιών τους. Άνθρωποι που μεγάλωσαν χιλιάδες μίλια μακριά από τον τόπο γέννησής τους, μην έχοντας ούτε ένα στοιχείο για την καταγωγή τους. Δεκαετίες αργότερα, η πολυετής έρευνα της Βελγίδας –και πολιτογραφημένης πια Ελληνίδας– Γκόντα φαν Στιν ήρθε για να απλώσει γέφυρα ανάμεσα στη χώρα μας και στην Αμερική, ανάμεσα σε γονείς και παιδιά, ανθρώπους και λησμονημένες ταυτότητες.

Η παράσταση με τίτλο «Για τρία ψυγεία και ένα πλυντήριο», σε σκηνοθεσία της Κυριακής Μήτσου, η οποία κάνει πρεμιέρα στις 6 Νοεμβρίου στο Ολύμπια Δημοτικό Μουσικό Θέατρο «Μαρία Κάλλας», μεταφέρει την ακαδημαϊκή έρευνα στο θέατρο, ρίχνοντας φως σε μια από τις πιο σκοτεινές σελίδες της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

«Η έρευνα αυτή αφορά γυναίκες, παιδιά, όλους εκείνους που δεν έχουν φωνή σε μια πατριαρχική κοινωνία, αλλά και θύματα του κράτους ή του Εμφυλίου. Για όλα αυτά υπάρχει ακριβέστατη τεκμηρίωση, ωστόσο η ιστορική

μελέτη δεν είναι τόσο κατάλληλη για να φιλοξενήσει τις προφορικές μαρτυρίες. Στο θέατρο οι ιστορίες αναπτύσσονται περισσότερο, πάντα με βάση το γνήσιο υλικό, στο οποίο γίνεται μια καλλιτεχνική επεξεργασία», μας λέει η Γκόντα φαν Στιν. Η ίδια ξεκίνησε την πορεία της από τις αρχαιοελληνικές σπουδές, ωστόσο στη συνέχεια την κέρδισαν οι νεοελληνικές αφηγήσεις, η «μικροϊστορία» όπως την αποκαλεί, η οποία όμως γίνεται «μακροϊστορία» όταν τεθεί στο κατάλληλο πλαίσιο.

«Νομίζω ότι η μελέτη της κοινωνικής ιστορίας στην Ελλάδα έχει μείνει αρκετά πίσω. Όλοι ασχολούνται με την πολιτική, στρατιωτική, διπλωματική πλευρά. Εδώ όμως έχουμε μια μικρή ιστορία, η οποία αποτελεί τεράστιο κομμάτι των ελληνοαμερικανικών σχέσεων», σημειώνει σχετικά.

Πωλήσεις βρεφών

Όταν της ζητώ να μοιραστεί μαζί μας μια από τις ιστορίες που θα δούμε στην παράσταση, μου αναφέρει την αλληλογραφία μιας γυναίκας με τον δικηγόρο της. Εκείνος την παροτρύνει να μην ασχοληθεί με τα ορφανά από βρεφοκομεία, ενώ προσφέρεται να της βρει ο ίδιος ένα παντρεμένο ζευγάρι, το οποίο και θα πείσει να δώσουν το νεογέννητο κορίτσι τους έναντι αμοιβής. Κάπως έτσι φαίνεται ότι πουλήθηκαν οκτώ ολίγα βρέφη, γεγονός

Συντελεστές της παράστασης «Για τρία ψυγεία και ένα πλυντήριο» που ενσαρκώνουν πρόσωπα που αναμείχθηκαν στα κυκλώματα εμπορίας βρεφών προς το εξωτερικό κατά τη μετεμφυλιακή περίοδο. «Ο βασικότερος λόγος δεν ήταν η πολιτική, ούτε καν η φτώχεια», λέει η Γκόντα φαν Στιν, «αλλά το κοινωνικό στίγμα για τα παιδιά εκτός γάμου και την οικογένεια της μητέρας».

το οποίο υπαινίσσεται και ο (δικής της έμπνευσης) τίτλος της παράστασης.

Από πού προέρχονταν, όμως, αυτά τα παιδιά; «Η πρώτη αφήγηση που έφτασε στο e-mail μου αφορούσε τα παιδιά του Ηλία Αργυριάδη, ο οποίος εκτελέστηκε την ίδια ημέρα με τον Νίκο Μπελογιάννη. Μιλάμε δηλαδή για μια πολιτική υιοθεσία, όμως οι περισσότερες δεν είναι τέτοιες. Έχουν να κάνουν με παιδιά εκτός γάμου, τα οποία συνήθως αποτελούσαν ντροπή για την οικογένεια, τα αδέρφια ή το χωριό της μητέρας. Ο βασικότερος λόγος δηλαδή δεν ήταν η πολιτική, ούτε καν η φτώχεια, αλλά το κοινωνικό στίγμα», απαντά η δρ Βαν Στιν.

Η ιδέα πάντως για τη δραματουργική μεταφορά της έρευνας ανήκει στη σκηνοθέτιδα Κυριακή Μήτσου, η οποία υπογράφει (μαζί με τις Ρομίνα Σπυράκη και Ρενάτα Σωφρονά) επίσης το σενάριο και εμφανίζεται επί σκηνής στο πλευρό γνωστών ηθοποιών, όπως η Ελλην Τρίγκου, ο Γιάννης Κουκουράκης και ο Ιωάννης Αθανασόπουλος. «Θεωρώ ότι έχουμε χρέος αυτές οι μαρτυρίες να ακουστούν παραξέω, πέρα από τον ακαδημαϊκό χώρο ή το κοινό ενός βιβλίου. Εχω ασχοληθεί ξανά με το θέατρο ντοκουμέντο, οπότε προσέγγισα το υλικό από την πλευρά της αλήθειας του. Βγήκα εντελώς από την ακαδημαϊκή του μορφή και το αντιμετώπισα με ευθύ ρεαλισμό», ανα-

φέρει η Ελληνίδα σκηνοθέτις.

Από το ΑΧΕΠΑ στη Νέα Υόρκη

Η παράσταση ανέβηκε αρχικά στο Λονδίνο, ωστόσο στην εκδοχή που θα δούμε στην Αθήνα υπάρχουν διαφοροποιήσεις που έχουν προκύψει μέσα και από την εξέλιξη της έρευνας. Μια ιστορία ήρθε στην επιφάνεια μόλις πέρυσι. «Περισσότερο ίσως από όλες με συγκίνησε το απόκομμα από την εφημερίδα “Έλευθερία” της Νέας Υόρκης, όπου ένας πατέρας έλεγε ότι έψαχνε τα τρία του παιδιά που είχε δώσει στο ΑΧΕΠΑ Θεσσαλονίκης. Μιλάμε για έναν αγρότη ο οποίος το 1956-57, έχοντας χάσει τη γυναίκα του, αναγκάζεται να δώσει τα παιδιά για φροντίδα και όταν επιστρέφει για να τα πάρει πίσω, αυτά έχουν εξαφανιστεί. Φανταστείτε την απόγνωση του ανθρώπου, που ξεκινάει από το χωριό για να θάψει δίχως χρήματα ή γνώση της γλώσσας και του τόπου μέχρι τη Νέα Υόρκη, ψάχνοντας τρία παιδιά σαν βελόνες στα άχυρα. Οσο δούλευα αυτό το κείμενο έκλαιγα», καταλήγει η Μήτσου.

«Για τρία ψυγεία και ένα πλυντήριο»
Σκηνοθεσία: Κυριακή Μήτσου
Σενάριο: Κυριακή Μήτσου, Ρομίνα Σπυράκη, Ρενάτα Σωφρονά Από τις 6 Νοεμβρίου στο Ολύμπια Δημοτικό Μουσικό Θέατρο «Μαρία Κάλλας».

LOVE 100.7

98.1 & 105.7FM

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

06:00-10:00

GOOD LUCK HAVE FUN DON'T DIE

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 21:00

GOOD LUCK, HAVE FUN, DON'T DIE

ΤΑΙΝΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Ένας μυστηριώδης άνδρας, που ισχυρίζεται ότι προέρχεται από το μέλλον, κρατά ομήρους με σκοπό να τους στρατολογήσει για μια αποστολή που θα σώσει τον κόσμο από την Τεχνητή Νοημοσύνη.

cytavision

cablenet

MOVIES

MESIMVRIA

Στη λίστα ευπώλητων, που εγκαινιάζεται σήμερα στην «Καθημερινή», χωρούν τα μεγάλα βιβλιοπωλεία και οι φιλαναγνωστικές «νησίδες» της Αθήνας, οι αλυσίδες βιβλιοπωλείων και τα στέκια της περιφέρειας. Μία δεκάδα αυτού του δείγματος θα εναλλάσσεται στην κατάταξη κάθε Κυριακή.

Εγκαίνια για τη λίστα της «Κ»

Εφαρμόζουμε από σήμερα ένα νέο τρόπο συλλογής στοιχείων για τις πωλήσεις των βιβλίων από όλη την Ελλάδα, ώστε να είναι πιο αντιπροσωπευτική η κατάταξη των best sellers. Αυτή είναι η μέθοδος

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗ

Ας ξεκινήσουμε με τα δεδομένα. Το να ισχυρίζεται κάποιος ότι δεν μπορεί να αποτυπωθεί με ακρίβεια η εικόνα των ευπώλητων στην ελληνική αγορά είναι σαν να κομίζει γλαύκα στον Οργανισμό Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων. Και αυτό επειδή στην Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ —ούτε προβλέπεται στο εγγύς μέλλον— ένας ανεξάρτητος φορέας που συγκεντρώνει και επεξεργάζεται τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων. Οι εκδοτικοί οίκοι γνωρίζουν την κίνηση μόνο των δικών τους τίτλων, ενώ τα βιβλιοπωλεία της περιφέρειας δεν διαθέτουν μηχανογράφηση στο σύνολό τους. Με άλλα λόγια: διαβάζουμε, αλλά δεν ξέρουμε επακριβώς πόσα βιβλία αγοράζουμε.

Όσο παράδοξο και αν φαίνεται για την ψηφιακή επικράτεια του 2026, που συνορεύει με τη χώρα του γον, λείπουν ακόμη η διασύνδεση των βιβλιοπωλείων σε πραγματικό χρόνο και μια ενοποιημένη υποδομή παρακολούθησης στα σημεία πώλησης — όπως το αμερικανικό NPD BookScan. «Αν συνέβαινε αυτό, σε σχετικά μικρό διάστημα μετά την πώληση, οι εκδότες θα είχαν πρόσβαση στα δεδομένα. Και εδώ θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν μέχρι και τον τίτλο ή το είδος του βιβλίου, όπως και το όνομα του συγγραφέα», επισημαίνει ο Παναγιώτης Κάπος, αντιπρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Βιβλίου και Πολιτισμού (ΕΛΙΒΙΠ), ο οποίος έχει ασχοληθεί σε ερευνητικό επίπεδο με την ψηφιακή μετάβαση της εκδοτικής βιομηχανίας.

Από μόνη της η λίστα μιας μεγάλης αλυσίδας ή ενός ηλεκτρονικού βιβλιοπωλείου αντικατοπτρίζει μόνο το δικό τους αγοραστικό κοινό και τις δικές τους προωθητικές ενέργειες. Ορισμένες λίστες, εξάλλου, μπορεί να βασίζονται στις παραγγελίες που κάνουν τα βιβλιοπωλεία

προς τους εκδοτικούς οίκους (χονδρική) σε συγκεκριμένα διανστήματα (εβδομάδα ή δεκαπενθήμερο), απ' όπου δεν αποκλείεται η συγκυρία της μεγαλύτερης διαφήμισης. Και ύστερα, η ελληνική αγορά έχει ένα ακόμη χαρακτηριστικό: ζει και «αναπνέει» με τις εποχικές κορυφώσεις των Χριστουγέννων, του Πάσχα και των θερινών διακοπών: τότε που ένα βιβλίο μπορεί να πάρει τη σφραγίδα του best seller —κυριολεκτικά, καθώς πολλοί εκδοτικοί οίκοι σχεδιάζουν μία μικρή στάμπα στο εξώφυλλο— επειδή απλώς γέμισε τις αποθήκες. Η πιθανότερη κατάληξη, ωστόσο, είναι ότι θα επιστραφεί μαζικά τον επόμενο μήνα.

Και ενώ στην ελληνική αγορά οι αριθμοί έχουν καταλήξει το μονίμως απρόσιτο «ιερό δισκοπότηρο», η εικόνα δεν είναι ίδια σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως υπογραμμίζει η εκδότρια Άννα Πατάκη, η οποία συμμετείχε σε σχετική συζήτηση κατά την πρόσφατη Εκθεση Φρανκφούρτης: «Στη Γαλλία λειτουργεί η βάση δεδομένων “Electre”, εργαλείο αναφοράς για τους επαγγελματίες του εκδοτικού χώρου. Δίνει πρόσβαση αν όχι σε όλα τα βιβλιοπωλεία, πάντως στο μεγαλύτερο μέρος του δικτύου. Στην Αγγλία η Nielsen είναι η επίσημη υπηρεσία για την έκδοση ISBN, την καταγραφή βιβλιογραφικών δεδομένων και την παρακολούθηση των πωλήσεων».

Εκινώντας από αυτές τις διαπιστώσεις, η πλέον ενδεδειγμένη μέθοδος για την αποτύπωση των τάσεων στην αγορά του βιβλίου προέρχεται από τη χώρα με το μικρότερο μερίδιο στην ανάγνωση ξένων λογοτεχνίας (περίπου 3%). Η λίστα best seller των New York Times λειτουργεί σαν πυξίδα για τους φιλαναγνώστες των ΗΠΑ και όχι μόνον, καθώς βασίζεται σε εκτεταμένο δίκτυο προμηθευτών ώστε να καλύπτονται χιλιάδες σημεία πώλησης κάθε μεγέθους

και δημογραφικού προφίλ — από εθνικές αλυσίδες και διαδικτυακούς κολοσσούς μέχρι ανεξάρτητα βιβλιοπωλεία ή και σουπερμάρκετ. Οι κατατάξεις περιλαμβάνουν έντυπα, ηλεκτρονικά βιβλία (e-books), graphic novels και manga, καθώς και audiobooks. Όλα τα δεδομένα μάλιστα παρέχονται ύστερα από την υπογραφή συμβάσεων εμπιστευτικότητας (NDA), ενώ οι εκδότες επιτρέπουν την ανεξάρτητη επαλήθευση των στοιχείων τους ανά πάσα στιγμή, όπως διαβάζουμε στο επεξηγηματικό σημείωμα των New York Times («About the best sellers»). Το μόνο που

Στην Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ —ούτε προβλέπεται στο εγγύς μέλλον— ένας ανεξάρτητος φορέας που συγκεντρώνει και επεξεργάζεται τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων.

μένει εκτός της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι τίτλοι που δεν αφορούν τις τρέχουσες εμπορικές τάσεις, όπως σχολικά εγχειρίδια, βοηθήματα εξετάσεων, τετράδια εργασιών και οδηγοί αγορών.

Η μεθοδολογία

Η «Καθημερινή» εγκαινιάζει από σήμερα την αποτύπωση τάσεων στην κίνηση των ευπώλητων τίτλων, επιλέγοντας ένα υβριδικό μοντέλο στη συγκέντρωση δεδομένων. Η μεθοδολογία, ύστερα από συζητήσεις με επικεφαλής εκδοτικών οίκων και βιβλιοπωλών, ακολουθεί βασικά σημεία της αμερικανικής εφημερίδας. Αρχικά καταρτίστηκε μία λίστα 50 βιβλιοπωλείων από όλα τα γε-

ωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, ώστε το δείγμα να γίνει όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό. Στη συνέχεια τα βιβλιοπωλεία χωρίστηκαν σε πέντε δεκάδες, ώστε καθεμία να αποτυπώνει επίσης το μέγεθος και τη γεωγραφική διασπορά: μία δεκάδα περιλαμβάνει, για παράδειγμα, μεγάλα βιβλιοπωλεία της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης, αλλά και μεσαία ή μικρά περιφερειακών πόλεων. Μικρά της πρωτεύουσας, αλλά και «στεκία» σε άλλες μεγάλες πόλεις. Σκοπός είναι να ισχύει η αναλογικότητα τόσο στο σύνολο των καταστημάτων όσο και στην επιμέρους δεκάδα.

Κάθε Κυριακή θα απευθυνόμαστε στα 10 βιβλιοπωλεία που έχουν επιλεγεί ως αντιπροσωπευτικά του δείγματος. Και αυτά είναι που θα δημοσιοποιούν την κατάταξη με τους ευπώλητους τίτλους της προηγούμενης εβδομάδας ως ταξινομημένες προτιμήσεις των αναγνωστών. Λόγω εμπιστευτικότητας δεν μπορούν να προκύπτουν οι πωλήσεις από κάθε βιβλιοπωλείο ξεχωριστά.

Με τον τρόπο αυτό καταγράφεται μια εικόνα των τάσεων για τα βιβλία που αγοράζονται τελικά από τους αναγνώστες στο ταμείο (το λεγόμενο sell-through) και όχι τα βιβλία που απλώς τοποθετούνται στα ράφια των βιβλιοπωλείων (sell-in). Αν κάποιος αντλούσε στοιχεία με βάση την τελευταία πρακτική θα επικρατούσαν λάθος εντυπώσεις, όπως έχει συμβεί αρκετές φορές στο παρελθόν, ακόμη και για τίτλους που δημιούργησαν «γεγονός». Προϋπόθεση για την παραπάνω επεξεργασία είναι η χρήση του ISBN-13 υποχρεωτικά για κάθε τίτλο: η χρήση, δηλαδή, του διεθνώς αποδεκτού κωδικού αριθμού που προσδιορίζει μια συγκεκριμένη έκδοση ενός βιβλίου, εντύπου ή ψηφιακού, και λειτουργεί ως «ταυτότητα» για την εμπορική του διακίνηση, τη βιβλιογραφική του αναζήτηση και την ανάλυση των

πωλήσεων. Με τον τρόπο αυτό, αποφεύγονται λάθη ανάμεσα σε διαφορετικές εκδόσεις ή τύπους εξωφύλλων του ίδιου βιβλίου.

Αν αξίζει μια τελευταία επισημάνση προς τους αναγνώστες είναι αυτή με την οποία ξεκινάμε: απέχουμε προφανώς από την απολύτως πιστή καταγραφή πραγματικών πωλήσεων. Το δείγμα, ακόμη και 50 βιβλιοπωλείων, δεν αντιπροσωπεύει κατ' ανάγκην όλη την αγορά. Ενα διαφορετικό μείγμα 50 καταστημάτων προφανώς θα μπορούσε να δώσει διαφορετικό Top 10. «Επίσης δεν γνωρίζουμε πάντα το πραγματικό βάρος κάθε βιβλιοπωλείου στην αγορά. Για μια σωστή στάθμιση θα χρειαζόμασταν στοιχεία για το μερίδιο κάθε σημείου στις συνολικές πωλήσεις», εξηγεί από την πλευρά της η Αγγέλα Σωτηρίου, διευθύντρια των εκδόσεων Ψυχογιός. «Όταν δεν υπάρχει ενιαίος φορέας, εξάλλου, λείπουν ολόκληρα κανάλια πώλησης: δεν καταγράφονται πλήρως οι online πωλήσεις, οι απευθείας πωλήσεις εκδοτών, άλλα ηλεκτρονικά καταστήματα. Και φυσικά υπάρχουν οι τοπικές διαφοροποιήσεις. Μεγάλο ρόλο για ορισμένους τίτλους διαδραματίζει και η εντοπιότητα του συγγραφέα —αλλιώς πουλάει ένας Λαρισαίος στη Λάρισα—, ενώ η πελατεία κάθε βιβλιοπωλείου είναι διαφορετική. Άλλο κατάστημα έχει ισχυρό παιδικό τμήμα, άλλο λογοτεχνίας, άλλο ξενόγλωσσα, άλλο non-fiction. Επομένως, η λίστα του αντανακλά και το προφίλ των πελατών του».

Σε κάθε περίπτωση, η «Καθημερινή» ζήτησε από τα βιβλιοπωλεία του δείγματος μια ενιαία μέθοδο, ώστε κάθε κατάσταση να παρέχει τις πρώτες 10 ταξινομημένες προτιμήσεις των αναγνωστών της προηγούμενης εβδομάδας (όχι εκτιμήσεις ούτε «λίστες ευπώλητων» της τρέχουσας σεζόν). Οι παρατηρήσεις των επαγγελματιών του χώρου και των αναγνωστών είναι ευπρόσδεκτες.

Τα ευπώλητα της εβδομάδας

Ελληνική λογοτεχνία

- 1. Έτσι τελειώνει ο κόσμος**
Λένα Διβάνη, Πατάκης
- 2. Δεκατρία**
Χρήστος Χαμενίδης, Πατάκης
- 3. Δύο μαύρα πουκάμισα**
Μένιος Σακελλαρόπουλος, Ψυχογιός
- 4. Επί σκοπού πλουτισμού**
Ελισάβετ Χρονοπούλου, Πόλις
- 5. Deepfake**
Μάκης Μαλαφέκας, Αντίποδες
- 6. Η νόσος των ουρπιτηρίων**
Μιχάλης Αλμπάτης, Νήσος
- 7. Συλλέκτης ψυχών**
Ελευθερία Μεταξά, Μίνωας
- 8. Το φεγγάρι του δράκου**
Ευαγγελία Ευσταθίου, Μίνωας
- 9. Η κήρα του Πειραιά**
Φιλομήλα Λαπατά, Ψυχογιός
- 10. Παιδάκι μ' άσπρα γένια**
Αύγουστος Κορτώ, Πατάκης

Ξένη λογοτεχνία

- 1. Η κερσόνησος με τα άδεια σπίτια**
Νταβίντ Ουκλές, Μεταίχμα
- 2. Καθεδρικοί**
Κλαούντια Πινιέρο, Carnivora
- 3. Ημέρα επιλογής**
Ρεμπέκα Γιάρος, Διόπτρα
- 4. Τι μπορούμε να γνωρίζουμε**
Ιαν ΜακΓουάν, Πατάκης
- 5. Mile High – Στα σύννεφα**
Λιζ Τόμφορντ, Κλειδάριθμος
- 6. Κάτσε να μπει η άνοιξη, Μπαντίνι**
Τζον Φάντε, Δώμα
- 7. Σάτρι**
Κόρμακ Μακάρθι, Gutenberg
- 8. Αυτοβιογραφία του κόκκινου**
Άνν Κάρσον, Πατάκης
- 9. Αυτοί που σκιάζονταν από τη γη**
Ζοζέ Σαραμάγκου, Καστανιώτης
- 10. Η πλεξούδα**
Λεοπόλδο Κολομπανί, Πατάκης

Μη μυθοπλασία

- 1. Ο κβαντικός μύθος του Σισύφου**
Δημήτρης Νανόπουλος, Πατάκης
- 2. Για μια νέα φιλοσοφία**
Παύλος Καστανάς, Διόπτρα
- 3. Murdok**
Μανουέλ Γκαράντι, Ψυχογιός
- 4. Προπαγάνδα και παραπληροφόρηση στο Ιντερνετ**
Άρης Χατζιοτεφάνου, Τόπος
- 5. Ανυπακοή**
Φρεντερίκ Γκρο, Πόλις
- 6. Οι δωσίλογοι**
Μενέλαος Χαράλαμπίδης, Αλεξάνδρεια
- 7. Ο καθρέφτης – Η αλήθεια χωρίς φίλτρα**
Χάρης Πολίτης, Διόπτρα
- 8. Πόση μεγάλη Ελλάδα θέλετε; Να!**
Θεόδωρος Παπακόστας, Key Books
- 9. Η τελευταία μπλόφα**
Ελένη Βαρβιτσιώτη, Βικτώρια Δενδρινού, Πατάκης
- 10. Το λεξικό της ζωής σου**
Στέφανος Ξενάκης, Διόπτρα

Τα βιβλιοπωλεία που συμμετέχουν αυτή την Κυριακή:
Public Αθήνας, **Αφροί Κλαψινάκη** (Ρέθυμνο Κρήτης), **Βασιλάκος** (Καρόιτσα), **Prospect** Θήρας (Σαντορίνη), **Βιβλιοτρόπιο** (Αγρίνιο), **Δύο** (Ξάνθη), **Κλειψούρα** (Καλαμάτα), **Μαλλιάρης-Παιδεία** (Θεσσαλονίκη), **Αναγνώστης** (Ιωάννινα), **Λεμόνι** (Αθήνα).

Σε κάθε λίστα η 1η θέση παίρνει 10 βαθμούς και η 10η έναν· η κατάταξη προκύπτει από το άθροισμα. Σε ισοβαθμία προηγείται ο τίτλος στα περισσότερα βιβλιοπωλεία και, αν η ισοβαθμία παραμένει, ο τίτλος με την καλύτερη θέση στις προηγούμενες εβδομάδες.

D.J. TAYLOR
The King Under the Mountain: In Search of J.R.R. Tolkien
ΕΚΔ. Constable, 2026
σελ. 320

HAYWOOD IMAGE / PICTURE

Ο Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν το 1955, στο Κολέγιο Μέρτον της Οξφόρδης. «Υπήρξε αρκετά κρυψίνους ως άνθρωπος και καχύποπτος απέναντι στους δημοσιογράφους και στους βιογράφους», σημειώνει για τον πατέρα του «Αρχοντα των Δαχτυλιδιών» ο Ντέιβιντ Τζ. Τέιλορ. Το Ίδρυμα Τόλκιν, μάλιστα, συνέχισε αυτή την «παράδοση» μυστικοπάθειας.

Ο μοναχικός άνθρωπος πίσω από το Δαχτυλίδι

Ένα ορφανό παιδί από τη Νότια Αφρική. Ένας βετεράνος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ένας απογοητευμένος σύζυγος. Ποιος ήταν ο «Αρχων της Φαντασίας»; Ο βιογράφος του Τόλκιν απαντάει στην «Κ»

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**

«**Ήταν** ένας άνθρωπος που αγαπούσε ιδιαίτερα την παρέα και τις κοινωνικές συναναστροφές, ιδίως με τους συμμαθητές του σχολείου και τους συναδέλφους του στο πανεπιστήμιο. Ωστόσο, στον πυρήνα της προσωπικότητάς του υπήρχε μια βαθιά μοναχικότητα και πιστεύω ότι πιθανότατα ένιωθε πιο ευτυχισμένος όταν μπορούσε να περιπλανιέται ελεύθερα στον κόσμο της φαντασίας του». Αυτό μου λέει ο Άγγλος συγγραφέας Ντέιβιντ Τζ. Τέιλορ όταν τον ρωτάω ποιο είναι ίσως το σημαντικότερο στοιχείο που δεν ξέρουμε για τον κατά τ' άλλα πασίγνωστο Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν. Ο Τέιλορ, που έχει ολοκληρώσει πρόσφατα τη βιογραφία του διάσημου συγγραφέα «The King Under the Mountain» –και στο παρελθόν έχει υπογράψει τις αντίστοιχες των Τζορτζ Οργουελ και Ουίλιαμ Θάκερι–, υπήρξε φανατικός αναγνώστης του Τόλκιν από μικρή ηλικία και πέρασε πολλά χρόνια ερευνώντας τη ζωή του. Είχε να αντιπαλέψει, ωστόσο, το «σκοτάδι», σαν άλλος ήρωας της Μέσης Γης, καθώς το Ίδρυμα Τόλκιν αποφεύγει επί δεκαετίες να μοιραστεί πληροφορίες με τους φανατικούς αναγνώστες, θαυμαστές και επικριτές. Με τη νέα βιογραφία –ερμηνευτική μελέτη επιχειρεί κυρίως να απαντήσει σε ένα πολύ δύσκολο ερώτημα: τι άνθρωπος ήταν ο Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν;

Ισχυρή προσωπικότητα

Οι δεινοί αναγνώστες του «Χόμπιτ», του «Αρχοντα των Δαχτυλιδιών» και του «Σιλμαρίλλιον» γνωρίζουν με λεπτομέρειες τον κόσμο που δημιούργησε, τη γλώσσα του, τους ήρωες, μπορούν να αναπαραγάγουν τα λόγια τους, να ανακαλέσουν σκηνές της πλοκής. Πόσοι όμως από αυτούς θα

μπορούσαν να απαντήσουν σε μερικές απλές ερωτήσεις για τον καθηγητή της Οξφόρδης; «Δεν νομίζω ότι το ευρύ κοινό γνωρίζει πραγματικά πολλά για τον Τόλκιν ως άνθρωπο. Εκείνο που μου έκανε εντύπωση ήταν πόσο αποφασιστικός ήταν και πόσο καθόδηγούσε τη ζωή του με τη δύναμη της θέλησής του. Η σύζυγός του, η Ινθ, ήταν πολύ λιγότερο κυριαρχική προσωπικότητα. Πιστεύω ότι απλώς παρασυρόταν από τη δική του σαρωτική πορεία, αποδεχόταν τις αποφάσεις του και ούτως καθεξής». Γι' αυτό και στη βιογραφία καταλήγει μια μάλλον παρμελημένη σύζυγος, μακριά από το πρώιμο νεανικό ρομάντσο.

Πολλοί ίσως ξέρουν ότι ο Τόλκιν γεννήθηκε στη Νότια Αφρική, έχασε τον πατέρα του όταν ήταν ακόμη παιδί, ενδόμω βρισκόταν με τη μητέρα και τον αδελφό του σε διακοπές στην Αγγλία, ότι λίγα χρόνια αργότερα ορφάνεψε και από μητέρα και τον μεγάλωσε ένας ιερέας, εξ ου και το έντονο θρησκευτικό του συναίσθημα. Αρκετά γνωστή είναι και η φιλία του με τον Κ. Σ. Λιούις, συγγραφέα των «Χρονικών της Νάρνια», η θητεία του στα χαρακώματα της Γαλλίας κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η εργασία του ως καθηγητή στην Οξφόρδη και η πάνω από 20 χρόνια ενασχόλησή του με τη συγγραφή του «Αρχοντα». Κι όμως: «Υπήρξε αρκετά κρυψίνους ως άνθρωπος και καχύποπτος απέναντι στους δημοσιογράφους και στους βιογράφους», σημειώνει ο Τέιλορ. Το Ίδρυμα Τόλκιν μάλιστα συνέχισε αυτή την «παράδοση»

μυστικοπάθειας, δίνοντας άδεια επισήμως μόνο για μία βιογραφία: εκείνη του Χάμφρεϊ Κάρπεντερ, που κυκλοφόρησε το 1977.

Ο νεότερος βιογράφος ομολογεί ότι γνώριζε εξ αρχής πως οι κληρονόμοι του Τόλκιν πιθανότατα θα αποτελούσαν εμπόδιο. «Για τον λόγο αυτό εργάστηκα ανεξάρτητα, αξιοποίησα τις δικές μου πηγές, αναζητήσα ανθρώπους που τον είχαν γνωρίσει». Οσο προχωρούσε την έρευνά του, θυμάται, «σχηματιζόταν όλο και πιο έντονα στο μυαλό μου η εικόνα του Τόλκιν ως μιας απομονωμένης, μοναχικής μορφής, που ασφυκτιά υπό το βάρος των πωλήσεων, της αναγνώρισης και των φανατικών θαυμαστών του. Φιλοδοξία μου ήταν, λοιπόν, να τον βγάλω από τη σκιά αυτού του οικοδομήματος και να ρίξω λίγο φως πάνω του». Γράφει για τις πολιτικές του απόψεις, για τη σχέση του με τις γυναίκες, τα ακαδημαϊκά του ενδιαφέροντα και φυσικά τη βαθιά θρησκευτική πίστη του.

Τα παιδιά των λουλουδιών

Ανακάλυψε, άραγε, κάτι που τον εξέπληξε ή ερχόταν σε αντίθεση με τη δημόσια εικόνα του; «Μου έκανε εντύπωση», λέει, «πως, παρότι αντιμετώπιζε με δυσπιστία την κουλτούρα της νεολαίας τη δεκαετία του 1960, έδειχνε κατανόηση για τους νέους οι οποίοι δεν ήθελαν να περιορίζονται και να καταπιέζονται από τον κόσμο στον οποίο ζούσαν». Ίσως για τον λόγο αυτό το περίφημο κίνημα Flower Power

θα επιχειρήσει να προσεταίρσει την παραισθησιογόνο δύναμη της φαντασίας του. Ο βιογράφος, εξάλλου, εκτίμησε «την αποφασιστικότητά του, την επιμονή του και τις προσπάθειές του, συνήθως επιτυχημένες, να παραμείνει πιστός στον εαυτό του και να χαράξει τη δική του πορεία». Η φήμη υπήρξε για εκείνον «μια ευλογία με αρκετές δυσάρεστες πλευρές. Του άρεσαν τα χρήματα και ευχόταν να είχαν έρθει νωρίτερα, καθώς τη δεκαετία του 1930 αντιμετώπιζε σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, έχοντας τέσσερα παιδιά να θρέψει, να ντύσει και να μορφώσει. Ωστόσο, η προσήλωσή του του έδειχναν οι θαυμαστές του έμοιαζε με δοκιμασία για τον ίδιο. Αυτός ήταν ένας από τους λόγους που εγκατέλειψε την Οξφόρδη στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και εγκαταστάθηκε στη νότια ακτή της Αγγλίας».

Η συντροφιά των Inklings

Και αν επέλεγε να ξεκαθαρίσει μία παρανόηση γύρω από τον Τόλκιν; «Πολλοί πιστεύουν ότι οι περίφημοι Inklings, η ομάδα φίλων που συναντούσε στο κολεγιακό δωμάτιο του Κ. Σ. Λιούις, ήταν κάτι παραπάνω από μια άτυπη λέσχη εντός της Οξφόρδης. Ε, δεν ήταν. Βρίσκονταν απλώς ως παρέα που διάβαζε ο ένας τα έργα του άλλου». Τελευταία υπόδειξη προς τους επίδοξους αναγνώστες της βιογραφίας; «Να μελετήσουν ξανά τον «Αρχοντα των Δαχτυλιδιών», αυτή τη φορά εξετάζοντας τι λέει για την εξουσία, ένα ζήτημα που απασχολούσε ιδιαίτερα τον Τόλκιν. Το συμπέρασμά του φαίνεται να είναι ότι συνετοί και «καλοί» άνθρωποι, όπως ο Αραγκορν, ο Γκάνταλφ και η Γκαλάντριελ, θα αντιμετώπιζον πάντοτε με επιφύλαξη την εξουσία που τους προσφέρεται και τη δυνατότητα να την ασκήσουν».

Αγγελος Αναγνωστόπουλος

Μέλος Δ.Σ. του Ελληνικού Συλλόγου Φίλων Τόλκιν

Ένας φανταστικός κόσμος απύθμενου βάθους

«**Γνώρισα** το σύμπαν του Τόλκιν όταν ο εξάδελφός μου ο Νίκος με έβαλε να δω την πρώτη ταινία του Πίτερ Τζάκσον, τη “Συντροφιά των Δαχτυλιδιού”, λέγοντάς μου “έχει σπαθιά και μάγους, θα σ’ αρέσει”. Από την πρώτη στιγμή βυθίστηκα σε αυτό τον απύθμενο βάθος κόσμο και έκτοτε δεν έφυγα ποτέ. Διά μέσου της γραφής του Τόλκιν και των χαρακτήρων του, είναι σχεδόν αδύνατο να μην επηρεαστεί κανείς διαβάζοντας για τα πρότυπα και τις αξίες που ξεχωρίζουν στο έργο του. Μέσα από αυτήν την απόδραση, μου έχει γίνει μάθημα πως οποιαδήποτε δυσκολία κι αν βρεθεί στον δρόμο μας μπορούμε, παίρνοντας παράδειγμα από τα πρότυπα-μοντέλα του Τόλκιν, να αντλούμε δυνάμεις για να στεκόμαστε ξανά στα πόδια μας».

Βικτόρια Χίσλοπ, συγγραφέας

Αναζητώντας τα παιδιά του Εμφυλίου

Το νέο μυθιστόρημά της είναι καρπός τετραετούς έρευνας. Τι θυμάται από τα πρόσωπα που συνάντησε;

Της ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Η φωνή της Βικτόρια Χίσλοπ ακουγόταν διακεκομμένη από την άλλη πλευρά της τηλεφωνικής γραμμής, αλλά πρόλαβα να την ακούσω να μου απαντάει με το ελληνικότατο «Ελα!». Βρισκόταν εκτός Λονδίνου, σε μια περιοδεία για το καινούργιο βιβλίο της «Wine dark sea». Τίτλος τον οποίο δανείστηκε από την ομηρική έκφραση «οίνωψ πόντος» για την ανοικτή θάλασσα που παίρνει τις σκούρες αποχρώσεις του κρασιού (στην πατρίδα μας αναμένεται από τις εκδόσεις Ψυχογιός με τίτλο «Σκοτεινό πέλαγος» στις 5 Νοεμβρίου). Η συγγραφέας, που έχει πάρει τιμητικά την ελληνική υπηκοότητα, καταπάνεται ξανά με την ιστορία μας, σταθερή πηγή έμπνευσής της τις τελευταίες δεκαετίες. Από τη Σπιναλόγκα και την κοινότητα των λεπρών που τόσο αγαπήθηκε μέσα από το βιβλίο και το ομότιτλο σίριαλ «Το νησί» έχει κάνει στα μπεστ σέλερ μυθιστορήματά της αναδρομές στη Θεσσαλονίκη του 1917, στη Μικρασιατική Καταστροφή, στη Γερμανική Κατοχή, στη Μακρόνησο και στο Τρίκερι. Ακόμη και με την αρχαιοκαπλία κατά τη διάρκεια της χούντας έχει καταπιαστεί. Χαριτολογώντας θα μπορούσε να πει κάποιος ότι έχουμε πειστεί τόσο για την αγάπη της, που την αφήνουμε να αγγίζει όλα τα συλλογικά μας τραύματα από τον πολυτάραχο 20ό αιώνα, ξέροντας ότι θα το κάνει τρυφερά και ιαματικά.

Στο νέο βιβλίο της, που κυκλοφόρησε πρόσφατα στο Ηνωμένο Βασίλειο και φιγουράρει στα ευπώλτητα της λίστας των Times, έχει ως φόντο τον Εμφύλιο, το πώς οικογένειες διαλύθηκαν και πώς μητέρες είδαν τα παιδιά τους να στέλνονται σε παιδουπόλεις ή να καταλήγουν μέσα από κυκλώματα σε υιοθεσίες-εξπρές εκτός συνόρων. Της μεταφέρω την απορία μου για το πόσο εξοικειωμένος μπορεί να είναι ο σύγχρονος μέσος Βρετανός αναγνώστης με τον δικό μας Εμφύλιο. «Η πιο συνηθισμένη αντίδραση είναι ότι δεν είχαν ιδέα για όλα όσα έχει περάσει η Ελλάδα: την Κατοχή, τον Εμφύλιο, τη δικτατορία, τις διώξεις των ανθρώπων της Αριστεράς. Πάρα πολλοί από τους αναγνώστες μου είναι άνθρωποι που σας αγαπούν και σας επισκέπτονται κάθε χρόνο. Φαίνεται λοιπόν πως χαίρονται που μαθαίνουν περισσότερα για ένα κομμάτι του παρελθόντος που κάποιος φορές παραμένει κρυμμένο. Ευτυχώς, αυτή η γνώση δεν μειώνει την απόλαυση που αντλούν από τις επισκέψεις τους στην Ελλάδα του 21ου αιώνα. Πάντως σοκάρονται όταν μαθαίνουν ότι τόσο πολλά παιδιά στα τέλη της δεκαετίας του 1940 μεταφέρθηκαν σε κομμουνιστικές χώρες, όπως η τότε Γιουγκοσλαβία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και όχι μόνον. Φυσικά, πολλά από αυτά δεν επέστρεψαν ποτέ. Εξίσου σοκαριστικό τους φαίνεται το γεγονός ότι παιδιά οδηγήθηκαν σε ορφανοτροφεία, συχνά ενώ είχαν τουλάχιστον έναν γονέα εν ζωή. Και ακόμη μεγαλύτερη φρίκη τους προκαλεί η αποκάλυψη ότι περίπου 4.000 από αυτά πουλήθηκαν κυριολεκτικά σε ζευγάρια Αμερικανών, σαν να ήταν εμπόρευμα. Εγιναν Αμερικανοί πολίτες, με καινούργια ονόματα και νέες ταυτότητες».

Και οι Έλληνες που ζουν στην Αγγλία και πηγαίνουν στις παρουσιάσεις; «Γι' αυτούς τα θέματα της νοσταλγίας και της λαχτάρας για την πατρίδα έχουν συναισθηματικό αντίκτυπο. Είναι επίσης απίστευτο το πόσο έχουν προσωπικές εμπειρίες που συνδέονται με την υιοθεσία, τα ορφανοτροφεία, την απώλεια της οικογένει-

ας και άλλα παρόμοια βιώματα. Το βιβλίο έχει αναμφίβολα αγγίξει μια ευαίσθητη χορδή. Ίσως το σχόλιο που σήμαινε περισσότερο για εμένα ήταν εκείνο του καταξιωμένου Αντρίου Μπίλεν στους Times. «Είναι μια συγκλονιστική, διαφωτιστική ιστορία, που ανταμείβει τον αναγνώστη, και διάβασα τις τελευταίες σελίδες της με δάκρυα στα μάτια», έγραψε. Τα λόγια του ήταν αρκετά ώστε να αισθανθώ πως σχεδόν τέσσερα χρόνια έρευνας, ταξιδιών και συγγραφής άξιζαν τον κόπο, ακόμη κι αν ήταν μόνο γι' αυτήν την αποστροφή. Ίσως σε ολόκληρη τη συγγραφική μου πορεία να μην είχα νιώσει ποτέ μεγαλύτερη αίσθηση ολοκλήρωσης και επιτυχίας».

Μια εκδρομή στο Σούνιο

Το πρώτο της έναυσμα για να ασχοληθεί με τον αδελφοκτόνο πόλεμο και τους πολιτικούς εξορίστους ήταν όταν ο Έλληνας εκδότης της την πήγε βόλτα στον Ναό του Ποσειδώνα στο Σούνιο και εκείνη αντίκρισε τη Μακρόνησο για πρώτη φορά. Ο οίστρος ξαναήρθε σε μια επίσκεψη στη Χίο, όπου είδε και τόπους φυλάκισης για πολιτικές κρατούμενες. Για να ολοκληρώσει την έρευνα διάβασε εντατικά. Ταξίδεψε και συνομίλησε με ομογενείς σε μέρη όπως το χωριό Μπελογιάννη στην Ουγγαρία, αλλά και την Αμερική. Και συγκλονίστηκε από τη μελέτη που έκανε η ελληνίστρια Βελγίδα Γκόντα Φαν Στιν (επικεφαλής της έδρας Κοράι στο Βασιλικό Κολέγιο του Λονδίνου), η οποία αποκάλυψε χιλιάδες περιπτώσεις βρεφών και παιδιών από την Ελλάδα που κατέληξαν

VICTORIA HISLOP
Σκοτεινό πέλαγος
μτφρ. Φωτεινή Πίπη
εκδ. Ψυχογιός, σελ. 656

σε άτεκνα ζευγάρια των ΗΠΑ και της Ολλανδία. «Το καθένα είναι μια ξεχωριστή περίπτωση, με τη δική του μοναδική εμπειρία. Κάποια με έκαναν να κλάψω. Ο πόνος τους ήταν σχεδόν αβάσταχτος. Αλλά αισθάνονταν ότι είχαν σταθεί τυχερά. Η ζωή τους είχε εξελιχθεί καλά και ήταν ευγνώμονα για την ευκαιρία που τους είχε δοθεί. Και αυτή η ιστορία έχει δύο πλευρές, όπως ακριβώς και η ιστορία του Εμφυλίου».

Δεν είναι λίγιοι εκείνοι που πιστεύουν ότι οι Έλληνες έχουν ακόμη ανοικτές πληγές από εκείνη την περίοδο, παρά την επίτευξη των στόχων της Μεταπολίτευσης. Εκείνη τι θεωρεί; «Το θέμα παραμένει ευαίσθητο, για να το θέσω ήπια. Και επειδή γνωρίζω πολύ καλά ότι διαπράχθηκαν θηριωδίες και από τις δύο πλευρές, αποφεύγω να υιοθετήσω μια απολύτως αριστερή ή δεξιά οπτική.

Μέσα από τους χαρακτήρες μου εξερευνώ τις αποφάσεις που πήραν οι άνθρωποι στο παρελθόν. Αυτό μου επιτρέπει να παρουσιάσω μια πιο σφαιρική εικόνα των γεγονότων. Δεν θα μπορούσα, λ.χ., να γράψω αυτή την ιστορία σε πρώτο πρόσωπο. Νομίζω ότι η «πληγή» είναι το στίγμα που μπορεί να συνοδεύει τη γνώση ότι κάποιος πρόγονός σου σκότωσαν ή πολέμησαν συμπατριώτες τους. Αλλά κάτι τέτοιο έχει συμβεί στο παρελθόν στις περισσότερες χώρες. Φαίνεται πως έχουμε μια φυσική τάση να διχαζόμαστε και να πολεμάμε μεταξύ μας, ύστερα να ξανασμίγουμε και στη συνέχεια να επαναλαμβάνουμε το ίδιο μοτίβο. Δεν είναι μόνο η Ελλάδα όπου συμβαίνει αυτό. Ίσως, όμως, εδώ αυτός ο κύκλος να επαναλαμβάνεται πιο γρήγορα».

Παρόλο που καταπάνεται με μερικά από τα πιο δύσκολα κεφάλαια της ελληνικής Ιστορίας, μπορεί τελικά μέσα από τη δύναμη του συναισθήματος και την αίσθηση του κοινού παρελθόντος να φέρνει τους Έλληνες πιο κοντά. «Είναι πράγματι μια τεράστια πρόκληση. Δεν είμαι ιστορικός, επομένως μπορώ να προσεγγίσω την Ιστορία μόνο από ορισμένες οπτικές γωνίες. Το παρελθόν συνήθως χαρτογραφείται μέσα από τις αποφάσεις ανδρών. Και σίγουρα στη Βρετανία –νομίζω και στην Ελλάδα– τα περισσότερα ιστορικά βιβλία έχουν γραφτεί από άνδρες. Αλλωστε και οι περισσότερες πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονται από άνδρες. Όταν διαβάζω στατιστικές για τις ανθρώπινες απώλειες ή πόσα χιλιόμετρα εδάφους παραχωρήθη-

καν σε μια μάχη, αυτές οι πληροφορίες δεν ικανοποιούν την ανάγκη μου να κατανοήσω τις συνθήκες που είχαν τα γεγονότα στις οικογένειες, στις γυναίκες, στα παιδιά, στους ηλικιωμένους. Προσπαθώ να φανταστώ τις συνθήκες μιας σύγκρουσης από την ανθρώπινη πλευρά και όχι από την πολιτική ή τη στρατιωτική. Ίσως γι' αυτό καταφέρνω να αγγίζω τους αναγνώστες μέσα από το συναίσθημα. Και ειδικά στην περίπτωση των Ελλήνων, μέσα από την αίσθηση ενός παρελθόντος που τους ανήκει συλλογικά, ανεξάρτητα από την πλευρά στην οποία πολέμησαν οι πρόγονοί τους», τονίζει.

Μια «Ελλάδα» εκτός Ελλάδας

Για τις ανάγκες της έρευνας συνάντησε πολλούς Έλληνες που είχαν περάσει ολόκληρη τη ζωή τους μακριά από την Ελλάδα. Και εδώ είχε πολλά να ανακαλύψει. «Κάθε αναχώρηση από την πατρίδα τους εκείνες τις δεκαετίες ήταν μια αντίδραση σε κάποια κρίση – οικονομική, πολιτική ή κοινωνική. Και οι περισσότεροι από όσους έχω γνωρίσει κατάφεραν να βρουν την επιτυχία, την ευτυχία ή και τα δύο. Υπάρχει, όμως, ένα μεγάλο «αλλά». Σχεδόν όλοι διατηρούν μια πολύ ισχυρή αίσθηση της ελληνικής τους ταυτότητας, ακόμη κι αν ανήκουν στην τρίτη γενιά. Και μαζί με αυτήν υπάρχει η νοσταλγία, ένας βαθύς πόνος για την πατρίδα. Μπορεί αυτό το συναίσθημα να καταλαγιάζει με μια ετήσια επίσκεψη σε κάποιο χωριό της ή σε ένα νησί όπου εξακολουθούν να έχουν ρίζες ή συγγενείς. Για πολλούς, όμως, υπάρχει μια λαχτάρα που δεν καταπραυνείται με αυτές τις επισκέψεις. Νομίζω, λοιπόν, ότι κάποιες φορές μπορώ να αισθανθώ αυτή τη συγκίνησή τους, κάτι που παραμένει ανεκπλήρωτο μέσα τους».

Τι κρατάει τελικά από την εμπειρία της συγγραφής; «Ίσως η πιο συγκλονιστική συνάντηση που είχα ήταν με έναν υπερήλικο στο χωριό Μπελογιάννη, που χτίστηκε στην Ουγγαρία, νοτίως της Βουδαπέστης, ειδικά για τους Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες το 1950, και πήρε το όνομα του Νίκου Μπελογιάννη, μετά την εκτέλεσή του. Ο υπερήλικος είχε φτάσει εκεί έφηβος, μαζί με τον αδελφό του. Δεν είχε φύγει ποτέ από το χωριό. Υπήρχουν δύο πράγματα που έχουν χαραχθεί ανεξίτηλα στη μνήμη μου. Φορούσε τσόχινο καπέλο, σαν μπερέ, με ένα επισμαλτωμένο σήμα στο μπροστινό μέρος: το γράμμα Δ, από τον Δημοκρατικό Στρατό. Εμοιαζε έτοιμος να επιστρέψει στην Ελλάδα, αλλά μόνον ως κομμουνιστής.

Το καπέλο με το «Δ»

Συνάντησα έναν ηλικιωμένο στο χωριό Μπελογιάννης που φορούσε τσόχινο καπέλο, σαν μπερέ, με ένα επισμαλτωμένο σήμα στο μπροστινό μέρος: το γράμμα Δ, από τον Δημοκρατικό Στρατό. Εμοιαζε έτοιμος να επιστρέψει στην Ελλάδα, αλλά μόνον ως κομμουνιστής.

Ορφανά με τη βία

Οι Βρετανοί σοκάρονται με το γεγονός ότι παιδιά οδηγήθηκαν σε ορφανοτροφεία, συχνά ενώ είχαν τουλάχιστον έναν γονέα εν ζωή. Και ακόμη μεγαλύτερη φρίκη τους προκαλεί η αποκάλυψη ότι περίπου 4.000 από αυτά πουλήθηκαν κυριολεκτικά σε ζευγάρια Αμερικανών.

1

Του ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟΥ

«Ο κόσμος να γίνει εικόνα» έγραφε ο Γιώργος Χειμωνάς στους «Χτίστες». Σε μια εποχή, λοιπόν, κατά την οποία η εικόνα κυριαρχεί ακόμη και στην ιστορική μνήμη, η 9η τέχνη δεν θα μπορούσε να μείνει αδιάφορη. Ειδικά για τη «σκοτεινή και μακρά δεκαετία» του 1940, που γεννάει κάθε τόσο τους δικούς της πολιτισμικούς πολέμους. Το γκράφικ νόβελ του Θανάση Πέτρου «1946: Μόνο μίσος» (εκδ. Ικαρος) αποτελεί τον πιο πρόσφατο σταθμό σε μια σειρά δικών του κόμικ, η οποία ξεκίνησε με τους «Ομήρους του Γκαίρλιτς» (εκδ. Ικαρος), για να ακολουθήσουν άλλα τέσσερα ιστορικά επεισόδια από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Κατοχή.

Και αυτός ο τίτλος ανήκει σε μια τάση καθόλου συγκυριακή για τους Έλληνες κομίστες: την οπτικοποίηση των σημαντικών γεγονότων, παράλληλα με την έρευνα της επίσημης ιστοριογραφίας. Ειδικά σε μια περίοδο που το αναγνωστικό κοινό δείχνει να ανταποκρίνεται στο είδος, το οποίο «συνομιλεί» ανοικτά με τα «τραύματα» του παρελθόντος.

«Δεν είμαι ιστορικός, επομένως, για να φτιάξω τη σειρά, χρειάστηκε να διαβάσω πάρα πολύ», σημειώνει ο Θανάσης Πέτρου στην «Κ». «Είναι αναγκαία ακόμη και η πιο μικρή λεπτομέρεια, καθώς δεν μπορώ να πω κάτι στο περίπου όταν πρόκειται για ιστορικά γεγονότα. Χρειάζεται, λοιπόν, έρευνα εις βάθος».

Αρκεί η πληροφορία;

Μπορεί, άραγε, ένας σημερινός αναγνώστης να στηριχθεί στην πληροφορία που του παρέχει ένα γκράφικ νόβελ; Η συγγραφέας Αγγελική Δαρλάση, που μαζί με τον

εικονογράφο Δημήτρη Μαστώρο μετέφεραν το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη «Ο μακρύς περίπατος του Πέτρου» (εκδ. Μεταίχμιο) σε μορφή κόμικ, καταθέτει τη δική της εμπειρία: «Τα γκράφικ νόβελ λειτουργούν όπως και η πεζογραφία. Το μόνο που αλλάζει είναι τα μέσα και τα εργαλεία. Σε αυτά η εικόνα αντικαθιστά την περιγραφή». Η ίδια έχει διασκευάσει επίσης και το δικό της μυθιστόρημα «Όταν έφυγαν τα αγάλματα» (Μεταίχμιο), όπου με την εικονογράφο Δήμητρα Νικολαΐδη αναδεικνύει μια άγνωστη πτυχή του ελληνοϊταλικού πολέμου. «Είτε γράφεις βιβλίο είτε δημιουργείς ένα γκράφικ νόβελ, ο χειρισμός είναι ο ίδιος. Καταθέτεις τη δική σου ερμηνεία, δεν ιστοριογραφείς», συμπληρώνει.

Ο Θ. Πέτρου αναδεικνύει, εξάλλου, μια επιπλέον «ικανότητα» των γκράφικ νόβελ: την προσαρμοστικότητα τους σε διάφορα πεδία. «Είναι μια τέχνη που μπορεί να μιλήσει για οποιονδήποτε θέμα. Αυτήν τη στιγμή στο εξωτε-

ρικό ανθεί το λεγόμενο graphic medicine, που έχει να κάνει με ιατρικά θέματα. Τα είδος αποτελεί ήδη μια νέα οπτική γλώσσα, που μπορεί να μιλήσει το ίδιο καλά για την επιστημονική φαντασία ή την Ιστορία. Είτε έτσι είτε αλλιώς, πάλι στην πολιτική θα καταλήξεις». Στο «1946», για παράδειγμα, προετοιμάζει τον αναγνώστη για όσα θα συμβούν ένα χρόνο μετά, με την έναρξη του ελληνικού εμφύλιου. Κεντρικός ήρωας είναι πάλι ο Γιώργος Αμπατζής, ένας άνθρωπος της καθημερινότητας που πέφτει θύμα στα γυρίσματα της Ιστορίας. «Με αυτό το βιβλίο ήθελα να καταδείξω τα γεγονότα που μας οδήγησαν στην εμφύλια σύρραξη. Τιποτα δεν συνέβη τυχαία. Σύμφωνα με τη δική μου οπτική, προσπαθώ να συζιζώ πάντα τα γεγονότα και να μην παίρνω θέση. Αυτό το κάνουν οι ήρωές μου. Εδώσα φωνή και στις δύο πλευρές που στη συνέχεια πολέμησαν στον Εμφύλιο. Ο Αμπατζής είναι ένας άνθρωπος σαν εμάς,

που βλέπει τη “μεγάλη” Ιστορία να αλλάζει δραματικά τη ζωή του», σημειώνει ο εικονογράφος.

Στην ίδια λογική, αλλά με διαφορετική τεχνοτροπία, ανήκουν γκράφικ νόβελ όπως το «Τέρμινους» (εκδ. ΚΨΜ) του Λευτέρη Παπαθανάση, που περιγράφει την Αντίσταση και τον Εμφύλιο στα βουνά της Ηπείρου, το «Καλά, εσύ σκοτώθηκες ναρίς» (εκδ. Polaris), μεταφορά του ομότιτλου μυθιστορήματος του Χρόνη Μίσου από τους Ντανιέλ Καζανάβ, Σουλβαίν Ρικάρ και Μυρτώ Ραίς, και το συλλογικό «Ένα γλυκό ξημέρωμα» (εκδ. Gemma). Σε αυτό, δύο ιστορικοί, οι Μενέλαος Χαραλαμπίδης και Γιάννης Κουκουλάς, συνεργάστηκαν με μία αξιόλογη ομάδα εικονογράφων παρουσιάζοντας δεκατέσσερις ιστορίες για την Αθήνα της Κατοχής, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση. Μιλώντας στην «Κ», ο Μ. Χαραλαμπίδης μόνο θετικά μπορεί να κρίνει το μέσο των γκράφικ νόβελ για να περάσει το μήνυμα: «Κατ’

Η «σκοτεινή δεκαετία» αποκτά χρώμα

Δημιουργοί γκράφικ νόβελ και ιστορικοί αποτυπώνουν την τάση του ελληνικού κόμικ που αντλεί έμπνευση από τη δεκαετία του 1940

Η Ιστορία ανάμεσα σε καρτέ

Του ΚΩΣΤΗ ΚΟΡΝΕΤΗ

Μπορεί ένα γκράφικ νόβελ να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τη σκοτεινή δεκαετία του 1940; Στην Ισπανία, το «Paracuellos» του Κάρλος Χιμένεθ ανέδειξε ήδη από τη δεκαετία του 1970 τις αποσιωπημένες εμπειρίες της φρανκικής μεταπολεμικής περιόδου. Πιο πρόσφατα, ο Χοσέ Πάμπλο Γκαρθία μετέφερε σε γκράφικ νόβελ έργα του ιστορικού Πολ Πρέστον για τον ισπανικό εμφύλιο και τον Φράνκο, δείχνοντας ότι το σχέδιο μπορεί να συνομιλεί δημιουργικά με την ιστορική έρευνα αντί απλώς να την εικονογραφεί. Τα κόμικ δεν αναπαριστούν μόνο γεγονότα· συμμετέχουν στη διαμόρφωση της συλλογικής μνήμης.

Η ελληνική δεκαετία του 1940

αποτελεί ιδιαίτερα απαιτητικό πεδίο για τέτοια εγχειρήματα. Η Κατοχή, η Αντίσταση, τα Δεκεμβριανά και ο Εμφύλιος δεν συγκροτούν απλώς μια αλληλουχία γεγονότων, αλλά ένα πεδίο ανταγωνιστικών αφηγήσεων, οικογενειακών σιωπών και πολιτικών αντιπαράθεσεων. Έργα όπως το συλλογικό «Ένα γλυκό ξημέρωμα» και το «Τέρμινους» του Λευτέρη Παπαθανάση προσεγγίζουν αυτό το παρελθόν με διαφορετικά αφηγηματικά εργαλεία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η συστηματική ενασχόληση του Θανάση Πέτρου με το «1941: Αυστηρά συσκότισι», αλλά και το πρόσφατο «1946 - Μόνο μίσος», που μεταφέρει τον αναγνώστη στο εκπληκτικό τοπίο της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Η δύναμη των γκράφικ νόβελ βρίσκεται στην δυνατότητά τους να μετακινούν την οπτική από τη μεγάλη Ιστορία στις μικρές ανθρώπινες εμπειρίες: μια χειρονομία, ένα βλέμμα, ένα άδειο δωμάτιο, μπορούν να αποδώσουν όψεις του φόβου ή της απώλειας. Η Ιστορία, άλλωστε, δεν βρίσκεται μόνο μέσα στα καρτέ, αλλά και ανάμεσά τους: στις παύσεις, στις σιωπές, σε όσα ο δημιουργός επιλέγει να μην δείξει. Η διαδοχή των εικόνων, ο ρυθμός της σελίδας, ακόμη και η απουσία λόγου μπορούν να αφηγηθούν όσα οι λέξεις δυσκολεύονται να εκφράσουν.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η εικόνα υποκαθιστά την ιστορική έρευνα. Αντίθετα, ορισμένα από τα πιο ενδιαφέροντα ιστορικά κόμικ προκύπτουν από εξαντλητι-

κή αναζήτηση πηγών, φωτογραφιών, μαρτυριών και τεκμηρίων. Η προσοχή στην αρχιτεκτονική, στην ένδυση, στα αντικείμενα και στις γλωσσικές ιδιαιτερότητες των χαρακτήρων δεν υπορετεί απλώς την αληθοφάνεια, αλλά γίνεται οργανικό μέρος της αφήγησης. Η δουλειά του Πέτρου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Στο «1946 - Μόνο μίσος», για παράδειγμα, η παρουσία σταβόφωνων χαρακτήρων από τη Μακεδονία αναδεικνύει τη γλώσσα ως πεδίο όπου διασταυρώνονται τοπικές ταυτότητες, πολιτικές εντάσεις και εθνικές αντιπαράθεσεις.

Υπάρχουν, ωστόσο, σημαντικές παγίδες. Η πρώτη είναι η σύγχυση ανάμεσα στην ιστορική τεκμρίωση και στην αληθοφάνεια: όσο

εξονυχιστική κι αν είναι η έρευνα που προηγείται, η μετάβαση από το ιστορικό υλικό στην εικόνα προϋποθέτει πάντοτε επιλογές και ερμηνείες. Η δεύτερη είναι η αισθητικοποίηση της βίας, όταν το τραύμα μετατρέπεται σε θέαμα και η δραματική ένταση υποκαθιστά την ιστορική κατανόηση. Και η τρίτη, ιδιαίτερα κρίσιμη για τον ελληνικό εμφύλιο, είναι η αποϊστοριοποίηση της σύγκρουσης: η αναπαράσταση της ως έκρηξης συλλογικού παραλογισμού, ακατανόητης αλληλοσφαγής που εξαφανίζει τις πολιτικές επιλογές, τις κοινωνικές αντιθέσεις και τις ιστορικές ασυμμετρίες. Εξίσου προβληματική είναι, βέβαια, η αντίστροφη τάση: η αναπαράγωγή έτοιμων ιδεολογικών σχημάτων, με μονοδιάστατους πρωταγωνιστές.

Φυσικά τα γκράφικ νόβελ δεν οφείλουν να λειτουργούν ως εικονογραφημένα σχολικά εγχειρίδια. Κάθε ιστορική αφήγηση, ακόμη και η επιστημονική, προϋποθέτει επιλογές και συμπεκνώσεις. Το ζητούμενο, όμως, είναι αν αυτές φωτίζουν την πολυπλοκότητα του παρελθόντος ή την εξαφανίζουν. Έχουμε ανάγκη την καλή εκλαίκευση όχι για να κάνουμε την Ιστορία πιο εύπεπτη, αλλά για να την καταστήσουμε προσιτή χωρίς να της αφαιρούμε τις αντιφάσεις της.

Ο κ. Κωστής Κορνέτης είναι κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και σύμβουλος της ισπανικής κυβέρνησης σε θέματα ιστορικής μνήμης.

3

Ο «Μακρύς περίπατος του Πέτρου» της Άλκης Ζέη στη μεταφορά της Αγγελικής Δαρλάση και του Δημήτρη Μαστώρου (1), το «1946: Μόνο μίσος» του Θανάση Πέτρου (2) και το συλλογικό «Ένα γλυκό ξημέρωμα», από όπου και το «Das Roastbeef» του Τάσου Μαραγκού, είναι τρία δείγματα από τη «συνομιλία» νέων δημιουργών γκράφικ νόβελ με την ιστοριογραφία του 1940.

αρχάς έχουν το ισχυρό όπλο της εικονογράφησης. Τη στιγμή που ένας ιστορικός χρειάζεται είκοσι σελίδες για να αναλύσει ένα γεγονός, το γκράφικ νόβελ μπορεί να το κάνει ακόμη και με μία εικόνα, δείγμα της εξαιρετικής οικονομίας του. Επομένως, ναι, τα γκράφικ νόβελ είναι ένας καλός τρόπος να περάσει η σύγχρονη ελληνική Ιστορία στο σήμερα, ειδικά εκείνα τα σημεία που είναι υποφωτισμένα».

Οι νεότεροι αναγνώστες

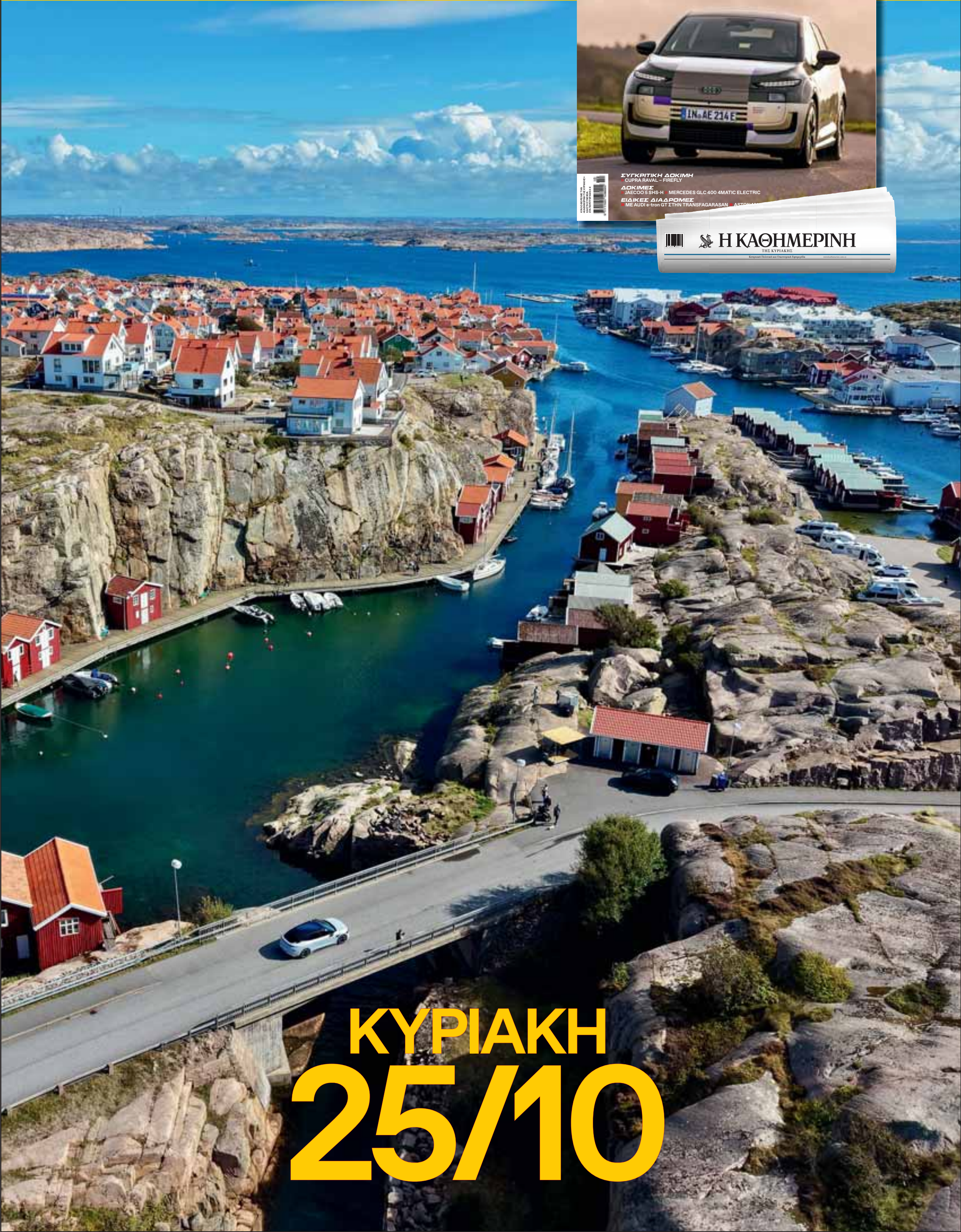
Σε όλες αυτές τις προσπάθειες, ο σκοπός, ομολογημένος ή όχι, είναι οι νεότερες γενιές αναγνωστών, για τους οποίους η Ιστορία αποτελεί «αγκάθι» ήδη από τη σχολική αίθουσα. «Η εικόνα είναι σαφώς πιο προσιτή σε σχέση με μια σελίδα γεμάτη λέξεις. Το κέρδος είναι, όμως, το ίδιο: να έρθει περισσότερος κόσμος κοντά στην ανάγνωση. Το ζητούμενο είναι πάντα το ερέθισμα, ειδικά για τα νέα παιδιά», λέει σχετικά η Αγγελική Δαρλάση.

Από την πλευρά του, ο Θανάσης Πέτρου παραδέχεται: «Πιο πολύ με διαβάζουν οι γονείς των μαθητών μου στον ΑΚΤΟ παρά τα ίδια τα παιδιά. Είναι λογικό, καθώς τα γεγονότα με τα οποία ασχολούμαι τους είναι ξένα. Τα νέα παιδιά διαβάζουν μαζωδώς manga και όχι τι έγινε στην Ελλάδα το 1946. Προσωπικά, το βρίσκω υγιές να υπάρχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα στους αναγνώστες. Το ίδιο ισχύει και στη λογοτεχνία: υπάρχουν άνθρωποι που τους αρέσει ο Κάφκα κι άλλοι που αγαπούν τη Μαντά. Το θέμα είναι να μεγαλώσει το κοινό μας. Νομίζω ότι οι Έλληνες κομίστες έχουμε ωριμάσει αρκετά τα τελευταία χρόνια, όμως το ίδιο ισχύει και με τους ανθρώπους που μας διαβάζουν», καταλήγει.

Οικονομία λόγου

«Τη στιγμή που ένας ιστορικός χρειάζεται είκοσι σελίδες για να αναλύσει ένα γεγονός, το γκράφικ νόβελ μπορεί να το κάνει ακόμη και με μια εικόνα, δείγμα της εξαιρετικής οικονομίας του», υποστηρίζει ο ιστορικός Μενέλαος Χαραλαμπίδης.

ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΟ ΑΥΡΙΟ

» ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ | ΜΕ ZEEKR 70T ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

4ΤΡΟΧΟΪ

56 ΧΡΟΝΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' | Νο 17 | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2026

AUDI A2 e-tron

Ο ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΗ
CUPRA RAVAL - FIREFLY
ΔΟΚΙΜΕΣ
JACCOO S SHS-H MERCEDES GLC 400 4MATIC ELECTRIC
ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ
ME AUDI e-tron GT ΣΤΗΝ TRANSFAGARASAN ASTON MARTIN

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Εθνική Έκδοση των Οικονομικών Ταχυγράφων www.kathimerini.gr

ΚΥΡΙΑΚΗ 25/10